

Verdal kommune
Møteinnkalling

Kommunestyrets medlemmer.

Det innkalles med dette til følgende møte:

Utvalg: Kommunestyre
Møtested: Kommunestyresalen, Verdal Rådhus
Dato: 30.05.2022
Tid: 18:00

Evt. forfall, eller inhabilitet i noen av sakene, meldes til rådmannskontoret på telefon 476 92392 eller på epost: line.ertsas@verdal.kommune.no

Varamedlemmer møter kun ved særskilt innkalling.

Verdal, 23. mai 2022

Pål Sverre Fikse
ordfører (s)

Saksnr	Innhold
PS 40/22	Godkjenning av møteprotokoll
PS 41/22	Årsregnskap, årsberetning og finansrapportering - Verdal kommune 2021
PS 42/22	Oppfølging av delårsrapport og rebudsjettering investering
PS 43/22	Budsjettpremiss 2022 - Frisklivssentralen
PS 44/22	Sikringstiltak mot flom og skred, anlegg 20888 Verdalselva ved Tinden - Kommunevedtak
PS 45/22	Temaplan Nasjonaljubileet 2030 Verdal kommune
PS 46/22	Kulturlokaler i sentrum - Status i arbeidet med å videreutvikle Verdal bibliotek og Kinogården som en del av sentrumsutviklingen
PS 47/22	Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning i Verdal kommune
PS 48/22	Søknad om bestandsplan for elg 2022-2025, Nedre Verdal
PS 49/22	Søknad om godkjenning av bestandsplan for elg 2022-2025, Øvre Verdal
PS 50/22	Innbyggerinitiativ - Småbruk Forbregdsmyra - etablering av virksomhet
PS 51/22	Spørsmål til ordfører fra Trine Reitan (AP) - Pakkeforløp hjem for kreftpasienter
PS 52/22	Orienteringer

PS 40/22 Godkjenning av møteprotokoll

Årsregnskap, årsberetning og finansrapportering - Verdal kommune 2021

Saksbehandler: Helge Holthe E-post: helge.holthe@verdal.kommune.no Tlf.:	Arkivref: 2022/1162 - /210
---	--------------------------------------

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for mennesker og livskvalitet	18.05.2022	29/22
Formannskap	19.05.2022	53/22
Kommunestyre	30.05.2022	41/22

Saksprotokoll i Formannskap - 19.05.2022 - 53/2022

BEHANDLING:

Jorunn Dahling fikk permisjon og forlot møtet. Til stede 8 representanter.

SP v/Karl Bernhard Hoel fremmet følgende forslag til pkt. 4:

«4. 10,3 mill. kr av regnskapsresultat 2021 disponeres til følgende formål:

h. Bolystutvalg Garnes/Inndal. 0,3 mill. kr. Til opprettelse av bolystutvalg som følge av skolenedleggelse.»

AP v/Ole Gunnar Hallager fremmet følgende forslag til pkt. 4:

«4. 11 mill. kr av regnskapsresultat 2021 disponeres til følgende formål:

d. Helse 3,5 mill.kr. Til dekning økte behov samt videre drift av frisklivssentral.»

Votering:

Kommunedirektørens innstilling pkt. 1 – enstemmig vedtatt.

Kommunedirektørens innstilling pkt. 2 – enstemmig vedtatt.

Kommunedirektørens innstilling pkt. 3 – enstemmig vedtatt.

SP sitt forslag til 4 h – enstemmig vedtatt.

AP sitt forslag til 4 d – enstemmig vedtatt.

Øvrige punkt enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:

- Verdal kommunes årsregnskap 2021 fastsettes med et regnskapsmessig resultat i balanse etter avsetninger til disposisjonsfond.
 - Netto driftsresultat er 48,2 mill. kr
 - Disposisjonsfond 31.12.21 er 123 mill. kr
 - Samlet langsiktig gjeld pr 31.12.21 er 3,6 mrd. kr.
- Årsberetning for 2021 fra kommunedirektør vedtas.
- Finansrapportering i årsberetningen tas til orientering.

4. 11,3 mill. kr av regnskapsresultat 2021 disponeres til følgende formål:
- a. Barnehage 1,5 mill. kr. Økes fordi barnetall er høyere enn budsjettet.
 - b. Grunnskole 1,55 mill. kr. til læringsmateriell.
 - c. Helsestasjon og lege 2,5 mill. kr. Til dekning økte behov legesituasjonen.
 - d. Helse 3,5 mill.kr. Til dekning økte behov samt videre drift av frisklivssentral
 - e. Kultur og idrett 0,85 mill. kr. Fordeles som vist nedenfor.
 - i. 0,5 mill. til arrangement (inkl. Verdalsoratoriet i Nidarosdomen), prosjekt-tilskudd lag og foreninger.
 - ii. 0,2 mill. kr til kultur- og fritidstiltak som følge av den ekstraordinære flyktningsituasjonen.
 - iii. 0,15 mill. kr til mulighetsstudie Kinogården. Avrop på arkitekttjenester går gjennom Teknisk sine rammeavtaler.
 - f. Plan 0,1 mill. til «Stiklestad park». Parkanlegg
 - g. Samferdsel. 1,0 mill. til reasfaltering.
 - h. Bolystutvalg Garnes/Inndal. 0,3 mill. kr. Til opprettelse av bolystutvalg som følge av skolenedleggelse.

Saksprotokoll i Utvalg for mennesker og livskvalitet - 18.05.2022 - 29/2022

BEHANDLING:

Leder fremmet følgende forslag til vedtak:

Sak «Årsregnskap, årsberetning og finansrapportering - Verdal kommune 2021» tas til orientering.

Ved votering ble forslaget enstemmig vedtatt.

VEDTAK:

Sak «Årsregnskap, årsberetning og finansrapportering - Verdal kommune 2021» tas til orientering.

Kommunedirektørens innstilling:

5. Verdal kommunes årsregnskap 2021 fastsettes med et regnskapsmessig resultat i balanse etter avsetninger til disposisjonsfond.
- a. Netto driftsresultat er 48,2 mill. kr
 - b. Disposisjonsfond 31.12.21 er 123 mill. kr
 - c. Samlet langsiktig gjeld pr 31.12.21 er 3,6 mrd. kr.
6. Årsberetning for 2021 fra kommunedirektør vedtas.
7. Finansrapportering i årsberetningen tas til orientering.
8. 10 mill. kr av regnskapsresultat 2021 disponeres til følgende formål:
- a. Barnehage 1,5 mill. kr. Økes fordi barnetall er høyere enn budsjettet.
 - b. Grunnskole 1,55 mill. kr. til læringsmateriell.
 - c. Helsestasjon og lege 2,5 mill. kr. Til dekning økte behov legesituasjonen.
 - d. Helse 2,5 mill. kr. Til dekning økte behov.

- e. Kultur og idrett 0,85 mill. kr. Fordeles som vist nedenfor.
 - i. 0,5 mill. til arrangement (inkl. Verdalsoratoriet i Nidarosdomen), prosjekt-tilskudd lag og foreninger.
 - ii. 0,2 mill. kr til kultur- og fritidstiltak som følge av den ekstraordinære flyktningsituasjonen.
 - iii. 0,15 mill. kr til mulighetsstudie Kinogården. Avrop på arkitekttjenester går gjennom Teknisk sine rammeavtaler.
- f. Plan 0,1 mill. til «Stiklestad park». Parkanlegg
- g. Samferdsel. 1,0 mill. til reasfaltering

Vedlegg:

- 1 Revisjonsberetning 2021
- 2 Kontrollutvalgets uttalelse til kommunens årsregnskap og årsberetning for 2021

Dokumenter som lenker:

- Årsregnskap 2021 – signert:
https://www.verdal.kommune.no/Documents/okonomi/2022/arsregnskap_2021.pdf
- Årsberetning 2021
https://pub.framsikt.net/2021/nyeverdal/mr-202112-årsberetning_2021/

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Med dette legges Verdal kommunes regnskap og årsberetning 2021 fram til behandling. Kommunens driftsregnskap for 2021 er gjort opp i balanse etter at udisponert netto driftsresultat er overført til disposisjonsfondet.

Regnskapsført netto driftsresultat er 48,2 mill. kr. Det ble ikke bruk for budsjettert inntekt fra bruk av disposisjonsfondet på 8,1 mill. kr. Totalt 56,2 mill. kr (ca. 48,2 + 8,1) er dermed avsatt til disposisjonsfond i samsvar med nye regler for avslutning av kommuneregnskapet.

Kommuneloven har ingen regler som regulerer hvor mye av det positive årsresultatet som kan disponeres. Det er derfor opp til kommunestyret å vurdere om det skal disponeres midler og hvor mye som tåles før bærekraften svekkes. I denne vurderingen er finansielle måltall, analysene i årsberetningen og skjønnsmessige vurderinger relevante.

Fra årsberetningen kan det utledes en del faktaopplysninger.

- Disposisjonsfondet er lavere enn finansielt måltall. Disposisjonsfondet er likevel høyt nok til å gi en bedre robusthet enn tidligere år.

- Gjeldsnivået er høyt og ny renteprognose for årene 2023-2025 viser at rentene sannsynligvis kommer til å øke med mellom 14 og 21 mill. kr årlig fremover.
- Demografiendringer vil gi kostnadsøkninger og det er usikkert om dette blir finansiert fullt ut. Det skyldes fallende barnetall og lavere vekstforventninger til skatt og rammetilskudd.
- Netto driftsresultat er over resultatmål. Trekkes det ut for virkninger av bundne fond fremkommer et korrigert resultat på $48,2 + 26,4 - 18,8 = 55,8$ mill. kr. Det tilsvarer omtrent det som er satt av til disposisjonsfond i 2021. Trekkes det så ut for merskatteinntekter på 55 mill. kr og virkning av lavere rentenivå på renteinntekter og renteutgifter på ca. 16 mill., så blir årsresultatet på ca. minus 15 mill. kr. Det betyr at det ut fra et bærekraftsperspektiv (langtidsøkonomi) egentlig ikke finnes noe overskudd i 2021 som kan disponeres. Overskuddet er reelt, med det er skapt av engangsinntekter og et uvanlig lavt rentenivå.
 - Det er da ikke korrigert for at det er inntektsført netto 37,7 mill. i premieavvik på pensjon. Denne inntektsføringen skal gjøres opp ved at beløpet kommer til utgift over de neste 7 årene.
- Hvis det tas ut midler fra årsresultat 2021, så er dette en svekkelse av økonomisk bærekraft som må repareres gjennom nye år med positive regnskapsresultater. Det er mulig å få til ved å fortsette innstramningen og effektivisering av kommunens økonomi.

Oppsummert betyr dette at det finnes et handlingsrom for å disponere deler av årsresultatet i 2021, men at det får noen konsekvenser for handlingsrommet i de årene som kommer. Uttaket bør derfor være moderat og midlene bør i prinsippet brukes til engangsutgifter. Et unntak kan være dekking av økte behov i lovpålagte tjenester.

Kommuneregnskapet:

Det gjøres oppmerksom på at ny kommunelov har endret regelverket for avslutning av kommuneregnskapet slik at regnskapsresultatet med et unntak alltid gjøres opp i balanse. For å oppnå teknisk balanse sier kommuneloven at det foreløpige årsresultatet (netto driftsresultatet korrigert for bundne fond og overføringer til investeringsregnskap) skal reguleres mot disposisjonsfondet, enten i form av en økning eller bruk av disposisjonsfond. Etter reguleringen vil da regnskapsresultatet vise null, som tilsvarer begrepet «balanse i regnskapet». Det finnes bare et unntak fra dette. Det er i de tilfeller der kommunen har merforbruk og disposisjonsfondet ikke er stort nok til å dekke inn merforbruket.

Årsberetningen:

Årsberetningen er skrevet med fokus på analyse og læring til bruk i økonomiplanarbeidet. Årsberetningen er dermed «stafettpinnen» som overbringer analysene av nåsituasjon og historikk til arbeidet med å planlegge framtiden. Funnene og tiltakene oppsummeres i kapitlet *læringspunkter til økonomiplanen*.

Årsberetningen er en relativ stor analyse og saksfremlegget har bare med seg utvalgte deler fra analysen. Det kan derfor være behov for å gå inn i selve årsberetningen for å finne mer informasjon om enkelte tjenester og bakgrunn for enkelte tall.

Årsberetningen viser at økonomien ved utgangen av 2021 er langt bedre enn tidligere år. Dette skyldes lave renteutgifter første halvår 2021, sterk skattevekst andre halvår 2021 og føring av et stort premieavvik. Høye skatteinntekter og lavt rentenivå utgjør en reell styrking av kommunens økonomi. Premieavviket er også en stor inntektsføring i 2021, men denne merinntekten har et motstykke i at samme beløp skyves til utgiftsføring i de påfølgende 7 år. Altså er premieavviket bare en omfordeling av utgifter over flere år. Hensikten med utjevningsordningen er å jevne ut virkningen av at premiebetaling kan ha store svingninger fra år til år. Inntektsføringen i 2021 oppstår fordi innbetalt premie i 2021 er mye høyere enn den jevne pensjonskostnaden. I årsberetningen er det satt opp en tabell som viser at premieavviket og omfordelingen er langt større i 2021 enn i alle de foregående årene.

Til tross for et godt regnskapsresultat er de grunnleggende utfordringene i kommunens økonomi de samme som før. Regnskapsresultatet i 2021 er ikke en konsekvens av varige forbedringer i rammevilkår, men er knyttet til forhold som er utløst indirekte av pandemien. Det nasjonale skatteanslaget for 2021 var satt svært lavt som følge av lavkonjunktoren i 2020. Det kommunale skatteøret (nasjonalt satt andel av skatteinntekter som skal gå til kommunen) ble satt opp for å kompensere for forventet svak skatteinntang. I tillegg ble rentenivået sterkt påvirket av at økonomien hadde stoppet opp i påvente av vaksiner og gjenåpning av samfunnet. Dette ga overskudd på penger i bankene og rentene falt gjennom første halvår. Begrepet venterenter ble brukt om utviklingen. I andre halvåret snudde dette kraftig og på skatteinntekter ble det en dobbelteffekt med overgang til høykonjunktur og et kommunalt skatteøre som var tilpasset lavkonjunktur. Rentenivået kom etter hvert opp, men ikke nok til at rentefordelen i første halvår gikk tapt. Kombinasjonseffektene av dette ga et sterkt regnskapsresultat. Fagmiljøene på kommuneregnskap er tydelig på at dette var engangsinntekter.

Skatteøret ble for 2022 satt ned for å hindre at skattenivået fra 2021 ble videreført inn i 2022. Rentene er nå på vei opp og det samme er lønningene. De forholdene som ga sterkt regnskapsresultat i 2021 er derfor så langt ikke tilstede i 2022. Dette kan selvsagt bedres utover i året, men da vil det trolig være et forvarsel om dette fra nasjonale prognosegivere. I 2021 fikk kommunene flere varsler om at økonomien gikk bedre enn varslet. Dette ble også rapportert fra kommunedirektøren i økonomirapporteringen i andre halvår.

Beregninger på regnskapsresultatet 2021 viser at dersom virkningen av merskatt og årets ekstraordinære premieavvik tas bort, så blir regnskapsresultatet svakere og når ikke kommunens finansielle måltall for en bærekraftig økonomi. Samtidig står pengene på disposisjonsfond, slik at engangsinntektene har gitt kommunen et mer robust utgangspunkt og større handlingsrom inn mot årene som kommer. Utfordringen blir dermed å arbeide videre fra det mulighetsrommet som kommunen nå har og at økonomistyringen ikke lener seg på at økonomien er forbedret.

Utfordringene med endringer i demografi og stram kommuneøkonomi fremover er ikke endret som følge av regnskapsresultatet i 2021. Nøkkeltallene for økonomi er heller ikke opp på nasjonalt snitt for driftsmargin og disposisjonsfond, mens gjeldsgraden ligger høyere enn nasjonalt snitt. Dette gir en klar indikasjon på at det fortsatt er nødvendig å holde omstillingstrykket oppe.

Finansrapportering:

Finansrapportering er ikke en del av regnskap og årsberetning, slik det er definert i loven. Kommunedirektøren har likevel av mer praktiske årsaker valgt å ta rapporteringen inn som et tilleggskapittel i årsberetningen.

Finansrapporteringen dekker året 2021 og fram til arbeidet finansrapporteringen ble skrevet ferdig i slutten av april 2022. Finansrapporteringen dekker dermed også en delrapport i 2022.

Finansrapporteringen viser at kombinasjonen av lave renter og siste del av et refinansieringsarbeid som startet i 2020, har gitt lave renter i 2021. Lave renteutgifter er et bidrag til det gode regnskapsresultatet i 2021. Ny sammensetning av gjeldsporteføljen har en noe høyere refinansieringsrisiko, men et høyere disposisjonsfond gir også mulighet til å ta noe mer egenrisiko i bytte mot lavere renteutgifter. Alle endringer i gjeldsporteføljen er innenfor handlingsrommet i finansreglementet.

Refinansieringsrisiko er definert som risikoen for ikke å få refinansiert lån eller at refinansiering gir en høyere rente enn det opprinnelige lånet. Refinansieringsrisikoen er hensyntatt ved å spre låneopptak på mindre lån og spre låneforfall ut i tid. En god kommuneøkonomi er også en sikkerhet for at det alltid er mulig å skaffe nye låneopptak.

I finansrapporteringen er det tatt inn en oppdatert beregning av renteutgifter i kommende år. Den nye beregningen viser at det blir høyere rentekostnader fremover og at renteanslagene er i stadig endring som følge av at renteutsiktene endrer seg.

Prognosen viser nå ved utgangen av april 2022 at renteanslaget i gjeldende økonomiplan er satt for lavt for årene 2023-2025. Det er da beregnet med de samme beregningspremissene som i gjeldende økonomiplan.

Renteanslaget for 2022 ser ut til å holde, mens anslaget for 2023 ser ut til å ligge 14 mill. kr for lavt. Dette øker til 21 mill. kr i 2025. Renteanslagene 20-30 år fram i tid har ikke økt mye, men rentene de første årene øker mye. Det er også i samsvar med varslet om en raskere renteøkning fra Norges Bank.

Med bakgrunn i at renten er ustabil, vil det bli foretatt nye beregninger fram mot oppstart av arbeid med ny økonomiplan.

HUSBANK					
Ny prognose uten margin					
	Margin	2022	2023	2024	2025
Renteutgift prognose	1 %	6 754	17 563	22 113	24 517
Renteutgift prognose	0 %	5 353	12 823	16 922	18 585
Forskjell		1 401	4 740	5 191	5 932
Renteutgift prognose	1 %	6 754	17 563	22 113	24 517
Økonomiplan 2022-2025	1 %	5 300	7 200	9 700	9 700
Økning		1 454	10 363	12 413	14 817
Investeringsgjeld					
		2022	2023	2024	2025
Renteutgift prognose	1 %	39 215	67 275	77 824	82 382
Renteutgift prognose	0 %	32 242	53 137	63 295	66 068
Forskjell med margin		6 973	14 138	14 529	16 314
Renteutgift prognose	1 %	39 215	67 275	77 824	82 382
Økonomiplan 2022-2025	1 %	45 040	63 705	70 705	76 105
Økning		-5 825	3 570	7 119	6 277
Samlet gjeld					
Renteutgifter prognose	1 %	45 969	84 838	99 937	106 899
Renteutgifter økonomiplanen	1 %	50 205	70 905	80 405	85 805
Endring		-4 236	13 933	19 532	21 094

Oppdatert renteprognose pr 27.04.22

Vurdering:

Disponering av en del av regnskapsresultatet 2021:

Etter at reglene for avslutning av kommuneregnskapet er endret til at udisponert netto driftsresultat alltid skal tilføres disposisjonsfondet, kan midler fra siste års resultat eller tidligere års resultat i prinsippet disponeres når som helst. Kommunen følger dermed praksis etter gammel kommunelov når disponeringen knyttes til regnskapssaken. Løsningen med å legge disponeringen til regnskapssaken har noen fordeler. Først og fremst fordi løsningen er transparent ved at disponering av fondet blir sett i sammenheng med hvor mye påfyll fondet har fått fra siste års årsresultat.

Kommunedirektøren vil foreslå at en mindre del av resultatet fra 2021 tilføres driftsformål i 2022.

Kommunedirektøren vurderer at uttak fra overskuddet svekker den langsiktige bærekraften, men at dette kan repareres over tid ved å stramme inn på den økonomiske omstilling som ligger i gjeldende økonomiplan. Kommunens økonomi tåler derfor et forsiktig uttak. Vurderingen følger det faktagrunnlag som er tatt inn fremst i saksgrunnlaget. Hovedbegrunnelsen for at uttaket er forsvarlig er at disposisjonsfondet etter uttaket, fortsatt kan nå måltallet på 10% innen en økonomiplanperiode. Det forutsetter imidlertid at avsetningene til disposisjonsfondet øker mer enn i gjeldende økonomiplan. Det vises til økonomiplanen for detaljer.

Formålet med å bruke av disposisjonsfondet er å finansiere opp engangsutgifter som det ellers hadde vært vanskelig å finansiere innenfor budsjettene. I tillegg kompenseres det for økte behov i enkelte tjenestoområder. Dette er tjenestoområder som kan vise til at behov i 2022 er høyere enn det som var kjent da budsjettet ble lagt høsten 2021.

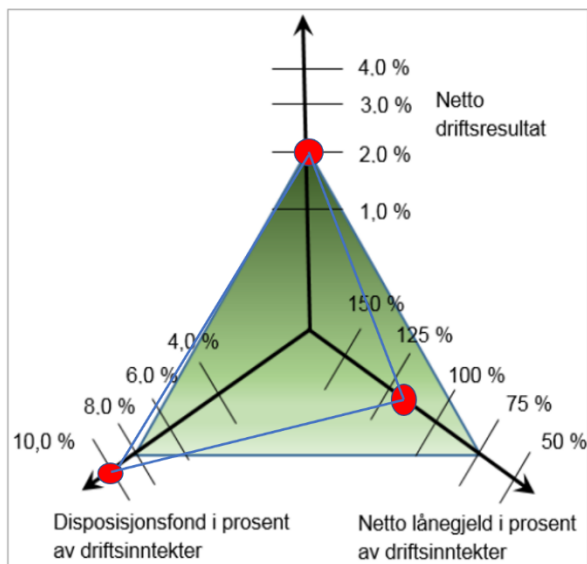
Kommentarer til de enkelte bevilgninger:

- a) Barnehagesektoren har en årsprognose på merforbruk (se delårsrapport 1/22). Av dette merforbruket skyldes 1,5 mill. kr at barnetallet er høyere enn det som lå inne som prognose fra høsten 2021. Kommunedirektøren foreslår at det kompenseres for dette med 1,5 mill. kr.
- b) Grunnskole. Kostratall viser at det har vært relativt lavt forbruk på læremidler de siste årene sett opp mot sammenlignbare kommuner. En engangsbevilgning vil dekke opp for deler av behovet. Bevilgningen ønskes øremerket til læremidler og ikke økt bemanning, jf. behovet for omstilling innenfor sektoren.
- c) Helsebevilgninger. Det bevilges i alt 5 mill. kr til dekning av økte behov innenfor helsetjenestene. Fastlegesituasjonen og generelle økninger i behov.
- d) Som c)
- e) Kultur og idrett. Engangsbevilgninger som dekker tiltak som ellers ville vært vanskelig å få til innenfor rammen.
- f) Parkanlegg sentrum. Innmeldt behov er på 0,3 mill. kr. og er tenkt brukt til beplantning, benker og belysning. Grunnet parkens midlertidighet, vurderes det som tilstrekkelig med 0,15 mill. kr.
- g) Midler til reasfaltering i tilfeller der tiltaket må tas over driftsregnskapet. Behov for å ta etter noe av vedlikeholdsetterslepet.

Vurderinger som følger regnskapet

Teksten under vurdering er hentet fra kapitlet sammendrag analyser av regnskap og økonomi i årsberetningen.

Finansielle måltall:

Måltall Verdal

Måltall Verdal er satt skjevt i fht KØB originalfigur pga høy gjeld

2% netto driftsresultat
10% disposisjonsfond (+ 2%)
120% gjeldsgrad

Risikoen i høy gjeld kompenseres med å sette opp kravet til dispfond

Måltallene må settes ut fra økonomien til den enkelte kommune.

Finansielle måltall i hht KØB-modellen

Måltall	Hva måles	Indikator	Måltall	2021		2020	
				Kommune	Konsern	Kommune	Konsern
Driftsmargin	Økonomisk bærekraft i året	Netto driftsresultat %	2%	3,7 %	3,8 %	2,9 %	3,2 %
Disposisjons-fond	Økonomisk bærekraft i økonomiplanperioden	Disposisjons-fond %	10%	9,4 %	10,2 %	5,3 %	6,9 %
Gjeldsgrad	Økonomisk bærekraft neste 20-40 år	Netto lånegjeld %	120%	146,4 %	142,4 %	133,8 %	128,6 %

Konserntallene er regnet med en andel av IKS'er. Derfor er det også mindre avvik fra de tallene som regnes direkte fra kommuneregnskapet (kolonnen kommune).

Måltallet for disposisjonsfond økt fra 6% til 10% i 2021. Nytt måltall for gjeld innført 2021.

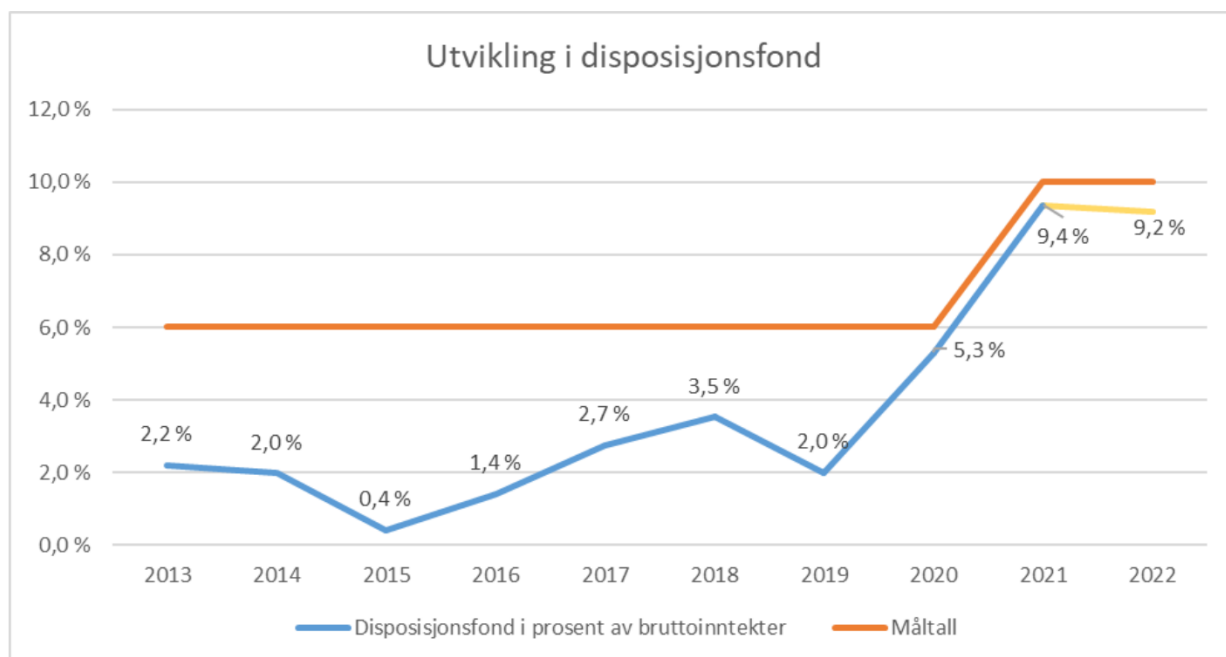
Måltallet for driftsmargin: Måloppnåelse er over målet.

Måltall for disposisjonsfond: Oppnådd status for fondet er tett under målet. En disponering fra fondet i 2022 vil øke avstanden noe opp til målet.

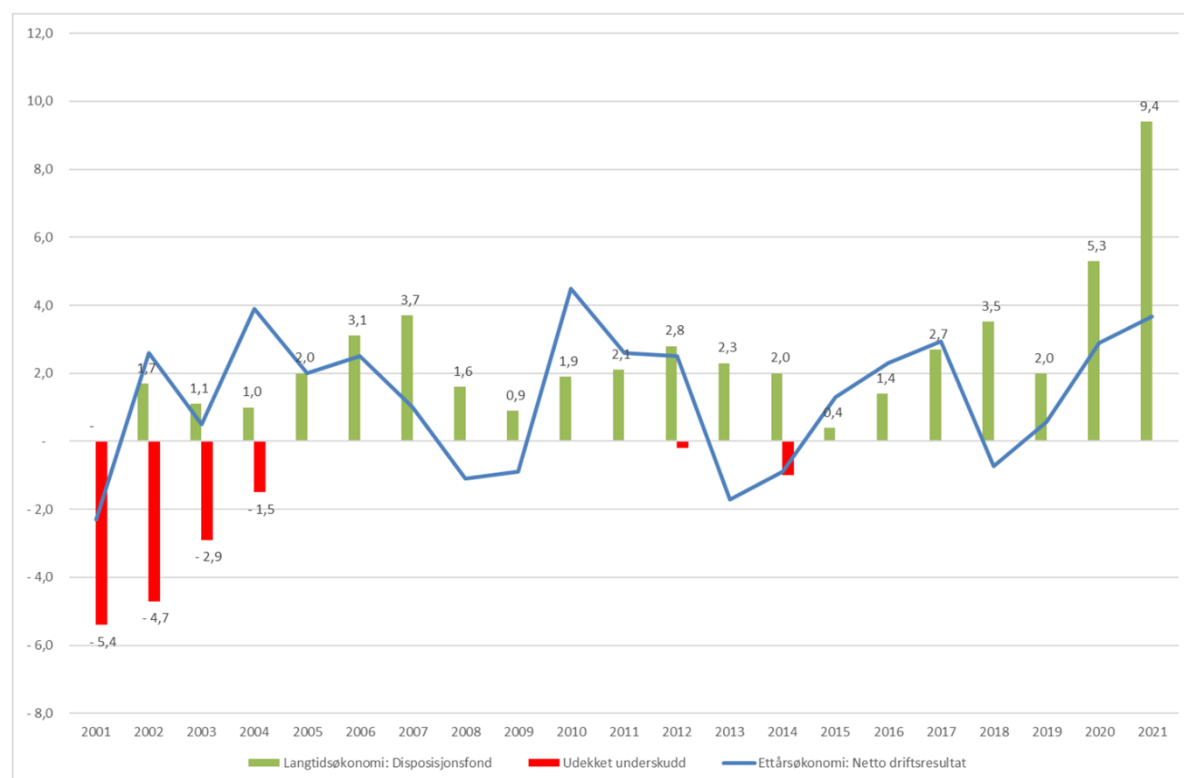
Måltallet for gjeld viser at gjeld er en god del over måltallet. Det var kjent da måltallet for gjeld ble innført.

Et gjeldsnivå over måltallet og over landssnittet indikerer en noe høyere risiko. Dette må kompenseres gjennom bedre driftsmargin og høyere disposisjonsfond.

Nedenfor vises utviklingen i disposisjonsfondet:

Nedenfor vises utviklingen over en lang historisk periode:

Figuren viser hvordan kommunens langsiktige økonomi og kortsiktige økonomi har endret seg fra 2001 til nå. Poenget med å vise en figur med en så lang tidsserie, er å vise at økonomien går i sykluser og at kommunens økonomi har hatt en tendens til å svekkes etter hver periode med fremgang. Det kan igjen forklare hvorfor kommunen ikke har oppnådd den samme robusthet

som en del andre kommuner. Eksempelvis Stjørdal kommune som har lyktes med å stabilisere en robust økonomi.

Metodikken i figuren er å sette måltall for langsiktig økonomi (samlet udekket merforbruk og disposisjonsfond) opp mot de kortsiktige årlige tallene representert ved netto driftsresultatet. Yttergrensene for en kritisk svak økonomi er satt til 2% eller mer i samlet merforbruk. Minimumsmålet for en god og robust økonomi er satt til disposisjonsfond på minimum 10%. Anbefalt årlig driftsmargin (netto driftsresultat) er satt til 2%. Referansestørrelsene 2% netto driftsresultat og 10% disposisjonsfond er innarbeidet i gjeldende økonomiplan som kommunens egne måltall for god økonomistyring.

Hvor står Verdal kommunes økonomi ved utgangen av 2021?

Figur fra veileder til økonomistyring: Statsforvalteren i Nordland

Pressemelding til regnskapet fra februar 2022

Netto driftsresultat er pluss 48,2 mill kr (3,7%), disposisjonsfond pr 31.12.21 er på 123 mill kr (9,4%). Totale driftsinntekter er 1,3 mrd kr. Total langsiktig gjeld inkl pensjonsforpliktelser er på 3,61 mrd kr.

Regnskapsresultatet har forbedret seg fra anslagene i delårsrapporten, men er innenfor det som er rapportert i månedsrapportene fra oktober og ut året. Det har vært en sterk skattevekst senhøsten 2021 som i stor grad har bidratt til det gode driftsresultatet. Den andre hovedforklaringen er inntektsføring av premieavvik pensjon. Dette er en korreksjon av utgiftsført pensjon, der deler av utgiftene tilbakeføres som inntekt og skyves til et senere år. Denne merinntekten har nok mer preg av å være en kalkulatorisk post i regnskapet. Inntekten gir ikke kommunen mer penger, men gir et handlingsrom i form av at utgiftene kan skyves inn i senere års budsjetter. I tillegg til økte skatteinntekter og inntektsført premieavvik har lavere renteutgifter og kompensasjoner for pandemi bidratt til å forbedre resultatet. Merinntektene og sparte renter vurderes som engangsinntekter og engangsbesparelser. Det er ingen signaler fra Storting og regjering om at inntektsnivået fra 2021 blir videreført som en varig økning i inntektsnivået.

Kommunedirektøren er svært fornøyd med regnskapsresultatet. Kommunen har over noen år forbedret den finansielle stillingen og fremstår nå som mer økonomisk robust og bedre i stand til å møte fremtidens utfordringer enn den har vært. Det er samtidig slik at de grunnleggende

økonomiske utfordringene er de samme som tidligere. Utfordringer med langsiktig balanse i drift, og tilpasninger til endringer i behov er de samme som før. Virkelighetsbildet som fremkommer i kommunens styringsdokumenter er det samme som før.

Budsjettkontrollen:

Budsjettavvikene til de ulike tjenesteområdene kan dekomponeres til forhold som ligger i virksomhetenes egne budsjetter og andre forhold som er mer ekstraordinære. Med denne korreksjonen blir de store omfordelingseffektene i 2021 som ligger i ekstraintekter for pandemiutgifter og effekter fra pensjonsavregningen trukket ut av tjenestenes budsjettavvik. Det som da står igjen er mer i samsvar med avvik som skyldes avvik fra budsjetterte mengder og priser. Mengde og prisavvik er mer relevant for å vurdere kvaliteten på budsjettkontrollen.

I år med mer normal økonomiske rammevilkår og mindre pensjonsjusteringer vil det være mindre behov for å korrigere tallene. Det er med andre ord mye som må korrigeres i et år som var sterkt preget av spesielle omstendigheter.

	Regnskap 2021	Regulert budsjett 2021	Budsjett- avvik	Spesifikasjon av budsjettavvik i tjenestene				Resterende budsjett- avvik
				Pensjons- avregning	Premie- avvik	Korona	Fordeling utgifter kommunale bygg	
Administrasjon, styring og fellesutg.	25 424	82 493	57 069	-8 651	-37 742	-35	-2 057	8 584
Barnehage	133 624	125 714	-7 910	4 842	-	149	245	-2 674
Grunnskole	226 826	219 241	-7 585	1 961	-	981	2 505	-2 139
Helsestasjon og lege	52 563	49 777	-2 786	1 402	-	2 004	6	627
Helse og omsorg	282 440	248 867	-33 573	13 129	-	1 746	1 337	-17 361
Sosiale tjenester	36 329	35 611	-718	986	-	18	-179	107
Barnevern	35 522	33 526	-1 996	810	-	25	-	-1 161
Kultur og idrett	31 520	29 805	-1 715	1 101	-	1 602	788	1 776
Plan	3 504	3 317	-187	602	-	-	-170	245
Landbruk og næring	4 738	5 808	1 070	234	-	-	-	1 305
Samferdsel	10 395	8 845	-1 549	127	-	-	-	-1 422
Brann og redning	10 741	10 990	249	5	-	2	10	265
Vann avløp og renovasjon, selvkost	-18 652	-16 333	2 319	788	-	-	-	3 107
Kirke	7 563	7 659	96	16	-	-	-	113
Tjenester utenfor ord. kommunalt ansvarsområde	-772	-	772	-	-	-	-	772
Sum tjenester	841 767	845 322	3 555	17 351	-37 742	6 492	2 485	-7 859

Del 2 av bevilgningsskjema drift viser en oppstilling av kommunens tjenesteområder. Regulert budsjett viser en samlet bevilgning til tjenesteområdene på 845,3 millioner, mens regnskapet viser at de samme tjenesteområdene har forbrukt 841,8 millioner, altså viser oppstillingen et mindreforbruk i tjenesteområdene med 3,5 millioner. Året 2021 har, som 2020, vært spesielt, og de fleste tjenesteområdene er påvirket av forhold mer eller mindre utenfor tjenesteområdets kontroll. I tabellen over er det vist til en del momenter som har påvirket budsjettavviket. Tabellen viser tallene inklusive netto bruk av og avsetning til fond.

Til tross for at de samlede avvikene i oversikten er lave og faktisk har et mindreforbruk på 3,5 mill kr, så er det store interne forskyvninger. Holdes fellesdelen av rad nr. 1 administrasjon, styring og fellesutgifter utenfor, så blir det et relativt stort merforbruk.

Som forklart foran under tema lønn og pensjoner, har det skjedd en overvelt av deler av pensjonsavregningen fra fellesområdet til de andre tjenestene. Dette er utgifter virksomhetene ikke har hatt i sine budsjetter og utgifter de dermed ikke har hatt noe forhold til. Tvert i mot budsjetteres det slik at tjenestene skal slippe å forholde seg til uforutsigbare svingninger i pensjon i sin økonomistyring.

I tabellen over er den delen av pensjonsavregningen som er overveltet på tjenestene vist i en egen kolonne. Det er helse som har fått den største overvelten av kostnader. Her viser tabellen at

13,1 mill. kr av budsjettavviket kommer fra pensjonsutgifter. Størstedelen av beløpet er igjen knyttet til reguleringspremien. Merk at reguleringspremien får varig effekt og øker nivået på pensjonsutgiftene fremover. Dette må innarbeides som normale pensjonsutgifter i de kommende år for alle tjenesteområdene i kommunen.

I neste kolonne har vi vist inntektsføringen av premieavvik (inntekt), amortisering (utgift) og arbeidsgiveravgift herav (utgift). Inntektsføringen kan forklare 37,7 mill. kr av mindreforbruket i bevilgningsraden for administrasjon, styring og fellesutgifter. Mer presist er det på området fellesutgifter mindreforbruket kommer.

I tredje kolonne er kostnadene til pandemi fra oktober og ut året beregnet. Tjenestene har fått økte budsjetttrammer tilsvarende merutgiftene til og med september. Det er ikke tilført budsjettmidler fra oktober og ut året. Dette har isolert gitt et merforbruk i tjenestene som bryter med premisset om at budsjetttrammene skulle økes tilsvarende årets totale utgifter. Det er derfor riktig å korrigere for dette forholdet i analysen.

I fjerde kolonne er det beregnet hvor stor del av budsjettavviket som er knyttet til byggkostnader. Dette er reelle kostnader på tjenestene, men ligger utenfor kjerneaktiviteten. Beløpene er derfor egentlig ikke en korreksjon, men en dekomponering av årsaken til budsjettavviket.

I siste kolonne fremgår resten av budsjettavviket som ikke er forklart i de foregående kolonner. Siste kolonnen er derfor mest representativ for det budsjettavviket som kan knyttes til måling av om tjenesten drives innenfor rammene av det som ble bevilget og at aktivitet er tilpasset bevilgningsrammene. Avviket skal i prinsippet bestå av pris og eller mengdeavvik. Hvis det er avvik i selve leveransen (ikke-økonomisk avvik), så skal det fremgå i kapitlet om budsjettpremiss (Tjenester og satsingsområder, tema budsjettpremiss).

Handlingsrom:

Kommunestyret skal vedta årsregnskapet. Kommunestyret står fritt til å velge om deler av mindreforbruket brukes til økte budsjetttrammer i 2022 eller særskilte prioriteringer innenfor investeringsregnskapet. Uttaket vil få konsekvenser for kommunaløkonomisk bærekraft. Et høyt uttak av fra disposisjonsfondet i 2022 vil måtte bety innstramning i driften de påfølgende år for å bygge opp igjen disposisjonsfondet. Kommunedirektøren finner det likevel riktig å disponere deler av resultatet til drift i 2022, men anbefaler at det vises måtehold. Dette ut fra vurderingene ovenfor og behovet for bærekraft i et generasjonsperspektiv.

Til kommunestyret i
Verdal kommune

Revisjon Midt-Norge SA
Brugata 2
7715 Steinkjer

Org nr: 919 902 310 mva

Bank: 4270 18 38658

M post@revisjonmidt-norge.no

T +47 907 30 300

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Verdal kommunes årsregnskap som viser et netto driftsresultat på kr. 48 221 121. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2021, bevilgningsoversikter drift og investering, økonomisk oversikt drift og oversikt over samlet budsjettavvik og årsavslutningsdisposisjoner, for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til kommunekassen per 31. desember 2021, og av resultatet for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med kommunelovens regler og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av kommunen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Årsberetningen og annen øvrig informasjon

Kommunedirektøren er ansvarlig for informasjonen i årsberetningen og den øvrige informasjonen som er publisert sammen med årsregnskapet. Årsberetning er pliktige opplysninger i årsberetning etter kommuneloven § 14-7, og øvrig informasjon er all annen informasjon i samme dokument eller annen årsrapport som følger årsberetning og årsregnskap. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker verken informasjonen i årsberetningen eller annen øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese årsberetningen og annen øvrig informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom årsberetningen, annen øvrig informasjon og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i årsberetningen og annen øvrig informasjon ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom årsberetningen eller annen øvrig informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi uttaler oss om årsberetning i Framsikt datert 6. april 2022 og har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav og
- at opplysningene om økonomi i årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet.

Vi henviser for øvrig til avsnittet «Uttalelse om redegjørelse for vesentlige budsjettavvik» under uttalelse om øvrige lovmessige krav.

Kommunedirektørens ansvar for årsregnskapet

Kommunedirektøren er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med kommunelovens bestemmelser og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Kommunedirektøren er også ansvarlig for slik intern kontroll som vedkommende finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:

www.nkrf.no/revisjonsberetninger – revisjonsberetning nr. 1

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Uttalelse om redegjørelse for vesentlige budsjettavvik

Vi har utført et attestasjonsoppdrag som skal gi moderat sikkerhet, i forbindelse med ABC kommunes redegjørelse for vesentlige budsjettavvik, enten det skyldes beløpsmessige avvik eller avvik fra kommunestyrets premisser for bruken av bevilgningene.

Konklusjon

Basert på de utførte handlingene og innhentet bevis er vi ikke blitt kjent med forhold som gir grunn til å tro at årsberetningen ikke gir dekkende opplysninger om budsjettavvik

Se www.nkrf.no/revisjonsberetninger – revisjonsberetning nr. 1

Steinkjer, 11. april 2022

Knut Tanem
statsautorisert revisor
oppdragsansvarlig

**Til
Kommunestyret**

Kontrollutvalgets uttalelse om kommunekassens årsregnskap og årsberetning for 2021

Kontrollutvalget har i møte 25.04.2022, under sak 14/2022, behandlet kommunekassens årsregnskap og årsberetning for 2021.

Grunnlaget for behandlingen har vært avlagt årsregnskap, datert 21.02.2022, kommunedirektørens årsberetning og revisors revisjonsberetning datert 11.04.202.

Årsregnskapet viser et netto driftsresultat på kr 48.221.121,39

I forbindelse med gjennomgangen har kontrollutvalget fått muntlig orientering fra kommunedirektør og økonomisjef. Kontrollutvalget har også fått orientering fra oppdragsansvarlig regnskapsrevisor. Kontrollutvalget har fått alle opplysninger og dokumenter som de har bedt om.

Kontrollutvalget mener at årsregnskap med tilhørende spesifikasjoner og noter tilfredsstiller brukernes informasjonsbehov. Etter kontrollutvalgets vurdering er regnskapet ført i samsvar med gjeldende lover og regler.

Kontrollutvalget mener at årsberetningen tilfredsstiller lovens krav.

Kontrollutvalget har ingen merknader til årsregnskap og årsberetning for 2021 og anbefaler at disse vedtas.

Kopi: Formannskapet

Oppfølging av delårsrapport og rebudsjettering investering

Saksbehandler: Helge Holthe E-post: helge.holthe@verdal.kommune.no Tlf.:	Arkivref: 2022/1248 - /
---	-----------------------------------

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for mennesker og livskvalitet	18.05.2022	30/22
Formannskap	19.05.2022	54/22
Kommunestyre	30.05.2022	42/22

Saksprotokoll i Formannskap - 19.05.2022 - 54/2022

BEHANDLING:

Ved votering ble kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:

1. Investeringsbudsjett 2022 endres i samsvar med punktene nedenfor. Investeringsbehovet reduseres totalt med 2,9 mill kr. Dette reduserer finansieringsbehovet tilsvarende med reduksjon i lån og momskompensasjon. Følgende endringer omfattes:
 - a. Ombygging 3. etasje rådhuset økes med 1,5 mill kr.
 - b. Paviljongen økes med 3,6 mill kr
 - c. Funksjonsendring ØBH økes med 0,5 mill kr,
 - d. Vannrenseanlegg Hallemsåsen reduseres med 10 mill kr
 - e. Høydebasseng Vuku/Ulvilla reduseres med 3 mill kr
 - f. Øring kloakkrenseanlegg økes med 3 mill
 - g. Vannforsyning Leklem økes med 3 mill kr
2. Kommunedirektør fremmer et helhetlig forslag om tiltak for å holde budsjett i barnehage, helse og samferdsel i neste delårsrapport.
3. Garnes barnehage nedlegges fra andre halvår 2022.
4. Kjøp av aksjer i helseplattformen med 84.080 kr. Finansieres med økning i investeringsinntekter fra salg av bygg.

Saksprotokoll i Utvalg for mennesker og livskvalitet - 18.05.2022 - 30/2022

BEHANDLING:

Leder fremmet følgende forslag til vedtak:

Sak «Oppfølging av delårsrapport og rebudsjettering investering» tas til orientering.

Ved votering ble forslaget enstemmig vedtatt.

VEDTAK:

Sak «Oppfølging av delårsrapport og rebudsjettering investering» tas til orientering.

Kommunedirektørens innstilling:

5. Investeringsbudsjett 2022 endres i samsvar med punktene nedenfor. Investeringsbehovet reduseres totalt med 2,9 mill kr. Dette reduserer finansieringsbehovet tilsvarende med reduksjon i lån og momskompensasjon. Følgende endringer omfattes:
 - a. Ombygging 3. etasje rådhuset økes med 1,5 mill kr.
 - b. Paviljongen økes med 3,6 mill kr
 - c. Funksjonsendring ØBH økes med 0,5 mill kr,
 - d. Vannrenseanlegg Hallemsåsen reduseres med 10 mill kr
 - e. Høydebasseng Vuku/Ulvilla reduseres med 3 mill kr
 - f. Øring kloakkrenseanlegg økes med 3 mill
 - g. Vannforsyning Leklem økes med 3 mill kr
6. Kommunedirektør fremmer et helhetlig forslag om tiltak for å holde budsjett i barnehage, helse og samferdsel i neste delårsrapport.
7. Garnes barnehage nedlegges fra andre halvår 2022.
8. Kjøp av aksjer i helseplattformen med 84.080 kr. Finansieres med økning i investeringsinntekter fra salg av bygg.

Vedlegg:

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Delårsrapport 1/2022 viser tallene for de tjenester som ikke er omtalt i månedsrapporten.

Saksopplysninger:

Kommunedirektøren legger med dette fram månedsrapport for april 2022.

Den vanlige rutinen for månedsrapport er at det gis en muntlig orientering til formannskapet med tilhørende lysark. I månedsrapporten for april er det i tillegg til den vanlige orienteringen også skrevet et saksfremlegg.

Dette skyldes flere forhold:

- Månedsrapporten følger opp enkeltforhold fra delårsrapport 1/2022.
- Behovet for justeringer i investeringsbudsjettet.
- Det er også behov for å avklare om nedlegging av Garnes barnehage kan være et tiltak for å holde budsjett for barnehagetjenestene i 2022.

Garnes barnehage

Tre barn er en utfordring for å kunne oppfylle noen av barnehagens formål og innhold, jf. *Rammeplan for barnehager*. Blant annet vil det bli et begrenset sosialt nettverk for barna, med muligheter for å få gode erfaringer med å utvikle vennskap og sosial kompetanse. Daglige aktiviteter og pedagogisk innhold i hverdagen, vil naturlig nok bli preget av mindre samspill og muligheter for gode felles aktiviteter, enn med flere barn.

De ansatte får et begrenset fagmiljø. En konsekvens av dette er at det bli krevende å beholde en stabil personalgruppe. Erfaringene tilsier at faste ansatte og vikarer søker seg til større enheter, fordi det kan oppleves mer utviklende å være i et større fagmiljø. Der blir det lettere muligheter til å bidra til og å utvikle ideer, samt få faglige utfordringer. I mindre miljøer vil det bli mer ansvar på den enkelte, blant annet ved sykdom eller annet fravær. Dermed kan ansatte oppleve å være mye mer for seg selv.

Organisering av barnehagedagen vil bli en utfordring, for å kunne opprettholde åpningstiden på 10 timer og 15 minutter. Samtidig skal de organiserer og opprettholde en forsvarlig drift, spesielt ved sykdom i personalgruppa.

Ubesvarte spørsmål fra delårsrapport pr mars 2022

I delårsrapport 1/2022 var det flere forhold som skulle følges opp videre i neste delårsrapport som kommer til behandling i juni. For å sikre framdrift blir en del av disse forholdene nå framskyndet til månedsrapport april. .

Regnskapsskjemaet for 2021 for helse viser at merforbruket i fjor var på 17,4 mill kr når pandemi og pensjonsavregning trekkes fra budsjettavviket. Det er dermed grunn til å tro at helse gikk inn i 2022 med tilsvarende ubalanse. Det er slik sett ikke overraskende at helse har utfordringer med å holde budsjettbalanse i 2022.

Merforbruk i helse:

I delårsrapport 1/2022 fremgår at helse ikke hadde et tilstrekkelig bearbeidet tallgrunnlag for å regne en årsprognose. Helse skulle derfor komme tilbake med et anslag i neste rapportering.

Ny årsprognose viser en prognose på årsavvik på 12 mill. kr. Dette er foreløpig beregnet og det er flere usikre forhold. Det er ikke funnet rom for innsparingskrav (7,2 mill. kr), det er økt innleie av vikarer i legetjenesten (anslag 3 mill. kr) og det må fortsatt kjøpes tjenester innenfor Bo og Dagtilbudstjenesten (anslag 2 mill.). Det er også økte utgifter som følge av 2 nye brukerbehov BPA som utgjør 2,3 mill. + kommunal nattvakt, dette trådte i kraft 01.05.22. Det andre BPA-tiltaket har en ramme på 4,2 mill., men er ikke iverksatt. Kommunen avventer svar på klage fra Statsforvalteren. Disse vedtakene trenger mer tid til avklaring før de kan iverksettes. Det handler blant annet om å stenge korttidsplasser, omsorgsplasser i Vuku. I tillegg avventer kommunen en rettsak i juni, som i ytterste fall kan medføre at det må etableres et døgntilbud.

I tillegg er en del av merforbruket knyttet til pandemien. Regnskapsført ut april er 4,18 mill. kr. i følge prosjektregnskapet. Tidligere praksis har vært at dette beløpet blir bevilget ved mottatt kompensasjon for pandemiutgifter.

I rapporten synliggjøres et handlingsrom med samlede tiltak på 7 mill. kr. Det vises til sak om disponering av fjorårets regnskapsresultat, hvor resterende del av avvik kan finansieres med ekstra bevilgning.

Økt prognose for refusjoner knyttet til ressurskrevende tjenester, er på 5 millioner mer enn budsjettgrunnlaget. Budsjettgrunnlaget er på 33 452 000 kr, og beløpet basert på nytt anslag, er på kr 38 569 000, dvs. litt i overkant av 5 mill. i økning. Økte timepriser, økte vedtakstimer, forlengelse av kjøpte tjenester mv øker refusjonen, men også kostnadene utover det som var budsjettet. Kommunen vil også ha en egenandel på ordningen. Det dekkes 80% av lønnskostnader til ansikt-til-ansikt-tid. Resten må kommunen dekke over sitt budsjett. Helse rapporterer dermed at de har ytterligere 5 mill. kr pluss egenandeler i ekstrakostnader. Disse finansieres da delvis gjennom tilskuddet.

Rekalkulering av tilskuddet - pensjonsutgifter

Tilskuddet for ressurskrevende tjenester i 2022 bygger på anslag over kostnadene i 2022. Det ble gjort et anslag på tilskudd høsten 2021 i forbindelse med budsjettet 2022. Dette anslaget er regnet på nytt med oppdaterte tall. Kommunen har i den forbindelse tatt kontakt med pensjonsleverandør KLP for å få et foreløpig anslag på reguleringspremie i 2022.

Reguleringspremien har stor betydning for pensjonsutgiftene og dermed også for tilskuddet. KLP har muntlig svart at det kan bli en høy reguleringspremie i 2022. Det betyr ikke nødvendigvis at pensjonsbetaling blir like høy som i 2021, men det kan gi en indikasjon på at anslag pensjon 2022 nå kan settes høyere enn det som ble gjort i budsjettet. Det vil medføre at anslaget for tilskudd kan settes opp. En vurdering tilsier nå at det er rom for å øke anslaget med 500.000 kr som følge av økt pensjonsutgift. Dette vil da være gunstig for budsjettene innenfor helse, mens det trolig får en nulleffekt for kommunens samlede økonomi. Etter at lønnsoppgjøret er ferdig, kan reguleringspremien anslås mer nøyaktig. Det kan derfor bli behov for justeringer av anslaget utover i året.

På bakgrunn av denne kunnskapen, kan det altså være grunnlag for å øke pensjonsutgift i kalkylen for ressurskrevende tjenester. Endelig lønnsoppgjør vil gi oss et godt anslag på reell pensjonsutgift. Dess dyrere lønnsoppgjør, desto høyere reguleringspremie. Ved endring i form av økning på pensjonsprosent fra 14% til 15% i grunnlaget for beregning av ressurskrevende tjenester, så kan vi forvente et anslag på økte utgifter med 1 million.

Et forsiktig anslag nå er at tilskuddet kommer til å bli en halv mill kr høyere enn budsjettet og at denne halvmillionen kan brukes til å dekke inn en del av merforbruket.

Nedenfor et utklipp fra informasjon fra pensjonsleverandør:

Her er vår prognose for ny reguleringspremiesats i hver pensjonsordning dere har i KLP, basert på de oppdaterte anslagene:

Pensjonsordning	Anslag høsten 2021	Anslag januar 2022
Fellesordningen for kommuner og bedrifter	1,96 %	2,85 %
Pensjonsordningen for sykepleiere	4,37 %	6,53 %
Pensjonsordningen for folkevalgte (lukket)	1,85 %	3,03 %

Reguleringspremien regnes i prosent av premiereserven i alle pensjonsordningene, bortsett fra i Pensjonsordningen for sykepleiere hvor den regnes i prosent av pensjonsgrunnlaget.

Rådhusaken: Tilbygg Rådhus med legesenter. PS 22/22 Kommunestyret 28.03

Fra delårsrapporten: «*Investeringsramme for delprosjekt settes til MNOK 40 millioner kroner og reguleres i førstkomende delårsrapport. Økt investeringsramme finansieres med bruk av lånemidler.*»

Tilbygg Rådhus, under navn *Paviljongen*, i tabellen under rebudsjettering investering. Investeringsprosjekt for 2022 økes med 3,6 millioner, til totalt 8 millioner. Hvordan resten av bevilgningen nå fordeler seg, blir innarbeidet i ny økonomiplan for 2023-2026.

Rebudsjettering investering

Årsregnskapet og -beretningen for 2021 vil vise avvik mellom årsbudsjett og årsregnskap for enkelte prosjekter som har prosjektperiode som strekker seg over to eller flere år. Dette betyr ikke nødvendigvis at prosjektet overskrider sine totalrammer, men at det ikke er truffet helt på fordelingen av totalrammen over årene i økonomiplanen, sett i forhold til framdriften. Enkelte prosjekter er noe forsinket ifht opprinnelig framdriftsplan, mens andre er kommet lengre enn estimert. Det er ingen totalrammer som foreslås endret i denne saken.

Framskrivning av gjeldsnivå, prognosering av renteutgifter, avdragsberegning etc i økonomiplanperioden er gjort på grunnlag av en forutsetning om at alle investeringsprosjekter sluttføres i samsvar med budsjett og fremdriftsplan. En forskyvning av ferdigstillestidspunkt i dette omfanget, vil ikke medføre vesentlige endringer i vurderingene og/eller beregningene som er gjort i økonomiplanen. Rebudsjetteringen innebærer ikke behov for nye låneopptak.

Årsbudsjett 2022 foreslås justert for følgende investeringsprosjekter og med følgende beløp:

Investering	Beløp	Kommentar
Ombygging 3. etg Rådhuset	1 500 000	Ombygging er godt i gang, og er forventet ferdigstilt ila mai 2022. Alle kostnader på dette prosjektet kommer i 2022.
Paviljongen, Rådhuset (Oppr. 2020 - ansvar 1410)	3 600 000	Anbud ut høst 2022. Bygget er gammelt og i dårlig stand. Riving forventes høst 2022. Bygging av nytt bygg 2023.
Funksjonsendringer ØBH (Opprettet 2021)	500 000	Slutføring av flytting Hjemmesykepleien, dekking av kostnader 2022.
Vannrenseanlegg Hallemsåsen	-10 000 000	Øking av kapasitet. Forprosjekt legges frem til politisk behandling høst 2022. Legges ut på anbud i 2023.
Høydebasseng Vuku/Ulvilla	-3 000 000	Nytt høydebasseng for å sikre leveringssikkerhet på strekningen Vuku-Ulvilla. Anbud ut høst 2022. Bygging av basseng 2023.
Ørin kloakkrenseanlegg	1 500 000	Akutt utskifting bunnskrape sed.basseng samt utfasing av oljekjel Ørin renseanlegg.
Vannforsyning, Leklem	3 000 000	Anbud sendes ut før ferien. Anleggstart ca. september 2022 med slutføring i 2023. Når prosjektet er ferdig er nødvannsforsyning fra Leklemsvatnet sikret samt at Golfbanen vannes med vann fra Leklemsvannet.
	-2 900 000	Netto reduserte investeringer i 2022

Netto utgjør foreslått rebudsjettering en reduksjon på investeringer på 2,9 millioner.

Finansrapportering

Finansrapportering for 2021 var ikke med i delårsrapport 1. Finansrapportering skulle komme som en del av årsberetning 2021 og rapporteringen skulle ta med seg utviklingen inn i 2022. Finansrapporteringen er nå ferdig og ligger som eget kapittel i årsberetningen. Det er rapportert fram til slutten av april.

Finansrapporteringen inneholder også en reberegning av renteprognose for årene fremover i økonomiplanperioden. Forventede renteutgifter øker fra 14 mill kr til 21 mill kr pr år målt i fht gjeldende økonomiplan 2022-2025. Dette må ses i sammenheng med varslene fra Norges Bank om at rentene skal raskere opp enn det som ble varslet i 2021. Prognosen regner ikke på plusseffekter av økt rentenivå som for eksempel bedre avkastning på bankinnskudd, bedre avkastning på pensjonsmidler, høyere inntekter fra selvkostgebyrer økte renteinntekter fra videreutlån. Den samlede effekten av renteøkningen på kommunens totaløkonomi er derfor noe lavere enn det renteprognosen isolert viser. Det vises til årsberetningen for nærmere detaljer.

Nye forhold:

Reduksjoner i eiendomsskatt næring:

Det har nylig vært to klagesaker på eiendomsskatt næring. Skattegrunnlaget er satt ned og skatteyterne har krevd dekning av saksomkostninger. Dette gir varig nedgang i eiendomsskatteinntektene og et engangsbeløp dersom kommunen må betale saksomkostninger. Kommunen er i kontakt med KS om kravene for dekking av saksomkostninger.

Kommunedirektøren kommer tilbake til saken når det foreligger mer detaljer om konsekvenser. Hittil er det tilbakebetalt i overkant av 1 mill kr til en skattyter som dekker for høy skatteinnbetaling i de siste tre årene.

Oversikt over mulige tiltak for å holde budsjett

I hht økonomireglement skal virksomheter med merforbruk utrede mulige tiltak for å holde årsbudsjett. Det er mao ikke tilstrekkelig å varsle at det kommer et merforbruk.

Ingen tiltak iverksettes uten at det foreligger et vedtak på riktig nivå i organisasjonen. Tiltak som ligger innenfor delegering til kommunedirektøren, skal vedtas på det nivået som har myndighet til dette. Avhengig av omfanget av tiltaket kan slike vedtak da fattes fra de enkle tiltak på avdelingsledernivå til de mest komplekse tiltak som vedtas av kommunedirektøren. Vedtak av tiltak som endrer tjenestens grunnpreg kan ikke gjøres administrativt. Slike vedtak skal behandles politisk og tiltaket kan ikke iverksettes før det foreligger et politisk vedtak.

I månedsrapporten orienterer kommunedirektøren om de mulige tiltak som er utredet. Ingen av tiltakene forslås vedtatt før det er avklart videre saksgang og kommunedirektøren har kommet med et endelig forslag.

Det er tre tjenesteområder som har utredet tiltak som konsekvens av varslet merforbruk i årsprognosen. Dette er barnehage, helse og samferdsel. Barnehage varslet et avvik på 6,2 mill kr i delårsrapporten, mens helse ikke hadde sikre tall i delårsrapport 1. Samferdsel varslet et avvik på 2 mill kr.

Nedenfor er det utredet mulige tiltak for å holde budsjetttrammene fra de tjenesteområdene som har prognose på store merforbruk.

Tiltak til vurdering barnehage:

TILTAK	SUM	Kommentarer
--------	-----	-------------

<u>Reduksjon styrerstilling:</u> Garnes barnehage 30% 01.01.22-31.07.22 - Sammenslåing av styrer ved Garnes og Vuku barnehage, reduksjon i Garnes med 30%.	100.000	Ingen konsekvenser for tilbudet
<u>Reduksjon styrerstilling:</u> Leksdal barnehage 20% 01.08.22-31.12.22	75.000	Reduksjon i henhold til antall barn i barnehagen
<u>Nedlegging av Garnes barnehage:</u> Styrer 60% Fagarb/bhgl 133% Renholder 22% FDV-kostnader kr.84.000	750.000	Beløpet utgjør drift 2. halvår. Foreldre og barn mister et barnehagetilbud som er nærmere bostedet.
<u>Tilskuddssatser:</u> Holdes likt hele året	486.115	Reduksjon på vikarbudsjetten og driftsposter for alle kommunale barnehager. Større arbeidsbelastning for de ansatte ved fravær.
<u>IKT-midler:</u> Sparer halve beløpet	200.000	Behovet for oppdatering av IT-utstyr er stort. Vil medføre at ansatte ikke har de hjelpemidlene de trenger for å utføre jobben, og å arbeide med fagutvikling.
<u>Reduksjon av midler til styrking/forebyggende tiltak</u> Denne ressursen brukes til tidlig innsats i barnehagen, og gjennom tidlig innsats kan barnehagen begrense skjevutvikling hos barn. Ved å oppdage skjevutvikling og begynne forebyggende innsats allerede i barnehagen, er barnehagen med på å ruste barn til best mulige optimale utviklingsmuligheter i barnas oppvekst.	1.200.000	Dette innsparingskravet vil med stor sannsynlighet kunne føre til uønskete konsekvenser i forhold til lov og forskrifter: • <i>Lov om barnehager §31 Spesialpedagogisk hjelp, §37 Barn med nedsatt funksjonsevne, §41 Plikt til å sikre at barnehagebarn har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt).</i> • <i>Forskrift Rammeplan for barnehager.</i> Konsekvensene er at barnehagesektoren ikke klarer å imøtekomme satsningsområder og mål i kommuneplanens samfunnsdel: <i>Satsningsområde pkt.2 – Inkluderende, raus og mangfoldig.</i> Forskning påpeker at om man skal oppnå gode resultater i arbeidet med forebygging og avhjelping av negativ atferd, må arbeidet starte tidlig. Ved å ytterligere redusere ressursene til styrking og tilrettelegging i barnehage, vil utfordringene hos barnet erfaringsvis øke og forskyves til skole. Konsekvensen er dermed økt ressursbehov i barnetrinnet.

Tiltakene innen barnehage dekker ca. 2,8 millioner kroner av anslått merforbruk på 6,2 millioner kroner. I tillegg dekker forslaget om disponering av overskudd, 1,5 millioner kroner. Det gjenstår ca. 1,9 millioner kroner før merforbruket er dekket inn. Barnehageområdet har ingen ytterligere tiltak å foreslå som strakstiltak.

Det kan også være andre tiltak som er aktuelle, men dette vil kreve ytterligere undersøkelser og beregninger. Det er derfor ikke mulig å rapportere på andre tiltak nå. Dersom andre tiltak skal vurderes, så forutsettes det at tiltakene er innenfor lovens krav, herunder normkrav om bemanning, kommunelovens krav om realisme i budsjettering mv. Budsjettoverskridelsen er så stor at kommunedirektøren ikke vil anbefale at det vedtas innsparinger uten føringer på hva som skal reduseres. Det vil bli jobbet videre til neste delårsrapport med tiltak, selv om det er utfordrende å unngå uønskete konsekvenser når det gjelder å følge lov og forskrifter.

Tiltak til vurdering helse:

Tiltak	Alternativ 1	Reduksjon/økte inntekter	Alternativ 2	Reduksjon
Elvebredden dagaktivitetstilbud	Redusere tilbudet på Elvebredden med 50% stilling fra 01.07.22	375.000,-	Avvikle Elvebredden fra 01.07.22, Omfatter 1 ½ årsverk	550.000,-
Arken	Redusere 1 årsverk fra 01.07.22	240.000,-		240.000,-
Rus og psykisk helse	Avvikle/reducere innleie/kontrakter på 1 årsverk fra 01.07.22 (2x50% stillinger)	240.000,-		240.000,-
Koordinator for alvorlig syke og for personer med demens	Avvikle til sammen 1 årsverk fra 01.07.22	240.000,-		240.000,-
Listeskrivere hjemmetjenesten	Redusere merforbruk fra 01.07.22	100.000,-		100.000,-
Hjemmehjelp	Ny standard praktisk bistand fra 01.06.22	100.000,-		100.000,-
Kjøkken	Økte inntekter kantine	100.000,-		100.000,-
Frisklivssentralen	Avvikles fra 01.07.22	1.000.000,-		1.000.000,-
Vakante stillinger	4 årsverk sagt opp/pensjon/permisjon fra 01.07.22	1.300.000,-		1.300.000,-

Avtaler	Reforhandle avtaler	500.000,-		500.000,-
Økte inntekter ressurskrevende tjenester	Merrefusjon 2021 og 2022	2.100.000,-		2.100.000,-
Innkjøpsstopp	Gjeldende fra 01.06.22	1.000.000,-		1.000.000,-
Til sammen		7.295.000,-		7.470.000,-

Elvebredden aktivitetstilbud – konsekvenser ved reduksjon i årsverk eller avvikling

Elvebredden aktivitetstilbud er en lavterskel ikke lovpålagt tilbud. Målet er å ha en sosial møteplass med mulighet for fellesaktiviteter, blant annet å spise middag sammen. Det er mellom 18 -22 som spiser middag sammen i løpet av en uke. Det er 1,5 årsverk som drifter tilbudet. Snittet som benytter seg av aktivitetstilbudet hver dag er mellom 20-30 stk. Ved underholdning er det ca 50 deltagere (flere er det ikke plass til)

Å redusere 0,5 årsverk vil ha ulike konsekvenser for brukerne:

Med å avvikle 0,5 årsverk reduseres innholdet i det daglige aktivitetstilbudet, tilbudet vil fortsatt ha åpent fem dager i uken. Middagstilbudet opprettholdes. Lavterskeltilbudet understøtter en tryggere og mer aktiv alderdom for alle som bruker tilbudet.

Å avvikle tilbudet har følgende konsekvenser for brukerne og helse og omsorgstjenestene:

Får konsekvenser for alle som bruker tilbudet daglig, alle mister en sosial møteplass med ulik grad av aktivisering. Dette kan føre til at mange får dårligere psykisk og fysisk helse. Samtidig vil det gi økte utfordringer for pårørende, og økt ressursbruk i hjemmetjenestene.

Arken – konsekvens av avvikling av 1 årsverk

Ved å redusere årsverk vil tjenestemottakere som er i grenselandet mellom aktiviseringstilbud og Varig Tilrettelagt Opplæring (VTO) plass få redusert tilbud, men de som har størst bistandsbehov vil mest sannsynlig være de som merker reduksjonen best.

Oppsummert vil store deler av tilbudet fragmenteres fordi muligheten til å utvikle nye aktiviteter tilpasset unge voksne brukere reduseres. For enkelte av brukerne vil det føre til økt risiko for utfordrende adferd, noe som vil kunne generere økt ressursbruk i andre avdelinger.

Arken har i løpet av de siste 3 årene tatt ned 3,2 årsverk, og har tilpasset drifta ut fra rammebetingelsene.

Rus og psykisk helse – avvikling av midlertidig arbeidskontrakt tilsvarende 1 årsverk

Midlertidig arbeidskontrakt tilsvarende 1 årsverk avvikles, og vil ha som konsekvens reduksjon i tjenestetilbud til brukere som har ambulant oppfølgingstjeneste.

Koordinatorer alvorlig syke og personer med demenssykdom – avvikling av til sammen 1 årsverk.

Det er i dag to koordinatorene i 50% stilling som koordinerer det faglige arbeidet for målgruppene alvorlig syke og personer med demenssykdom. Begge stillingene er organisert som en del av Koordinerende enhet, forvaltningskontoret. Konsekvensen er at forvaltningskontoret må ivareta koordinering av oppgavene med færre ressurser.

Listeskrivere hjemmetjenesten – reduksjon av merforbruk

Det er budsjettert med 1,75 årsverk, men det brukes 2 årsverk. Dette gir et merforbruk på 0,25 årsverk. Fra 01.07.22 reduseres dette med 0,5 årsverk på grunn av permisjon. Gjenstående ressurs er tilstrekkelig for å ivareta fordelingen av oppdragene hjemmetjenesten har.

Hjemmehjelp – ny standard praktisk bistand renhold

Retningslinjer for tildeling av helse- og omsorgstjenester gir ny standard for tildeling av praktisk bistand renhold til hjemmeboende brukere fra 01.06.22. Tjenesten ytes til de aller fleste hver tredje uke. Konsekvensen for de fleste brukerne er at tjenesten gis hver fjerde uke.

Kjøkken – økte kantinepriser

Produksjonskjøkkenet lager all mat til den selvbetjente kantina ved Verdal bo- og behandlingssenter til selvkost. Dette er det ikke budsjettert med i årets budsjett. Økt pris vil gi merinntekt, og tiltaket iverksettes fra 01.06.22. Dette gir dyrere mat for ansatte og besøkende.

Frisklivssentralen – avvikling fra 01.07.22

Avvikling Frisklivssentralen gir et lavere forbruk på 1 mill fra 01.07.22. konsekvensene er beskrevet i egen sak til kommunestyret.

Vakante stillinger holdes vakant

Det er fire stillinger som per i dag enten er sagt opp, går av med pensjon eller har permisjon. Stillingene har funksjoner innen digitalisering og velferdsteknologi, ATA senteret, fagkoordinator institusjonstjenesten og psykisk helse. Konsekvensen innen digitalisering og velferdsteknologi og fagkoordinator institusjonstjenesten vil forsinke utviklingsprosessene innen området. Tjenestetilbudet for brukerne av ATA senteret og psykisk helse reduseres resten av året.

Avtaler – gjennomgang med eksterne leverandører

Helse og velferd skal ha en gjennomgang av alle avtaler med eksterne leverandører med mål om å reforhandle avtalene. Dette handler om avtaler som omfatter kjøp av eksterne omsorgstjenester, lisensavtaler og Veksttorget AS.

Økte inntekter ressurskrevende tjenester

Kommunen har nylig sendt inn et refusjonskrav som ble 1,11 mill kr høyere enn det som var anslaget i regnskapsført inntekt i 2021. Dette gir en mao en utbetaling av tilskuddet i 2022 som er 1,11 mill kr høyere enn regnskapsført i 2021. Dette korrigeres som er merinntekt i regnskapet for 2022. Utvikling i pensjonsutgifter og andre forhold vil øke årets tilskudd med estimert 1,0 mill. kr.

Innkjøpsstopp

Bedre kontroll på innkjøpspraksis som begrenser innkjøp. Dette er et utfordrende område. Mat og medisiner er nødvendig for å opprettholde forsvarlige tjenester. Økte matvarepriser framover er en risikofaktor. Anslaget innebærer en risiko med bakgrunn i dette.

Andre tiltak og oppfølging

Utover tiltakene som det her er redegjort for, pågår det utredning av andre tiltak i sektoren fordi økte brukerbehov innen rus og psykisk helse, brukerstyrt personlig assistanse (BPA), nye tiltak for mennesker med utviklingshemming vil gi merutgifter utover det som rapporteres på dette tidspunktet. Merutgiftene krever nye beregninger hvor samordning av heldøgns omsorgsplasser i hjemmebasert omsorg, og hvordan prioritering av helse- og omsorgstjenester etter nasjonale prioriteringskriterier jf. [Meld. St. 38 \(2020–2021\) - regjeringen.no skal praktiseres slik at tildelt ramme nås ved årets slutt. Samarbeid om tverrsektorielle innsatser innen forebygging.](#)

helsefremming, lærings- og mestring, er viktig for å redusere veksten i behovet for helse- og velferdstjenester framover. Konkretisering av tiltak med de konsekvenser dette gir for innbyggernes tjenestetilbud, redegjøres det for i halvårsrapportering og strateginotat.

Det kan også være andre tiltak som er aktuelle, men dette vil kreve ytterligere undersøkelser og beregninger. Det er derfor ikke mulig å rapportere på andre tiltak nå. Dersom andre tiltak skal vurderes, så forutsettes det at tiltakene er innenfor krav i helselovgivning og faglig forsvarlighet, kommunelovens krav om realisme i budsjettering mv. Budsjettoverskridelsen er så stor at kommunedirektøren ikke vil anbefale at det vedtas innsparinger uten føringer på hva som skal reduseres.

Tiltak til vurdering samferdsel

I delårsrapport 1/2022 er det varslet et merforbruk på årsbasis på 2 mill kr. Avviket er knyttet til vær og klima, med andre ord forhold som har økt behovet for brøyting og strøing.

De midler som er øremerket “drift kommunale veger” går i hovedsak til vintervedlikehold, kosting av gater på våren og støvdemping. Samlet budsjetttramme til kommunale veger utgjør MNOK 7,8. I tillegg er det budsjettet MNOK 0,9 til gatelys. Av totalt 170 km veg omfatter 135 km vintervedlikehold.

Til kjøp av varer og tjenester er det for 2022 avsatt MNOK 4,9. Pr. april er det brukt MNOK 4,4 av denne potten. Kjente utestående fakturaer senere i 2022 er MNOK 0,3 til støvdemping samt MNOK 0,3 til beredskapsgodtgjørelse høst til brøytekontraktørene. Det må i tillegg påregnes enkelttilfeller av akutt-skader på veger i sommersesongen. Ut over dette er det planlagt få tiltak av sommervedlikehold. Det varslede merforbruket på totalt MNOK 2,0 tar ikke høyde for en ekstraordinært snørisk førjulsvinter.

Kommunal budsjettet lønn til brøyting av sentrum samt industriområdet Ørin utgjør ca. 2,8 mill.kr. Det er igangsatt ny anbudsprosess på vintervedlikehold av kommunale veger. Det er grunn til å forvente noe prisstigning sammenliknet med dagens nivå.

Det er begrenset handlingsrom når det gjelder tiltak som effektivt tar ned utgiftene til kommunale veger ut over å redusere vegporteføljen:

- Totalrammen for drift/vedlikehold av kommunalt vegnett er på MNOK 7,8. Ved å nedklassifisere 40-50 km veg av totalt 170 km kommunalt vegnett vil en anslagsvis spare MNOK 2,0. Aktuelle vegstrekninger for nedklassifisering er tunge bygdeveger i Helgådalen som f.eks Årstadbakken, Kluksbakken, Nordkleiva, Hellbakken og kommunevegene i Sul m.fl. Et alternativ er å nedklassifisere vegene i kommunale boligfelt som Forbregd/Lein, Trones, Baglan/Berg o.l.
- Man kan alternativt slå av alle gatelys i Verdal kommune, som vil gi en besparelse på MNOK 0,9.

Aksjekjøp Helseplattformen AS

Verdal kommune har inngått avtale med Trondheim kommune om kjøp av aksjer i Helseplattformen AS. Som ledd i kjøpet har Verdal kommune forpliktet seg overfor Trondheim kommune om å tiltre eksisterende Samarbeidsavtale og Aksjonæravtale for Helseplattformensamarbeidet.

I henhold til tjenesteavtalen som ble signert av Verdal Kommune pr 05.04.2022, har vederlaget for aksjene blitt innbetalt innenfor fristen på 30 dager fra signeringstidpunkt.

Under et utklipp fra brev fra Trondheim Kommune.

Verdal kommune
Postboks 24

7651 VERDAL

Vår saksbehandler
Kristin Drolsum

Vår ref.
22/10234
oppgis ved alle henv.

Deres ref.

Dato
22.04.2022

Helseplattformen AS salg av aksjer

Tjenesteavtale er signert av Verdal kommune per 05.04.2022, i henhold til denne skal aksjekjøp fra Trondheim kommune være gjennomført innen 30 dager. Verdal kommune kjøper 84 aksjer av Trondheim kommune til kroner 1.001,- per aksje. Totalt kroner 84.084,-

Innen 05.05.2022 bes det innbetalt i henhold til Samarbeidsavtale/Tjenesteavtale kroner 84.084,- til Trondheim kommunes bankkonto : **4213.37.74909** Helseplattformen aksjer.

Innbetalingen merkes: Verdal kommune, 84 aksjer

Med hilsen
Trondheim kommune

Olaf Løberg
finansdirektør

Kristin Drolsum
rådgiver II

Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift

Vedlegg:

Vedlegg 1 Avtale om kjøp av aksjer, for signering og retur

Vedlegg 2 Tiltredelseserklæring til aksjonæravtale og samarbeidsavtale, for signering og retur

Retur til arkivsaksnr.

Postadresse:
Trondheim kommune
Finansdirektøren
Postboks 2300 Torgarden
7004 TRONDHEIM

Besøksadresse:
Munkegata 1

Telefon:
72546120

Telefaks:

Organisasjonsnummer:
NO 942 110 464

E-postadresse: kommunedirektor.postmottak@trondheim.kommune.no
www.trondheim.kommune.no

Avtale om kjøp av Aksjer, Helseplattformen AS

Kjøper erverver aksjene som ledd i det offentlige offentlige samarbeidet Helseplattformen. Som ledd i samarbeidet påtar kjøper seg, i tillegg til kjøp av aksjepost i Helseplattformen AS, å tiltre eksisterende aksjonæravtale og samarbeidsavtale mellom helseforetak og deltakerkommunene. Aksjeoverdragelsen gjennomføres ved at kjøper innbetaler vederlaget for aksjene til selger innen 05.05.2022. Innen samme dato skal kjøper avgi bindende tiltredelseserklæring overfor partene i aksjonæravtalen og samarbeidsavtalen om at kjøper tiltre disse avtalene. Etter at vederlaget for aksjene er mottatt av selger, og selger har mottatt tiltredelseserklæringer fra kjøper, vil selger overdra aksjene til kjøper gjennom meddelelse til Helseplattformen AS for innføring av kjøper i selskapets aksjonærregister. Inntil fullt oppgjør for aksjene har funnet sted og tiltredelseserklæring avgitt av kjøper, skal aksjene forbli selgers eiendom.

Partene er enige om at aksjene overdras som de er. Kjøper fraskriver seg ett hvert krav overfor selger for feil og mangler ved aksjene, herunder for aksjenes verdsettelse og Helseplattformen AS sine underliggende aktiva og passiva. Absolutt reklamasjonsfrist er under enhver omstendighet 6 måneder fra datoen for dette brevet/erklæring.

Vurdering:

Vurdering av tiltak for å holde budsjettet for barnehage, helse og samferdsel

De tiltak som er lagt fram, vurderes i stor grad å endre tjenestenes grunnpreg. Tiltak som endrer tjenestens grunnpreg, skal utredes for politisk behandling.

Kommunedirektøren vurderer anslagene for avvik fra budsjett som krevende og handlingsrommet som begrenset på grunn av krav i lov innenfor barnehage og helse. For helse må det også tas hensyn til at tjenestene allerede drives kostnadseffektivt og at det gjør sparing mer krevende. For samferdsel antas tiltakene å være så inngripende at de krever politisk behandling.

Kommunedirektøren vil komme tilbake til hvilke tiltak som iverksettes administrativt og hvilke tiltak som behandles politisk i neste delårsrapport. Unntaket et foreslått tiltak knyttet til nedlegging av Garnes barnehage. Kommunedirektøren vurderer at en videreføring av denne barnehagen utfordrer forsvarligheten i tjenestetilbudet som skal gis, jf. saksopplysninger ovenfor knyttet til brukere og medarbeidere i barnehagen. Videre vurderer kommunedirektøren en videreføring av tilbudet som lite hensiktsmessig, gitt varslede budsjettavvik for tjenesten.

Forhold som fortsatt ikke er avklart når rapporten skrives:

Dekning av pandemikostnader første halvår 2022

Det er fortsatt uavklart om kommunen får ekstrainttekter som dekker ikke ekstrakostnadene. Kommunen har ikke lagt koronakostnader inn i budsjettet, fordi regjeringen har lovet at kommunene skal få kompensert for utgiftene. Det haster å få klarhet i dette fordi totalutgiftene øker måned for måned. Ut april ligger merutgiftene på ca 9,3 mill kr.

Nedenfor er tallene fra prosjektrengskapet som viser hvor store ekstraavgifter som er pådratt ut april.

Prosjekt	Prosjektnavn	Inntekter	Utgifter	Regnskap
3400	Coronavirus			5 850 554
3400	Coronavirus		5 883 406	
3400	Coronavirus	-32 851		
3403	Covid-19 Vaksinerings			1 400 429
3403	Covid-19 Vaksinerings		1 461 250	
3403	Covid-19 Vaksinerings	-60 821		
3405	Coronavirus utvidet kompensasjon			2 041 074
3405	Coronavirus utvidet kompensasjon		2 041 074	
	SUM regnskap alle prosjekt	-93 672	9 385 730	9 292 057

Om kompensasjoner etter KS-avtalen:

I tillegg til registrerte utgifter på 9,3 mill kr antar kommunedirektøren at det vil komme ca 1 mill kr for å oppfylle KS-avtalen i sin helhet. Den delen som foreløpig ikke er avklart og utbetalt, er kompensasjonen til ledere i kommunen som er unntatt fra overtidbestemmelsene. Det legges opp til en nøktern kompensasjon der bare et fåtall ledere/nøkkelpersoner får kompensert maksimalt antall dager i hht avtalen.

Handlingsrom:

Kommuneloven stiller krav til budsjettbalanse og til realisme i budsjettet. Det vil si at alle kjente faktorer skal innarbeides i budsjettet. Merforbruket må finansieres ved økte inntekter og/eller kostnadsreduksjoner. Alternativt kan det finansieres fra disposisjonsfond.

Kommunedirektøren vil gjøre oppmerksom på at det fremmes egen sak om disponering av positivt årsresultat fra 2021 i samme politiske møte. Denne saken foreslår bruk av disposisjonsfondet. En ytterligere bruk av disposisjonsfondet vil stå i et motsetningforhold til finansielle måltall om størrelsen på disposisjonsfondet og indirekte øke kravet til driftsmargin i budsjett for 2023.

Dersom merforbruket ikke møtes med tiltak, vil det øke sannsynligheten for merforbruk i regnskapet for 2022. Dette vil også indirekte øke kravet til driftsmargin i budsjettene for 2023 og senere år.

Budsjettpremiss 2022 - Frisklivssentralen

Saksbehandler: Anne Kari Haugdal	Arkivref: 2022/113 - /
E-post: anne.haugdal@verdal.kommune.no	
Tlf.: 908 95 050	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for mennesker og livskvalitet	18.05.2022	31/22
Formannskap	19.05.2022	55/22
Kommunestyre	30.05.2022	43/22

Saksprotokoll i Formannskap - 19.05.2022 - 55/2022

BEHANDLING:

Saken ble behandlet før sak 53/22.

Felles uttalelse fra eldrerådet og rådet for likestilling av funksjonshemmede ble utsendt før møtet.

AP v/Trine Reitan fremmet følgende alternativt forslag til pkt. 1:
Frisklivssentralen opprettholdes og videreutvikles.

Votering:

AP sitt forslag pkt. 1 – falt med 6 mot 3 stemmer (AP).
Kommunedirektørens forslag til pkt. 1 – falt fikk ingen stemmer.
Kommunedirektørens forslag til pkt. 2 – enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:

Kommunedirektøren bes om å iverksette en grundigere kartlegging og evaluering av kommunens forebyggende, helsefremmende, lærings- og mestringstilbud slik at målene i kommuneplanens samfunnsdel innen forebygging og helsefremming nås.

Saksprotokoll i Utvalg for mennesker og livskvalitet - 18.05.2022 - 31/2022

BEHANDLING:

Felles uttalelse fra eldrerådet og rådet for likestilling av funksjonshemmede ble utsendt medlemmene før møtet.

Lederen fremmet følgende forslag til vedtak:
Sak «Budsjettpremiss 2022 – Frisklivssentralen» tas til orientering.

Camilla Hallan (AP) fremmet følgende tillegg til leders forslag:

«Utvalg mennesker og livskvalitet ber om at avvikling av frisklivssentralen avventes til den grundigere kartleggingen og evalueringen foreligger.»

Det ble votert punktvis over forslagene med følgende resultat:

Forslag fra leder – enstemmig vedtatt.

Forslag fra AP – vedtatt med 7 mot 1 stemme (Daleng, SP)

VEDTAK:

1. Sak «Budsjettpremiss 2022 – Frisklivssentralen» tas til orientering.
2. Utvalg mennesker og livskvalitet ber om at avvikling av frisklivssentralen avventes til den grundigere kartleggingen og evalueringen foreligger.

Kommunedirektørens innstilling:

3. Verdal kommune avvikler Frisklivssentralen fra 01.07.22.
4. Kommunedirektøren bes om å iverksette en grundigere kartlegging og evaluering av kommunens forebyggende, helsefremmende, lærings- og mestringstilbud slik at målene i kommuneplanens samfunnsdel innen forebygging og helsefremming nås.

Vedlegg:

- 1 Rapport oppsummering av Verdal kommunes tjenester på forebygging, helsefremming, læring og mestring
- 2 Uttalelse fra elderrådet og rådet for likestilling av funksjonshemmede til sak om frisklivssentral
3. [Prop.100L \(2020-2021\)](#) Endringer i velferdslovgivningen (samarbeid, samordning og barnekoordinator)
4. 29.08.11 – Etablering av frisklivssentraler i Levanger og Verdal [Saksframlegg 62/11 - Verdal kommune](#)
5. 15.05.13 Temaplan pleie og omsorg Verdal kommune 2013-2016 [34/13-temaplan-pleie-omsorg - Verdal kommune](#)
6. [Veileder Frisklivssentraler](#)

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

- 31.01.11 – Forslag om ny kommunal helse- og omsorgslov, ny folkehelselov, oppfølging av samhandlingsreformen, St.meld.nr 47 (2008-2009) - høring [Saksframlegg 5/11 - Verdal kommune](#)
- 17.03.11 – Temadag samhandlingsreformen [2011.03.17 - temadag samhandlingsreformen - Verdal kommune](#)
- 25.06.12 Samhandlingsreformen – lovpålagte samarbeidsavtaler - [60/12 - Samhandlingsreformen - Verdal kommune](#)
- 27.08.12 Samhandlingsreformen – lovpålagte samarbeidsavtaler Rusbehandling Midt-Norge [74/12 - Samhandlingsreformen - Verdal kommune](#)
- Deltakelse i Program for folkehelsearbeid i Trøndelag 2017-2023 [043/19 Folkehelsearbeid - Verdal kommune](#)

Saksopplysninger:

Saken handler om kommunestyrets vedtak i sak 129/2021:

“Før budsjettpremiss «Avvikling av Frisklivssentralen» iverksettes, skal det legges frem en politisk sak der kommunens tilbud innenfor forebygging, helsefremming, læring og mestring beskrives. Det skal være spesielt fokus på hvordan tilbud og brukergrupper ivaretas etter at Frisklivssentralen er nedlagt».

Budsjettpremisset er et tiltak for å realisere budsjetttrammen for driftsåret 2022 i Helse og velferd. Sektoren drifter tjenestene svært effektivt sammenlignet med Kostragruppe 07, og har et begrenset handlingsrom. Parallelt med dette forbereder sektoren en vekst i antall eldre fra 2025 som krever en dimensjonering av tjenestetilbudet som tilpasses veksten. Frisklivssentralen er ingen lovpålagt oppgave, og var en sentral del av iverksetting av Samhandlingsreformen (St.meld.nr.47 (2008-2009)) og Folkehelsemeldingen (Meld.St.nr.34 (2012-2013)). Helsedirektoratet anbefalte kommunene å iverksette tiltak innen områdene kosthold, tobakk og fysisk aktivitet, og organisere dette arbeidet i Frisklivssentraler.

Historikk - organisering

Verdal kommune etablerte Frisklivssentralen i 01.01.12 samtidig som Levanger kommune gjorde det samme, jf. [Saksframlegg 62/11 - Verdal kommune](#). Frisklivssentralen ble organisert som en del av Ressurssenter helse og velferd (RHOV). I 2014 ble RHOV avviklet og Frisklivssentralen ble organisert som en del av Ressurssenter oppvekst (ROS), og i 2016 ble den organisert i Hjemmetjenesten, Helse og velferd. Når Innherred samkommune ble avviklet i 2018, var planen at Frisklivssentralen skulle organiseres som en del av samfunnsmedisinsk avdeling som rådmannen planla i en ny sektor for støtte/stab tjenester. Dette fikk ikke tilslutning av kommunestyret. Organiseringen av Frisklivssentralen fra etableringen i 2012, har hatt betydning for utviklingen av tjenestene og oppgavene Frisklivssentralen har hatt ansvar for å løse.

I kommunens folkehelsearbeid skal Frisklivssentralen være samarbeidspartner for alle sektorer i kommunen, og er i veilederen konkretisert som «*veiledning og informasjon til befolkningen, råd og veiledning, og ved å bidra i oversiktsarbeidet som en del av grunnlaget for kommunale planprosesser etter plan og bygningsloven*». Samarbeidet mellom Frisklivssentralen og folkehelsekoordinatoren er viktig for å ha en oppdatert oversikt over folkehelsen i kommunen. De 10 årene Frisklivssentralen har eksistert i Verdal kommune, har de organisatoriske endringene hatt konsekvenser for kommunens oversikt over folkehelsen. Ved etablering i 2012 var folkehelsekoordinatoren en del av utviklingsstaben i Innherred samkommune. Ved avvikling av Innherred samkommune i 2018, opphørte denne ordningen, og det tok et års tid før ble det ansatt folkehelsekoordinator i Verdal kommune. Dette er kunnskap ledelsen og organisasjonen må ta lærdom av.

Hva er formålet med Frisklivssentraler?

Målet med Frisklivssentralen er å fremme fysisk og psykisk helse, og forebygge eller begrense utviklingen av sykdom. Dette skal realiseres ved å:

- støtte til å endre levevaner og mestre helseutfordringer,
- veiledning som retter oppmerksomheten mot friskressurser for helse og livskvalitet
- understøtte brukerens egen læringsprosess
- gi tilbud så tidlig som mulig ved økt risiko for sykdom
- gi hjelp til å finne frem til lokale tilbud og aktiviteter som passer for den enkelte bruker
- styrke innbyggernes kunnskap om levevaner og helse
- være en samarbeidspartner i kommunens folkehelsearbeid

Ved etablering av Frisklivssentralen var den nasjonale føringen at tilbudet skulle omfatte fysisk aktivitet, kosthold, snus- og røykeslutt. Ved revidering av Helsedirektoratets veileder for Frisklivssentraler ble dette utvidet til veiledning og tilbud knyttet til psykiske belastninger, søvnvansker og risikofylt alkoholbruk. Videre skal Frisklivssentralen bidra til helhetlige, koordinerte helsetjenester og til utjevning av sosiale ulikheter i levevaner og helse. Den skal ha oversikt over og kjennskap til relevante offentlige, frivillige og private tilbud og tjenester i kommunen og i spesialisthelsetjenesten. Frisklivssentralen skal samarbeide med disse og lede brukere videre når det er aktuelt. Å mestre det å leve med sykdom og helseplager er målet. Lærings- og mestringstilbud er en del av dette, og samhandling mellom Frisklivssentralen og koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering er et av grunnlagene for å nå målene om å mestre å leve med sykdom og helseplager.

Målgruppen

Målgruppen for frisklivssentralen er personer i alle aldre som har økt risiko for å utvikle, eller allerede har utviklet sykdom og som har behov for hjelp til å endre levevaner og mestre helseutfordringer. Tilbudet er for alle i målgruppen som bor og oppholder seg i kommunen, og spesielt for de som ikke finner andre egnede tilbud eller som trenger hjelp til å finne ut hva som passer for dem.

I Verdal kommune er målgruppen avgrenset til å gjelde voksne.

Frisklivssentralens tjenestetilbud i Verdal:

- Oppstartssamtale
- Treningsgrupper
- Bra Mat kurs
- Tobakksfri-røykeslutt kurs
- Kurs i belastningsmestring (KIB kurs)
- Søvnkurs
- Individuell oppfølging trening

Hvor mange bruker tilbudene i Frisklivssentralen?

Alle som henvender seg til Frisklivssentralen deltar i oppstartssamtale. Denne samtalen avklarer hva den enkelte har behov for, og er motivert for i arbeidet med å endre levevaner og mestre sine helseutfordringer. Etter oppstartssamtalen får brukeren et tjenestetilbud i Frisklivssentralen, eller henvises videre til adekvat tjenestetilbud i kommunen (f.eks. kurs i depresjonsmestring (KID) som utføres i psykiske helse og rustjenesten), eller kartlegger behov for utredning eventuelt behandling i spesialisthelsetjenesten. Oppstartssamtalen registreres i journalsystemet Profil.

I journalsystemet Profil er det ulike måter å ta ut data på som gir oversikt over unike brukere. En måte å ta ut data på, er å få oversikt over aktive tjenester i en gitt tidsperiode som er registrert i Frisklivssentralen på den enkelte ansatte i Frisklivssentralen. Denne oversikten gir et bilde av hvor mange som Frisklivssentralen har kontakt med i løpet av den gitte tidsperioden. Den sier imidlertid ingenting om hvilke tjenester den enkelte har hatt fordi den er registrert som tjenesten Frisklivssentral.

En annen måte å ta ut oversikt på i Profil, er å ta ut en oversikt over aktive tjenester i en gitt tidsperiode på brukere som har hatt flere tjenester samtidig, eller i løpet av den gitte tidsperioden oversikten er tatt ut på. En slik oversikt gir et bilde av brukernes bruk av tjenestene. Denne måten gir innsikt i hva brukerne etterspør og har fått tildelt av tjenester.

Utgangspunktet i denne saken har vært å få innsikt i hvor mange som har et tjenestetilbud i Frisklivssentralen. Måten oversiktene er tatt ut på av journalsystemet, gir ulikt tallmateriale og de gjelder for kalenderåret 2021.

Den første måten som er beskrevet gir et antall brukere på 225, men bare innsikt i tjenesten Friskliv og ingen kunnskap om hvilke tjenester som er gitt av Frisklivssentralen. Alle som har tatt kontakt er registrert Friskliv uavhengig av om de har fått tjeneste i Frisklivssentralen eller ikke.

Den andre måten å ta ut oversikt på, gir et antall på 79 unike brukere. Dette omfatter tjenestene Friskliv, Bra Mat kurs, Treningsgrupper, Individuell trening, KIB, røykesluttkurs og søvnkurs. Flere av de 79 brukerne har ei, to eller tre tjenester i Frisklivssentralen i løpet av året, og 18 av de 79 brukerne er ikke registrert i oversikten på 225 brukere.

Journalsystemet Profil har en rekke svakheter når det gjelder å få eksakte oversikter over hvilke tjenestetilbud den enkelte tjenestemottaker har hatt i en gitt tidsperiode. Konklusjonen vår er at begge oversiktene er riktig ut fra det som er tatt ut av data, og for å få en korrekt oversikt krever det et manuelt arbeid som vi ikke har hatt ressurser til å gjøre.

Hva har Verdal kommune av forebyggende, helsefremmende, lærings og mestringstilbud?

Kommunedirektøren besluttet å engasjere PricewaterhouseCoopers (PWC) i kartleggingen av kommunens tiltak innen forebygging, helsefremming, lærings- og mestringstiltak. Mandatet PWC fikk var:

- Hvilke målgrupper som omfattes av de nevnte tjenestetilbud
- Antall innbyggere som tiltakene når
- Hvor mange årsverk som brukes i utførelsen av tjenestetilbudene
- Hvilke inntekter kommunen har i tjenestetilbudene
- En sammenligning av tjenestetilbudets omfang med sammenlignbare kommuner

Datainnsamlingen er gjennomført som selvrapportering på tvers av sektorene i kommunen. I enkelte sektorer er det gjennomført korte intervju med ledere. Det er ikke gjort en kvalitativ- eller effektvurdering av tiltakene. Videre er det en skjevhet i utvalget, vurdering av hvilke tiltak som skulle inkluderes var opp til den enkelte kommune, og estimatene av tiltakene er subjektiv vurdert. Kommunene Frosta og Levanger har bidratt med data kun fra Frisklivssentralene, mens Verdal har hatt en kartlegging i alle sektorer. Tallmaterialet omfatter tjenestetilbudene for året 2021.

PWC rapporten har følgende anbefalinger:

- **Kartleggingen** må gjøre mer grundig, herunder innhente mer informasjon om hver enkelt tjeneste.
- Vurdere å gjøre en **måling av tid, kost og inntekt per enkeltvis tjeneste**.
- **Kunnskapsbaserte prioriteringer** framover må være basert på behov for, kvalitet og effekt av tilbud. Dette omfatter innbyggernes helsetilstand, hvilke påvirkningsfaktorer som gir god helse, fremtidig befolkningssammensetning og behovene innbyggerne har.
- **Prosjektbaserte tjenester** må sikre at kompetanse og ressurser utnyttes best mulig
- **Digitale verktøy** – det bør gjøres en vurdering av hvilke digitale verktøy som er nyttig som et supplement til eksisterende tjenester, eller i hvor stor grad de vil svare ut behovene i seg selv i ulike frisklivs-, lærings- og mestringstilbud.
- **Organisering** som fremmer det tverrsektorielle samarbeidet.
- **Brukermedvirkning** – brukerne må delta i en grundigere kartlegging.

Ivaretagelse av brukerne dersom tilbudene i Frisklivssentralen avvikles:

- KID- og KIB- kursene videreføres i regi av Avdeling psykisk helse og rus.
- Elvebredden dag- og aktivitetstilbud videreføres, og organiseres som en del av Bo- og dagtilbudtjenesten.
- Bra mat kurs – reduseres i omfang, men videreføres i prosjektet Helsestasjonen gjennomfører fram til 31.12.23: Prosjektet videreføres uten Frisklivssentralens bistand, og behovet for å fortsette med kostholdsveilederens kompetanse en dag i uka er realiserbart selv om Frisklivssentralen avvikles.
- Røykesluttkurs opphører, og kan løses medikamentelt.
- Søvnkurs opphører.
- Treningsgrupper og individuell oppfølging trening opphører. Treningssentre har lignende tilbud som innbyggerne kan benytte seg av. [Blom -rapporten](#).
- Oppstartssamtaler opphører.
- Polen prosjektet: videreføres med daglig leder av Frisklivssentralen som prosjektleder, og stillingen som kostholdsveileder bidrar med sin 50% stilling i prosjektet.

Økonomi

Avvikling av Frisklivssentralen i perioden 01.07. - 31.12.22 gir en besparelse i Helse og velferd på 1 mill. Avdelingsleder og kostholdsveileder er til sammen 1 ½ årsverk, og finansieres av Polen prosjektet fram til 31.12.23.

Vurdering:

Gjennom helse og omsorgstjenesteloven er kommunen pålagt å tilby helsefremmende og forebyggende tjenester til befolkningen. Frisklivssentralen er et forebyggende og helsefremmende lavterskeltilbud. Det er en anbefalt måte å organisere arbeidet på, men ikke en lovpålagt helsetjeneste. Kommunene står fritt til å organisere de forebyggende og helsefremmende tjenestene som gis til kommunene. Selvrapporteringen som PWC rapporten oppsummerer, viser at kommunen har mange og omfattende tiltak som må kartlegges grundigere og evalueres opp mot behovene innbyggerne har nå og fram i tid.

Avviklingen av Frisklivssentralen vil ha konsekvenser for brukere som ikke får tilbud i oppstartssamtaler, Bra Mat, røykeslutt, søvn, treningsgrupper og individuell oppfølging trening.

Kommunedirektøren vurderer at PWC-rapporten kan betraktes som en «vareopptelling» av dagens tjenestetilbud kommunen yter innen dette området. Den gir et godt grunnlag for videre kartlegging for å sikre et framtidsrettet forebyggende, helsefremmende, lærings- og mestringsarbeid som bidrar til å nå målet i [Kommuneplanens samfunnsdel](#) «Verdal er en helsefremmende og forebyggende kommune».

Den samfunnsmedisinske vurderingen av PWC rapporten er:

- Det kan synes som om at en del av tiltakene treffer utfordringsbildet heller dårlig. Ungdatatall og folkehelseprofil kan underbygge dette videre. Når folkehelse grunnlagsdokumentet foreligger, vil det være retningsgivende for behov framover.
- Det påpekes i rapportens anbefaling at kommunen bør sikre kunnskapsbaserte tjenester. Her finnes lenke til en kunnskapsoppsummering i kortversjon som kan gi litt retning: [Blom.pdf \(mestrings.no\)](#) Det er bedre dokumentasjon for eksempelvis endring av kosthold og motivasjon enn for tobakksbruk og kosthold.
- Det mangler også informasjon om hvilken organisering som har best kunnskapsbasert effekt: grupper/individuell oppfølging.

Økonomi:

Ved årets slutt ligger Helse og velferd an til et merforbruk på ca 12 mill, og å realisere budsjettpremisset avvikling Frisklivssentralen er ett av flere tiltak. Å tilrettelegge for at tjenestetilbudene innen forebyggende, helsefremmende, lærings- og mestring (folkehelsearbeid) evalueres jevnlig, vil bidra til at kommunen har et oppdatert kunnskapsgrunnlag for prioritering mellom folkehelsearbeid og kurativt tjenestetilbud innenfor de økonomiske rammene kommunen har.

Miljø:

Måten kommunens folkehelsearbeid tilrettelegges på vil ha miljømessige konsekvenser, blant annet ved bruk av digitale verktøy og koordinering av tjenestetilbudet på tvers av sektorene. Ingen konsekvenser for det ytre miljø (natur).

Handlingsrom:

Å utvikle Frisklivssentralen vurderer kommunedirektøren å gi et handlingsrom for å gjennomføre en grundigere kartlegging og evaluering av dagens tjenestetilbud for slik å ha et kunnskapsgrunnlag som svarer på behovet befolkningen har for forebygging, helsefremming, lærings- og mestringstjenester. Dette må løses i tverrsektorielt samarbeid, og må koordineres av samfunnsplanavdelingen. Kompetansen avdelingsleder i Frisklivssentralen har på området bør brukes i dette arbeidet. Oppvekstreformen som trådte i kraft 01.01.22 er en viktig del av dette arbeidet, hvor målet er at flere barn skal få rett hjelp til rett tid der de bor. Dette skal realiseres gjennom forebygging og tidlig innsats, helhetlig tjenestetilbud, samarbeid på tvers av sektorer, kommunal styring og samarbeid på tvers av kommuner. Som følge av Oppvekstreformen skjer det lovendringer i «velferdstjenestene» fra 01.08.22 hvor målet er å harmonisere de ulike lovverkene som regulerer «velferdstjenestene» slik at samarbeid og samhandling på tvers av sektorene og tjenestenivåene skjer til det beste for brukerne.

Kommunestyret har i utgangspunktet et stort handlingsrom tilknyttet denne saken. Et alternativ vil kunne være å opprettholde dagens frisklivssentral. Dette vil kreve omprioriteringer fra andre tjenester, sannsynligvis også de lovpålagte med reduksjon i tjenestetilbudet.

Konklusjon

Ut fra vurderingene og rammene som ligger i årets budsjett og økonomiplan, foreslår kommunedirektøren å utvikle Frisklivssentralen med det kunnskapsgrunnlaget som foreligger i saken. Økonomisk har helse og velferd ei stor utfordring for å levere et årsresultat i henhold til kommunestyrets tildelte ramme, og avviklingen er en viktig del av dette.

Selv om Frisklivssentralen utvikles, ivaretas det forebyggende arbeidet godt sektorvis og mye av tilbudet kan videreføres med endringer. Noe av tilbudet kan løses på andre måter, for eksempel gjennom treningssentre. Dagens sektorvise organisering av tiltakene, har trolig et uforløst potensial som begrenser utvikling av kunnskapsbaserte metoder, og at ressursene ikke utnyttes godt nok. Det er behov for ytterligere kartlegging og evaluering av dagens tiltak innen forebygging, helsefremming, læring og mestring, slik at målene i kommuneplanens samfunnsdel nås. De foreslås derfor at et slikt utredningsarbeid iverksettes.

Oppsummering av Verdal kommunes tjenestetilbud innen forebygging, helsefremming, læring og mestring i 2021

PwC Consulting
Februar 2022

Denne rapport er utarbeidet for Verdal kommunes interne bruk i samsvar med engasjementsbrevet datert 28.januar 2022.

Våre vurderinger bygger på dokumentasjon som Verdal kommune har gjort tilgjengelig for oss, samtaler med virksomhetslederne i kommunen, samt relevante eksterne rapporter. PricewaterhouseCoopers (PwC) har ikke foretatt noen selvstendig verifisering av informasjonen som har fremkommet, og vi innestår ikke for at den er fullstendig, korrekt og presis. PwC har ikke utført noen form for revisjon eller kontrollhandlinger av Verdal kommunes virksomhet. Rapporten inneholder materiale som er konfidensiell for Verdal kommune og PwC.

Verdal kommune har rett til å benytte informasjonen i denne rapporten i sin virksomhet, i samsvar med forretningsvilkårene som er vedlagt vårt engasjementsbrev. Rapporten og/eller informasjon fra rapporten skal ikke benyttes for andre formål eller distribueres til andre uten skriftlig samtykke fra PwC. PwC påtar seg ikke noe ansvar for tap som er lidt av Verdal kommune eller andre som følge av at vår rapport eller utkast til rapport er distribuert, gjengitt eller på annen måte benyttet i strid med disse bestemmelsene eller engasjementsbrevet.

PwC beholder opphavsrett og alle andre immaterielle rettigheter til rapporten samt ideer, konsepter, modeller, informasjon og know-how som er utviklet i forbindelse med vårt arbeid.

Enhver handling som gjennomføres på bakgrunn av vår rapport foretas på eget ansvar.

- 1 Bakgrunn for oppdraget
- 2 Metode
- 3 Verdal kommunes tilbud innenfor forebygging, helsefremming, læring og mestring
- 4 Sammenligning med Frosta og Levanger kommune
- 5 Oppsummering og anbefaling
- 6 Kilder

Bakgrunn for oppdraget

0

Bakgrunn for oppdraget

1

Bakgrunn for oppdraget:

“Før budsjettpremiss «Avvikling av Frisklivssentralen» iverksettes, skal det legges frem en politisk sak der kommunens tilbud innenfor forebygging, helsefremming, læring og mestring beskrives. Det skal være spesielt fokus på hvordan tilbud og brukergrupper ivaretas etter at Frisklivssentralen er nedlagt».

2

3

4

I den forbindelse har kommunedirektøren hatt behov for ekstern bistand for å svare ut Kommunestyrets vedtak, og PwC har fått i oppdrag å oppsummere kommunens tilbud innenfor forebygging, helsefremming, læring og mestring på tvers av sektorene helse og velferd og oppvekst.

5

6

Mandat:

Verdal kommune har bedt om en rapport som inneholder en oppsummering av:

- Hvilke målgrupper som omfattes av de nevnte tjenestetilbud
- Antall innbyggere som tiltakene når
- Hvor mange årsverk som brukes i utførelsen av tjenestetilbudene
- Hvilke inntekter kommunen har i tjenestetilbudene
- En sammenligning av tjenestetilbudets omfang med sammenlignbare kommuner

Kort om folkehelsearbeidet i kommuner

Folkehelsearbeid

Folkehelsearbeid kan oppsummeres som samfunnets samlede innsats for:

- å fremme helse
- å redusere risiko for sykdom og skade
- å beskytte mot ytre helsetrusler

Målet med folkehelsearbeid er flere leveår med god helse i befolkningen og å reduserte sosiale helseforskjeller. Strategiene retter seg mot hele befolkningen. I tillegg til helsesektorens innsatser, ligger påvirkningsfaktorer i alle samfunnssektorer. Eksempler: Utdanning, arbeid, bo- og nærmiljøer, ren luft, fravær av støy, gang- og sykkelveier, turstier og friluftsliv, fysisk aktivitet i skolen.

Helsefremmende arbeid

Internasjonalt står begrepet **helsefremmende arbeid** for tiltak som setter befolkningen i stand til i økt grad å kontrollere og forbedre helsetilstanden (Braut, 2022). Fokus rettes mot tiltak som gjennomføres i forhold til det fysiske, psykiske og sosiale miljøet som befolkningen daglig lever i.

Forebyggende arbeid

Forebyggende tiltak består i å redusere de faktorer som truer folks helse. Primærforebygging **styrker helsen** og hindrer at det oppstår sykdom, skade eller lidelse. Denne type forebyggende arbeid foregår på de *universelle arenaene*. Sekundærforebygging skal **stans** **sykdomsutvikling** og hindre tilbakefall. Dette gjøres gjennom *selektive tiltak* for enkeltpersoner med behov for forsterkede innsatser. Det finnes også tiltak som kan beskrives som tertiærforebygging. Dette er tiltak som skal hindre forverring og sikre best mulig liv med den helsesvikten som foreligger, og er ikke en del av denne kartleggingen.

Helsefremmende og forebyggende arbeid i kommunene

Kommunene er gjennom helse- og omsorgstjenesteloven pålagt å tilby helsefremmende og forebyggende helsetjenester til befolkningen. Frisklivssentraler er et forebyggende og helsefremmende lavterskeltilbud. Det er en anbefalt måte å organisere forebyggende og helsefremmende tjenester, men det er ikke en lovpålagt helsetjeneste da kommunene selv står fritt til å organisere de forebyggende og helsefremmende tjenestene som gis til innbyggerne.

0

1

2

3

4

5

6

2

Metode

Det er innhentet både kvalitativ og kvantitativ data for å gjennomføre oppsummeringen

Gjennomføring

Oppsummeringen er gjennomført i tre faser, med oppstart 31. januar og oversendelse av rapport 28. februar 2022.

Oppstart

For å oppsummere kommunens tilbud innenfor forebygging, helsefremming, læring og mestring på tvers av sektorene helse og velferd og oppvekst gjennomførte vi et felles oppstartsmøte for å gjennomgå et excel ark som skulle brukes til datainnsamling.

Datainnsamling

Excel-arket ble delt på Teams med alle virksomhetsledere, som fikk i ansvar å sørge for at tjenester under eget virksomhetsområde ble informert om på skjemaet. Det ble gjennomført korte intervjuer med relevante virksomhetslederne. Leder for Frisklivssentralen ble også bedt fylle ut skjemaet og intervjuet.

Tre kommuner ble invitert til å delta i en sammenligning. To kommuner takket ja til å delta i sammenligningen. De to kommunene var Frosta kommune og Levanger kommune. I tillegg til å hente inn data fra kommunene gjennomførte vi korte intervjuer med de som var ansvarlige for å gi oss datagrunnlaget for deres kommune. Intervjuene er supplert med dokumentgjennomgang og analyse av relevante kilder som omhandler organisering av tjenester knyttet til forebygging, helsefremming, læring og mestring.

Analyse og vurdering

Analysen ble gjennomført med mål om å oppsummere tilbudet i Verdal, og sammenligne dette med sammenlignbare kommuner. Funnene ble oppsummert i denne rapporten.

Avgrensninger

Hesledirektoratets veileder for Frisklivssentraler oppfordrer til at tilbud skal være strukturert, tilpasset og tidsavgrenset oppfølging basert på individuell veiledning og gruppebaserte tilbud. Denne kartleggingen har ikke begrenset seg til slike tjenester, men har heller fokusert på en mer generell oversikt over tjenester som kan benevnes som forebyggende, helsefremmende eller som et lærings- og mestringstiltak for innbyggere i Verdal. Likevel har det ikke vært fokus på lovpålagte tjenester slik som helsesykepleier, PPT, helsestasjonen, barneverntjenesten osv. Denne kartleggingen kan kun anses som en oppsummering av Verdal kommunes tjenester, og det er ikke gjort noen kvalitativ eller vurdering effekt av tiltakene. Sammenligningen med tjenestene i Frosta og Levanger kommune er derfor også gjort på overordnet nivå. Vi er også kjent med at det er flere tjenester som ikke er kommet med i denne oppsummeringen. Dette er på grunn av at oppsummeringen var gjort over svært kort tid.

Metodiske begrensninger

Det er flere forhold som medfører at resultatene fra oppsummeringen må tolkes med forsiktighet.

Når det gjelder dataene som er mottatt fra kommunene Verdal, Frosta og Levanger kan det være skjevheter i utvalget. Dette skyldes blant annet korte tidsfrister og sykemeldinger blant personer som kjenner tjenestetilbudet. Det var også ikke avklart definisjoner for viktige begreper (f.eks forebygging, helsefremming, læring og mestring) og derfor opp til den enkelte kommune å vurdere hvilke tiltak skulle inkluderes og ikke.

Datagrunnlaget er begrenset i den forstand at vi ikke har hatt anledning til å dypdykke i hvert enkelt tiltak. Viktige nyanser og variasjon i tilbudet fremkommer ikke nødvendigvis da grupperingene av data er på et overordnet nivå. Dette ble prioritert i forhold til å sikre at virksomhetslederne forstod utformingen av excelarket i tilstrekkelig grad til å kunne fylle det ut uten videre veiledning. Det er vårt inntrykk at det er brukt høy grad av estimering i utfylling av data. Det fremkom i datainnsamlingen at det var flere områder hvor det også var svært vanskelig å gi estimer, noe som gjør at vi mangler en del data. Dette er adressert som et hovedfunn, og adresseres i siste del av rapporten under kapittelet for Oppsummering og anbefaling.

3

Verdal kommunes tilbud
innenfor forebygging,
helsefremming, læring og
mestring

Det er ikke bare Frisklivssentralen som tilbyr tjenester innen forebygging og helsefremming

Verdal kommune leverer 53 tjenester som kan knyttes til forebygging, helsefremming og/eller læring og mestring

I 2012 ble det etablert en Frisklivssentral i Verdal kommune. Frisklivssentralen tilbyr 11 ulike tjenester til kommunens innbyggere og samarbeider med andre virksomhetsområder på ytterligere tre tjenester.

I tillegg til Frisklivssentralen (og utover generelle lovpålagte tjenester), tilbyr også virksomhetsområdene *Oppvekst, Næring og samfunnsutvikling, Velferd, og Integrering og mangfold* tjenester som kan benevnes som forebyggende, helsefremmende, eller som læring og mestring. Disse sektorene har til sammen 43 tjenestetilbud utover det Frisklivssentralen tilbyr. Under datainnsamlingen er tre av tjenestene ikke knyttet til ett bestemt virksomhetsområde/sector, men er heller klassifisert som et *tverrsektorielt samarbeid*. I realiteten kan nok flere enn disse fire tjenestene klassifiseres som et tverrsektorielt samarbeid. Dette er nærmere beskrevet på side 14.

Tjenestene overlapper ikke

Tross at det er flere virksomhetsområder som tilbyr tjenester, ser tjenestene ut til å være varierte. Oppsummeringen har ikke funnet noen form for tydelig overlapping av tjenester.

Frisklivssentralen	- Lavterskel dagtilbud Elvebredden - Kurs i belastningsmestring (KIB-kurs) - Tobakksfri-røykeslutt kurs - Treningsgrupper - Søvnkurs - Bra Mat kurs for utsatte grupper - Individuell oppfølging kosthold - Individuell oppfølging trening - Bra Mat kurs - Tobakksfri-røykeslutt individuell oppfølging - Oppstartssamtale	11
Tverr-sektorielt	- Kurs i depresjonsmestring (KID Kurs)* - Bra Mat for blivende foreldre** - Eget kursopplegg barn overvekt og fedme	3

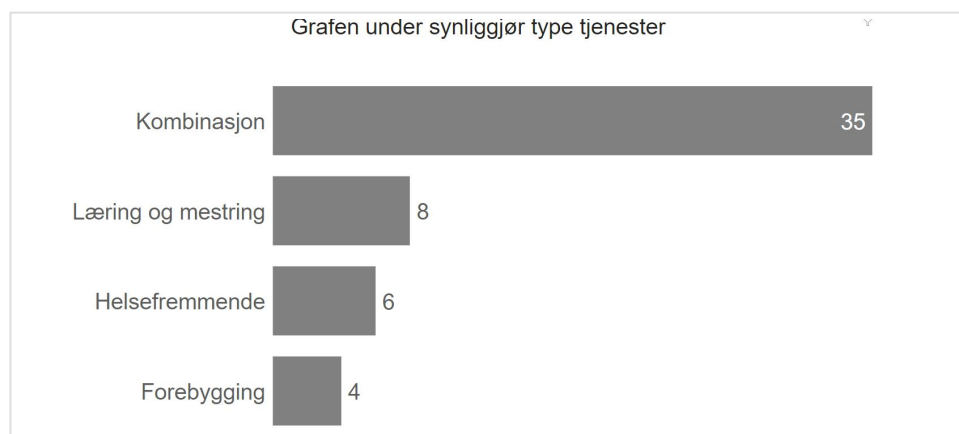
Oppvekst	- ICDP (International Child Development Program) - Rusforebyggende møter i 7. Trinn - Logopedi - Barselgrupper - Skrivedans - Skriveforberedende øvelser - Ergonomi i bhg og skole - Foreldremøter i barnehage og skoler - Familieveiledning - De utrolige årene (DUÅ) - De utrolige årene (DUÅ) - Universalforebyggende - Spesialpedagogisk hjelp i barnehage - Miljøterapeut skole - Helsesykepleier i barnehage - Fysioterapeut i barnehage	15
Næring og samfunnsutvikling	- Tur For Alle - Ti På Topp - Samarbeid - Sagamarsjen - økonomisk støtte - Tilrettelegging av arenaer for fysisk aktivitet; idrett, leik, friluftsliv - Sommerarbeid for ungdom - Samarbeidsavtaler med fire seniororganisasjoner - Den Kulturelle Spaserstokken - Tindved Rockers - Ungdommens Kulturmonstring og andre forestillinger - Kaffevenn - Leseombud - Sommerles - Aktivitetstilbud i skoleferier	13
Velferd	- Dagtilbud Arken - Dagtilbud for hjemmeboende demente - Arbeidstrening og aktivitetssenter for personer med utfordringer innen rus og/eller psykiske helse - Pårørende skole for alvorlig syke - Pårørende skole for demente - Lavterskeltilbud for voksne med psykiske plager/psykiske utfordringer - Fallforebyggende kurs - Lungegrupper - Støtte og treningskontakt	9
Integrering og mangfold	- Livsmestring - Obligatorisk Program	2

*Kurset utføres i Rus og Psykisk helse. Frisklivssentralen bistår med bestilling av kursmateriell samt fakturering.

**Kurset utføres ved Helsestasjonen. Ernæringsfysiolog fra Frisklivssentralen har 20% stilling på helsestasjonen for å bistå med disse kursene.

De fleste tjenestene er en kombinasjon av forebygging, helsefremming, læring og mestring

Analysen av tjenestetilbudet viser at de fleste tjenestene som tilbys ikke er klassifisert som kun forebyggende, helsefremmende, eller som læring og mestring, men heller benevnes som en *kombinasjon* av en eller flere av disse. I mottatte data fra Verdal kommune er hele **35 av de 53** tjenestene benevnt som en kombinasjon. Dette vises i grafen nedenfor. Oversikten i det grå feltet viser hvordan dette tjenestetilbudet fordeler seg på Frisklivssentralen og de ulike sektorene.

Frisklivssentralen

- Lavterskel dagtilbud Elvebredden
- Kurs i belastningsmestring (KIB-kurs)
- Tobakksfri-røykeslutt kurs
- Treningsgrupper
- Søvnkurs
- Bra Mat kurs for utsatte grupper
- Individuell oppfølging kosthold
- Individuell oppfølging trening
- Bra Mat kurs
- Tobakksfri-røykeslutt individuell oppfølging
- Oppstartssamtale

11

Tverr-sektorielt

- Kurs i depresjonsmestring (KID Kurs)*
- Bra Mat for blivende foreldre**
- Eget kursopplegg barn overvekt og fedme

3

Oppvekst

- ICDP (International Child Development Program)
- Rusforebyggende møter i 7. Trinn
- Logopedi
- Barselgrupper
- Skrivedans
- Skriveforberedende øvelser
- Ergonomi i bhg og skole
- Foreldremøter i barnehage og skoler
- Familieveiledning
- De utrolige årene (DUA)
- De utrolige årene (DUA) - Universalforebyggende
- Spesialpedagogisk hjelp i barnehage
- Miljøterapeut skole
- Helsesykepleier i barnehage
- Fysioterapeut i barnehage

15

Næring og samfunnsutvikling

- Tur For Alle
- Ti På Topp - Samarbeid
- Sagamarsjen - økonomisk støtte
- Tilrettelegging av arenaer for fysisk aktivitet; idrett, lek, friluftsliv
- Sommerarbeid for ungdom
- Samarbeidsavtaler med fire seniororganisasjoner
- Den Kulturelle Spaserstokken
- Tindved Rockers
- Ungdommens Kulturmonstring og andre forestillinger
- Kaffeveien
- Leseombud
- Sommerles
- Aktivitetstilbud i skoleferier

13

Velferd

- Dagtilbud Arken
- Dagtilbud for hjemmeboende demente
- Arbeidstrening og aktivitetssenter for personer med utfordringer innen rus og/eller psykiske helse
- Pårørende skole for alvorlig syke
- Pårørende skole for demente
- Lavterskeltilbud for voksne med psykiske plager/psykiske utfordringer
- Fallforebyggende kurs
- Lungegrupper
- Støtte og treningskontakt

9

In Integrering og mangfold

- Livsmestring
- Obligatorisk Program

2

*Kurset utføres i Rus og Psykisk helse. Frisklivssentralen bistår med bestilling av kursmateriell samt fakturering.

**Kurset utføres ved Helsestasjonen. Ernæringsfysiolog fra Frisklivssentralen har 20% stilling på helsestasjonen for å bistå med disse kursene.

Mange er involvert i arbeidet med forebygging, helsefremming, læring og mestring

Manage samarbeider om tjenestene som tilbys innbyggere i Verdal

Samhandlingsreformen (St.meld. nr. 47 (2008-2009)) peker blant annet på et behov for folkehelsearbeid på tvers av sektorer. Analysen viser at det i tillegg til Frisklivssentralen, i hovedsak er det sektorene Velferd, Næring og samfunnsutvikling og Oppvekst som bidrar i arbeidet med forebygging, helsefremming, læring og mestring i Verdal kommune. Det er også mange som samarbeider om å levere de ulike tjenestene.

Nedenfor graf viser at hovedandelen av tjenestene, nærmere bestemt 41 av de 53, har en form for samarbeid med andre i planlegging, gjennomføring eller utøvelse av tilbudet.

Grafen viser antall tjenestetilbud hvor det er et samarbeid med andre

Det er både interne og eksterne aktører involvert i arbeidet

Samarbeidet beskrives blant annet som *tverrsektorielt samarbeid*, men det er også en god del samarbeid med eksterne aktører.

Både interne aktører i kommunen, og andre eksterne aktører nevnes som samarbeidspartnere. Til høyre beskrives de interne og eksterne samarbeidspartnere som er nevnt i datagrunnlaget.

Interne samarbeidspartnere

Ungdomsarbeidere Kommunepsykolog SLT Politi Skole
 Flykningehelsetjenesten Barnevern Helsestasjon Skolehelsetjeneste
 Barnehage Ergoterapeut Helsestasjon Jordmor Ressurssenter for
 oppvekst PPT Frisklivssentralen Røde kors Verdal helsesportlag
 Servicekontoret Verdal idrettsråd Foreningen Sagamarsjen Idrettslag
 Skytterlag Velforeninger Teknisk drift Ungdomstjenesten Verdal
 pensjonistlag Vuku pensjonistforening Hagergrynkompaniet Innherred
 seniorforum Institusjonstjenesten Profesjonelle kulturutøvere UKM DuKan
 Innleide instruktører Frivillige Kreftforeningen Aldring og helse

Eksterne samarbeidspartnere

Røde kors Verdal helsesportlag Verdal idrettsråd Foreningen
 Sagamarsjen Idrettslag Skytterlag Velforeninger Verdal pensjonistlag Vuku
 pensjonistforening Hagergrynkompaniet Innherred seniorforum
 Profesjonelle kulturutøvere UKM DuKan Innleide instruktører Frivillige
 Kreftforeningen Aldring og helse

Verdal tilbyr både universelle og selektive tiltak. De fleste tiltakene er rettet mot voksne

Universelle og selektive tiltak

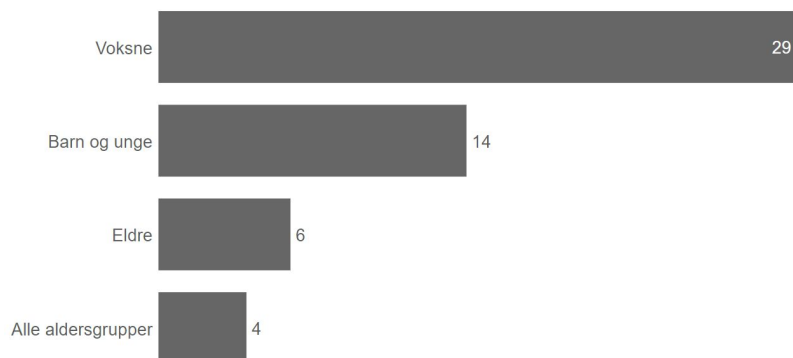
Det har ikke vært en del av PwCs kartlegging å klassifisere tiltakene som universelle eller selektive. Likevel kan man ved å gjennomgå datagrunnlaget på generelt grunnlag oppsummere at Verdal kommune tilbyr både universelle tiltak rettet mot hele befolkningsgrupper, og selektive tiltak rettet mot grupper med kjent og/eller forhøyet risiko for å utvikle problemer.

Klassifisering av målgruppene

I denne kartleggingen har vi delt målgruppene for tjenestene som benevnes som forebyggende, helsefremmende eller læring og mestring i fire hovedkategorier:

1. Barn og unge
2. Voksne
3. Eldre
4. Alle aldersgrupper

Grafen nedenfor viser antall tjenestetilbud per målgruppe

De fleste av tiltakene er i hovedsak rettet mot voksne og barn og unge

Kartleggingen viser at de fleste av tilbudene er rettet mot voksne, deretter mot barn og unge og eldre. Noen tiltak klassifiseres ikke til en spesiell målgruppe og derfor det er laget en egen kategori for "alle aldersgrupper". En klassifisering vil ikke være rett frem for alle tjenester, og noen tjenester kan muligens kategoriseres under flere enn en av disse. For eksempel foreldremøter i barnehager og skoler vil muligens kunne klassifiseres både i gruppen for voksne og for barn og unge.

Andre målgrupper nevnt i kartleggingen

Det var mulighet for å gi en nærmere beskrivelse av målgruppen i datagrunnlaget. Sett bort fra barn og unge, voksne og eldre, er følgende andre beskrivelser av målgrupper nevnt:

- Foreldre
- Deltakere på introduksjonstilbud
- Innvanderforeldre
- Gravide

Målgruppen ved tjenester under Frisklivssentralen

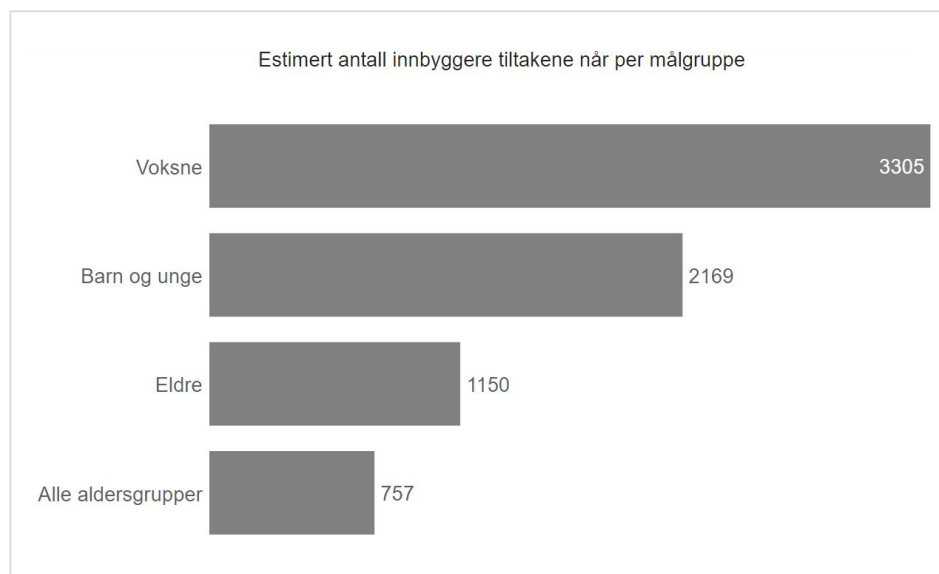
Frisklivssentral er helsemyndighetenes anbefalte måte å organisere kommunens tjenester innen forebygging og helsefremming. Det er derfor verdt å nevne at målgruppen for Frisklivssentraler er personer i alle aldrer som har økt risiko for, eller som har utviklet, sykdom og trenger hjelp til å endre levevaner og mestre sykdom. Dette gjelder blant annet dem med sammensatte og langvarige helseplager og dem som ikke finner seg til rette på andre tilbud.

Kommunes tilbud innenfor forebygging, helsefremming, læring og mestring når ca. 7400 brukere årlig

Antall brukere per tiltak

I kartleggingen er det innhentet et estimat på årlige antall brukere per tilbud. Grafen under viser antall brukere som når per tiltak under målgruppene voksne, barn og unge, eldre og alle aldersgrupper. Tjenestene i Verdal når flest voksne, deretter barn og unge, og eldre.

Begrensninger ved datagrunnlaget:

Det fremgår av analysen at det ikke er estimert antall brukere på alle tilbud. Grafen ovenfor må derfor tolkes med varsomhet.

Det er ikke estimert brukerantall på følgende tjenester:

- Logopedi
- Tur for alle
- Ti på Topp
- Den kulturelle spaserstokken
- Sommerles
- Aktivitetstilbud i skoleferier
- Helsesykepleier i barnehage
- Fysioterapeut i barnehage
- Fallforebyggende kurs
- Lungegrupper
- Støtte og treningskontakt
- Utviklingssentral for Midt Norge

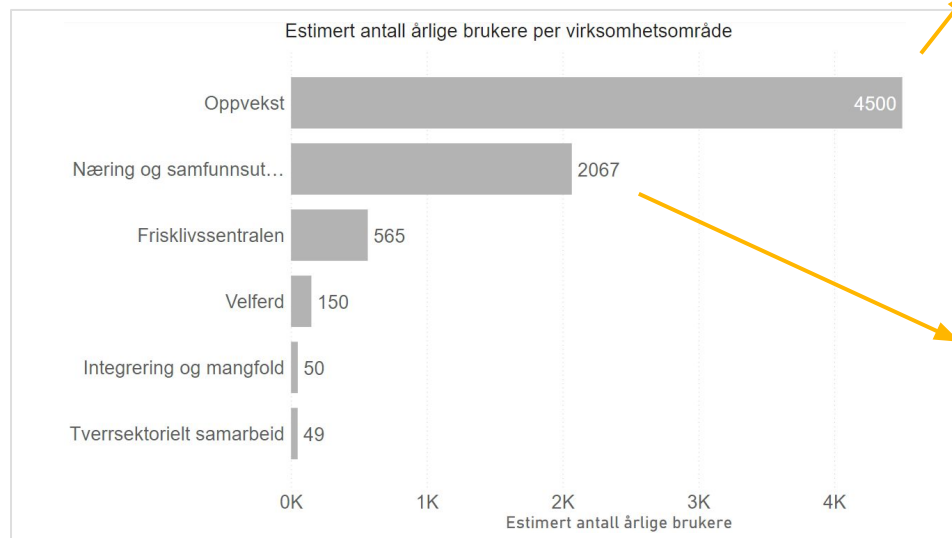
Brukere av ovenfor nevnte tjenestene er ikke med i beregningene. En annen viktig faktor å hensynta er at oversikten kun sier noe om hvor mange brukere de ulike tjenestene hadde i 2021. Disse tallene gir derfor ikke nødvendigvis et riktig bilde på **totalt antall innbyggere** som mottar et tilbud i Verdal kommune, da det er naturlig å tenke at flere innbyggere mottar flere av tilbudene, og derfor er telt flere ganger. Dette er derfor ikke nødvendigvis et riktig antall *unike* brukere.

Sektorene Oppvekst og Næring og samfunnsutvikling når ut til flest brukere, 6567 totalt

Antall brukere per virksomhetsområde

Grafen nedenfor viser antall brukere per tjenestetilbud, men er fordelt etter virksomhetsområde. Det er virksomhetsområdene Oppvekst og Næring og Samfunnsutvikling som når ut til flest brukere årlig. I grafene til høyre er tjenestene for disse to sektorene fremstilt. De er også fordelt på tjenstens viktigste målgruppe. De neste to sidene fremstiller lignende oversikter for Frisklivssentralen og for Tverrsektorielt samarbeid, Velferd og Integrering og mangfold.

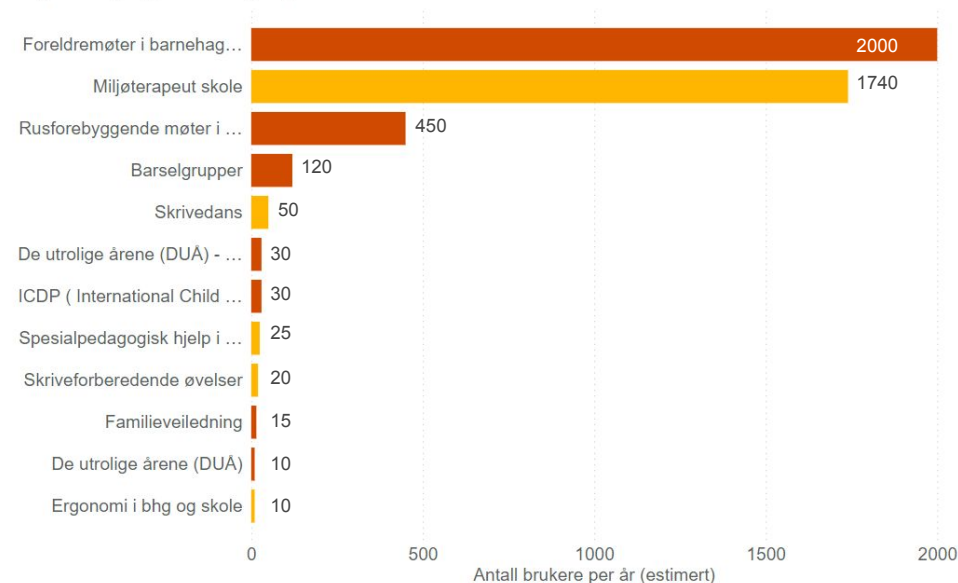

Oppvekst og Næring og samfunnsutvikling når ut til flest brukere

Legger man sammen antall brukere per tjeneste når Oppvekst som sektor ut til over 4500 brukere, mens Næring og samfunnsutvikling når ut til over 2000 brukere. Grafene til høyre viser at virksomhetsområde Oppvekst har tjenester som når både barn og unge og deres foreldre. Det er foreldremøtene (foredrag, innledninger mm.) i barnehager og skoler som når ut til flest brukere sammenlagt. Næring og samfunnsutvikling når ut til alle de fire målgruppene, men først og fremst til eldre med tjenesten Leseombud.

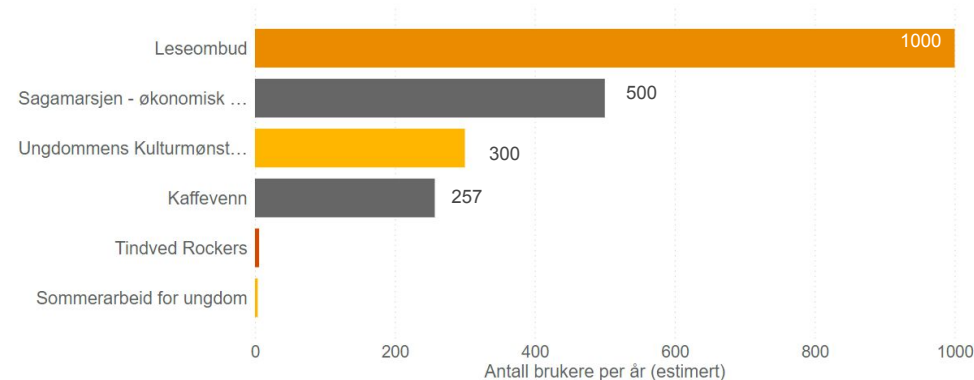
Oppvekst: Estimert antall brukere per år per tiltak

Viktigste målgruppe ● Barn og unge ● Voksne

Næring og samfunnsutvikling: Estimert antall brukere per år per tiltak

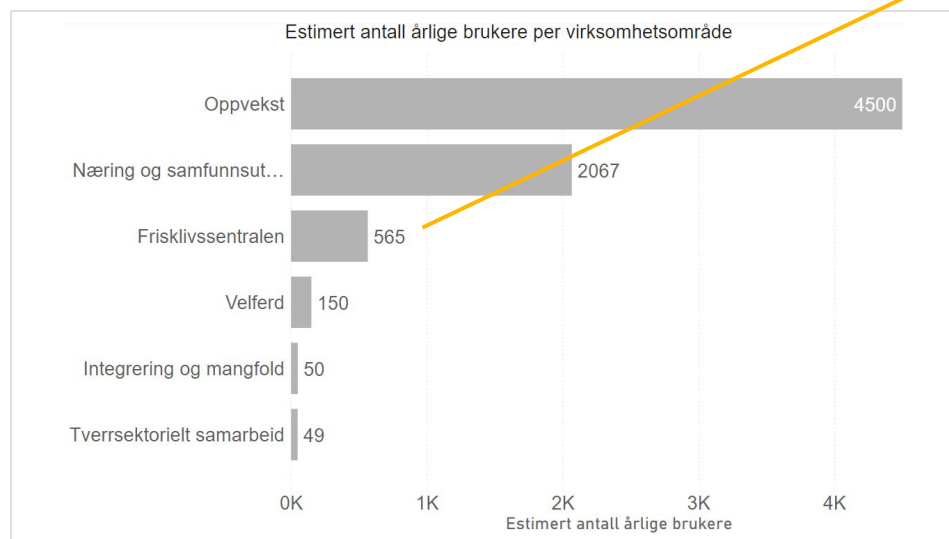
Viktigste målgruppe ● Alle aldersgrupper ● Barn og unge ● Eldre ● Voksne

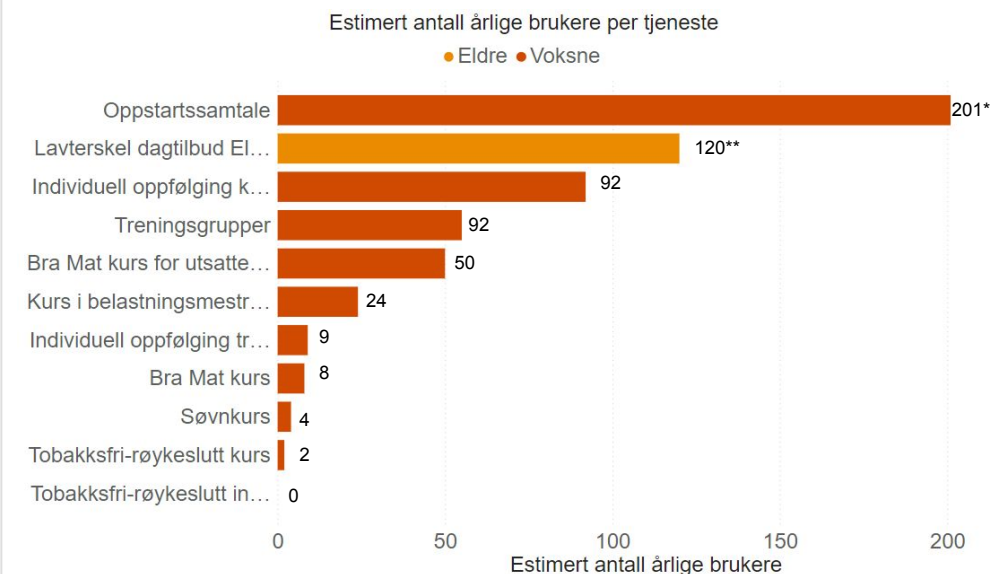
Frisklivssentralen har 79 unike brukere og i tillegg 15-22 brukere på daglig måltidstreff

Frisklivssentralen

Frisklivssentralen har registrert 79 unike brukere i 2021. I tillegg er det mellom 15-22 daglige brukere på måltidstreff/middagssservering på Elvebredden. Grafen til høyre viser antall brukere på de ulike tjenestene. Tjenestene Frisklivssentralen tilbyr er i hovedsak rettet mot målgruppene voksne og eldre.

Frisklivssentralen

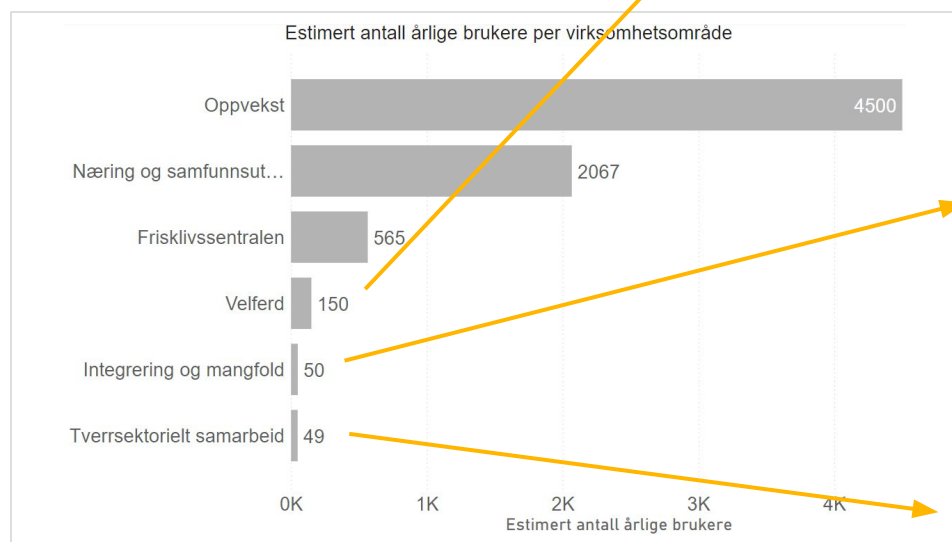

*79 unike brukere registrert i 2021

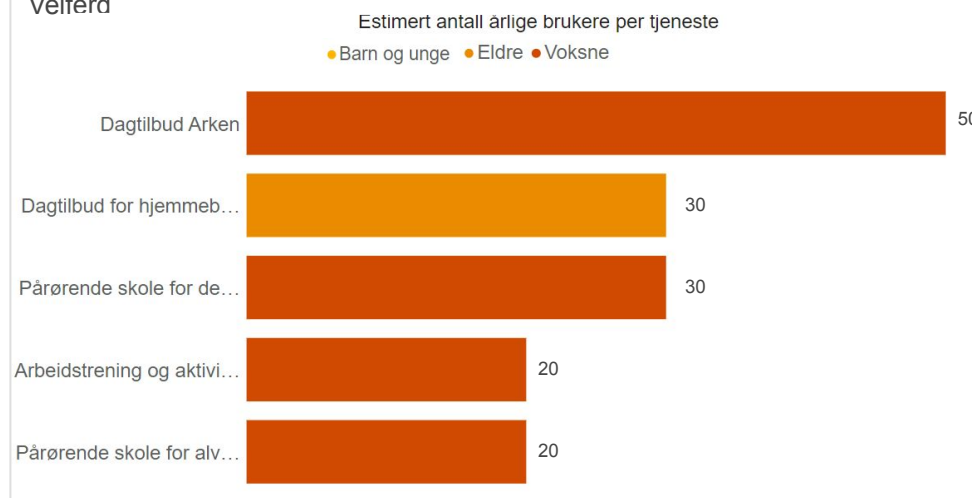
**15-22 brukere daglig å måltidstreff

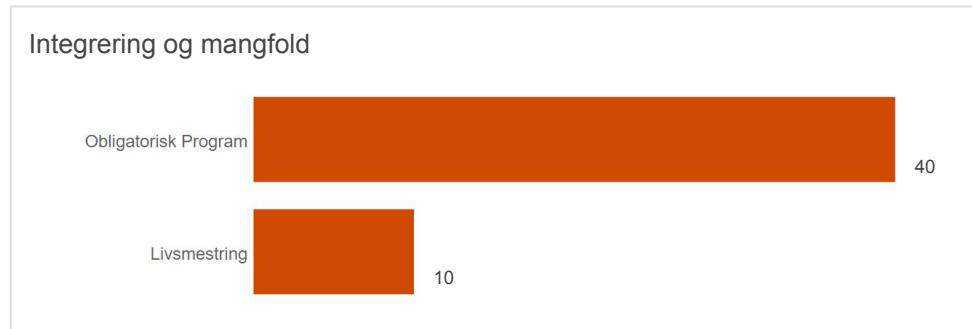
Velferd og Integrering og mangfold er sektorene som når ut til færrest brukere totalt sett

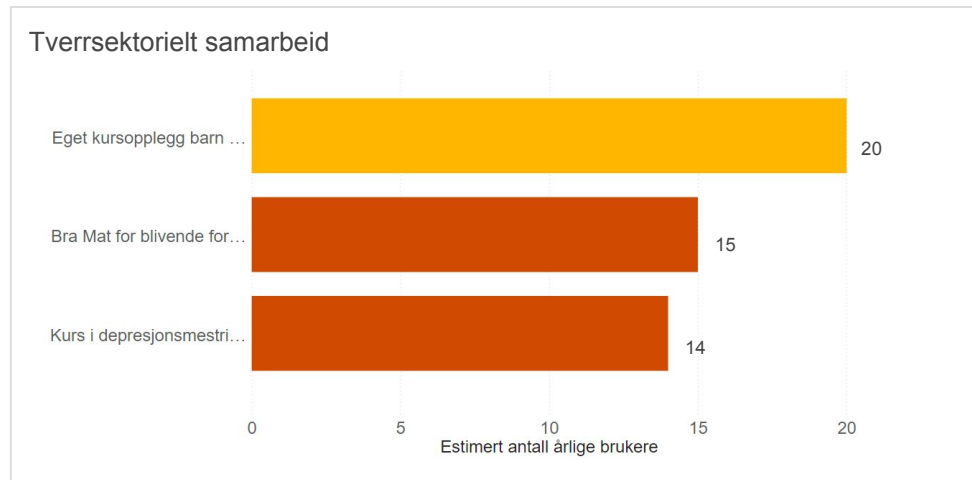
Velferd

Integrering og mangfold

Tverrsektorielt samarbeid

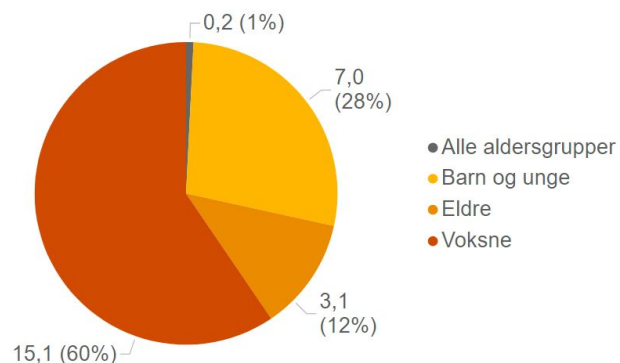

Verdal har mange tjenester som hver for seg krever lite ressurser, men som utgjør over 25 årsverk totalt

Årsverk som brukes i utførelsen av tjenestetilbudet

For 34 av de 53 tjenestene er det estimert årsverk. Kostnader knyttet til årsverk er den største utgiften for tjenestene, og det er rapportert om totalt 25 årsverk. Over halvparten av årsverkene brukes på tjenester rettet mot voksne (60%), deretter barn og unge (28%) og til sist eldre (12%).

Fordeling av total årsverk per målgruppe

Det er ikke estimert årsverk for alle tjenester

Det er ikke gjort et estimat på antall årsverk på alle tjenestene som inngår i denne oversikten. Antall årsverk er enten ikke tilgjengelig eller vanskelig å estimere. På følgende tjenester er det ikke gjort et estimat av årsverk:

- Pårørende skole for alvorlig syke
- Pårørende skole for demente
- Lavterskeltilbud for voksne med psykiske plager/utfordringer
- Fallforebyggende kurs
- Lungegrupper
- Støtte og treningskontakt
- Sagamarsjen - økonomisk støtte
- Miljøterapiut skole
- Bra Mat kurs for utsatte grupper
- Individuell oppfølging trening
- Individuell oppfølging kosthold
- Bra Mat kurs
- Tobakksfri-røykeslutt individuell oppfølging
- Utviklingssentral for Midt Norge
- Oppstartssamtale
- Kurs i belastningsmestring (KIB)
- Tobakksfri-røykesluttkurs
- Treningsgrupper
- Søvnkurs
- Kurs i Depresjonsmestring (KID)

Tjenestetilbud	Årsverk
Dagtilbud Arken	9,90
Spesialpedagogisk hjelp i barnehage	3,80
Familieveiledning	1,80
Arbeidstrening og aktivitetssenter for personer med utfordringer innen rus og/eller psykiske helse	1,50
Lavterskel dagtilbud Elvebredden	1,50
Dagtilbud for hjemmeboende demente	1,30
Tilrettelegging av arenaer for fysisk aktivitet; idrett, lek, friluftsliv	1,00
Helsesykepleier i barnehage	0,50
Logopedi	0,45
Bra Mat for blivende foreldre	0,30
Aktivitetstilbud i skoleferier	0,20
Barselgrupper	0,20
De utrolige årene (DUÅ)	0,20
De utrolige årene (DUÅ) - Universalforebyggende	0,20
Foreldremøter i barnehage og skoler	0,20
Fysioterapeut i barnehage	0,20
ICDP (International Child Development Program)	0,20
Livsmestring	0,20
Rusforebyggende møter i 7. Trinn	0,20
Sommerles	0,20
Ungdommens Kulturmønstring og andre forestillinger	0,20
Den Kulturelle Spaserstokken	0,10
Eget kursopplegg barn overvekt og fedme	0,10
Ergonomi i bhg og skole	0,10
Kaffevenn	0,10
Obligatorisk Program	0,10
Samarbeidsavtaler med fire seniororganisasjoner	0,10
Skrivedans	0,10
Skriveforberedende øvelser	0,10
Tindved Rockers	0,06
Leseombud	0,05
Sommerarbeid for ungdom	0,05
Ti På Topp - Samarbeid	0,05
Tur For Alle	0,05
Total	25,31

Flere tjenester er finansiert gjennom tilskudd og andre inntekter

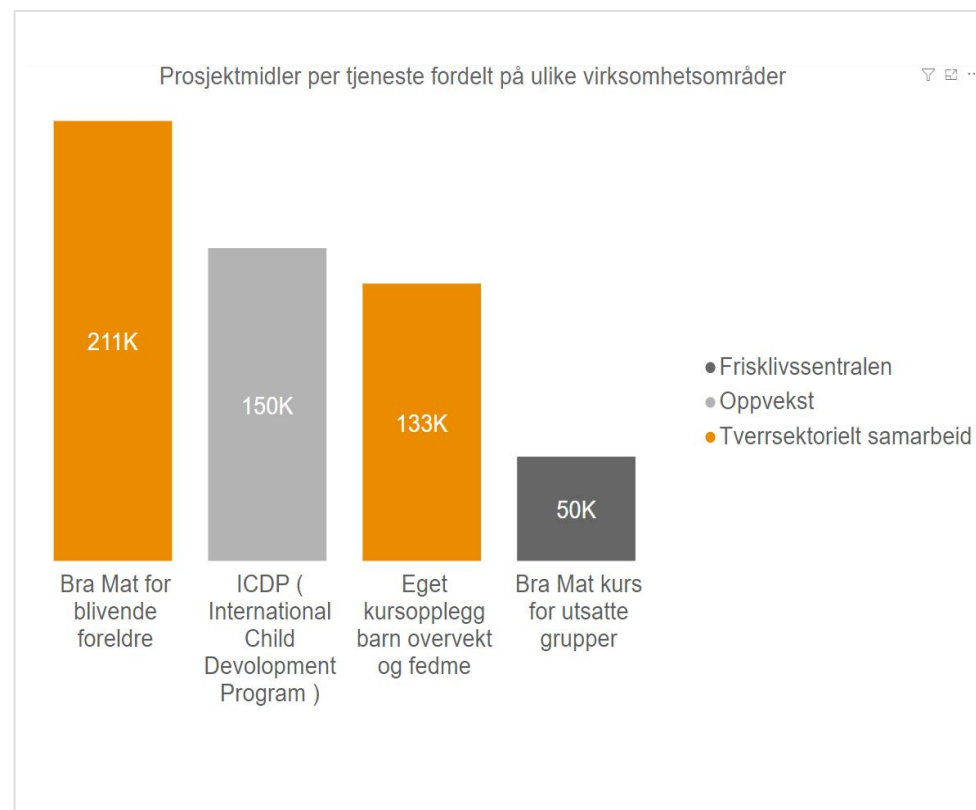
Prosjekt eller tilskuddsmidler

Verdal kommune har innhentet prosjektmidler og andre tilskudd. Disse midlene bidrar til arbeidet kommunen gjør på forebygging, helsefremming, læring og mestring. Det var ikke gjort en kartlegging av hvilke tjenester som var prosjekt, eller som var finansiert over tilskudd og det bør gjøres ytterligere kartlegging for å få nøyaktig antall. En overordnet gjennomgang viser imidlertid at dette kan gjelde fire tjenester, muligens flere.

Grafen til høyre viser estimerte inntekter knyttet til de tjenestene som er prosjekt eller finansiert gjennom tilskudd. De fleste av disse tjenestene er et tverrsektorielt samarbeid.

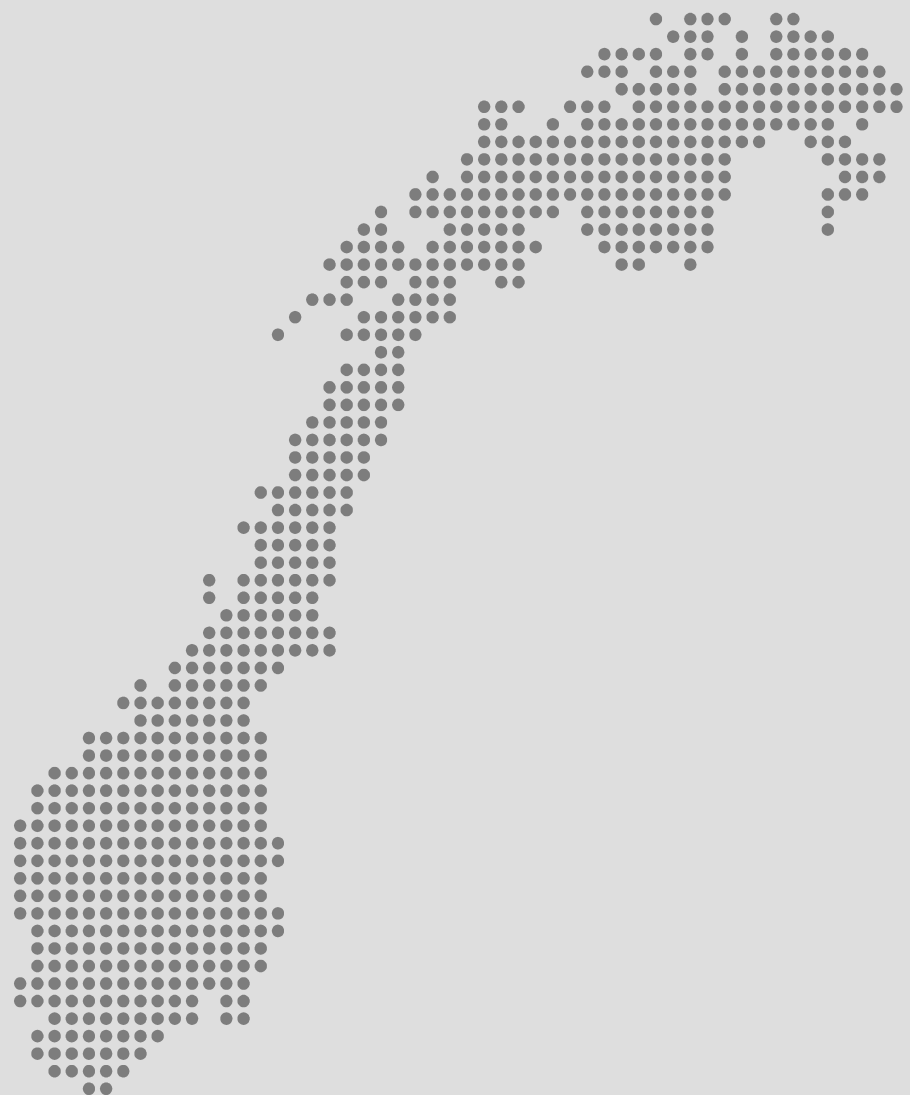
Frisklivssentralen mottar også tilskudd, men tjenestene der er ikke med i oversikten da inntekten ikke er knyttet til de enkelte tjenestene, men til Frisklivssentralen generelt. Analysen viser at Frisklivssentralen i 2021 har mottatt 3 tilskudd på 50 000 kroner fra Trøndelag Fylkeskommune og ett tilskudd på 50 000 kroner fra Helsedirektoratet, i tillegg til to fastlønnstilskudd for Fysioterapeut.

Det at Verdal har flere tjenester som er finansiert gjennom eksterne midler er i tråd med funnene fra rapporten *Folkehelse og forebygging. Målgrupper og strategier i kommuner og fylkeskommuner* (Helgesen et al, 2014) hvor det påpekes at folkehelsearbeid i økende grad bygger på prosjektfinansiering, og at dette påvirker kommuners handlingsrom. De påpeker at dette kan sees som en måte for fylkeskommunen og statlige aktører og styre kommunenes folkehelsearbeid på. Her løftes også et spørsmål kommuner bør vurdere - nemlig om dette bidrar til et tjenestetilbud som faktisk svarer ut kommunenes mest presserende utfordringer. Det er utenfor mandatet for denne kartleggingen å gå videre inn i denne tematikken, men i kapittel 5 lister vi dette som et potensielt punkt for videre oppfølging.

Andre inntekter i tjenestetilbudene

Temabaserte kurs og gruppeaktiviteter som ikke skal behandle spesifikke diagnoser blir ikke ansett som lovpålagte tjenester, og kommunen har derfor anledning til å be om en egenandel av brukerne for disse tilbudene. Slik egenandel for kurs er derfor en annen inntektskilde Verdal kommune har i tjenestetilbudet, i tillegg til inntekter fra kafevirksomhet som er en del av enkelte tilbud.

4

Sammenligning med kommunene Frosta og Levanger

Merknad:

Datagrunnlaget fra både Frosta og Levanger er preget av korte frister, og det vil være rimelig å anta at disse kommune har langt flere tjenester som kan klassifiseres som forebyggende, helsefremmende eller som læring og mestring enn det som er med i følgende sammenligning.

Levanger kommune har i hovedsak kun inkludert tjenestene knyttet til Frisklivssentralen i oppsummeringen.

Sammenligning fra tjenestetilbud med Frosta og Levanger - to nabokommuner i Trøndelag

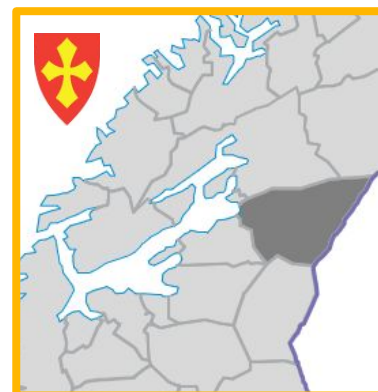
Frosta kommune

Innbyggere: 2 608

Tjenester*: 13

Brukere tjenestene* når: 641

Årsverk*: 3

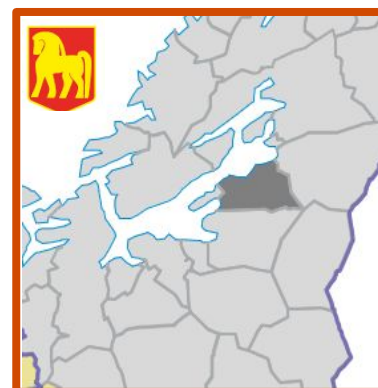
Verdal kommune

Innbyggere: 14 998

Tjenester*: 53

Brukere tjenestene* når: 7 381

Årsverk*: 25

Levanger kommune

Innbyggere: 20 171

Tjenester*: 13

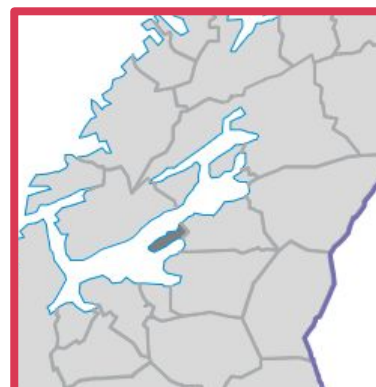
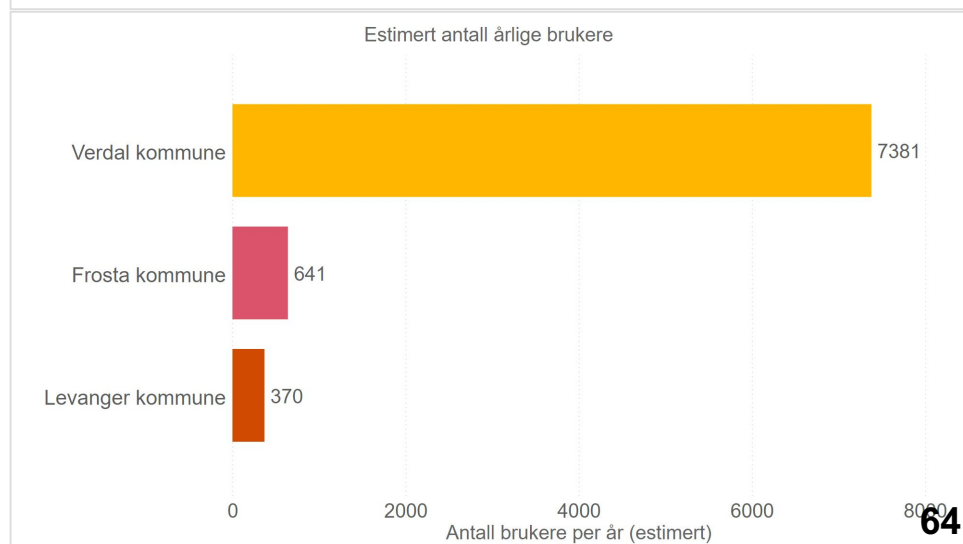
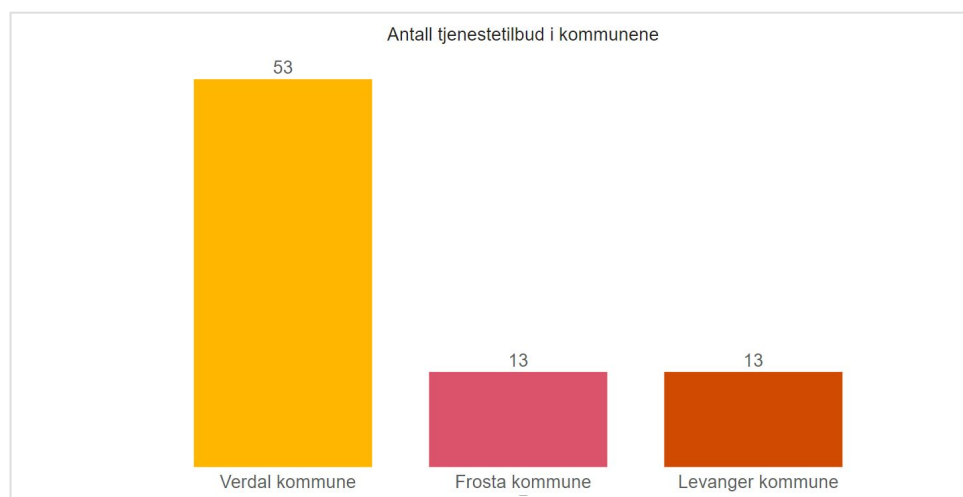
Brukere tjenesten* når: 370

Årsverk*: 3

Verdal tilbyr flest tjenester på området og når ut til flest antall brukere

Sammenligning av antall tjenester og brukere i de ulike kommunene

Verdal kommune har over fire ganger så mange tjenester som det Frosta kommune og Levanger kommune har rapportert i kartleggingen. Legger man sammen antall brukere per tjeneste så er også den totale summen av brukere særdeles mye høyere i Verdal kommune sammenlignet med Frosta og Levanger.

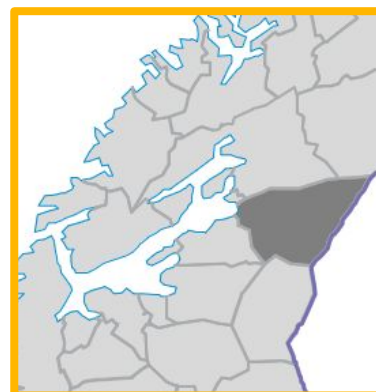
Frosta kommune

Innbyggere: 2 608

Tjenester*: 13

Brukere tjenestene* når: 641

Årsverk*: 3

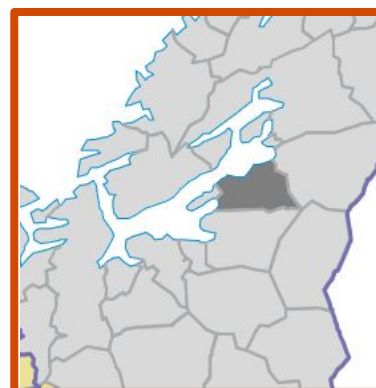
Verdal kommune

Innbyggere: 14 998

Tjenester*: 53

Brukere tjenestene* når: 7 381

Årsverk*: 25

Levanger kommune

Innbyggere: 20 171

Tjenester*: 13

Brukere tjenesten* når: 370

Årsverk*: 3

*knyttet til forebygging, helsefremming og læring og mestring.

Den voksne befolkningen er målgruppen i over halvparten av alle tjenestene i alle kommunene.

Sammenligning av målgruppene for tjenestene i de ulike kommunene

Grafen øverst til høyre viser at i alle tre kommunene er den voksne befolkningen målgruppen for over halvparten av tjenestene.

I Levanger kommune er hovedandelen av tjenestene (92%) rettet mot voksne, og kun 8% er rettet mot eldre. Det er ikke rapportert tjenester rettet mot barn og unge. Her bør man være forsiktig med å tolke grafen uten videre avklaringer, da det kan være at datagrunnlaget har mangler på dette området.

I Frosta kommune og Verdal kommune er det rundt en tredel av tjenestene som er rettet mot barn og unge, og rundt 10% er rettet mot eldre.

I Verdal er det også 7% av tjenester som ikke er rettet mot en spesiell aldersgruppe, og derfor er klassifisert som tjenester rettet mot "alle aldersgrupper".

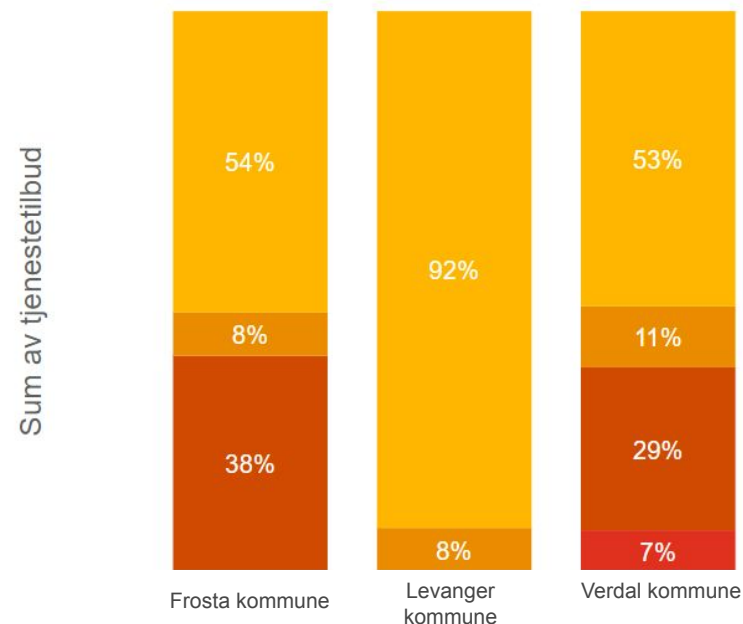
Verdal kommune bruker flest årsverk på tjenestene

Grafen nederst til høyre viser at Verdal kommune bruker desidert flest årsverk på tjenester knyttet til forebygging, helsefremming, læring og mestring.

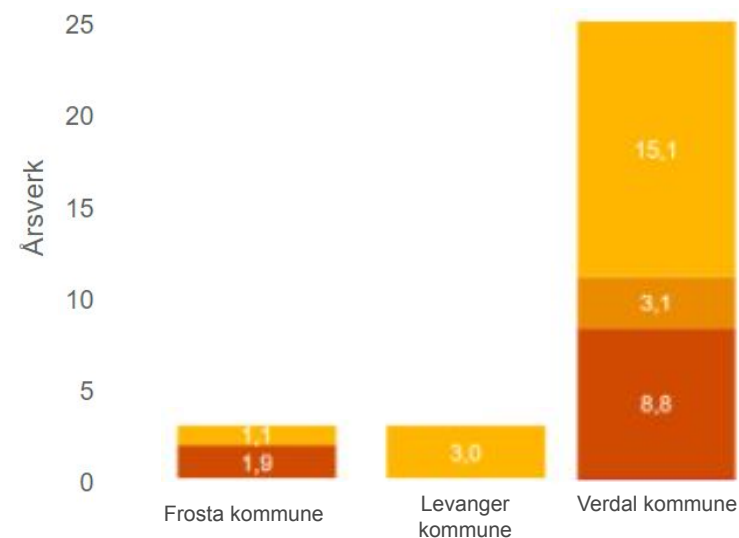

Prosentandel av totale antall tjenester per målgruppe

Målgruppe ● Alle aldersgrupper ● Barn og unge ● Eldre ● Voksne

Årsverk per kommune fordelt på målgruppe

De største likhetstrekkene blant de tre kommunene ligger i tilbudet til Frisklivssentralene

Alle de tre kommunene har en Frisklivssentral

Både Verdal, Levanger og Frosta kommune har i dag en Frisklivssentral. Dette er også i tråd med hovedtrenden i Norge. 60 prosent av kommunene i Norge hadde i 2019 en Frisklivssentral, dette dekker 80 prosent av befolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2020). Helsemyndighetene har gitt ut en Veileder for Frisklivssentraler (Helsedirektoratet, 2016) og anbefaler blant annet støtte til fysisk aktivitet, kosthold og tobakk. Frisklivssentralen kan i tillegg til dette basistilbudet gi veiledning og tilbud ved psykiske belastninger, søvnvansker og risikofylt alkoholbruk. Tilbudet starter og avsluttes med en helsesamtale.

I tabellen nedenfor vises de tjenester som tilbys i Frisklivssentralen i Verdal kommune og som også tilbys i enten Levanger eller Frosta kommune - eller begge. Alle de tre kommunene tilbyr en oppstartssamtale/helsesamtale ved Frisklivssentralen, en form for trenings, trim eller fysisk aktivitet, samt et matkurs eller tilbud. I tillegg tilbyr både Verdal og Levanger kommune et røykesluttkurs, KIB-kurs, søvnkurs.

Verdal kommune	Levanger kommune	Frosta kommune
Oppstartssamtale	Helsesamtale/Inntakssamtale	Oppstartssamtale
Treningsgrupper	Fysisk aktivitet	Eldretrim gruppe
Bra Mat kurs	Bli venn med maten	Bra Mat kurs
Tobakksfri-røykeslutt kurs	Røykesluttkurs	
Kurs i belastningsmestring (KIB-kurs)	Kurs i belastningsmestring (KIB-kurs)	
Søvnkurs	Søvnkurs	
Innviduell oppfølging trening	Treningskontaktordningen	
	Sterk og stødig	

Tabellen viser tjenestene som tilbys i Frisklivssentralen i Verdal kommune og som også tilbys i Levanger eller Frosta kommune

Oppsummering og anbefalinger

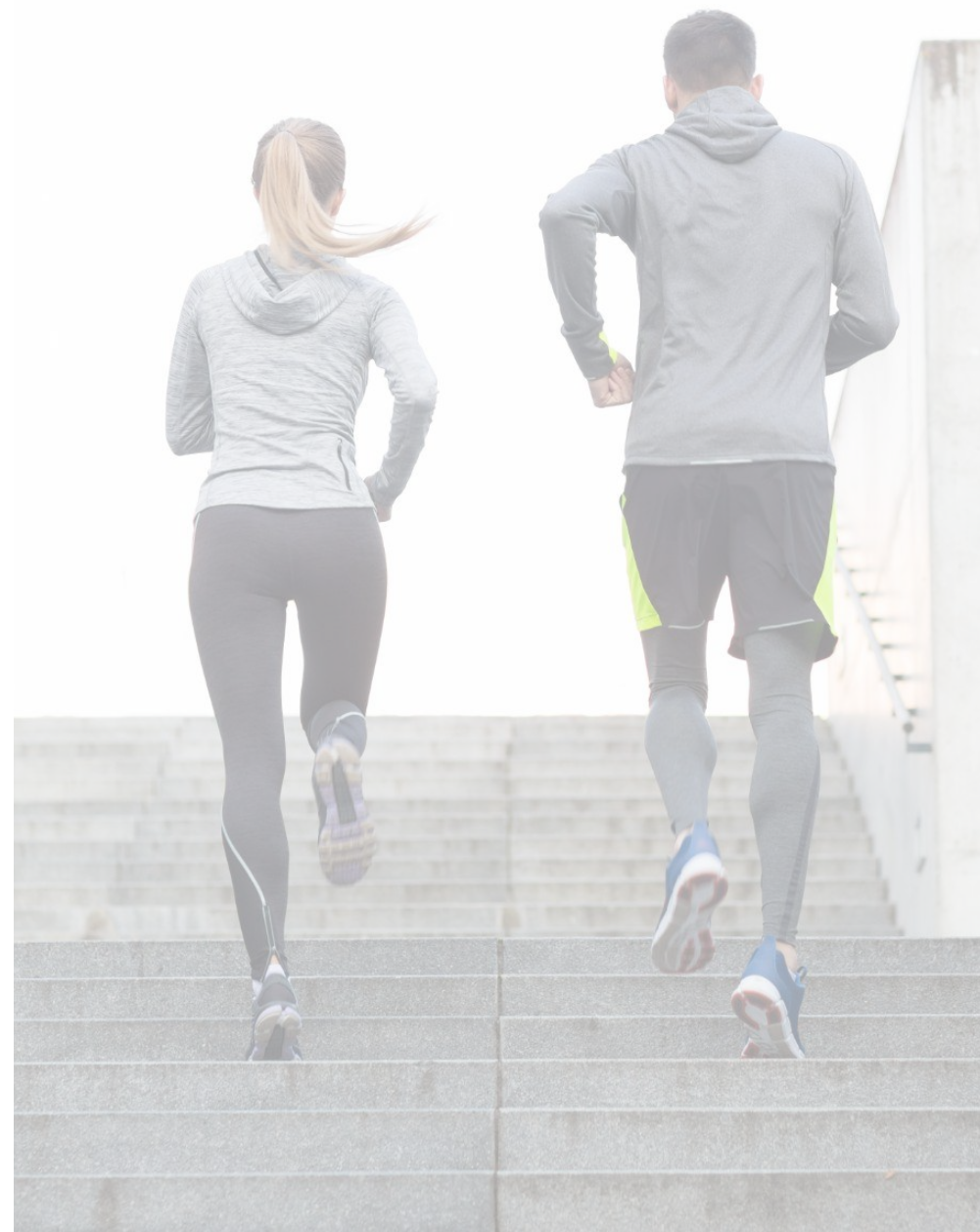
Oppsummering

Folkehelse er et komplekst felt. PwCs kartlegging har fokusert på en generell oversikt over tjenester som kan benevnes som forebyggende, helsefremmende eller som et lærings og mestringstiltak for innbyggere i Verdal.

I Verdal tilbys det 55 tjenester knyttet til forebygging, helsefremming, læring og mestring. Frisklivssentralen tilbyr 12 tjenester. Utover generelle lovpålagte tjenester, tilbyr også virksomhetsområdene Oppvekst, Næring og samfunnsutvikling, Velferd, og Integrering og mangfold til sammen 43 tjenestetilbud. Ingen av tjenestene så ut til å overlape hverandre (at samme type tjeneste ble levert av forskjellige virksomhetsområder).

Denne kartleggingen må kun anses som en oppsummering av Verdal kommunes tjenester. Det er ikke gjort noen kvalitativ eller effekt-vurdering av tiltakene.

Verdal kommune tilbyr langt flere tjenester sammenlignet med nabokommunene Frosta og Levanger. Verdal bruker også langt flere årsverk sammenlagt, og når ut til flere brukere totalt sett. De største likhetstrekkene ligger i tjenestetilbudet som alle tre kommuner har under Frisklivssentralene.

Anbefalinger til veien videre

Denne rapporten oppsummerer Verdal kommunes tjenester knyttet til forebygging, helsefremming, læring og mestring. Det står i oppdragsbeskrivelsen at kunnskapen danner grunnlaget for analyse av hvilket omfang tjenestetilbudene skal ha, og hvor det er hensiktsmessig å gi tilbudet til innbyggerne. Vi anser oppsummeringen i denne rapporten å være et nyttig kunnskapsgrunnlag som kan gi en retning for hvilket omfang tjenestetilbudene skal ha. På et overordnet nivå har vi følgende anbefalinger til veien videre:

- **Videre kartlegging:** Denne rapporten bør anses som en overordnet kartlegging av Verdal kommunes arbeid med forebygging, helsefremming, læring og mestring på tvers av sektorene i kommunen. For å få mer innsikt i tjenestetilbudet anbefales det å gjøre en mer grundig kartlegging hvor det innhentes mer informasjon om hver enkelt tjeneste.
- **Måling per tjeneste:** Flere av tjenestene inngår som en del av et helhetlig tjenestetilbud. Det bør derfor vurderes om det er hensiktsmessig å fremover gjøre en form for måling av tid, kost og inntekt per enkeltvis tjeneste.
- **Kunnskapsbaserte prioriteringer basert på behov for, og kvalitet og effekt av tilbud:** I prioriteringen av fremtidige tjenestetilbud knyttet til forebygging, helsefremming og læring og mestring bør Verdal kommune gjøre prioriteringer basert på både helsetilstanden på innbyggerne i Verdal, påvirkningsfaktorer for god helse, fremtidig befolkningssammensetning, samt behovene til Verdal kommunes innbyggere. Verdal bør sikre at kommunen tilbyr kunnskapsbaserte tjenester, dvs. tjenester man vet virker. Økonomisk effekt av tiltak som er knyttet til forebygging og helsefremming ligger ofte langt frem i tid, men bør likevel inngå i vurderingene.
- **Prosjektbaserte tjenester:** Flere av tjenestene som tilbys i Verdal finansieres gjennom statsstøtte eller andre midler. Spørsmålet er om disse temaene er i samsvar med kommunenes mest presserende utfordringer. I tråd med punktet ovenfor knyttet til prioritering av tiltak kan man også vurdere tjenestene som er prosjektbaserte for å sikre at man utnytter kompetanse og ressurser i kommunen mest hensiktsmessig.
- **Digitale verktøy:** Bruk av digitale verktøy i gjennomføring av ulike frisklivs-, lærings- og mestringstilbud er blitt mer og mer vanlig de senere årene og digitale verktøy kan være et nyttig supplement i gjennomføring av tilbud. I vurderinger av fremtidige tjenester knyttet til forebygging, helsefremming og læring og mestring bør det gjøres vurderinger på hvilke digitale verktøy som er tilgjengelige, og i hvor stor grad de vil kunne svare ut behovene i seg selv, eller eventuelt supplere eksisterende tjenester.
- **Hensiktsmessig organisering:** Et av formålene med organiseringen av kommunenes helsefremmende og forebyggende arbeid er å bidra til helhetlige og koordinerte helsetjenester (Helsedirektoratet 2019). Verdal kommune tilbyr i dag mange tjenester som kan betegnes som forebyggende, helsefremmende, eller som læring og mestring. Disse leveres av forskjellige virksomhetsområder. Tross at det ikke på et overordnet nivå ser ut til å være mange tjenester som overlapper hverandre bør det gjøres en vurdering om hva som er mest hensiktsmessig organisering av tjenester på forebygging, helsefremming, læring og mestring for å sikre at tilbudet er helhetlig og koordinerte og i best mulig grad svarer ut kommunens mest presserende utfordringer. Det bør sikres at organiseringen oppmuntrer til å videreutvikle det tverrsektorielle samarbeidet som allerede eksisterer. I en eventuell videre kartlegging kan man se på ulike måter å organisere dette arbeidet, f.eks se til Drammen kommune.
- **Kartlegge brukermedvirkning:** I Veileder for Frisklivssentraler utgitt av Helsedirektoratet (2016) står det at brukermedvirkning bør være sentralt i planlegging, utforming og gjennomføring av tilbud. Denne oppsummeringen gikk ikke inn på spørsmål om brukere hadde en medvirkning i tjenestene i Verdal, og det bør derfor vurderes om dette bør kartlegges for å sikre riktig grad av involvering og samarbeid med brukere og pårørende i kartlegging av behov, planlegging, utvikling og evaluering av tiltak.

0

1

2

3

4

5

6

6

Kilder

Kilder

Braut, G.S (2022) *Helsefremmende arbeid* i *Store medisinske leksikon* på snl.no. Hentet 24. februar 2022 fra

http://sml.snl.no/helsefremmende_arbeid

Helgesen, M. Hofstad, H. Risan, C. Stang, I. Rønningen, G.E. Lorentzen, C. (2014) Folkehelse og forebygging. Målgrupper og strategier i kommuner og fylkeskommuner, Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR). Hentet 20. februar fra:

<https://www.ks.no/contentassets/41485e9a7ab54841b5166b11f2fe6042/sluttrapport-folkehelse-og-forebygging.pdf>

Helsedirektoratet (2016), *Veileder for kommunale frisklivssentraler Etablering, organisering og tilbud*. Hentet fra:

www.helsedirektoratet.no

Helse- og omsorgsdepartementet (2008-2009) *Samhandlingsreformen Rett behandling – på rett sted – til rett tid* (St. meld (2008-2009). Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/d4f0e16ad32e4bbd8d8ab5c21445a5dc/no/pdfs/stm200820090047000dddpdfs.pdf>

Statistisk sentralbyrå (2019) *Frisklivssentraler og tilsvarende helsefremmende tilbud i norske kommuner 2019 Analyse av tilbud for livsstilsendringer og mestring av sykdom*, Rapporter 2020/54, Hentet fra:

<https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/frisklivssentraler-og-tilsvarende-helsefremmende-tilbud-i-norske-kommuner-2019>

Opptre med integritet

Utgjøre en forskjell

Bry oss

Jobbe sammen

Utfordre og tenkte nytt

© 2021 PwC. Med enerett. I denne sammenheng refererer «PwC» seg til PricewaterhouseCoopers AS, Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers AS, PricewaterhouseCoopers Accounting AS og PricewaterhouseCoopers Tax Services AS som alle er separate juridiske enheter og uavhengige medlemsfirmaer i PricewaterhouseCoopers International Limited

Anne Kari Haugdal

Deres ref:

Vår ref: LIER 2022/113

Dato: 16.05.2022

Uttalelse fra eldrerådet og rådet for likestilling av funksjonshemmede til sak om frisklivssentral

Eldrerådet og rådet for likestilling av funksjonshemmede vedtok i fellesmøte 13. mai følgende uttalelse:

Rådene ber om at det utredes en ny «frisklivssentral», med større portefølje og tilbud om forebygging til flere aldersgrupper enn i dag og at det er et lavterskeltilbud.

Folkehelsekoordinator bør få ansvar for en systematisk inngang og styring av hvilke forebyggingstilbud som skal prioriteres etter kunnskapsbaserte vurderinger.

Folkehelsekoordinator kan også få ansvar for å knytte til andre kommunale enheter som jobber med forebygging til dette arbeidet. Rådene ber om at den kunnskapen som er opparbeidet på frisklivssentralen tas vare på i det videre arbeidet.

For rådene

Line Therese Ertsås
Formannskapssekretær

**Sikringstiltak mot flom og skred, anlegg 20888 Verdalselva ved Tinden -
Kommunevedtak**

Saksbehandler: Bård Kotheim E-post: baard.kotheim@verdal.kommune.no Tlf.: 918 93 781	Arkivref: 2020/4478 - /
---	-----------------------------------

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for plan og samfunn	18.05.2022	30/22
Formannskap	19.05.2022	56/22

Vedlegg:

- 1 Brev m/vedlegg fra NVE datert 16.09.2021
- 2 Notat fra Norconsult A/S datert 10.05.2021
- 3 VVA-anlegg Tinden, Plan og Profil, Tegningsnummer VA-17

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Norconsult har på vegne av NVE utarbeidet en plan for reparasjon av erosjonssikring i Verdalselva ved Tinden boligfelt.

I brev av 16.09.2021 har NVE varslet kommunen om at bistand fra NVE til gjennomføring av tiltaket forutsetter budsjettbevilgninger og at kommunen påtar seg det økonomiske ansvaret og andre forpliktelser. (Kommunevedtaket)

Tiltaket omfatter erosjonssikring med sprengtstein i elveskråningen over en lengde på ca. 130 m over eiendommen 19/329 som Verdal kommune finansierer i sin helhet. Det er ingen synlige tegn til forbygning på den aktuelle strekningen der det nå planlegges ny forbygning. Dette er i dag ei grasbevokst slette ned mot elva der grunneier opplyser at elva eroderer bort en bredde på 1-2 m hvert år mens elveøra utenfor vokser. Grassletta brukes en del til bading og soling om sommeren.

Det er ei gammel elveforbygning oppstrøms og nedstrøms tiltaksområdet. NVE ønsker å utbedre gammel erosjonssikring på eiendommen 19/40 nedstrøms eiendom 19/329.

Verdal kommune planlegger legging av ny spillvannsledning i øvre kant av grassletta i ytterkant av forbygning. Forbygning planlegges etablert med samfengt sprengtstein 0-700 mm i ca. 1 m tykkelse.

Det vises forøvrig til vedlagte ledningsplan.

Vurdering:

For å forhindre ytterligere erosjon fra Verdalselva inn mot boligområdet på Tinden er det viktig å få etablert den planlagte erosjonssikringen og å få utbedret gammel erosjonssikring på eiendom 19/40 nedstrøms eiendom 19/329. Erosjonssikringen vil i tillegg medføre at overdekningen av planlagt spillvannsledning i elvekanten blir tilstrekkelig.

Økonomi:

Anslått kostnad for rehabilitering av gammel erosjonssikring på 19/40 er beregnet til kr. 1.132.000,- eks.mva. Verdal kommune forplikter seg til å finansiere en distriktsandel på 20% av faktiske medgåtte utgifter til etablering av erosjonssikringen. Dette utgjør kr. 230.000,- eks.mva som kommunen må dekke. Resterende 80% vil NVE dekke. Da erosjonssikringen

benyttes til å sikre tilstrekkelig overdekning av kommunal spillvannsledning dekkes kommunens andel av kostnaden over kommunen investeringsbudsjett for kloakk. (Tindenprosjektet)

Miljø:

Prosjektet er godkjent av NVE og Statsforvalteren.

VERDAL KOMMUNE
Johannes Bruns gate 2
7650 VERDAL

Vår dato: 16.09.2021
Vår ref.: 202101877-22
Arkiv: 411
Deres dato: _____
Deres ref.: _____

Saksbehandler:
Ida Eggen
22959933/ide@nve.no

Informasjon om statlig bistand til sikringstiltak – 20888 Verdalselva ved Tinden, Verdal kommune, Trøndelag

Vi informerer med dette at Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) vil prioritere å gi bistand til gjennomføring av tiltaket i samsvar med plan av 10.05.2021.

For at vi skal kunne gi bistand til gjennomføring av tiltaket, er det en forutsetning at kommunen forplikter seg til å gjennomføre de oppgaver og yte de økonomiske forpliktelsene som følger av vedlagt kommunevedtak. Kommunen må signere kommunevedtaket og returnere det til NVE uten endringer før det kan fattes vedtak om statlig bistand.

1. Varsel om vedtak

NVE varsler med dette at vi vil prioritere å gi bistand til reparasjon av erosjonssikring i Verdalselva ved Tinden, som beskrevet i plan fra Norconsult, datert 10.05.2021 i Verdal kommune. Vi viser til vedlagte kommunevedtak for kostnadsoverslag og kommunens egenandel («distriktsandel») av dette.

For at NVE skal kunne fatte vedtak om statlig bistand må tiltaket kunne prioriteres innenfor bevilgninger over statsbudsjettets kap. 1820, post 22 og kommunen må ha forpliktet seg etter kommunevedtaket, jf. punkt 5 nedenfor.

2. Bakgrunn for planen

Verdal kommune planlegger utskifting av vann- og avløpsledninger i boligfeltet på Tinden i Verdal kommune. I samme entrepris planlegges erosjonssikring langs Verdalselva på eiendom 19/329. Prosjekteringen av VA-anlegget og erosjonssikringen gjennomføres av Norconsult.

NVE har en eksisterende, eldre forbygning like nedstrøms for det planlagte tiltaket, som har tydelige skader etter erosjon og isgang. Forbygningen sikrer et tettbebygd boligområde, og NVE har mottatt bekymringsmeldinger om økt erosjon her i senere tid. Vi har derfor forespurt Norconsult om prosjektering av reparasjon over en strekning på 70-80 m i forlengelsen av kommunens anlegg, der NVE bidrar med 80 % av reparasjonskostnadene.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

3. Omtale av det planlagte sikringstiltaket

3.1. Formålet med tiltaket

Reparasjon av forbygningen skal hindre videre erosjon inn mot boligfeltet på Tinden, der det er flere boliger og tursti. Erosjonssikringen gjennomføres som en sammenhengende forbygning av ordna steinlag med underliggende filter.

3.2. Høring, forholdet til andre interesser

Kommunen har hatt ansvar for lokal høring til grunneiere, rettighetshavere, naboer og andre interessenter. Søknad om reparasjon av erosjonssikringen ble oversendt Statsforvalteren 21.05.2021, og tillatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag ble gitt 01.07.2021 på den aktuelle strekningen.

Statsforvalteren vurderer at tiltaket på sikt ikke vil medføre økt negativ belastning på vassdraget, siden det allerede er etablert en forbygning her, og peker på at sikringen her har en viktig samfunnsnyttig betydning, da det sikrer en skråning med en sammenhengende gangsti langs elva like bak.

Vassdragets vernestatus. Verdalselva er et varig verna vassdrag. Tiltaket er ikke i strid med de interessene vassdragsvernet skal ivareta.

Kommunale arealplaner i tiltaksområdet:

Tiltaket vil ligge i et område som i kommunedelplan Verdal by 2017-2030 er avsatt som friområde, med arealer for boligbebyggelse like bak.

4. Bistand fra NVE

4.1. NVE kan bistå med finansieringen av sikringstiltak

Over statsbudsjettet kap. 1820, post 22 er NVE bevilget midler til å ta på seg oppgaven med å gjennomføre sikringstiltak til forebygging av flom- og skredskader. De økonomiske rammene for ordningen legges i de årlige budsjetttildelingene fra Stortinget. I tråd med budsjettføringer og interne retningslinjer, foretar NVE en prioritering av de sikringstiltak som samlet gir størst nytte i forhold til kostnadene.

4.2. Forutsetninger for endelig vedtak

Følgende forutsetninger må være innfridd før NVE kan fatte vedtak om bistand:

1. Kommunen må signere vedlagte skjema for kommunevedtak og returnere til NVE.
2. Det må være tilstrekkelige bevilgninger over statsbudsjettets kap. 1820, post 22, til at NVE kan prioritere å bevilge midler til gjennomføring av tiltaket etter at kommunevedtaket er returnert.

Kommunens forpliktelser

4.3. Kommunevedtaket

Kommunens forpliktelser i forbindelse med byggingen av sikringstiltaket vil følge av kommunevedtaket og NVEs vedtak om statlig bistand. Vi viser til vedlagte kommunevedtak.

Distriktsandel

NVE er innstilt på å dekke 80 % av de faktiske utgiftene ved tiltaket. Resten må finansieres av kommunen. Kommunen må garantere for sin del av finansieringen gjennom kommunevedtaket.

Kommunen kan etter naturskadeloven § 24 kreve utgifter til sikringstiltak mot naturskader refundert hos eier eller fester av eiendom innenfor det området sikringstiltaket har virkninger for. Kommunen må selv ta stilling til om de ønsker å benytte seg av adgangen til å videreføre det økonomiske ansvaret for hele eller deler av distriktsandelen til grunneiere som har nytte av tiltaket. NVE vil uavhengig av dette forholde seg til kommunen som ansvarlig og fakturere kommunen for distriktsandelen.

4.4. Frist for signering av kommunevedtaket

Kommunevedtaket må returneres til NVE Region Midt så snart som mulig i uendret og underskrevet stand. Dersom kommunen har merknader til det varslede vedtaket, må NVE også ha disse i samme forsendelse.

5. Informasjon om videre prosess

Når og dersom de nevnte forutsetningene er oppfylt, vil NVE fatte vedtak om statlig bistand til gjennomføring av sikringstiltaket.

Med hilsen

Terje Thuseth
regionssjef

Mads Johnsen
sjefingeniør

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg Kommunevedtak for sikringstiltak mot flom og skred – 20888 Verdalselva ved Tinden,
Verdal kommune, Trøndelag

Vår dato: 16.09.2021

Vår ref.: ide

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler:

Ida Eggen.

Kommunevedtak for sikringstiltak mot flom og skred – 20888 Verdalselva ved Tinden, Verdal kommune, Trøndelag

Norconsult har på vegne av NVE har utarbeidet en plan for reparasjon av erosjonssikring i Verdalselva ved Tinden boligfelt, i Verdal kommune, datert 10.05.2021.

I brev av 16.09.2021 har NVE informert og varslet kommunen om at bistand fra NVE til gjennomføring av tiltaket forutsetter tilstrekkelige budsjettbevilgninger og at kommunen påtar seg det økonomiske ansvaret og andre forpliktelser etter vedtaket her («kommunevedtaket»).

NVE vil fatte vedtak om statlig bistand når kommunen har forpliktet seg etter kommunevedtaket, og det foreligger tilstrekkelige budsjettmidler.

Ansvar og roller

1. Kommunen er tiltakshaver for tiltaket etter plan- og bygningsloven og byggherre etter byggherreforskriften. Kommunen sørger for utarbeidelse og behandling av nødvendige reguleringsplaner. Kommunen som byggherre etter byggherreforskriften må blant annet sørge for avtaler mellom byggherre, byggherrens representant og SHA-koordinatorer.
2. Kommunen har ansvaret for å inngå avtaler med berørte grunneiere og andre rettighetshavere om adkomst, bruk av nødvendige arealer (sikringstiltaket, riggplass, deponier), infrastruktur (elektro, vann, avløp) og nødvendige masser på hele anleggsområdet under utførelse og ved eventuell senere vedlikehold. Avtaler skal være inngått senest to måneder før anleggsstart.
3. Kommunen påtar seg å gjennomføre tiltaket i hht de fremlagte planer og fører regnskap i prosjektet. Kommunen fakturerer 80% av de faktiske utgiftene til NVE.

Kostnader og økonomi

4. Kommunen forplikter seg til å finansiere en distriktsandel på 20% av de faktisk medgåtte utgiftene. I følge kostnadsoverslaget vil distriktsandelen utgjøre omtrent 230.000 kroner eksklusive merverdiavgift.
5. Kostnader til nødvendige tilstandsvurderinger av bygningsmasse, konstruksjoner, infrastruktur eller annet før og etter etableringen av tiltaket fordeles mellom NVE og kommunen etter den fastsatte fordelingsbrøken i punkt 4.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen, 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsvæien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

6. Kommunen dekker alle kostnader til planarbeidet, samt plan- og byggesaksbehandling. Dette kommer i tillegg til distriktsandelen.
7. Kommunen er ansvarlig for alle kostnader og eventuelle erstatninger for å sikre adkomst, infrastruktur, masser på stedet og bruk av nødvendige arealer, jf. pkt. 2. Kostnadene kommer i tillegg til distriktsandelen.
8. Dersom tiltaket ikke er igangsatt innen to år etter utløpet av det året NVE fatter vedtak om statlig bistand, vil både NVEs vedtak og kommunevedtaket foreldes/falle bort.

Forvaltning, drift og vedlikehold

9. Eier av den grunn som sikringstiltaket er plassert på er eier av tiltaket, dersom ikke annet er bestemt.
10. Ansvaret for vedlikehold av anleggene er som følger: (*kryss av på ett alternativ*)

☐

Kommunen har ansvaret for forvaltning, drift og vedlikehold av anlegget. Dette ansvaret medfører at kommunen må utføre og dekke kostnader til nødvendig forvaltning, drift, vedlikehold og eventuell skjøtsel av anlegget. Ved større vedlikeholdstiltak kan kommunen søke staten om bistand eller tilskudd etter de til enhver tid gjeldende regler. Kommunen kan videreføre hele eller deler av drifts- og vedlikeholdsansvaret gjennom å inngå avtale med grunneiere eller andre som har nytte av tiltaket.

☐

Kommunen har inngått avtale med anleggets eiere, eller de som har nytte av tiltaket, om at de har ansvaret for forvaltning, drift og vedlikehold av anlegget. Dette ansvaret innebærer at eierne/nyttehaverne må utføre og dekke kostnader til nødvendig forvaltning, drift og vedlikehold av anlegget. Kommunen skal påse at ansvaret blir tinglyst på eiendommene når anlegget er ferdig og kopi av dette skal sendes NVE. Ved større vedlikeholdstiltak kan det søkes om bistand eller tilskudd fra NVE.

11. Kommunen forplikter seg til å føre tilsyn med anlegget. Tilsynsansvaret og oppgavene som dette innebærer følger av forskrift av 17. juni 2005 nr. 655 om kommunalt tilsyn med anlegg for sikring mot flom, erosjon og skred og anlegg for å bedre vassdragsmiljøet. Dette gjelder også skredsikringstiltak utenfor vassdrag, som ikke omfattes av gjeldende forskrift.

Kommunevedtaket signeres av representant som har fullmakt til å forplikte kommunen som beskrevet i punktene ovenfor, og returneres til NVE.

.....

Sted, dato

.....

Signatur

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Storstad, Inger

Fra: Kotheim, Bård
Sendt: 6. mai 2022 10:21
Til: Storstad, Inger
Emne: Vedlegg 2
Vedlegg: not_Erosjonsikring - Tinden_v2.pdf

AttachmentCollectionEntryId: |C:\Users\bako\AppData\Local\Microsoft\Windows\INetCache
\Content.Outlook\I3N4FKQ0\not_Erosjonsikring - Tinden_v2 (002).pdf

Med vennlig hilsen
for **Verdal kommune, Teknisk drift**

Bård Kotheim
Virksomhetsleder Teknisk drift
Tlf: 91893781
E-post: baard.kotheim@verdal.kommune.no

Verdal
kommune

Oppdragsgiver: **Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)**

Oppdragsnr.: **52102102** Dokumentnr.: **01**

Til: NVE ved Ida Eggen
Fra: Norconsult ved Athul Sasikumar
Dato 2021-05-10

► Erosjonssikring - Tinden, Verdalselva

Sammendrag

Norconsult har dimensjonert en erosjonssikring i henhold til TEK 17 § 7-2. I beregningene er det benyttet en returperiode på 200 år, som tilfredsstiller sikkerhetsklasse F2.

Dimensjoneringen er utført ved hjelp av Maynords formel og 200 års vannhastighet hentet fra Flomsonekart, delprosjekt Verdalsøra [1]. Vår anbefaling er at sikringen rauses og ordnes med en blokkstørrelse på 120/800 FK. Mellom eksisterende terreng og blokkene må det legges ut et 0,5 m tykt filterlag bestående av standardfraksjonen FK 22/120.

Sikringen oppstrøm avsluttes mot planlagt erosjonssikring ved strekningen over eiendommen 19/329 og avsluttes ca. 10,0 m nedstrøms og trekkes minimum 1,5 m inn i dagens terreng.

Som enkeltstående tiltak er det anbefalt å føre erosjonsikringen opp til dagens terrengnivå på ca 2.0 m NN2000. Dette er likevel betydelig under beregnet 200 års flomnivå på 4.1 – 4.2 m NN2000. Dersom man vil sikre elvebredden opp til 200 års flomnivå, bør det gjøres som et tiltak for en lengre del av elva, og ikke bare for den aktuelle strekningen.

Bakgrunn

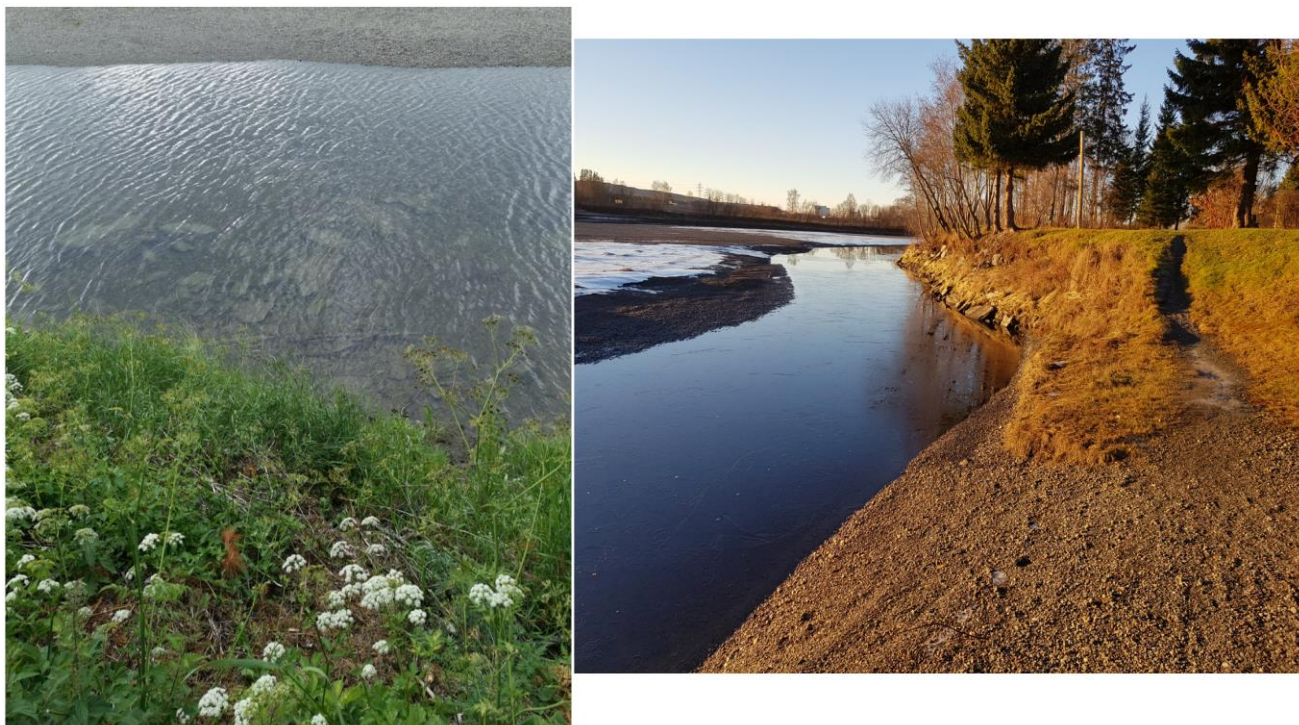
Norconsult har tidligere prosjektert et VA-anlegg og erosjonssikring for Tinden boligfelt langs Verdalselva over eiendommen 19/329 (markert med blå linje i Figur 1). NVE har nå behov for reparasjon/forsterkning av erosjonssikringen 70,0-80,0 m nedstrøms (markert rød linje i Figur 1) for strekningen ved eiendommen 19/329.

Figur 1 Oversiktskart. Rød linje ved detaljbildet viser hvor det skal lages nu erosjonssikring, og blå linje markerer området der det allerede er utført erosjonssikring.

Strekningen vurdert her er normalt forholdsvis lite erosjonsutsatt da djupålen og hovedstrømmen i elva er på motsatt side. Men under flommen så dannet det seg en ispropp på motsatt side slik at mye av strømmen kom inn mot land og den gammel forbygning i rød sone ble ødelagt. Figur 2 viser dagens situasjon ved den strekningen som er vurdert her. Bilde til venstre viser stein fra forbygning som elva har flyttet på og som nå ligger på elvebunnen. Bilde til høyre viser at trærne på toppen av skråningen står på skrå noe som tyder på at skråningen er i ferd med å gli ut.

Dette notatet inneholder en beregning av nødvendig steinstørrelse og lagtykkelser for erosjonssikringen samt en prinsippsskisse av erosjonssikringen. I beregningene er det antatt at utbyggingen må tilfredsstille TEK 17 § 7-2 sikkerhetsklasse F2, som krever at det benyttes en returperiode på 200 år.

Figur 2 Dagens situasjon ved strekningen som skal erosjonssikres

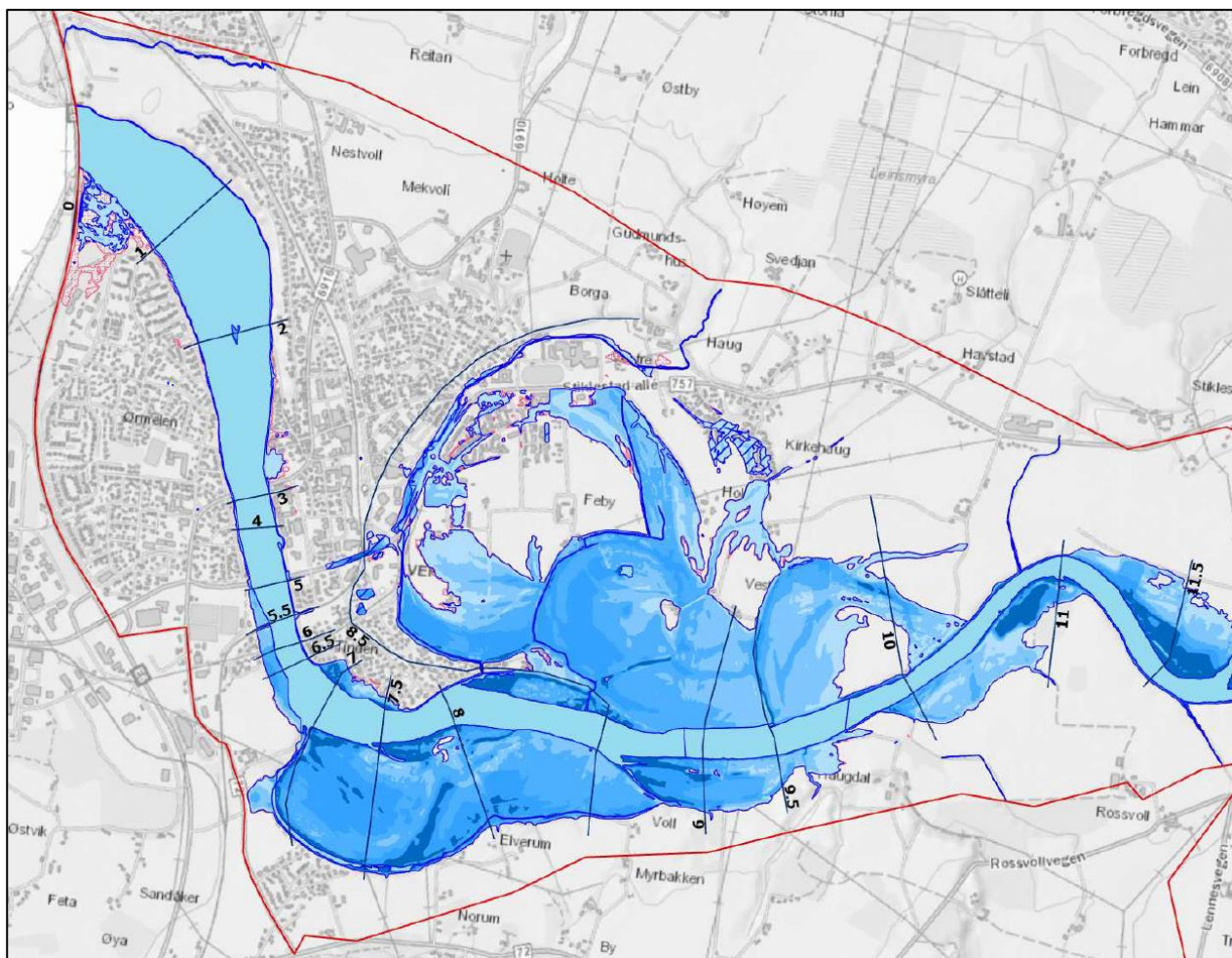
Grunnlag

Beregningsmetodene for valg av steinstørrelse bruker som regel vannhastigheten som dimensjonerende belastning [2]. Flomdata og vannhastigheten, V er hentet fra Flomsonekart, delprosjekt Verdalsøra [1]. Beregningene er utført i Hec-Ras modell og er gjort under forutsetning om at en har 1 års stormflo i havet, samtidig som en har flom med et gitt gjentakintervall i elva.

Vannhastigheten varierer langs hvert profil i elva, men det er av interesse å vite vannhastigheten ved sikringstiltaket. Strekningen ligger mellom tverrprofil 7 og 7,5 i NVEs tverrprofildatabase [1] som vist i Figur 3. Som vist i Tabell 1, er 200 års vannstanden ved profil 7 og 7,5 ca. 4,2 moh og 200 års vannhastigheten rundt ca. 1,5 m/s.

Tabell 1 Utdrag av vannlinjeberegninger utført av NVE funnet i rapporten, Flomsonekart, delprosjekt Verdalsøra [1]

Tverrprofil	Gjentakelsesintervall	Vanngjennomføring ved Ekle	Vannstand, Q200, (NN2000) med klima	Vannhastighet, Q200 med klima	Vannhastighet, QM (middelflommen)
7	200 år RP inkludert klimaendringer	1540 m ³ /s	4,1 m	1,4 m/s	0,9 m/s
7,5	200 år RP inkludert klimaendringer	1540 m ³ /s	4,2 m	1,5 m/s	1,2 m/s

Figur 3 Flomsonekart for en 200-årsflom.

Vannstrømmen ikke er det eneste som gir belastning på sikringen. Det er kjent at det forekommer dannelse av isdammer i Verdalselva ved Jernbanebrua mellom tverrsnittprofil 5 og 8 [1]. I tillegg kan endringer i elveprofilen eller konstruksjoner i vassdraget medføre strømningsendringer eller hastighetsøkninger. Vi anbefaler å øke steinstørrelsen med 50% over teoretiske verdier ved dimensjonering av erosjonssikring for å ta hensyn til isdammer og mulig endringer i elveprofilen i framtiden.

Erosjonssikring

Beregning av erosjonssikringens tykkelse og steinstørrelse er gjort i henhold til NVE sin veileder [3]. Det er benyttet en returperiode på 200 år i beregningene, som tilfredsstiller kravene til TEK 17 § 7-2 sikkerhetsklasse F2 [4].

Stabil steinstørrelse

Steinstørrelse, D_{30} er beregnet ved bruk av Maynords formel [3]. Formelen gyldig for elver med fall opp til 2% og for sideskråninger slakere enn 1:1,5. Formelen gjelder for tilfeller med normal turbulens.

Erosjonssikringen vil ligge der elva svinger og det vil føre til en høyere lokal strømhastighet, U_{ss} . I beregningen er elvas kurvatur R satt til 230 m og bredden W er målt til ca. 185 m.

Inngangsparameterne i beregningen av blokkstørrelse, er listet opp i Tabell 2. Et prinsippsnitt av erosjonssikring er vist i Figur 5.

Tabell 2 Inngangsparametere brukt i Maynords formel og resulterende median blokkvekt.

Parameter	Verdi	Kommentar
Sikkerhetsfaktor, S_f	1,2	Maynord anbefaler at S_f skal være minst 1,1.
Bredde av hovedløp, W	185,0 m	Fra kartverket
Kurveradius, R	230,0 m	Fra kartverket
Relativ radius, R/W	1,24	Kurveradius delt på bredde av hovedløp
Vannhastighet midlet over tverrsnittene, V	1,5 m/s	Fra flomrapporten utarbeidet av NVE [1]
Lokal hastighetskorleksjon, U_{ss}/V	1,7	For sidesikring justeres Maynords formel med en dybdemiddelhastighet, U_{ss} , i et punkt 20 % opp i skråningen. Sammenhengen mellom gjennomsnittshastigheten og U_{ss} er avhengig av elvas kurvatur. Beregnet fra NVEs veileder [2] Figur 57
Lokal hastighet midlet over dybden, U_{ss}	2,55	
Vanndybde, y_0 m	ca. 5,0 m	Antatt minimum dybde ved sikringsfot ved dimensjonerende flom.
Stabilitetskoeffisient, C_s	0.3	Gjelder for sprengstein.
Koeffisient for vertikal hastighetsfordeling, C_v	1,26	Avhengig av relativ radius, R/W
Koeffisient for sikringstykkelse, C_T	1,0	Tetthet = 2600 kg/m ³
Koeffisient til skråningshelning, K_1	0,78	For skråningshelning 1:2, $K_1 = 0,78$

Spesifikk tetthet, s	2,6	Tetthet 2600 kg/m ³
D ₅₀	0,3	Maynords formel gir D ₃₀ , og for å gjøre om dette til D ₅₀ er forholdet 1,2 D ₃₀ =D ₅₀ brukt. Steinstørrelsen økt med 50% for last fra is [3].
Beregnet blokkstørrelse	120/800	

Filterlag

Det kan forvente stor variasjon i masser inne i elvebredden. I vårt tilfelle er massene ukjent, men det er antydnet at de kan være i størrelse sand/grus, det vil si lett eroderbart. Derfor for å hindre utvasking av bakenforliggende masser gjennom erosjonssikring, må det legges filterlag. Mellom eksisterende terreng og blokkene må det legges ut et 0,5 m tykt filterlag bestående av standardfraksjonen FK 22/120. Toleranse på filterlaget er ± 0,15 m.

Dersom underlaget noe sted består av silt, leire eller fin sand, må bruk av filterduk vurderes.

Tykkelse erosjonssikring

Sideskråningen bygges opp med to lag, et filterlag og et rauset dekklag. Vi ser fra resultatene at nødvendig blokkstørrelse av fraksjonen FK 120/800, som gir en lagtykkelse 1,1 m målt vinkelrett fra sideskråningen. Tykkelsen på filterlaget settes til 0,5 m.

Fotgrøft

Foten til erosjonssikringen må utføres riktig for å hindre skader. Hvor dypt foten av sikringen må føres er avhengig av grunnmassene i elvetrauet. Bunnen i erosjonsutsatt område består delvis av steiner fra dagens forbygning som vist i Figur 2. Bunnsenkning er ikke estimert her.

For å ta hensyn til muligheten for bunnsenkning under flom, anbefaler vi at sidesikringen føres minst 1,5 m ned i eksisterende bunn.

Utstrekning sikring og utførelse

Sikring legges fra nedstrøms ende og videre oppstrøms. Generelt må erosjonssikring føres godt forbi det erosjonsutsatte området, og avsluttes der belastningen er lav. Sikringen kan med fordel avsluttes mot ikke eroderbare områder, f.eks. der det er fjell i dagen [2].

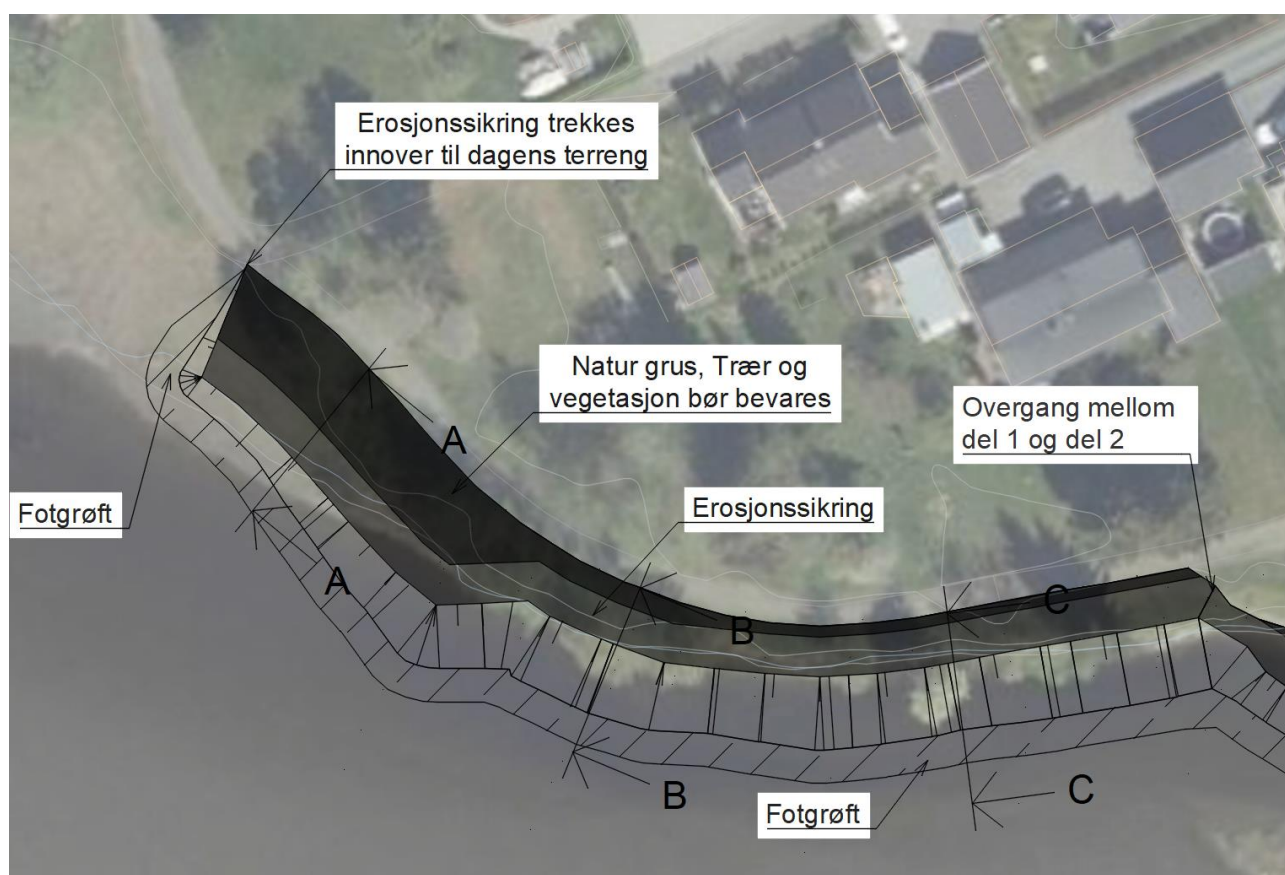
Utstrekning oppstrøm avsluttes mot planlagt erosjonssikring ved strekningen over eiendommen 19/329 og det skal sikres at vannet ikke graver ut underlaget for blokkene. Erosjonssikring skal forlenges 10,0 m nedstrøms og trekkes minimum 1,5 m inn i dagens terreng og det skal strebes etter en god overgang, om nødvendig må lagtykkelsen på erosjonssikring økes.

Arbeidet må starte ved at elvebunnen blottlegges ned til et nivå ca. 1,0 m under nåværende elvebunn. Filterlaget legges på, og til slutt legges blokkene. Sikringen kan raises ut fra tipp og deretter ordnes for å oppnå korrekt helning og sørge for at blokkene ligger godt ankret i hverandre.

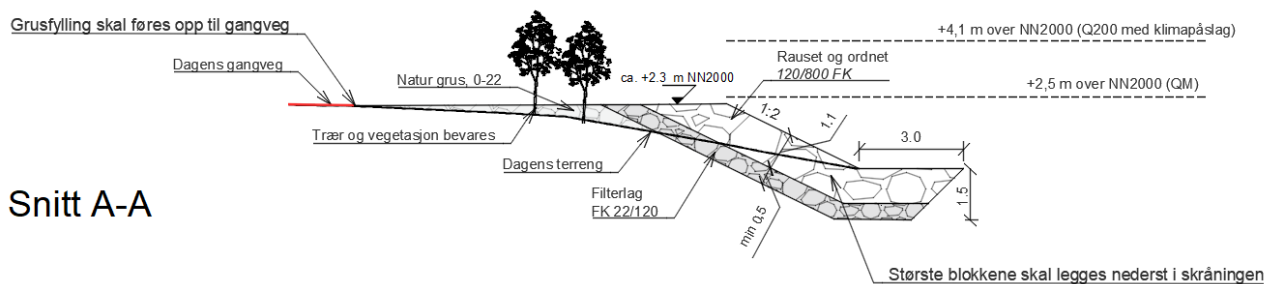
Nødvendig sikringshøyde skal ifølge veilederen [3] være noe høyere enn dimensjonerende vannstand, som er +4,1 m NN2000 (200 års). Med en sikkerhetsmargin/fribord på 0,5 m gir det en nødvendig sikringshøyde

på +4,6 m over NN2000. I dette tilfellet ligger terrenget og erosjonssikring topp (ca. +2,0 m NN2000) under dimensjonerende vannstand (+4,1 m NN2000). Det må vurderes av NVE om det er nødvendig å sikre området bak erosjonssikringen mot 200 års flom.

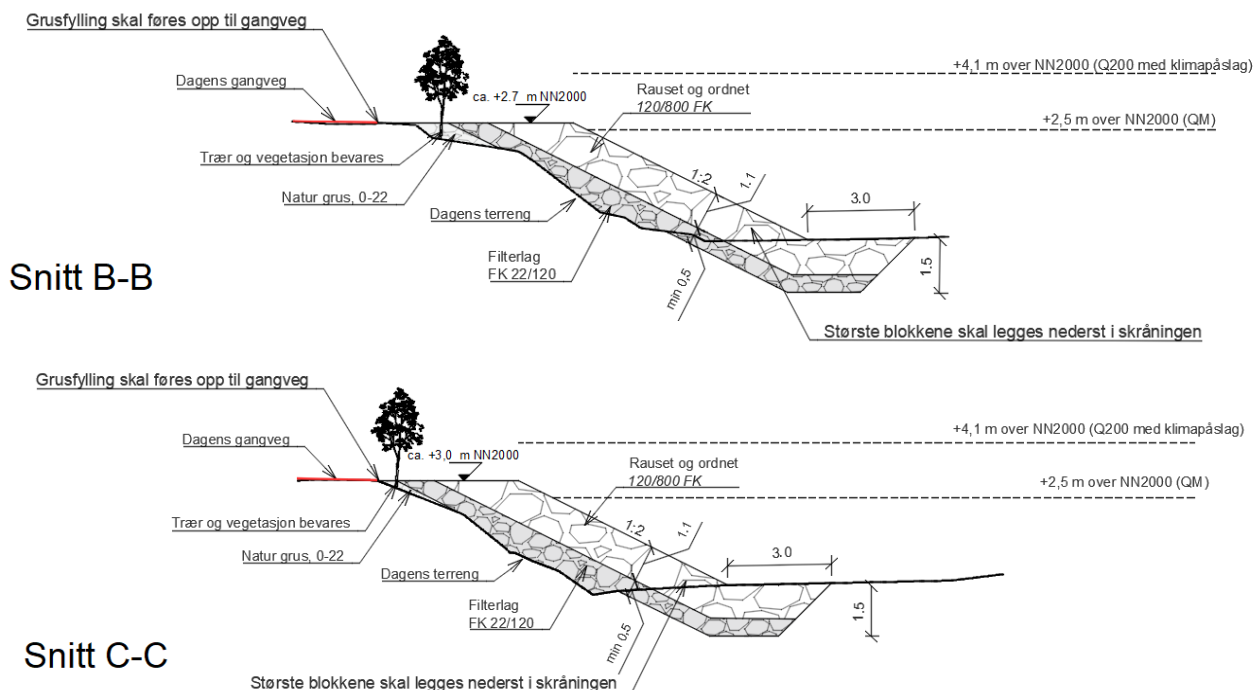
Dersom man velger å heve erosjonssikringen opp til 200 års flomnivå, bør eller må man vurdere sikringen i hele området oppstrøms og nedstrøms. Å sikre bare den aktuelle strekningen (rød) opp til 4.6 m NN2000 uten å sikre nabostrekningene kan potensielt føre til større flomskader.

Figur 4 Oversiktstegning.

Snitt A-A

Figur 5 Prinsippsnitt A-A, B-B og C-C

Kostnadsestimat

Beregningen av nødvendige mengder og antatt kostnad er basert på snittene i Figur 5 og tegning B103. Det er gjort en oppmåling av elvebunn og mengder er beregnet ved hjelp av programvare fra Novapoint. Det er knyttet usikkerhet til grunnlagsdataen og vi anslår at tallene kan avvike med $\pm 20\%$.

#	Item	Mengde	Pris	Sum
1	0/22 - Grus lag rundt trær	100 m ³	150,-/ m ³	15 000,00
2	Graving, eks skråning og elvebunn + bort kjøring	700 m ³	200,00,-/ m ³	140 000,00
3	22/120 FK - Filterlag	1300 m ²	300,00,-/ m ²	390 000,00
4	120/800 FK – Erosjonssikring	1100 m ²	250,00,-/ m ²	275 000,00
5	Rigg og drift	--	20% av enhetssum	164 000,00
6	Uspesifisert	--	15% av enhetssum	148 000,00
	Sum total			1 132 000,00

Konklusjon

- Nødvendig blokkstørrelse, for sidesikringen er estimert med Maynords formel til 120/800 FK. Lagtykkelsen settes til 1,1 m målt vinkelrett fra sideskråningen. Det må benyttes blokker av sprengstein i sikringen.
- Filterlaget består av standardfraksjonen FK 22/120 med en lagtykkelse på 0,5 m.
- Erosjonssikringen kan bygges opp ved å rause blokkene ut fra tipp og deretter ordne dem for å sikre korrekt helning og at de ligger godt ankret i hverandre.
- Sikringen oppstrøm avsluttes mot planlagt erosjonssikring ved strekningen over eiendommen 19/329 og avsluttes ca. 10,0 m nedstrøms og trekkes minimum 1,5 m inn i dagens terreng.
- Påkjenningen på erosjonssikringen fra isgang kan bli stor, men vi mener at med den foreslåtte steinstørrelsen bør sikringen også tåle isgang.
- Dimensjonerende vannstanden med 200 års returperiode (+4,1 m NN2000) vil ligge over sidesikringen.

Referanser

[1] NVE, «Flomsonekart, Delprosjekt Verdalsøra,» 2019.

[2] NVE, Modul F2.001: Beregning og valg av steinstørrelse i erosjonssikringer, «<https://www.nve.no/moduler/modul-f2-001-beregning-og-valg-av-steinstorrelse-i-erosjonssikringer/>,» [Internett].

[3] NVE, Veileder for dimensjonering av erosjonssikringer av stein, 2009.

[4] Direktoratet for byggkvalitet, «Veiledning om tekniske krav til byggverk, Kapittel 7. Sikkerhet mot naturpåkjenninger, TEK 17».

[5] NVE, «Flomberegning for Verdalselv (127.Z),» 2017.

02	2021-05-10	Oppdatert snitt og kostnadsestimat	ASa	AEL	BJJRI
01	2021-03-15	Til oppdragsgiver	ASa	AEL	BJJRI
00	2021-03-11	Til KS	Athul Sasikumar		
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult AS. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Temaplan Nasjonaljubileet 2030 Verdal kommune

Saksbehandler: Ingvild Aasen E-post: ingvild.aasen@verdal.kommune.no Tlf.: 414 46 465	Arkivref: 2022/692 - /
--	----------------------------------

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for mennesker og livskvalitet	18.05.2022	32/22
Formannskap	19.05.2022	58/22
Kommunestyre	30.05.2022	45/22

Saksprotokoll i Formannskap - 19.05.2022 - 58/2022

BEHANDLING:

Ved votering ble innstillingen fra utvalg mennesker og livskvalitet enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:

Temaplan Nasjonaljubileet 2030 vedtas med de innspill som er innarbeidet etter høringsrunden.

Saksprotokoll i Utvalg for mennesker og livskvalitet - 18.05.2022 - 32/2022

BEHANDLING:

Ved votering ble kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:

Temaplan Nasjonaljubileet 2030 vedtas med de innspill som er innarbeidet etter høringsrunden.

Kommunedirektørens innstilling:

Temaplan Nasjonaljubileet 2030 vedtas med de innspill som er innarbeidet etter høringsrunden.

Vedlegg:

- 1 Temaplan Nasjonaljubileet 2030 Verdal kommune 2022-2031

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Det vises til sak 15/2022 i Utvalg mennesker og livskvalitet der det ble gjort følgende vedtak: Temaplan Nasjonaljubileet 2030, Verdal kommune 2022-2031, datert 3. mars 2022, legges ut på offentlig høring i fire uker med høringsfrist 13. april 2022.

Det har kommet inn administrativt høringssvar fra Trøndelag fylkeskommune, Seksjon Kunst og Kultur. De gir tilbakemelding på at det er *«....et strukturert dokument som gir bakgrunn og retning for Verdal kommunes arbeid med Nasjonaljubileet 2030 i perioden 2022-2025. Det er særlig prisverdig at planen legger vekt på kunnskaps- og Kompetanseutvikling»*.

Men de spiller inn at tekst bør gjøres tydeligere på at de *«historiske kildene ikke forteller én historie med hensyn til omstendighetene rundt, og året for, Olav Haraldssons død på Stiklestad. Det er virkningene av en fortelling basert på Olavs død, snarere enn etterprøvbare historiske fakta, som utgjør grunnlaget for nasjonaljubileet. Dette er særlig viktig i en plan som skal bidra til at det utvikles kompetanse som styrker innbyggernes evne til å delta i samfunnet, herunder evne til å skille historiske fakta fra myter og fortellinger som ofte misbrukes, jfr. blant annet Nasjonal samlings misbruk av fortellingen om Olav den hellige under andre verdenskrig og urovekkende trekk i dagens internasjonale politiske bilde»*.

Verdal historielag tok initiativ til et møte med kulturkontoret for å orientere om et prosjekt de jobber med som har tittel «Jakta på ur-verdalingen». Det er et prosjekt som er i oppstartfasen. Det er et tredelt prosjekt hvor den første delen som er skissert gjennomført i 2022, og som er en møteserie som belyser kunnskapsgrunnlag som finnes for å kunne si noe om verdalingene som levde i 1030 og hvor de kom fra. Videre ble det skissert to større forskningsprosjekt rundt samme tematikk. Disse er foreløpig på tankestadiet og de må utredes nærmere for å avklare om de er mulig å gjennomføre.

Vurdering:

Innspillet fra Trøndelag fylkeskommune mener at det bør være en tydeliggjøring av forutsetningene for jubileet i Verdal. Det er vurdert og nå presisert i plandokumentet at Jubileumsplattformen ligger til grunn for temaplanen. Jubileumsplattformen beskriver det som blir spilt inn som forbedring til plandokumentet.

Prosjektet som Verdal historielag orientert om i møte med kulturkontoret er tatt inn som to tiltak i tiltaksdelen; det første som går på møteserien som tenkes gjennomført i 2022, mens de to forskningsprosjektene er satt inn som et tiltak som må utredes nærmere.

Økonomi:

Det er foreslått nye tiltak etter høringen. Det første er av mindre karakter og kan finansieres innen egne budsjettrammer, mens de to forskningsprosjektene vil ha store kostnader og må fortrinnsvis finansieres av eksterne aktører.

Miljø:

Ingen direkte miljømessige konsekvenser.

Handlingsrom:

Handlingsrommet er som følgende:

Temaplan Nasjonaljubileet 2030 vedtas som framlagt.

Temaplan Nasjonaljubileet 2030 vedtas med de endringer, strykninger og tillegg som kommunestyret mener er formålstjenlig.

Temaplanen kan sendes tilbake til administrasjonen der det bes om endringer før et politisk vedtak kan fattes.

TEMAPLAN NASJONALJUBILEET 2030

INNHALDSFORTEGNELSE

Formål med planen.....	3
Slik ble planen til	4
Forankring.....	5
Jubileumsplattform 2030	6
Organisering av arbeidet med Nasjonaljubileet i perioden 2022-2025 i Verdal.....	9
Kommunal arbeidsmåte for perioden 2022 – 2025.....	10
Tiltaksområder	11
1. Kunnskap, arrangement og formidling	11
2. Stedlig utvikling.....	13
3. Destinasjons- og næringsutvikling	14
4. Forankring, profilering og kommunikasjon...	15

Foto framside: Lill Trude Myrslo

Verdal kommune

EN DEL AV

NASJONALJUBILEET

NORGE
I TUSEN ÅR

FORMÅL MED PLANEN

Planens formål

Vi skal bruke denne anledningen til å styrke fellesskap, stolthet og tilhørighet i lokalsamfunnet vårt. Vi skal lage en storslått feiring på Stiklestad og i kommunen vår i 2030, og vi skal rette blikket utover og bidra til å styrke fellesskap både regionalt, nasjonalt og internasjonalt i hele planperioden. Vi skal gjøre oss i stand til å være et stolt vertskap i 2030 gjennom å bidra til en styrking av Stiklestadområdet og Stiklestad Nasjonale Kultursenter (SNK), gjennom stedlig utvikling og gjennom styrking av Verdal som reiselivsdestinasjon. Samlet sett skal vi gjøre Verdal mer attraktiv og bidra til at kommunen vår blir et bedre sted å bo, jobbe og oppleve.

Skal vi greie dette må det legges til rette for at hele lokalsamfunnet har lyst til å engasjere seg; kommune, SNK, innbyggerne, næringslivet, frivilligheten og tros- og livssynssamfunn.

Formålet med denne temaplanen er å lage noen strukturer som kommunen skal legge til grunn for sin satsing for å nå de store ambisjonene for Nasjonaljubileet 2030.

Inspirasjon til kommunevåpenet

Kommunevåpenet til Verdal kommune er inspirert av Olavsantemensalet fra Haltdalen stavkirke. Et altermaleri som viser Olav sitt inntog i Verdal og hans fall på Stiklestad.

Her er kongeskjoldet rødt med gult kors. Selve korset er utbøyd og tilspisset.

Olavsantemensalet er et av Norges mest kjente høygotiske antemensaler (ca. 1300). I 1930 skjenket Nasjonalmuseet antemensalet til Nidarosdomen hvor det er i dag.

SLIK BLE PLANEN TIL

Arbeidet med temaplan Nasjonaljubileet 2030 startet med et arbeidsmøte med kommunestyre-representantene i forrige valgperiode. Dette for å få signaler om hvilket ambisjonsnivå som skulle legges til grunn for planprosessen. Innspillene signaliserte kort oppsummert et ønske om en bred og inkluderende feiring som både viser den tusenårige historien, men som også er samtidsrelevant og som gir bærekraftige effekter for Verdal som destinasjon. Dette la en høy ambisjon og gav vide rammer for planarbeidet. Tidsrommet fra oppstart av arbeidet og fram til 2030 var langt samt at det var en del usikre ramme faktorer som påvirket arbeidet. Kombinasjonen av dette gjorde det var utfordrende å få fart på planprosessen, men siden våren 2021 har det vært en arbeidsgruppe som har samlet trådene i arbeidet.

Gruppen har bestått av prosjektleder 2030 ved SNK, virksomhetsleder skole, samfunnsplanlegger, rådgiver kultur og virksomhetsleder kultur. I arbeidet med planen har det vært lagt vekt på både forankring av jubileet og det å innhente innspill. Det er derfor en prosess som har bestått av markeringer så som tenning av olsokbål på Stiklestad, utsending av informasjonsbrosjyre til alle husstander i Verdal, deltakelse på Øras dager, informasjon og innhenting av innspill fra skoleklasser, formannskap og noen enheter i kommuneorganisasjonen. I tillegg er det benyttet materiale som er innhentet i prosessen med Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030 og Formidlingsarena

Stiklestad. Arbeidsgruppen hadde plan for en bredere involvering enn det ble, men Covid-19-pandemien gjorde det vanskelig å gjennomføre. Involvering er derfor foreslått som en del av tiltakene som skal gjennomføres når planen er vedtatt – og vil være en kontinuerlig jobb videre i hele løpet fram mot 2031.

Innspillene som har kommet har vært til god hjelp for å legge rammen for det lokale arbeidet med Nasjonaljubileet 2030 i Verdal.

Elever fra 1A, Ness Vinne skole har vært med og gitt innspill til planen.

FORANKRING

Nasjonal forankring

I Statsbudsjettet for 2017 ble det slått fast at 2030 er et nasjonaljubileum og at SNK som nasjonal forvalter og formidler av kunnskap om Olav Haraldsson/den Hellige, skal ha et særskilt ansvar i forberedelsen av jubileet.

Dette var utgangspunktet for at styret for SNK i 2016 satte i gang et arbeid og gjennomførte en 3-årig forstudie Nasjonaljubileet 2030 - NORGE I TUSEN ÅR. Formålet med forstudien var å utarbeide plattform og konsept for Nasjonaljubileet 2030 og skape samarbeids-relasjoner for å kunne realisere satsingen.

Som en videreføring av forstudien etablerte SNK en styringsgruppe med lokale, regionale og nasjonale aktører, hvor Verdal kommune har vært representert. SNK har også etablert et nasjonalt nettverkssamarbeid av stedene som ønsker å være med på feiringen. I samarbeid med disse aktørene har SNK utarbeidet en Jubileumsplattform 2030 som et felles faglig og verdimesig grunnlag for jubileums-satsingen. Denne ligger også til grunn for denne planen.

I Hurdalsplattformen viser regjeringen at de vil «Sørge for at 1000-årsjubileet for slaget på Stiklestad blir ei nasjonal markering. Stiklestad Nasjonale Kultursenter skal vere navet i jubileet».

Statsbudsjettet 2022 følger opp med 2 mill kr. til jubileumssekretariat ved SNK, samt en post på 3 mill kr. som aktørene i jubileumsstafetten kan søke på. Dette er planlagt som årlige bevilgninger.

Regional forankring

Trøndelag fylkeskommune vedtok i 2021 en ny Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag for perioden 2022-2030. Planen omhandler faste kulturminner, kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy. Planen har tematisk delmål relatert til Nasjonaljubileet 2030.

Prosjektet Historienes Trøndelag har fått støtte fra Trøndelag fylkeskommune. Historienes Trøndelag er et samarbeidsprosjekt hvor NTNU Vitenskapsmuseet, de konsoliderte museene i Trøndelag (MIST, MIDT, SNK), Samien Sijte, Nidaros Pilegrimsgård, Trøndelag reiseliv og de fem destinasjonsselskapene i fylket inngår. Sammen ønsker de å bidra til at Trøndelags kulturhistorie aktualiseres i utvikling av besøksnæringen i fylket fram mot tusenårsjubileet i 2030.

Trøndelag fylkeskommune har i styringsgruppe Nasjonaljubileet 2030 signalisert at de vil ta et koordinerende ansvar for 2030-arbeidet i regionen.

Lokal forankring

Verdal kommune vedtok Kommuneplanens samfunnsdel i kommunestyret 27. september 2021.

Kommuneplanens samfunnsdel har tre satsingsområder. Satsingsområdene skal bidra til å skape ei stolt og bærekraftig framtid i Verdal, og peker på de områdene som skal ha ekstra oppmerksomhet i planperioden.

I satsingsområdet «Skapende, kompetent og framtidsrettet – en offensiv drivkraft i Trøndelag» trekkes Nasjonaljubileet i 2030 fram som en unik mulighet Verdal skal gripe, både til å skape ny næring og til å styrke tilhørigheten og fellesskapet i verdalssamfunnet. Dette er helt i tråd med kommunens nye visjon, «sterk fortid – stolt framtid», vedtatt i 2021. Visjonen peker nettopp på hvordan vi skal bruke den sterke historien vi har i Verdal til å bygge ei framtid vi kan være stolte av.

I Riksvåpenet holder løven en øks om var Olav den Helliges symbol. Kommunevåpenet og fylkeskommunens våpen har olavskorset som sitt symbol.

NORGE I TUSEN ÅR NASJONALJUBILEET — 2030 —

NOREG I TUSEN ÅR
NÖÖRJE TÅVSENE JAEPIEH
NORGA DUHÁT JAGI
MILLENNIAL NORWAY

Olavs martyrøks i
det norske riksvåpen

JUBILEUMSPLATTFORM 2030

Slaget på Stiklestad i 1030 er en av de mest symbolsterke hendelsene i norsk historie. Olav Haraldssons fall i slaget på Stiklestad og helgenskåringen i Nidaros året etter fikk dyptgripende betydning for fremveksten av det norske riket politisk, religiøst, rettsmessig og kulturelt. Konsekvensene utgjør en nasjonal og internasjonal arv som det norske samfunnet fortsatt bygger på.

Nasjonaljubileet feirer at Norge har bestått som rike i 1000 år!

Et tusenårsjubileum gjør det naturlig å se seg tilbake, men forplikter også til å se framover. Etter 1030 var det ikke lenger spørsmål om Norges eksistens, men samtalen om hvem Norge kan og bør være har pågått siden. I dagens samfunn med stort mangfold og i rask endring, er denne samtalen viktigere enn noen gang!

Olav Haraldssons død og helgenkåringen som gjorde ham til Olav den helige er et brennpunkt i fortellingen om Norge. Men: like lite som det finnes én historie om Olav, finnes det én historie

om Norge. Som med all historie kan fortellinger bli fortalt og tolket forskjellig og de kan tillegges ulik vekt. Fram mot 2030 skal derfor ulike stemmer og fortellinger løftes fram – historier som viser at Norge alltid har vært mangfoldig, i utvikling og i tett kontakt med resten av verden. På denne måten kan det tusenårige norske samfunnet settes under lupen og jubileet blir en anledning både for storslått feiring og til å spørre: hva bygger det norske fellesskapet egentlig på?

Vikingbarn, Trondenes

Nidarosdomen, Trondheim

Spelet om Heilag Olav,
Stiklestad

Genesis / Den unge Olav,
Sarpsborg

Krossen på Vetahaugen,
Moster

2021 KULTURMØTE OG ENDRING

Hundorp, Mære

2022 FOLKESTYRE

Eidsivating, Våler i 1000 år

2023 RESSURSER OG RIKDOM

Tore Hunds rike

2024 VERDIER I LOVVERKET

Moster, Gulating, Frostating

2025 MIGRASJON OG IDENTITET

Nasjonalt utvandrerjubiläum

2026 SLEKT OG SAMFUNN

Sarpsborg

2027 TILHØRIGHET

Samiske miljø

2028 FORTELLINGER OM NORGE

Vestfold, Telemark

2029 FOLKETRADISJON

Valldal, Møre og Romsdal

2030 FELLESKAP

Stiklestad, Nidaros
Hovedstaden, hele Norge

2031 HELGENKÅRING

TUSEN ÅR MED HISTORIE GIR TUSEN HISTORIER Å FORTELLE!

Mange steder og aktører i Norge vil være med å fortelle sine historier i en jubileumsstafett som startet allerede i 2021. SNK har også etablert et nasjonalt nettverkssamarbeid av stedene som ønsker å være med på feiringen. Sammen er vi Nasjonaljubileet 2030 – NORGE I TUSEN ÅR!

Vår felles ambisjon er å skape en jubileumsfeiring som er inkluderende og samtidsrelevant. Vi ønsker også å bruke anledningen til å arbeide for et nasjonalt kunnskapsløft knyttet til spørsmålet om hva Norge har vært, hva Norge er, og hva Norge skal/bør være.

På samme måte som fortellingene om Norge, er nasjonaljubileet en vev av tråder. I tillegg til de mange involverte aktørene, har hvert år fått et tema. Temaet er valgt med utgangspunkt i en historisk hendelse og olavsarven, men skal også åpne for samtaler om nåtiden og framtiden.

Vi er utrolig glade for at så mange vil være med på jubileumsfeiringen, og flere er velkomne til å delta!

Oversikten til venstre viser hvilke aktører vi så langt har vært i kontakt med. Listen vil være i utvikling fram mot 2030.

SAMFUNNSBETYDNING

Et jubileum skal skape storslåtte opplevelser, men det skal også bidra til meningsfylte møter og varige verdier. Målet med plattformen er å skape et jubileum som tar utgangspunkt i fortiden, men som har stor betydning for både nåtiden og fremtiden. Vi ønsker at jubileet brukes til å invitere alle i Norge til samtale om fellesskap og samfunnet vi lever

i. Hva bygger det norske samfunnet på og hva skal det bygge på videre? Hvordan skaper vi et livskraftig demokrati i en stadig mer polarisert verden? Jubileet vil på denne måten være et viktig bidrag for å utvikle **sosial bærekraft** i samfunnet.

Tenning av olsokbål på Stiklestad, 29. juli 2020.

Olavsflammen. Foto: Birgit Hagerup Andersen

VERDIGRUNNLAG

Verdigrunnlaget for jubileet er formulert i fem spørsmål. Hensikten med spørsmålene er å åpne for viktige samtaler og gi inspirasjon til programskaping.

- FELLESSKAP** *Hvordan skaper vi et fellesskap som både tåler og verdsetter ulikhet?*
- VERDIER** *Finnes det et verdigrunnlag som er ufravikelig?*
- IDENTITET** *Hvordan forstår og definerer vi oss selv i møte med andre?*
- ARV** *Hva tar vi med oss fra fortiden og hva leverer vi videre?*
- FORNYELSE** *Hvordan former vi et samfunn i spenningen mellom tradisjon og fornyelse?*

OLAVSFLAMMEN

29. juli 2020 markerte vi at det var 10 år igjen til 2030 ved å tenne et olsokbål på Stiklestad. Bålet ble bygd av barn fra Verdal og tent av representanter for frivillighetsapparatet rundt Spelet om Heilag Olav. Olavsflammen står nå og brenner natt og dag på Stiklestad, og det skal den gjøre helt fram til 2030. Det å tenne olsokbål er en gammel folkelig tradisjon forankret i jubileets kjernehistorie; olavsarven. Samtidig uttrykker det å holde en flamme levende engasjement for samtida og håp for framtida. Olavsflammen har blitt et viktig symbol for Nasjonaljubileet. Det at mange får en avlegger av Olavsflammen til sitt jubileum knytter oss sammen i et stort fellesskap.

Sammen skal vi skape Norge for nye tusen år!

norgeitusenaar.no

ORGANISERING AV ARBEIDET MED NASJONALJUBILEET I PERIODEN 2022 – 2025 I VERDAL

Perioden fram til 2031 vil være preget av at jubileumsarbeidet har oppgaver som vil måtte ha ulikt fokus etter hvert som prosessen går framover. Det vil være glidende overganger mellom fasene, men med en hovedinndeling som følgende:

2022 - 2025	HOVEDFASE 1 Tiltakene i temaplanen er for 2022 – 2025 Jobbe med forankring, grunnlagsarbeid, noen arrangement/markeringer
2026 – 2029	HOVEDFASE 2 Etablere hovedkomite og prosjektorganisasjon, forberedelsesarbeid, skape engasjement, utprøving, gradvis flere arrangement/markeringer
2030	HOVEDFASE 3 Jubileumsfeiring med bred medvirkning og deltakelse
2031 –	HOVEDFASE 4 Jubileum helgenkåring Fokus på etterbruk, varig verdiskaping

Storhaugene i Hegstadmarka gravfeltområde er et av flere fornminneområder som bekrefter at Innherred var et maktsentrum.
Foto: Anders Vinje, Innherred.

KOMMUNAL ARBEIDSMÅTE FOR PERIODEN 2022 – 2025

Arbeidsmåten foreslås for perioden 2022 – 2025. En annen organisering må forberedes og igangsettes for perioden 2026 -2030.

Arbeidet starter høsten 2022 med en stor kick-off med overskriften:
Hvilke muligheter gir Nasjonaljubileet oss som lokalsamfunn?

I perioden 2022 – 2025 må det legges godt til rette for at innbyggere, frivilligheten, næringsliv og tros- og livssynssamfunn kan engasjere seg.

Ordføreren vil lede dette arbeidet.

I tillegg opprettes det to administrative koordineringsgrupper:

- En tverrfaglig gruppe som har ansvar for koordinering, arrangement og dialog med aktuelle aktører.
- En gruppe for skole som har ansvar for utvikling av skoleprogrammet knyttet til Nasjonaljubileet 2030.

Det kan også opprettes ad-hoc komiteer ved behov.

Kulturkontoret har den samlede prosjektlederfunksjon i perioden.

Arbeidsgruppens politiske forankring ligger til Utvalg mennesker og livskvalitet.

Trones Bruk hadde 75-års jubileum i 1988, og ga i den anledning ordførerkjedet i gave til Verdal kommune. Medaljongen i midten viser «Kong Olavs fall» og er tegnet av Halvdan Egedius, som også har laget illustrasjonene i Snorre, Heimskringa.

TILTAKSOMRÅDER

Temaplan Nasjonaljubileet 2030 har fire tiltaksområder. Til hvert av tiltaksområdene er det knyttet mål, strategier og tiltak. Mål og strategier er hentet fra Kommuneplanens samfunnsdel. Det er to typer tiltak i denne planen. Det ene er tiltak som innebærer økonomiske ressurser og disse er tallfestet i planen. Det andre er tiltak som innebærer arbeidsinnsats i form av ansattressurs o.l. Disse er beskrevet som «oppdrag». Tiltakene i planen skal revideres årlig i forbindelse med økonomi- og handlingsplan, mens mål og strategier revideres i forbindelse med revisjon av kommuneplanens samfunnsdel.

1. Kunnskap, arrangement og formidling

Nasjonaljubileet 2030 ønsker å bruke anledningen til å arbeide for et nasjonalt kunnskapsløft om hva Norge har vært, hva Norge er og hva Norge skal/bør være. Kunnskap kan formidles på mange ulike måter og med mange innfallsvinkler. Det vil derfor være plass for arrangement med ulikt innhold. Like viktig er det også at vi gir rom for refleksjon og dialog rundt temaer og fortellinger som har vært viktig gjennom tusen år, og som fortsatt er like aktuelle. Slik bygges

også kompetanse som styrker innbyggernes evne til å delta i samfunnet, herunder evne til å skille historiske fakta fra myter og fortellinger. Barn og ungdom skal skape gode samfunn å leve i inn i framtida og det er derfor viktig å gi de en god ballast med på veien. Vi vil derfor ha ekstra fokus på denne aldersgruppen i jubileumsarbeidet. I skolen når vi alle og det vil bli den viktigste arenaen for å involvere barn og unge.

SAMFUNNSMÅL Hvordan vil vi ha det?	HVORDAN SKAL VI GJØRE DET?	TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG FOR TILTAKET	SAMARBEIDSPART- NERE	ØKONOMI						
						KOSTNAD				FINANSIERING		
						2022	2023	2024	2025	Eget budsjett	Økte kostnader i økonomiplan	Eksterne tilskudd
MÅL 3.2												
Verdal er stolt vertskap for nasjonaljubileet 2030 – den største begivenheten i vår levetid.	Samarbeide med andre relevante aktører regionalt, nasjonalt og internasjonalt	Verdal kommune skal delta i nasjonal styringsgruppe / regionalt samarbeid	Verdal kommune skal være med i relevante samarbeid om Nasjonaljubileet 2030.	Kulturkontoret		50 000	50 000	50 000	50 000	x		
		Dialog med aktuelle formidlingsaktører om å bli en del av nasjonaljubileet.	Det kan være flere aktuelle. Eksempel: Riksteatret, Turneteatret i Trøndelag, frivillige aktører innen flere felt.	Kulturkontoret	SNK	Oppdrag	Oppdrag	Oppdrag	Oppdrag			
		Verdal kommune skal delta i nasjonale nettverkssamlinger	Hvert år arrangeres det en nettverkssamling for alle jubileumsaktører på det stedet jubileumsstafetten er.	Kulturkontoret	Virksomhetsleder skole, og andre aktuelle	30 000	50 000	50 000	50 000	x	x	
		Framføring av Verdalsoratoriet i Nidarosdomen i 2023	Styrke linken mellom Verdal og Trondheim (speiselt Nidarosdomen)	Foreningen Verdalsoratoriet	Kor og korps som er medlemmer i Foreningen Verdalsoratorier, Nidarosdomen, SNK, Verdal kommune		150 000				x	
	Arbeide for å skape eierskap og begeistring hos innbyggere og næringsliv	Kommunen medarrangør i båltenningsarrangementet årlig	Skal arrangeres 29. juli hvert år som en nedtelling mot 2030	SNK	Kulturkontoret er medarrangør	20 000	20 000	40 000	40 000	x		
		Forankre og utvide kompetansen hos lærere og ansatte i Verdal kommune	Kompetanse om slaget på Stiklestad, olavshistoriene og Nasjonaljubileet 2030	Kommunedirektør	Skole, kulturkontoret m.fl.	30 000	30 000	40 000	40 000		x	
	Arbeide for å skape eierskap og begeistring hos innbyggere og næringsliv.	Jakta på «ur-verdalingen»	Møteserie som belyser kunnskapsgrunnlag som finnes for å kunne si noe om verdalingene som levde i 1080 og hvor de kom fra.	Verdal historielag	Verdal bibliotek	40 000				x		
	Videreutvikle partnerskap med frivillige organisasjoner	Stimulere til og støtte opp om lokale frivillige arrangement og tiltak	Eksempel: Framføring av Olavssuiten for korps i Borggården i 2022, boklansering m.m.	Kulturkontoret	Blant annet Arbeidernes musikkorps og Vinne musikkorps, Verdal historielag m.fl.	10 000	50 000	50 000	50 000	x		

SAMFUNNSMÅL Hvordan vil vi ha det?	HVORDAN SKAL VI GJØRE DET?	TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG FOR TILTAKET	SAMARBEIDS- PARTNERE	ØKONOMI						
						KOSTNAD				FINANSIERING		
						2022	2023	2024	2025	Eget budsjett	Økte kostnader i økonomiplan	Eksterne tilskudd
MÅL 3.3												
Verdal møter framtida med kunnskap og kompetansekraft, og er ledende innen innovasjon og digitalisering	Videreutvikle samarbeidet mellom skole, arbeids- og næringsliv for å bygge kompetanse for framtidas samfunn	Utvikle og ta i bruk skoleprogram i verdalsskolen	Det opprettes en arbeidsgruppe med pedagoger fra ulike skoler som jobber fram en helhetlig plan for hele skoleløpet.	Skole	SNK		100 000	100 000	200 000		x	
		Forske på/evaluere skoleprogrammet i verdalsskolen	Søke eksterne forskningsmidler til forskning og evaluering av skoleprogrammet med hensikt å utvikle nasjonalt skoleprogram	Kommunalsjef oppvekst	SNK		Oppdrag	Oppdrag			x	
		Samarbeide med SNK og andre jubileumskommuner om utvikling av nasjonalt skoleprogram	Utredes med bakgrunn i forskning og evaluering.	SNK	Skole			Oppdrag				
	Være en aktiv deltaker i forskning, utvikling og innovasjon, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt	Jakta på «ur-verdalingen»	Mulige forskningsprosjekter	Verdal historielag	Aktuelle: SNK, Trøndelag fylkeskommune, aktuelle forskningsinstitusjoner, Saemien Sijte							

40.000 mennesker var til stede på Stiklestad under friluftsgudstjenesten 29. juli 1930.

2. Stedlig utvikling

Siden 1030 har Stiklestad vært en arena for religion og politikk, for symbolske markeringer, for folkefest og ulike kulturelle uttrykk, for debatt og læring, og for turisme. Alle disse dimensjonene har satt – og setter fortsatt- sine spor på Stiklestad. Stedstilknytningen er derfor et viktig premiss for videre utvikling på Stiklestad. SNK har satt i gang arbeidet med Formidlingsarena Stiklestad med formål å videreutvikle Stiklestad fram mot 2030. Viktige elementer vil være plassering og bygningsmessig utforming av ny hovedutstilling, samt oppgradering av eksisterende hovedbygg. Infrastruktur mellom stedets ulike formidlingsarenaer står også sentralt.

I et utviklingsperspektiv vil det også være viktig å se Stiklestad som en del av landskapet rundt – et landskap med rikholdige menneskelige spor som har en historie som strekker seg lengre tilbake enn til 1030. Det vil være naturlig å legge til rette for å tydeliggjøre denne sammenhengen. Stedlig utvikling kan ikke bare knyttes til Stiklestad. Skal Verdal framstå som et stolt vertskap for en storslått jubileumsmarkering i 2030 vil det også være nødvendig å gjøre grep både i sentrum og andre steder i kommunen.

SAMFUNNSMÅL Hvordan vil vi ha det?	HVORDAN SKAL VI GJØRE DET?	TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG FOR TILTAKET	SAMARBEIDS- PARTNERE	ØKONOMI						
						KOSTNAD				FINANSIERING		
						2022	2023	2024	2025	Eget budsjett	Økte kostnader i økonomiplan	Eksterne tilskudd
MÅL 3.2												
Verdal er stolt vertskap for nasjonaljubileet 2030 – den største begivenheten i vår levetid	Bidra til å gjøre Stiklestad Nasjonale Kultursenter i stand til å ta en aktiv og offensiv rolle i tiden fram mot, under og etter nasjonaljubileet	Verdal kommune avklarer eierskapet til SNK.	Verdal kommune og Trøndelag Fylkeskommune er i dag eiere av SNK. Det er gjort vedtak om at vertskommunene Steinkjer, Inderøy, Levanger og Stjørdal skal inn på eiersiden. Det arbeides med en politisk sak som beskriver hvordan eierskapet struktureres framover.	Kommunedirektør								
MÅL 3.3												
Verdal er en attraktiv reiselivsdestinasjon	* Styrke natur- og kulturbasert næringsliv.*Bidra til at kulturminner og kulturmiljø kan være grunnlag for næringsutvikling og nyskaping *Bruke nasjonaljubileet til å skape ny næring basert på vår historie og kultur	Styrke dialogen med Visit Innherred om Nasjonaljubileet	Verdal kommune har sammen med kommunene Snåsa, Steinkjer, Inderøy og Levanger, en avtale med Visit Innherred om destinasjonsutvikling.	Kommunedirektør	Kulturkontoret, Landbrukskontoret	Oppdrag						
		Arbeide sammen med Verdal Næringsforum, Tindved kulturhage og Proneo om Nasjonaljubileet.		Kommunedirektør	Aktuelle i administrasjonen, f.eks. kulturkontor, samfunnsutvikler, skole	Oppdrag						
	Samarbeide med nabokommunene om en felles destinasjonsutvikling for Innherred	Videreføre dialogen om nasjonaljubileet i Innherred regionråd		Ordfører Kommunedirektør		Oppdrag						

3. Destinasjons- og næringsutvikling

Nasjonaljubileet i 2030 er en unik mulighet som Verdal må gripe. Hovedarenaen for jubileet blir Stiklestad, men det gir oss en mulighet til å skape ringvirkninger som har varighet etter 2030. I Verdal finnes en rik og mangfoldig kulturhistorie i kombinasjon med variert og vakkert natur- og kulturlandskap.

Det ligger et uutnyttet potensiale til å skape ny og/eller utvikle næring på dette grunnlaget. Med å aktivere hele Innherredsregionen i et godt samarbeid vil potensialet som reiselivsdestinasjon være ennå større.

SAMFUNNSMÅL Hvordan vil vi ha det?	HVORDAN SKAL VI GJØRE DET?	TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG FOR TILTAKET	SAMARBEIDS- PARTNERE	ØKONOMI						
						KOSTNAD				FINANSIERING		
						2022	2023	2024	2025	Eget budsjett	Økte kostnader i økonomiplan	Eksterne tilskudd
MÅL 3.2												
Verdal er stolt vertskap for nasjonaljubileet 2030 – den største begivenheten i vår levetid	Bidra til å gjøre Stiklestad Nasjonale Kultursenter i stand til å ta en aktiv og offensiv rolle i tiden fram mot, under og etter nasjonaljubileet.											
Verdal er en attraktiv reiselivsdestinasjon	Støtte opp om arbeidet med å videreutvikle og oppgradere Stiklestad som hovedarena for nasjonaljubileet.	Bidra i prosessen med Formidlingsarena Stiklestad	SNK er inne i en prosess med stedlig utvikling og ny hovedutstilling på Stiklestad for å være rustet til 2030.	SNK	Landbruk, miljø og arealforvaltning. Kulturkontoret.	Oppdrag	Oppdrag					
	Arbeide for å skape eierskap og begeistring hos innbyggere og næringsliv	Profilere Nasjonaljubileet i sentrum	Fargevalg på beplantning, bannere langs hovedveger/gater, samt innhold og aktivitet i Stiklestad Park.	Teknisk drift og Landbruk, miljø og arealforvaltning	Kulturkontoret		300 000	x	x	x	x	

4. Forankring, profilering og kommunikasjon

Å ta i bruk en profil for Nasjonaljubileet 2030 gjør vi for å skape og opprettholde identitet, eierskap og engasjement. Det vil ha en positiv innvirkning internt i kommunorganisasjonen og samtidig kan det å ha en felles profil knytte innbyggere, næringsliv, frivilligheten og kommunen tettere sammen. Når en gjenkjennelig profil kommuniseres er målet at det skal bidra til å gjøre Nasjonaljubileet attraktivt å være en del av. Å ta i bruk logo/profiler og å utarbeide profileringsmaterieil for gjenkjennelse er et virkemiddel som kommunen bør prioritere i en tidlig fase. Videre bør det arbeides med en strategi for kommunikasjon for de nærmeste årene hvor bl.a. det plottes inn hvilke arenaer og arrangement det er viktig å være til stede på for å synliggjøre Nasjonaljubileet 2030.

SAMFUNNSMÅL Hvordan vil vi ha det?	HVORDAN SKAL VI GJØRE DET?	TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVARLIG FOR TILTAKET	SAMARBEIDS- PARTNERE	ØKONOMI						
						KOSTNAD				FINANSIERING		
						2022	2023	2024	2025	Eget budsjett	Økte kostnader i økonomiplan	Eksterne tilskudd
MÅL 3.2												
Verdal er stolt vertskap for nasjonaljubileet 2030 – den største begivenheten i vår levetid	Arbeide for å skape eierskap og begeistring hos innbyggere og næringsliv	Kick-off	Kick-off hvor det inviteres bredt for å skape engasjement om å delta i jubileet. Ordfører leder arbeidet.	Kulturkontoret		30 000				x		
		Utarbeide profileringsmaterieill til kommunale bygg m.m.	Profileringsmaterieill i samsvar med SNK sine retningslinjer.	Kulturkontoret	Teknisk drift	60000	60000	60000	60000	x	x	
		Profilere nasjonaljubileet i forbindelse arrangement i regionen og mediekkanaler	I samarbeid med SNK profileres Nasjonaljubileet under arrangement som VM på ski i Trondheim i 2025 o.l. Det skal også arbeides for å synliggjøre jubileet i relevante TV-program og andre mediekkanaler.	SNK	Kulturkontoret	Oppdrag	Oppdrag	Oppdrag	Oppdrag			

Trond Espen Seim i rollen som Olav i Spelet om Heilag Olav på Stiklestad. Foto: Johan Arnt Nesgård, Trønder-Avisa.

OLAV BLIR HELGEN

Etter slaget ble Olavs lik fraktet til Nidaros og begravet ved bredden av Nidelva. Snart begynte folk å fortelle historier om mirakler som skjedde rundt kroppen til kongen. I 1031, ett år og fem dager etter slaget, ble graven åpnet og Olav ble helligkåret. De som var tilstede fortalte at kongen så ut som han sov. Liket var uforandret, men hår og negler hadde vokst.

Helgenens kropp ble lagt i et vakkert sølvskrin. Skrinet sto først i Klemenskirka, men ble senere flyttet til kirka som ble bygget over graven hans. Her sto det ved alteret gjennom resten av middelalderen. Historiene om Olavs mirakler spredte seg, både i Norge og resten av Europa, og helgengraven i Nidarosdomen ble det viktigste pilegrimsmålet i Nord-Europa. (nidarosdomen.no)

OLAV II HARALDSSON

også kjent som Olav Digre
og Sankt Olav, Olav den Hellige
«Rex Perpetuus Norvegiae» Norges evige konge

Norges konge fra år 1015 til 1028

Født 995 e.Kr., Ringerike

Døpt Olav ble trolig døpt i Rouen i Frankrike
vinteren 1013-1014

Døde 29. juli 1030, Stiklestad

Mor Åsta Gudbrandsdatter

Far Harald Grenske etterkommer av Harald Hårfagre
(døde mens Åsta gikk gravid med Olav)

Stefar Sigurd Syr

Fosterfar Rane

Halvsøsken Harald (Sigurdsson) Hardråde
og Halfdan Sigurdsson

Barn Magnus den gode og Ulvhild

Ektefelle Astrid Olofsdatter

Kulturlokaler i sentrum - Status i arbeidet med å videreutvikle Verdal bibliotek og Kinogården som en del av sentrumsutviklingen

Saksbehandler: Ingvild Aasen E-post: ingvild.aasen@verdal.kommune.no Tlf.: 414 46 465	Arkivref: 2022/1333 - /
--	-----------------------------------

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for plan og samfunn	18.05.2022	31/22
Utvalg for mennesker og livskvalitet	18.05.2022	33/22
Formannskap	19.05.2022	59/22
Kommunestyre	30.05.2022	46/22

Saksprotokoll i Formannskap - 19.05.2022 - 59/2022

BEHANDLING:

Ved votering ble kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

INNSTILLING:

1. Kommunestyret tar saken til orientering.
2. Kommunedirektøren bes utarbeide en mulighetsstudie for disponering av lokalene i Kinogården innenfor en ramme på kr. 150.000. Beløpet finansieres som en del av disponeringen av fjorårets regnskapsresultat.

Saksprotokoll i Utvalg for mennesker og livskvalitet - 18.05.2022 - 33/2022

BEHANDLING:

Ved votering ble kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

VEDTAK:

3. Kommunestyret tar saken til orientering.
4. Kommunedirektøren bes utarbeide en mulighetsstudie for disponering av lokalene i Kinogården innenfor en ramme på kr. 150.000. Beløpet finansieres som en del av disponeringen av fjorårets regnskapsresultat.

Saksprotokoll i Utvalg for plan og samfunn - 18.05.2022 - 31/2022

BEHANDLING:

Repr. Oddleiv Aksnes ble innvilget permisjon. Til stede 8 representanter.
Lederen fremmet følgende forslag til vedtak:

Utvalg for plan og samfunn tar saken til orientering.
Ved votering ble forslaget enstemmig vedtatt.

VEDTAK:

Utvalg for plan og samfunn tar saken til orientering.

Kommunedirektørens innstilling:

5. Kommunestyret tar saken til orientering.
6. Kommunedirektøren bes utarbeide en mulighetsstudie for disponering av lokalene i Kinogården innenfor en ramme på kr. 150.000. Beløpet finansieres som en del av disponeringen av fjorårets regnskapsresultat.

Vedlegg:

- 1 Framtidas bibliotek, kultur- og møteplasser i sentrum. Underveisrapport mai 2022

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Med bakgrunn i sak i formannskapet 77/19 «*Bruk av eget areal i sentrum*» ble det høsten 2020 oppnevnt ei administrativ arbeidsgruppe for å utrede muligheten for å videreutvikle Kinogården som et framtidsretta bibliotek- og kinobygg og møteplass i sentrum. Arbeidsgruppa er ikke ferdig med jobben, men legger fram en underveisrapport. Det vises til vedlegg i saken. Det har samtidig de siste årene vært oppe til politisk behandling flere saker som omhandler behov for utvikling av kulturlokaler i sentrum. Sakene omhandler ulike lokaler og behov, og de har vært oppe til ulike tidspunkt. Denne statusrapporten omhandler biblioteket/Kinogården, men det vil bli viktig å se oppfølging av alle disse politiske vedtakene i sammenheng. En samlet oversikt over vedtakene finnes i vedlegget til saken, se side 3 og 4. Arbeidet med oppfølging av K-sak 17/2021 er godt i gang. I tillegg vil arbeidet med de øvrige tre sakene som er listet opp og som går på lokaler for frivillige lag og organisasjoner bli med i de samlede vurderingene.

I *Budsjett 2021/Økonomiplan 2021-2024* under «Budsjettpremiss» og K-sak 59/21 «*Plan for rådhusområdet*», står følgende:

Det antas å være langsiktige gevinster i å fortette bruken av kommunale bygg. Færre bygg, store bygg med god utnyttelse av areal, flytte sammen ansatte slik at arealer utnyttes best mulig og slik at det legges til rette for tverrfaglig samarbeid og felles kulturbygging hos de ansatte som har sin base i byggene. Der det er mulig bør byggene brukes i flest mulig timer av døgnet, slik at kostnader og nytteverdi optimaliseres. Prinsippene om bærekraft bør gjelde enten det er snakk om byggekostnader, drift av byggene eller tjenesteinnholdet i byggene. I noen tilfeller kan det mest bærekraftige alternativet være å avvikle gamle dårlig tilpassede bygg med nye bygninger eller total renovering. Dette krever at mulighetsrommet utredes og at

kostnadsvurderinger gjøres på byggets levetid. Dette må utredes videre i 2021 og det antas å være mulig å hente ut gevinster i løpet av planperioden.

Vurdering:

I arbeidet som er gjort setter arbeidsgruppa Kinogården inn i en sammenheng som synliggjør en langsiktig kommunal satsing på kulturell infrastruktur i sentrum. Det fremheves også betydningen som dette bygget kan ha i sentrumsutviklingen som for tiden foregår.

For å konkretisere løsninger er det behov for bistand fra arkitekt til å utarbeide skisser til mulige løsninger. Det er ikke tidligere satt av midler til dette. Kommunedirektøren vurderer det som viktig å få bistand for å konkretisere videre planer for bygget. Slik arbeidsgruppa peker på avslutningsvis i rapporten blir det samtidig viktig at arbeidsgruppe jobber med å kartlegge andre aktører som kan være aktuelle leietakere i bygget.

De øvrige vedtakene det er vist til i rapporten (side 3 og 4) blir også fulgt opp. Det vil gjøres i to andre delprosesser; en for vedtaket angående «Leve hele livet» og en for vedtakene som retter seg mest mot lokaler for kor, korps, teaterlag, kunstinteresserte og lag og foreninger. Alle tre prosessene må ses i sammenheng slik at en kan finne en mest mulig helhetlig løsning for kultur- og møteplasslokaler i sentrum. Kommunedirektøren vil følge opp at dette blir gjort.

Økonomi:

Disponere kr 150.000 av regnskapsoverskuddet til en mulighetsstudie for bygget slik som det er beskrevet i rapporten.

Mulighetsstudie må utarbeides før kostnadsnivå på en ombygging/tilrettelegging kan stipuleres.

Miljø:

Miljøgevinsten er i hovedsak den verdien som ligger i å benytte allerede eksisterende bygg. Det er ingen negative miljøkonsekvenser.

Handlingsrom:

Saken har stort handlingsrom. Alternativer til å videreføre prosessen med en videreutvikling av bibliotek/Kinogården, vil blant annet å beholde bibliotek og kino slik det er i dag. De ledige lokalene kan da leies ut til andre aktører.

FRAMTIDAS BIBLIOTEK, KULTUR- OG MØTEPLASSER I SENTRUM

Underveisrapport mai 2022

Innhold

Utgangspunkt for arbeidet og politisk forankring	3
Arbeidsgruppe biblioteklokaler/Kinogården	5
Tilbakeblikk: Kommunens langsiktige satsing på kultur i sentrum	5
Tindved kulturhage	6
Kinogården	6
Gammelkinoen	6
Bibliotek	7
Verdal sentrum i utvikling – 2022	8
Framtidsbiblioteket	9
Hva ønsker verdalingene?	10
Verdal kino sine ønsker og behov for lokaler	10
Arbeidsgruppas vurderinger	11
1.Synlighet og tilgjengelighet	11
2.Fleksible arealer – allsidige arealer	12
3.Samskapingsbiblioteket	16
4.Styrket samhandling og sambruk mellom kinoen og biblioteket	17
5.Biblioteket som arbeidsplass	17
Oppsummering og vegen videre	17

Utgangspunkt for arbeidet og politisk forankring

I 2019 ble det bestemt at Servicekontoret skulle flyttes til Rådhusområdet og at NAV i løpet 2022 også skulle flytte til andre lokaler. Det medførte at arealet i 1. etasje i «gammeldelen» av Kinogården ville bli ledig. Det ble i politisk sak (f-sak 77/19) gjort vedtak som åpnet for å utrede en omdisponering av arealet i bygget. Det ble fulgt opp med at rådmannen høsten 2020 oppnevnte ei arbeidsgruppe som fikk i oppgave å se på utviklingsmulighetene for biblioteket, samt disponering av deler av arealet i Kinogården til andre formål.

Det har samtidig de siste årene vært oppe til politisk behandling flere saker som omhandler behov for utvikling av kulturlokaler i sentrum. Sakene omhandler ulike lokaler og behov, og de har vært oppe til ulike tidspunkt. Denne statusrapporten omhandler biblioteket/Kinogården, men det vil bli viktig å se oppfølging av alle disse politiske vedtakene i sammenheng.

Politiske saker vedrørende kulturlokaler i sentrum:

Formannskap 77/19 Bruk av eget areal i sentrum

Vurdering:

Servicekontoret skal til sommeren flytte til rådhuset. Det blir da ledig lokaler i deler av 1.etg på kinobygget, ca. 135 kvm, i tillegg kommer kontoret til kinosjefen som er i den delen. Bibliotek er verdifullt å ha i sentrum av Verdal – både for utleie av bøker, film og musikk, – men også som en møteplass og for arrangement. Biblioteket har behov for utvidelse av lokalene og for å komme ned på gateplan. Muligheter for bruk av 1.etg er flere: lokalene brukes til et prøveprosjekt med delvis meråpent bibliotek, det kan være studieplasser og gratis møterom for lag og organisasjoner, det kan ha aviser og tidsskrifter som flyttes fra gangen, biblioteket har bruk for kontorplass til en nyopprettet stilling og til skolebokprosjektet. Bibliotek og kino kan også samarbeide bedre når de kommer ned i 1.etg. Rådmannen vurderer det slik at biblioteket har behov for de ledige lokalene til servicekontoret når de flytter til Rådhuset. Det er god utnyttelse av egne lokaler.

Når NAV flytter til Vektargata 7-9 kan biblioteket utvide og bruke en større del av 1.etg. Da kan 1. og 2.etg knyttes sammen på en annen måte. Kinobygget AS sammen med biblioteket og teknisk utreder denne muligheten som kan gi et fremtidsrettet bibliotek- og kinobygg i sentrum - og skape møteplass i sentrum. Med i utredninga bør også muligheten for å bruke deler av 1.etg. til annet formål enn bibliotek.

Vedtak:

Formannskapet er tilfreds med at det ser ut til å bli en god løsning for NAV-kontorer i Verdal og at det ser ut til å åpne seg rom for prøveprosjekt for bibliotekaktivitet også på gateplan.

Formannskapet slutter seg for øvrig til rådmannens vurderinger i saken.

Økonomiplan 2021-2024

Biblioteket

For at biblioteket skal klare å oppfylle samfunnsfunksjonen som lavterskel møteplass og være en aktiv formidler og uavhengig arena for offentlig samtale og debatt, må lokalene være mer synlige, fleksible og annerledes utformet enn dagens lokaler. I 2019 var hver fjerde innbygger aktiv bruker av biblioteket. Det er store muligheter til å nå ut til flere nye brukere, dersom tilgjengelighet og synlighet forbedres. Utredningsarbeidet knyttet til arealbruk og mulighetene for å ta i bruk andre arealer i kinogården til bibliotekformål fortsetter i 2021. NAV flytter ut av Kinogården i 2022. Nordisk Film AS har for en tid tilbake gjort henvendelse til kommunen med ønske om å utvide med en sal i kinoanlegget, dette er stilt litt i bero, men bør også være en del av denne utredningen.

Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030:

Det er flere mål og strategier som er relevante, men framhever spesielt

2.5.3 Videreutvikle biblioteket som en møteplass, formidlings- og kunnskapsarena.

K-sak 19/2021 Avtale Fritidssenteret, vedtak (utklipp relevant punkt):

3. Sentrum av Verdal har utviklet seg med fortetting og bygging av flere leilighetskomplekser over flere år. Dette har ført til at behovet for møteplasser har endret seg fordi det nå bor flere innbyggere i sentrum som skaper liv i frivillige lag og foreninger. For å legge til rette for bolyst og folkehelse i sentrum ber Formannskapet kommunedirektøren utrede behovet for etablering av en møteplass i sentrum for lag og foreninger, «folkets hus».

Utredningen skal inneholde

- En kartlegging av hvilke frivillige lag og foreninger som har behov for, og er interessert i, et «folkets hus» i sentrum
- Hvilken type lokaler det er behov for med tanke på størrelse, utforming og beliggenhet.
- Forslag på lokaler som kan være egnet ut i fra kartlegging av behov.

Kommunedirektøren skal komme tilbake til formannskapet med en vurdering om oppgaveutvalg er en hensiktsmessig arbeidsform for å inkludere og involvere aktuelle lag, foreninger og innbyggere i denne prosessen.

Økonomiplan 2022-2025, vedtak(relevant punkt):

16 Fritidssenteret/kulturbygg

Kor, korps, teaterlag, kunstinteresserte og lag og foreninger har dårlig tilgang til lokaler som tilpasset deres aktivitet. Kommunedirektøren bes komme med en sak til politisk behandling i løpet av 2022 hvor behov og muligheter for øvingslokaler og framføringslokaler for lag og foreninger er kartlagt.

K-sak 20/2022 Fritidssenteret – driftsavtale

Vedtak:

Interimsstyret drifter Fritidssenteret ut fra kommunedirektørens forslag til avtale.

Kommunedirektørens forslag til avtale (relevante punkter):

4. Brukerne har ansvaret for utleie av storsal med kjøkken, og utleie av de andre rommene. Det gjelder både til daglig og i helgene. Brukerne fastsetter leiepris og inntekt tilfaller brukerne.

5. Med en ansvarfordeling som beskrevet ovenfor er det brukerne som administrerer og har ansvaret for både vaktmesteroppgaver, renhold og den daglige drifta av bygget. Brukerne har også styring og inntekt av utleie på dagtid, kveldstid og i helgene. Det gir fordeler for brukerne som da ikke blir avhengig av respons fra teknisk drift. Det er mange brukere av bygget som har erfaring både som administratorer og håndverkere, og som gjennom dugnad og støtte fra eksterne kan få til mye. Det kan også gi en verdifull hverdag for pensjonister og andre brukere av bygget. Brukerne kan få være med og skape en møteplass i sentrum.

7. Avtalens varighet settes til fem år fra 1.4.2022. Avtalen vurderes da på nytt ved politisk behandling, og den kan fornyes av et politisk vedtak.

8. Dersom Verdal kommune har behov for å benytte den aktuelle eiendommen til annet formål, kan kommunen si opp avtalen med ett års varsel fra utgangen av den måned oppsigelsen kom. Forutsetningen er at Verdal kommune kan tilby brukerne et lokale som er klart til bruk og avklart i dialog med brukerne, før avvikling av dagens lokaler i Fritidssenteret/gml. Arken.

K-sak 17/2021 Leve hele livet – strategiplan, vedtak:

Verdal kommunestyre vedtar Strategiplan for «Leve hele livet» med følgende endring: Side 5, første linje i nest siste avsnitt, endres til: Flest eldre bor i Øra sentrum og har stort behov for sosiale møteplasser à la Elvebredden og Fritidssenteret. Kommunedirektøren bes beskrive og innarbeide tiltak for å styrke målgruppas mulighet til kulturell aktivitet og deltakelse.

Arbeidsgruppe biblioteklokaler/Kinogården

Med bakgrunn i formannskapssak 77/19 og Økonomiplan 2021-2024 oppnevnte kommunedirektøren ei tverrfaglig arbeidsgruppe som har hatt fokus på biblioteket og Kinogården.

Arbeidsgruppa har bestått av:

- Bodil Brattbakk Breivikås, biblioteksjef
- Bjørn Erik Haug, avdelingsleder Bygg og eiendom
- Øystein Kvistad, rådgiver Kommunedirektøren
- Marthe Leistad Bakken, samfunnsutvikler (fra våren 2021)
- Gunhild Kvistad, fagansvarlig Plan- og byggesak (fra høsten 2021)
- Ingvild Aasen, kultursjef

Utgangspunkt for arbeidet har vært biblioteket sitt behov for mer hensiktsmessige lokaler som bedre kan tilfredsstille biblioteklovens føringer for hvilken funksjon et bibliotek skal ha i tiden framover, samt hvilke muligheter som ligger i lokalene i Kinogården når NAV har flyttet ut. I dette ligger også ivaretagelse av Verdal kino sine behov når det gjelder lokaliteter, og kinosjefen har derfor vært involvert i arbeidet.

Arbeidsgruppa har hentet innspill fra innbyggene om hvilke ønsker og behov de har for biblioteket. Det er hentet innspill på

- Øras dager 2021, innspill i kommunens bod
- Nasjonal bibliotekdag, innspill fra besøkende på biblioteket
- Spørreundersøkelse digitalt
- InnoCampVerdalsøra ungdomsskole - «Drømmebiblioteket».
- Tjenestedesign brukerseminar: *Behovsseminar om biblioteket som møteplass i Verdal*

Med hensikt å hente erfaringer fra andre steder har arbeidsgruppa vært på studietur i Oslo-området høsten 2021. Gruppa besøkte disse stedene:

- Deichman Tøyen
- Deichman Biblo Tøyen (ungdomsbibliotek som har funksjon som ungdomsklubb)
- Deichman Bjørvika
- Biblioteket på Kolbotn i Kolben kulturhus (samlokalisert med BUA Oppegård)
- Deichman Furuset
- Deichman Lambertseter
- Lillestrøm kommune/nytt bibliotek under bygging

Tilbakeblikk: Kommunens langsiktige satsing på kultur i sentrum

På slutten av 1990-tallet var Verdal en kommune med store utfordringer:

- Det var store utfordringer i ungdomsmiljøet
- Verdal kommune hadde en usunn økonomi og kommunen havnet på ROBEK-lista

- Det var store svingninger i offshoremarkeder og Aker Verdal var som den store industriaktøren svært sårbar

Det ble jobbet hardt opp mot statlige myndigheter som resulterte i at Verdal fikk status som omstillingskommune, og med det statlig økonomisk hjelp. Som et ledd i dette ble det utarbeidet «Strategisk næringsplan 2000-2010». Den var brukerstyrt med næringslivets ledere som deltakere. Næringslivets budskap til kommunen var: «*Gi oss et rikt og mangfoldig kulturliv, så skal vi klare resten*». Kulturbasert næringsutvikling ble også prioritert som nummer en av fire satsingsområder.

Med dette utgangspunktet dro formannskapet og kommunens administrative ledelse til Holstebro i Danmark for å hente inspirasjon og ideer. Holstebro var en foregangskommune på kulturbasert næringsutvikling.

Den vedtatte satsingen på kulturbasert næringsutvikling, og tilgangen til omstillingsmidler, gjorde at det var ressurser til å følge opp gode ideer og initiativ.

Tindved kulturhage

Verdal Mølle var rundt år 2000 i ferd med å utvikle havregrynproduksjonen i «gammelmølla». Daværende næringssjef i kommunen hadde vært på Lillehammer på næringskonferanse og kom heim med ideen om å etablere en kulturhage i de gamle industrilokalene.

Omtrent samtidig tok sentrale personer i teatermiljøet i kommunen initiativ til å etablere en teaterutdanning i Verdal. De startet et forsøksprosjekt «Ungspæll» som et ettårig tilbud mens de jobbet videre for å få den utviklet og etablert som godkjent høyskoleutdanning. Ungspæll fikk disponere Fritidssenteret som base for sin virksomhet.

Disse to prosjektene ble raskt sett i sammenheng, samt koblet sammen med muligheten for etablering av en kulturæringshage. I tillegg så kommunen muligheten for å kunne tilby bedre lokalteter for kulturskolen som tidligere hadde virket under fysisk kummerlige forhold.

Tindved kulturhage AS ble stiftet i 2004, og bygget ble rehabilitert og var klart til innflytting i 2006.

Både teaterutdanningen og kulturnæringshagen vokste i omfang og hadde behov for mer areal. Det førte til at kulturnæringshagen etter hvert flyttet inn i det gamle posthuset og ble til Brikken. Kulturklyngen, eller kulturaksen, har videre utviklet seg med at kommunen bygde teaterhuset hvor Turneteatret i Trøndelag har tilhold. Ungdomshuset Panzer også ble etablert i lokaler på vestsiden av jernbanelinja og ble en forlengelse av kulturaksen.

Kinogården

Gammelkinoen

Gammelkinoen ble bygd av Øras vel på 1950-tallet og de drev kinoen til innpå 1990-tallet da kommunen overtok driften. Rundt år 2000 ble Øras vel nedlagt og gammelkinoen ble gitt som gave til kommunen, med en klausul om at bygget skulle brukes til kulturformål. Kinoen var utdatert i forhold til tidens krav og besøket var labert. Med en dårlig kommuneøkonomi hang nedleggelsesspørket

over kinodriften, og kommunen hadde ikke økonomisk rom til å investere i oppgradering av kinoen. Da meldte det seg næringsaktører som så interesse i dette utviklingsprosjektet, og Kinogården AS ble etablert med Verdal samvirkelag, Br. Vangstad AS, Byggmester Grande AS og Verdal kommune.

De tre næringsaktørene hadde allerede kjøpt eiendommen «Gamle Fokus Bank» (mot Nordgata) som ble innlemmet i prosjektet. I tillegg ble det planlagt utvidet med areal for ny kino.

Samtidig med at denne prosessen var startet meldt Norsk Kinodrift sin interesse for å drive kino i Verdal. Selskapet har blitt fusjonert inn i andre selskap underveis, men det er fortsatt samme drivere av kinoen. Da Kinobygget stor ferdig i 2003 inneholdt det kino, bibliotek, et lite ungdomslokale i kjelleren og servicetorg i 1. etasje.

Bibliotek

Verdal bibliotek hadde i perioden 1988 – 2003 tilhold i 2. etasje på Amfisenteret. Da avtaleperioden nærmest seg slutten ble det kjørt en prosess med å vurdere lokaler flere alternative steder i sentrum.

Fra 2003 har biblioteket har tilhold i Kinogården i Johannes Bruns gate.

Verdal sentrum i utvikling – 2022

Det vil bli store endringer i sentrum i årene som kommer:

- Store utbyggingsprosjekter på gang i sentrum vest for jernbanelinja. Mange reguleringsplaner er godkjent. Det betyr at mange eksisterende bygninger rives og at nye bygg planlegges oppført. Det vil si nye bygg med forretningsareal og boliger i nytt Mega-bygg, dagens Mega-bygg, parkeringsareal vest for Kinogården, Fokusbygget og Domus- og Vefa-bygget.
- Planovergangen i Nordgata planlegges stengt. Det vil gi store endringer i ferdselsmønsteret, og jernbaneundergangen vil bli svært viktig for gående og syklende i framtida.
- Gatebruken vil bli endret, og Johannes Bruns gate forbi Kinogården og det nye Mega-bygget vil bli opparbeidet som gågate med belegningsstein og gatemøblering.
- Fremtidige parkeringsløsninger i sentrum vil bli endret i og med at det vil foregå fortetting av areal. Mye av parkeringsbehovet vil sannsynligvis måtte bli løst med parkeringskjellere.
- Minsaas plass har tradisjonelt vært torget i sentrum hvor det har foregått større arrangement som f.eks 1. mai og juletretenning. Det var også en uformell møteplass, med Domuskafeen som på sommers tid gav mulighet til uteservering, samt at det foregikk torghandel på plassen. Med mange tomme lokaler og liten handelsaktivitet har plassen de senere årene blitt liggende i bakevja, har blitt lite benyttet og har behov for oppgradering. Hva skal plassen skal være i framtida?
- Midlertidig park – «Stiklestad park» på Domus-tomta med varighet muligens 6-10 år. Det vil bli anlagt midlertidig parkområde som et område med mulighet for aktivitet i perioden fram til nytt bygg er klart til oppføring, samt at det blir riggområde og et areal avsatt til parkering. Gangaksen mellom Johannes Bruns gate og Minsaas plass vil bli bevart.

I tillegg til at det allerede er etablert mange leilighetskomplekser i sentrum vil utbyggingene av enda flere nye leiligheter gi mange nye sentrumsboere. Mange av disse er eldre med «kort rekkevidde». Det forsterker behovet for et godt tjenestetilbud, trivelige omgivelser og god framkommelighet i sentrum. I dette ligger også behovet for sosiale møteplasser og plasser for å utøve aktivitet sammen med andre. Biblioteket/Kinogården har en gunstig beliggenhet og et potensiale til å forsterkes som arena for dette. Samtidig må ikke verdien av møteplasser på tvers av generasjoner bli glemt.

Prioriterte gater i sentrumsutvikling:

Johannes Bruns gate på vestsiden av jernbanelinja og Jernbanegata på østsiden.

Sørgata og jernbaneundergangen blir viktig som bindeledd mellom vest- og østsiden av sentrum.

Biblioteksbruk i 2019 (før pandemien)

63.000 årlige besøk

86.000 utlån

94 arrangement

Flertallet låner ingenting når de er på biblioteket; studieplasser, møterom, temakvelder, debatt, språkkafe, forfattermøter, sosial møteplass, kaffe, print og kopi, dataveiledning, kurs, bøker, spill, film, aviser, lokalhistorisk materiale.

Bibliotekene sin samfunnsfunksjon har utviklet seg mye siden Verdal bibliotek ble etablert i Kinogården for snart tjue år siden.

Folkebibliotekene er hjemlet i «Lov om folkebibliotek» som ble revidert i 2014. I tillegg til at Biblioteket skal fortsatt stille bøker og andre medier gratis til disposisjon, men den gir også føringer for hva et bibliotek i tillegg skal være:

- Fra «boklager» til «møteplass»
Bibliotekene har i dag et mye bredere tilbud enn kun utlån av bøker. Moderne bibliotek er åpne, inkluderende og sosiale arenaer for opphold og aktiviteter.
- Fra «kunnskapssøk» til «dialogarena»
Fra å være et sted der innbyggerne kunne hente kunnskap er bibliotekene nå et tillegg et sted der innbyggerne kan ytre sin mening og delta i dialog.
- Fra «bibliotekaren sitt hus» til «folket sitt hus»

I dag er biblioteket meråpent. Det vil si at innbyggerne kan bruke lokalene store deler av døgnet, både ukedager og helg, uten at bemanningen er til stede.

Bibliotekene ønsker lag og foreninger og andre aktører skal bruke lokalene til å skape aktivitet for innbyggerne, og ikke at all aktivitet i biblioteket må organiseres av de ansatte.

Bibliotekene etablerer «folkeverksted». Det vil si at det etableres en utstyrspark som for eksempel symaskiner, vinylkuttere, 3D-printere, tegneprogram på kraftige pc'er, scrappleutstyr, tegne- og malesaker og ulike verktøy. Innbyggerne får mulighet til å være kreative, skape og reparere uten å måtte eie utstyret selv. Med tanke på miljø og bærekraft er dette smart/framtidsretta.

- Fra «restlokale» til «nøkkeltomt»

Mange bibliotek lå tidligere litt «bortgjemt». I dag bruker mange kommuner lokalisering av bibliotek/kulturbygg aktivt for å styrke utviklingen av sentrum.

Eksempler: Bodø, Oslo, Lillestrøm, Stjørdal, Steinkjer og mange andre småbyer.

Hva ønsker verdalingene?

Dette er sammenfattet fra innspillsprosessen:

- Aviskrok, internasjonale tidsskrifter.
- Skjermede enkeltsitteplasser.
- Studieplasser.
- Drop-in arbeidsplasser.
- Lekeaktivitet i barneavdelingen.
- Scene/areal for arrangement – formidling.
- Mulighet for å vise bilde og film, små konserter og teater.
- Kafè med enkel servering og mulighet for arrangement.
- Areal for temakvelder - grupperom.
- Data: Kurs, seniorsurf, slektsforskning,
- Multimediarom.
- Verksted for: småreparasjoner, sykkelverksted, håndarbeid.
- Utlån av utstyr, planter/frø, musikkinstrumenter
- Spillrom, –data, brett, biljard, bordtennis.
- Utstillingsareal.
- Bedre synlighet, 1. etg.
- Lunt og trivelig - fargesetting, grønne planter, retro.
- Koselige enkeltsitteplasser for avslapning og ro (skjermede sitteplasser).
- Stilleområde.
- Sitteplasser for å være sammen – jobbe sammen og snakke sammen.
- Trivelig sted for å gjøre lekser.
- Ungdomsavdeling med sittegrupper, avslapnings-krok.
- Soneinndelinger, f. eks stille områder, lekeområder, spillområder (både brett, digitalt og større bordspill (foosball, airhockey etc)).

I prosessen med Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030 ble Folkestemmen brukt som verktøy for innbyggerinvolvering. En tydelig tilbakemelding var ønsket om flere møteplasser i sentrum.

Verdal kino sine ønsker og behov for lokaler

Kinobesøk		
	Verdal	Landet totalt
2021	30.894*	5.664.040*
2020	25.653*	4.853.915*
2019	56.902	11.294.219
2018	60.722	12.122.109
2017	62.643	11.766.786
2016	69.159	13.125.068

*Nedgang i besøk skyldes pandemi

Kinoen har behov for større areal til kiosk og publikumsareal i foajeen. De har også behov for et areal/rom som de kan benytte i forbindelse med arrangement. Dette kan gjerne være areal i sambruk med biblioteket. I tillegg har kinosjefen behov for kontor hensiktsmessig plassert i bygget.

Nordisk Film har tidligere signalisert et ønske om utvidelse med en tredje kinosal. Dette er ikke aktuelt i nærmeste framtid.

Kinoen har vært involvert i prosessen og er positiv til en videreutvikling av Kinogården som kulturarena. De ser muligheter for et styrket samarbeid med biblioteket dersom får mer tydelig plassering på gateplan.

Arbeidsgruppas vurderinger

Arbeidsgruppa legger spesielt to perspektiver til grunn for å satse på en videreutvikling av biblioteket/Kinogården.

- Det er viktig å satse på å videreutvikle og forsterke biblioteket/Kinogården som sentrumsarena. Den vil bidra til å skape mangfold og aktivitet i sentrum. Den vil være et kommunalt bidrag i sentrumsutviklingen som pågår, spesielt på vestsiden av jernbanelinja.
- Biblioteket er en lavterskel møteplass for alle som er gratis, og du kan gå dit uten å bli møtt med krav eller forventninger. Det gir alle innbyggere like muligheter uavhengig av alder, etnisitet, funksjonsevne, økonomisk, sosial og kulturell bakgrunn. Med dette bidrar biblioteket til å redusere ensomhet og utenforskap, og det er en arena for livslang læring og mestring.

Ut fra disse to kriteriene i kombinasjon med innspillene fra innbyggerne, kinoens innspill til behov, erfaringene hentet fra studieturen og ikke minst de ansatte på biblioteket sine erfaringer legger arbeidsgruppa spesielt vekt på de følgende kriteriene i den videre jobbingen.

1.Synlighet og tilgjengelighet

I dag er biblioteket gjemt i 2. etasje, og bare de som har et aktivt forhold til å besøke biblioteket oppsøker det.

Bedre synlighet og tilgjengelighet vurderer arbeidsgruppa som det viktigste kriteriet å vektlegge.

«Hovedarealet» til biblioteket må derfor flyttes ned på gateplan. Det må være mest mulig åpne fasader og store åpne vindusflater og flere innganger mot Johannes Bruns gate. Ny inngang mot Nordgata blir derfor viktig, og felles inngang bibliotek/kino midt i gågata må også beholdes.

Biblioteket må ha åpen fasade mot torg/gågate

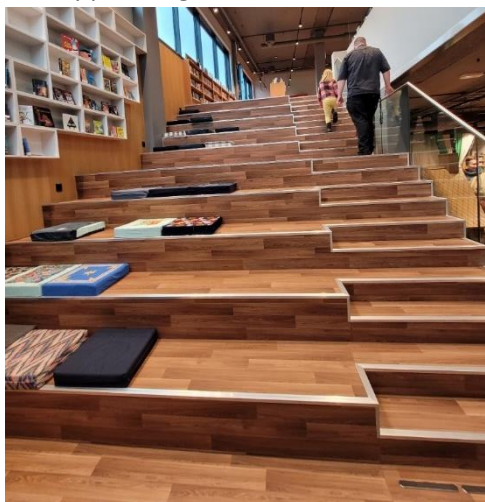
2.Fleksible arealer – allsidige arealer

Som vi ser ut fra innspillene til innbyggerne er ønskene og behovene mange. Det illustrerer mangfoldet av hva et bibliotek kan være. Sannsynligvis vil mye innhold og aktivitet og være i stadig endring, og det vil ikke være mulig og hensiktsmessig å planlegge eget areal til alt. Derfor må arealene være fleksible slik at samme areal kan brukes til flere ting, og det må være enkelt å tilrettelegge for ulike aktiviteter.

For eksempel kan en liten scene også fungere som sittegruppe når den ikke er i bruk til arrangement.

En trapp kan også være et amfi til bruk ved arrangement.

Arealene må utformes allsidig slik at de appellerer til ulike brukergrupper. Ungdom kan ha andre ønsker enn voksne.

Det må være mulig å ha med grupper av barn som kan være i aktivitet, eller bare vil kose seg.

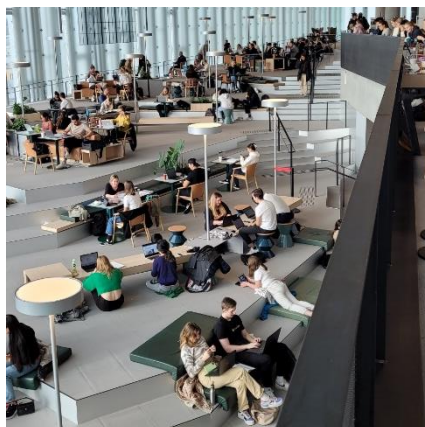
Det må være plasser for å studere

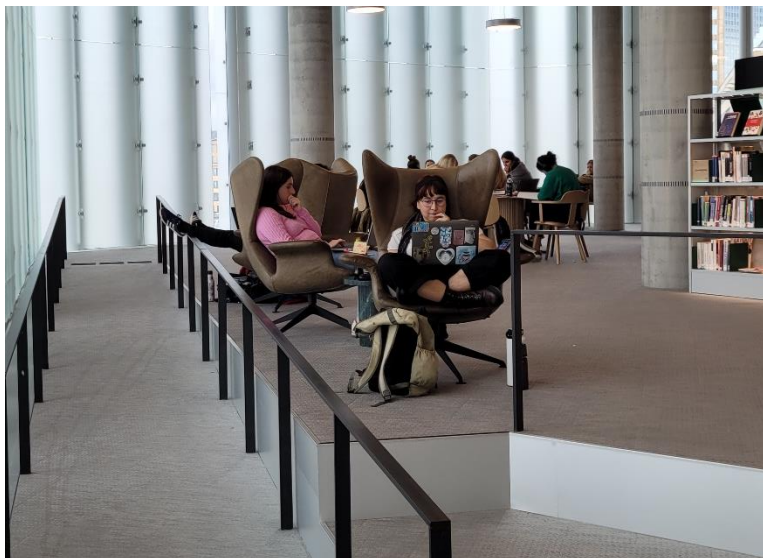
.....og for avslapning

Det må være plasser for samtale, diskusjon og felleskap

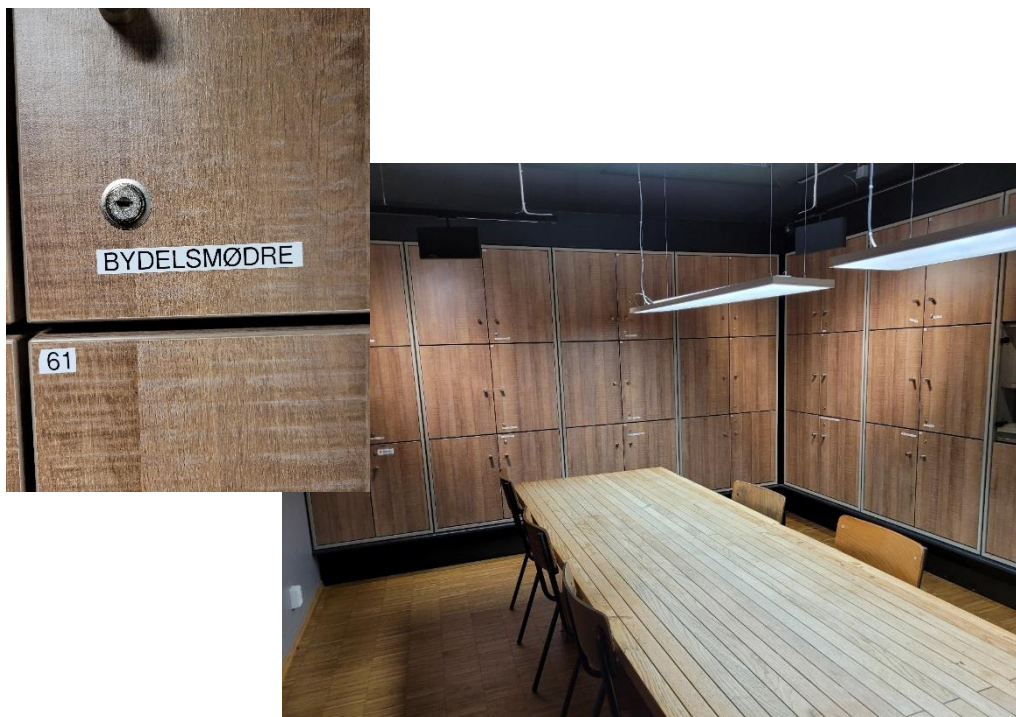

.....og for å ha det stille.

3.Samskapingsbiblioteket

Det er ønskelig å utvikle biblioteket til at lag, foreninger, interessemiljøer kan bli medskapere av aktiviteter for seg selv og andre, slik lokalhistoriemiljøet er i lokalhistorieavdelingen i dag. Lokalene må legges til rette slik at det er enkelt å benytte biblioteket for aktører som kan bidra til å skape meningsfylt aktivitet. Det kan for eksempel være i form av mindre grupperom/ møterom og plass til å oppbevare litt utstyr.

4. Styrket samhandling og sambruk mellom kinoen og biblioteket.

Lokalene bør utvikles slik at de gir muligheter for sambruk av areal mellom kinoen og biblioteket. Kinoen har behov ekstra rom når de har arrangement i tilknytning til filmvisninger, og biblioteket har bruk for et tilsvarende areal til arrangement og aktiviteter. Fysisk nærhet mellom de ansatte på kinoen og biblioteket skaper bedre forutsetning for et tettere samarbeid.

I et flertall av tilbakemeldingene fra innbyggerne uttrykkes det ønske om muligheter for et enkelt kafètilbud, det vil si å kunne kjøpe drikke og noe enkelt å spise til. I forbindelse med arrangement er det også ønskelig å ha en slik mulighet. Kinoen har kiosk som er åpen i forbindelse med forestillingene sine. I den videre prosessen bør det ses på om det er å få til et slikt tilbud, eventuelt i samarbeid med andre aktører.

I dag er det kaffeautomat på biblioteket. Er det mulig å få til et bedre serveringstilbud?

5. Biblioteket som arbeidsplass

Lokalene må utformes og organiseres på en slik måte at det ikke kreves vesentlig mer bemanningsressurser for å drifte biblioteket.

De ansatte må ha hensiktsmessige kontorplasser og tilgang til fasiliteter som for eksempel garderobe og pauserom. Det må vurderes om det er mulig å tilrettelegge kinoens kontorplass i dette fellesskapet også.

Arealet må være universelt utformet, noe det ikke er i dag.

Oppsummering og vegen videre

Arbeidsgruppa har nå beskrevet de kriteriene som det er viktig å legge vekt på. Videre i prosessen er det behov for å se på hvordan dette plasseringsmessig lar seg løse i bygget. Det er ikke et mål at biblioteket skal ha størst mulig areal, men det er et mål å finne gode løsninger som er mest mulig arealeffektive, funksjonelle og enkle å ha oversikt i for de ansatte. Neste steg i prosessen bør være å utarbeide en mulighetsstudie for bygget. For å gjøre den jobben har arbeidsgruppa behov for arkitektfaglig bistand, noe det ikke er avsatt økonomiske midler til.

Samtidig må det også gjøres en kartlegging av hvilke andre aktører som kan ha interesse av eller som kan gi synergieffekter av en samlokalisering i Kinogården. Det kan enten være flytting av andre kommunale enheter eller eksterne aktører. Hittil har en aktør meldt sin interesse.

Arbeidsgruppa gjør en selvstendig utredning av lokalene i Kinogården, men før det tas en beslutning må dette bygget sees i sammenheng med oppfølgingen av de øvrige vedtakene som det er vist til innledningsvis i denne statusrapporten, slik at resultatet samlet sett bidrar til et attraktivt sentrum, et godt tilbud til innbyggerne og et rikt og offensivt kulturliv.

Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning i Verdal kommune 2022-2025

Saksbehandler: Mads Forsell E-post: mads.forsell@verdal.kommune.no Tlf.: 40400435	Arkivref: 2021/3553 - /
--	-----------------------------------

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for utmarkssaker	21.04.2022	6/22
Kommunestyre	30.05.2022	47/22

Saksprotokoll i Utvalg for utmarkssaker - 21.04.2022 - 6/2022

BEHANDLING:

Utvalg for utmarkssaker ber kommunedirektøren framlegge forskningsgrunnlaget som foreligger omkring jaktas påvirkning på brunsttida hos elg når saken legges fram i kommunestyret.

Terje Aksnes fremmet følgende forslag:

Det legges til følgende punkt under virkemidler på side 5.

- For å gi elgbestanden mest mulig fred i høgbrunsten, 2. til 10. oktober, henstiller kommunen tildelingsområdene om en pause i jaktutøvelsen i dette tidsrommet.

Votering:

Votering om kommunedirektørens innstilling:

Kommunedirektørens innstilling falt med 1 mot 4 stemmer (Hilde Daleng, SP)

Votering om kommunedirektørens innstilling med tilleggspunkt fremmet av Terje Aksnes:

Vedtatt med 1 mot 4 stemmer (Hilde Daleng, SP)

INNSTILLING:

Kommunale målsettinger for forvaltning av hjortevilt vedtas med følgende endringer:

Det legges til følgende punkt under virkemidler på side 5.

- For å gi elgbestanden mest mulig fred i høgbrunsten, 2. til 10. oktober, henstiller kommunen tildelingsområdene om en pause i jaktutøvelsen i dette tidsrommet.

Kommunedirektørens innstilling:

Kommunale målsettinger for forvaltning av hjortevilt vedtas.

Vedlegg:

- 1 Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning i Verdal kommune 2022-2025 - utkast
- 2 Høringssvar - Kjesbu-Hjelde
- 3 Høringssvar - Kulsli-Elnes
- 4 Høringssvar - Leksdal grunneierlag
- 5 Høringssvar - Nedre Verdal
- 6 Høringssvar - Steinkjer kommune
- 7 Høringssvar - Trøndelag Fylkeskommune
- 8 Høringssvar - Verdal Fjellstyre
- 9 Høringssvar - Øvre Verdal
- 10 Notat – hjorteviltet i Verdal kommune 2021
- 11 Elgbeitetaksering, rapport 2021
- 12 Høringsbrev kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning 2022-2025
- 13 Protokoll PS 2-22

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Utvalg for utmarkssaker vedtok i PS 2/22 å sende forslag til målsettinger for forvaltning av hjortevilt i Verdal kommune på høring.

De som har sendt inn høringssvar er:

Leksdal Grunneierlag jaktlag
Kulsli/Elnes Vald
Trøndelag Fylkeskommune
Nedre Verdal tildelingsområde
Valdet Øvre Verdal
Kjesbu/Hjelde Jaktlag
Steinkjer kommune
Verdal Fjellstyre

Kort oppsummert går høringssvarene ut på:

Leksdal grunneierlag jaktlag

Støtter en henstilling om fredning i høgbrunsten fra 2.-10. oktober.

Kulsli/Elnes Vald

Valdet foreslår å sette ned minsteareal for hjort i Øvre Verdal.

Trøndelag Fylkeskommune

Har ingen merknader til målsettingene, men har noen kommentarer.

Elg: Ingen konkrete merknader, og synes det er positivt at kommunen har fokus på nedadgående

kalveproduksjon og slaktevekter. De påpeker at bestandsnedgangen har vært ønskelig, og at når målsettingene er å øke slaktevekter og produktivitet, man må opprettholde høy nok avskyting slik at ny bestandsvekst unngås. Videre viser de til at det ikke finnes forskning som viser at fredning i starten av oktober har noen effekt med tanke på f.eks. kalveproduksjon, og brunsten er på sitt mest intensive i slutten av september. Så hvis et opphold i jakta skal ha effekt, noe som er veldig usikkert, så bør pausen være første uke av jakta. De viser også til at man heller bør ha fokus på indeksen sett ku per okse. Lav okseandel i bestanden kan føre til forsinket parring, og i verste fall at ikke alle kjønnsmodne elgkyr blir bedekt.

Hjort: Fylkeskommunen synes det er fornuftige mål og virkemidler som beskrives. Det er viktig med fokus på andelen voksne dyr.

Rådyr: Fylkeskommunen støtter målet om økt avskyting av rådyr, særlig i gode år. De støtter også målet om større vald.

Andre innspill: De presiserer at kommunen kun tar over ansvaret for ettersøk etter dag én av ettersøk dersom påskutt dyr har gått ut av valdet. Hvis dyret oppholder seg innen eget vald kan pliktig ettersøk pågå ut dagen etter påskyting.

Nedre Verdal tildelingsområde

Tildelingsområdet har listet opp noen kommentarer:

- Det skytes ikke mange store okser i tildelingsområdet, det er overtall av felte fjor okser.
- Andelen unge dyr har og bør fortsatt være høyt, men man kan heller ikke risikere at man blir sittende igjen med dyr som er over høyproduktiv alder, må være en balanse.
- Varierende tider for når trekkelgen kommer, kan komme veldig sent i nedre strøk. Mulig det burde vært vurdert for jakt i januar der trykket på trekkelg og beiteskader er størst.
- Bestandsplaner skal gi fleksibilitet for grunneiere og tilrettelegge for en best mulig måloppnåelse. Blant annet derfor er det vedtatt at en liten andel fellingstillatelser (10 %) kan overføres mellom år i bestandsplanperioden.
- Oppstart og opphold i jakt er en fleksibilitet for grunneiere, jaktfelt og områder og kan variere på de forskjellige stedene.

Valdet Øvre Verdal

De har ingen merknader til de overordnede målene. Men har noen merknader ellers:

Mål for forvaltning av elg: De er av den oppfatning at beitetakster ikke bør tillegges for stor vekt i vurderingene, men først og fremst benyttes til å fange opp utvikling over tid. Den enkelte takst sier lite om hvorvidt bestanden er stor eller lav. De er enige i at andelen unge dyr i uttaket må opprettholdes. Det skytes få store okser. Utfordringen er nok heller at det skytes for mange okser totalt, slik at effekten blir at det ikke rekrutteres nok okser som får bli store. En strategi om å skyte enda flere små dyr/ okser vil bare forsterke dette. For å få flere voksne dyr/ store okser må det skytes tilstrekkelig antall kalver samtidig som man skyter færre dyr totalt. Det er henstilt om fredning i brunstperioden. Dette er dokumentert å ikke ha effekt gjennom tidligere undersøkelser i regi av forskningsinstitusjoner. Det foregår mye annen jakt i dette tidsrommet i tillegg til sanking av bær, sopp osv. og elgjakten betyr neppe noe særlig fra eller til. Samjakt har vært praktisert i mange år og fungerer godt. De ser ikke poenget med å presisere at ubenyttet kvote bortfaller ved bestandsplanperiodens slutt. Det fremstår som relativt åpenbart. De tolker dette dithen at man som tidligere kan overføre dyr som ikke er felt det ene året over til det neste i de 4 årene bestandsplanen gjelder. De stiller spørsmålsteget ved om det er realistisk å fastsette en grense for beiting av toppskudd på gran, og mener det neppe er mulig å komme helt bort fra at det delvis beites gran.

De ser ingen dramatisk negativ utvikling i de parameterne som er listet opp under konkrete mål, men er enige i at en positiv utvikling i disse parameterne er en fornuftig målsetting på kort sikt. Mål for forvaltning av hjort: Valdet ser ingen grunn til at innmark skal inngå i tellende areal, da det ikke er noen begrensning i dagens tellende areal om man ønsker å øke kvotene i valdene. De mener at om Verdal kommune åpner for dette, så må hele regelverket gjennomgås for en faglig

begrunnelse for fastsetting av minsteareal. For hjort hvor kvoten er relativ lav, vil en bestemmelse om at 10 % avvik vurderes som vesentlig kunne bidra til at valdet blir restriktiv i tildeling av tilleggssdyr.

Mål for forvaltning av rådyr: Ingen merknader.

Andre mål og retningslinjer: De påpeker det samme på ettersøk som fylkeskommunen påpekte.

Kjesbu/Hjelde jaktlag

De støtter opphold fra 2.-10. oktober. De begrunner dette med lave vekter som de mener skyldes en uro i parringa, men påfølgende sen kalving. De anbefaler redusert tildeling i områder som har stor nedgang i elgstammen og irregulær dødelighet.

Steinkjer kommune

Steinkjer kommune har lagt ved kommentarer punktvis:

- Verdal kommune har gjort et omfattende arbeid med målsettingene.
- Notatet om hjortevilt i Verdal viser at vektnedgang er en av hovedutfordringene i kommunen, akkurat som i mange andre trønderske kommuner. Steinkjer kommunes erfaring er at avskytingstrykk, avskytingsmodell og riktig minsteareal er viktige verktøy i den sammenhengen, og at dette i liten grad er omtalt i målsettingene.
- Generelt: målsettingene beskriver en grunneierbasert forvaltning med stort handlingsrom. Virkemidler angis i stor grad som oppfordring eller anbefaling. Kommunen har et stort ansvar for å minimere konflikten med andre interesser, som jordbruk, skogbruk, samferdsel og naturmangfold. Dette stiller store krav til utarbeidelsen av bestandsplanen, bestandsplanene må også ses i sammenheng, og godkjenning av disse må ivareta kommunens målsettinger.
- S. & Krav til innhold i bestandsplanene for godkjenning vil være med på å sikre jevnere kvalitet på planene, samt i større grad sikre at kommunens målsettinger for utviklingen av elgstammen ivaretas. Hovedutfordringen kunne i større grad vært spesifisert i disse kravene.
- S. 4 målsettinger: «Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett elg og beitekartlegging.»: Forvaltningen bør baseres på kunnskap innhentet fra «sett elg», «skutt elg», beitetaksering av skog, kartlegging av beiteskader på innmark, konflikter i forhold til friluftsliv og trafikk/irregulær avgang. Dette bør inkluderes både i forarbeider, overordnede og kortsiktige mål, og sikre at de henger sammen. Kartlegging av beiteskader på innmark og en sammenstilling av irregulær avgang mangler. Slik kartlegging og sammenstilling av informasjon er viktig for å sikre at områder med skader eller påkjørsler inkluderes i bestandsplanen. Dette bør også spesifiseres i de krav som settes til innhold i bestandsplanen.
- Det er positivt at man ønsker å gi elgen mest mulig fred i tiden for høgbrunst slik at storoksene slipper til. I Steinkjer kommune viser eggstokkundørsøkelser av elg at tidspunktet for høgbrunst kan ha forskjøvet seg noe de seinere åra.
- Hjortebestanden vurderes i målsettingene som for stor i forhold til beitegrunnlaget. Hjortejakten skiller seg i betydelig grad fra elgjakten. Hovedutfordringen blir dermed tilstrekkelig avskyting. Målsettingene kunne i større grad tatt tak i denne problematikken.

Verdal fjellstyre

Fjellstyret støtter i hovedsak kommunens målsetting for hjorteviltforvaltning. Styret vil imidlertid anbefale kommunen å oppfordre andre grunneiere til å utsette elgjaktstart til 10.10. Hovedbegrunnelse for dette er at elgen bør få fred i hovedbrunstperioden i slutten av september/begynnelsen av oktober. Ved ro i denne perioden øker sjansen for tidligere paring som igjen medfører tidligere kalvefødsel året etter. Dette vil igjen ha betydning for størrelsen på 1,5åringer det påfølgende år. Hunndyr på 1,5år som på høsten har nådd en levendevekt på ca.

300kg, vil da gjerne vise sin første brunst. Fjellstyret mener også at hensynet til friluftsliv og beitenæring tilsier at elgjaktstart utsettes til 10.10.

Høringssvarene ligger vedlagt.

Forskrift om forvaltning av hjortevilt (FOR-2012-02-10-134) § 3 setter krav til at kommunen skal vedta målsettinger for utviklingen av bestandene av elg, hjort og rådyr der det er åpnet for jakt på arten(e). Målsettingen skal blant annet ta hensyn til opplysninger om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane. Målsettingene skal være realistiske og etterprøvbare. Hjorteviltbestander er dynamisk, og vil variere i størrelse, sammensetning og utbredelse i tid og rom. Derfor må målene for forvaltningen evalueres med jevne mellomrom. Det er ikke krav til at kommunen skal utarbeide en avskytningsprofil for artene, dette ansvaret er jaktrettshavernes i forbindelse med søknad om godkjenning av bestandsplan.

Vurdering:

Etter høringsrunden har vi endret punktet om ettersøk og fallvilthåndtering slik at det er i samsvar med forskriften. Videre har vi valgt å ta inn igjen at inntil 10 % av ubenyttet kvote kan føres over til neste år hos elg. Begrunnelsen for dette er at det sikrer en fleksibilitet for valdene i tildeling, som gjør at man kan sikre en bedre måloppnåelse i avskytingen. Vi har også under konkrete mål for elgforvaltningen valgt å endre «<1 % årlig beiting av toppskudd på gran» til «reduert beiting av toppskudd på gran», da vi har konkludert med at vi har for lite faglig grunnlag til å ha et mål om mindre enn 1 % årlig beite på toppskudd. Dette gjelder også for hjort. Vi har valgt å fjerne punktet under virkemidler for måloppnåelse som lyder «For å gi elgbestanden mest mulig fred i høgbrunsten, 2. til 10. oktober, henstiller kommunen tildelingsområdene om en pause i jaktutøvelsen i dette tidsrommet.», da det som Fylkeskommunen og Valdet Øvre Verdal påpeker ikke finnes noe faglig grunnlag til å ha en slik henstilling, og at den mest intensive perioden i brunsten er i slutten av september.

Hos hjort har vi valgt å øke prosentsatsen for vesentlig avvik til 15 %, da det blir tildelt et lite antall dyr, og med det sikre at valdene ikke blir restriktive i tildeling av tilleggsdyr. Videre har vi valgt å ta bort at man kan regne med innmark som tellende areal for hjort, da det som Øvre Verdal vald påpeker er nok tellende areal i dag til å øke kvotene vesentlig.

Administrasjonen mener de mål, retningslinjer og tiltak skissert i utkastet til målsettinger er i tråd med gjeldende lovverk. Med det kunnskapsgrunnlaget man har i dag i form av statistikk og beitetakst, så hensyntar målsettingene bestandsutviklingen i bestandene for de tre hjorteviltartene, og hensyntar beitegrunnlag og skader på naturmangfold, jord- og skogbruk, og omfanget av viltulykker. De foreslåtte målsettingene vil være et godt styringsdokument for hjorteviltforvaltningen, både for jaktrettshavere og kommunen, men gir også et handlingsrom for jaktrettshaverne for å velge avskytingsstrategi i bestandsplaner, slik at man sikrer at forvaltningen i stor grad blir grunneierbasert.

Verdal kommune

Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning

2022-2025

Innhold

Kommunale mål for hjorteviltforvaltningen i Verdal kommune	3
Overordnede kommunale mål	3
Definisjoner	4
Mål for forvaltning av elg	5
Status for elgbestanden.....	5
Overordnede mål for elgforvaltningen.....	5
Konkrete mål for elgforvaltningen	6
Virkemidler for måloppnåelse	6
Bestandsplanbasert forvaltning.....	7
Krav til bestandsplanområde og plan	7
Vesentlige avvik	7
Vald utenfor bestandsplanområde.....	8
Mål for forvaltning av hjort	9
Status	9
Overordnede mål for hjorteforvaltningen	9
Konkrete mål for hjorteforvaltningen	10
Virkemidler for måloppnåelse	10
Bestandsbasert forvaltning.....	10
Krav til bestandsplanområde og plan	10
Vesentlige avvik	11
Vald utenfor bestandsplanområde.....	12
Mål for forvaltning av rådyr	13
Status	13
Overordnede mål for rådyrforvaltningen.....	13
Konkrete mål for rådyrforvaltningen.....	13
Grunneierbasert forvaltning.....	13
Andre mål og retningslinjer.....	14
Rapportplikt:.....	14
Ettersøk og fallvilthåndtering	14
Fellingsavgift	14
Vedlegg.....	15

Kommunale mål for hjorteviltforvaltningen i Verdal kommune

Den kommunale målsettingen vedtas for perioden 2022-2025

Overordnede kommunale mål

Verdal kommune skal ha en forvaltning av hjortevilt som ivaretar bestandenes og leveområdes produktivitet og arts mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper for andre samfunnsinteresser. Det betyr blant annet at det totale beitetrykket fra alle hjorteviltartene må tilpasses beiteressursen lokalt. Innenfor disse skal forvaltningen være grunneierstyrt gjennom vald. Målsetningene er fireårige, men bør ikke endres mye i neste periode for å ha et lengre perspektiv i forvaltningen for å oppnå målene som blir satt i målsettingene.

Den kommunale hjorteviltforvaltningen skal være tydelig og forutsigbar på roller og ansvar.

Jakt i Verdal skal foregå innenfor rammene av gjeldende lovverk og utøvelsen skal gjennomføres i henhold til viltlovens § 19 (human jakt). Jakt og fangst skal utøves på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker, husdyr og ikke forårsaker skade på eiendom.

Roller og ansvar i hjorteviltforvaltningen:

Kommunen: Etablerer overordnede mål for utviklingen av hjorteviltbestandene. Ivaretar andre interesser (jordbruk, skogbruk, påkjørsler, naturmangfold, offentlige interesser etc.). Fastsetter minsteareal, godkjenner vald og bestandsplanområder, tildeler fellingskvote og behandler skadefellingssøknader.

Grunneier: Enerett til jakt på sine arealer. Samarbeider om hjorteviltforvaltningen gjennom vald og bestandsplanområder, samt organiserer jakten gjennom jaktfelt. Utarbeider bestandsplaner som er i *tråd med kommunale målsettinger*.

Definisjoner

Jaktrettshaver:	Retten til å jakte på egen eiendom tilhører grunneier hvis ikke annet er bestemt, jf. viltloven § 27
Minsteareal:	Begrepet har to rettsvirkninger: 1. Størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hver fellingstillatelse som jaktrettshaverne har krav på. 2. Arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald. Minsteareal fastsettes av kommunen gjennom lokal forskrift for elg, hjort og rådyr.
Tellende areal:	Tellende areal er det arealet som legges til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. For elg, hjort og rådyr skal hovedsakelig arealer av produktiv skog og arealer av myr under skoggrensa regnes med. Kommunen kan også godkjenne andre arealer.
Vald:	Det geografiske området som er offentlig godkjent for jakt på en eller flere hjorteviltarter, og som får tildelt fellingstillatelser fra kommunen. Vald er den enheten som rapporterer fellingsresultatene til det offentlige.
Jaktfelt:	Dersom et vald deles opp av jaktrettshaverne, for eksempel slik at flere jaktlag får tildelt hvert sitt jaktområde, kalles disse jaktfelt. Jaktfeltet er den geografiske enheten som rapportering av sett elg og hjort gjelder for.
Bestandsplanområde:	To eller flere vald som samarbeider om å utarbeide en bestandsplan.
Bestandsplan:	En flerårig plan som beskriver den årlige avskytingen av elg eller hjort fordelt på alder og kjønn.

Mål for forvaltning av elg

Status for elgbestanden

Elgbestanden i Verdal anses som forholdsvis stabil, men med noe nedadgående trend de siste årene dersom en legger felt elg per jegerdag til grunn. Felt elg per jegerdag sier noe om hvor mange dager man jakter per elg man feller. Det er stor variasjon innad i kommunen. Se notat som ligger vedlagt.

Det felles normalt ca. 250-270 elg årlig i Verdal. I tillegg kommer en avgang som følge av andre årsaker som sykdom og påkjørsler etc. Dette utgjør ca. 25 dyr årlig.

Overordnede mål for elgforvaltningen

- Verdal kommune har mål om en robust elgstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Den negative trenden for vekter og produktivitet hos elg skal stoppes.
- Utviklingen i elgbestanden må også vurderes i forhold til størrelsen av de andre hjorteviltbestandene lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnet utarmes som følge av overbeiting.
- Elgbestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om elgens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett elg og beitekartlegginger.

Konkrete mål for elgforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Sett kalv per kalvku	1,095-1,33	økende	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt kukalv	59 kg	økende	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt oksekalf	63 kg		
Slaktevekt kviger	114 kg	økende	Redusere beitetrykk vinterstid.
Slaktevekt ungokser	125 kg		
Konflikt med jordbruk	Varierende	Redusert	Større uttak i områder med skader
Konflikt med skogbruk	Varierende	Redusert beiting av toppskudd på gran	Større uttak i områder med skader
Påkjørt elg	10	Unngå økning	Sikringstiltak, informasjon og lokale bestandsreduksjoner.

Virkemidler for måloppnåelse

- Jakt er det viktigste virkemiddelet for å styre elgbestanden
- Grunneiers jaktrett og forvaltningsrett benyttes for å oppfylle de kommunale målene for elgforvaltning.
- Valdernes lokalkunnskap og erfaring benyttes for å sikre lokalt engasjement og lokal tilpasning i den kommunale forvaltningen.
- For å øke slaktevekter og kalveproduksjon må gjennomsnittsalderen i elgbestanden økes. Kyr og okser i høyproduktiv alder gir tidlig fødte kalver, større kalver, høyere andel tvillingkalver og generelt dyr med bedre forutsetninger. For å øke alderen i bestanden er et høyt uttak av unge dyr en forutsetning.
- For å sikre et tilstrekkelig antall store okser i stammen oppfordres valdene til å ha fokus på bevaring av store okser. Store okser er et naturlig element i elgstammen, bidrar til en mer aktiv brunstperiode, gir en kvalitativ god elgstamme, høyere produksjon og gir en mer attraktiv jakt og naturopplevelse.
- Valdene kan ha en «skrapdyrordning» for å stimulere til økt uttak av små dyr.
- Øke avskyting av elg i områder med nedadgående slaktevekter og produktivitet, og i områder med høyt beitetrykk.
- Mindre tildeling av elg i områder hvor det er en nedgang i antall dyr i stammen, og beitegrunnlag tillater det.
- Øke uttak av elg sent i jakta og nært svenskegrensa for å begrense trekkelg som påvirker vinterbeite.
- Skjømte skogen på en måte som gir bedre beitetilgang for hjorteviltet.

- Verdal kommune skal stimulere til at valdene i hele kommunen har felles forvaltningspraksis, men med lokale tilpasninger, slik at det sikres en helhetlig forvaltning over store arealer.

Bestandsplanbasert forvaltning

Krav til bestandsplanområde og plan

Elgforvaltningen skal i utgangspunktet være bestandsplandrevet. Det vil si at tildelingen skal skje til bestandsplanområdene og det skal utarbeides flerårige avskytingsplaner.

For å bli godkjent som bestandsplanområde stilles det følgende krav til bestandsplanene:

1. Bestandsplanområdet eller valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent flerårig plan.
2. Bestandsplanen skal ha en varighet på fire år.
3. Bestandsplanen skal inneholde:
 - a) En vurdering av hvordan elgstammen i planområdet forholder seg til kommunal målsetting.
 - b) En vurdering av hvordan elgstammen har utviklet seg i den bakenforliggende planperioden.
 - c) En tydelig beskrivelse av hvilke tiltak som må gjennomføres for at elgstammen skal harmonere med kommunal målsetting – et mål for planen.
 - d) En realistisk årlig avskytingsplan som bidrar til å bringe/holde elgstammen i området så tett opp mot kommunal målsetting som mulig.
 - e) En årlig evaluering av årets jakt opp mot de kommunale målene og målene i bestandsplanen.
 - f) Avskytingsplanen skal minimum inneholde alle disse følgende tre dyrekategorier hvert år, og årlig planlagt uttak av hver kategori skal presiseres i antall og prosentandel:
 - Kalv
 - 1,5 år og eldre hanndyr
 - 1,5 år og eldre hodyr.

Avskytingsplanen kan og bør deles opp i ytterligere kategorier, men andelen kalv i uttaket skal presiseres uansett.

Vesentlige avvik

Ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan målt i felte dyr, kan kommunen gå inn for å tildele dyr etter alder og kjønn, jfr. § 16 i forskrift om forvaltning av hjortevilt, slik at forutsetningene og intensjonene i planen blir oppfylt.

Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 10 prosent av årlig tildeling. Det betyr at inntil 10 % av ubenyttet kvote kan overføres til neste år, og at årlig tildeling kan overstiges med inntil 10 %.

Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses uansett som feilskyting og behandles i henhold til viltlovens § 48. Dyra, eller verdien av dem vil da bli inndratt til fordel for kommunens viltfond. Ikke benyttet kvote faller bort ved bestandsplanperiodens slutt.

Det regnes aldri som avvik dersom det skytes kalv i stedet for voksent dyr og 1 ½ åring. Avskyting av yngre dyr enn det planen tilsier påvirker ikke neste års kvote.

Bestandsplanområder som ikke oppfyller kommunale målsettinger i uttaket, og som systematisk oppnår skjevt uttak mellom tildelte og felte dyr, ved at man for eksempel utnytter kalvekvotene for lite, vil få økte kalvekvoter ved den videre tildelingen. Det tas løpende hensyn til tidligere års avskytinger. Alle felte dyr skal belastes tildelt kvote med mindre slaktet er kontrollert og vurdert som uegnet som mat.

Bestandsplanområdene oppfordres til selv å disponere et visst antall fellingstillatelser som skal brukes til dyr som bestandsplanområdene ønsker å premiere jaktfeltene for å ta ut, interne nedklassingsregler, ved eventuelle feilfellingene eller ved behov for uttak av skadegjørende elg innenfor jakttiden.

Vald utenfor bestandsplanområde

Vald som ikke er store nok til flerårig tildeling (areal under 20 ganger minstearealet) får tildelt kvote etter § 18 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, det vil si *kalv, hanndyr 1,5 år og eldre samt hodyr 1,5 år og eldre*.

Ved årlig tildeling etter § 18 tildeles dyr med følgende fordeling:

- Kalv: 60 %
- Hanndyr 1,5 år og eldre: 20
- Hodyr 1,5 år og eldre: 20

For små vald oppfylles prosentfordelingen på tildelingen over flere år samlet.

Mål for forvaltning av hjort

Status

Hjortebestanden i Verdal anses som stigende, og det kan se ut som at hjorten sprer seg til nye områder i kommunen. Man kan se en noe nedadgående trend når det gjelder slaktevekter og produktivitet i bestanden, noe som kan tyde på at det begynner å bli for mye hjort i forhold til beitegrunnlaget i enkelte områder. Se notat som ligger vedlagt.

Det ble årlig felt mellom 47 og 58 hjort i forrige planperiode. I tillegg kommer en avgang som følge av andre årsaker som sykdom og påkjørsler etc. Dette utgjør ca. 2-4 dyr årlig.

Overordnede mål for hjorteforvaltningen

- Verdal kommune skal ha en robust hjortestamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Hjortebestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Utviklingen i hjortebestanden må også vurderes i forhold til tilstanden i elgbestanden og rådyrbestanden lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnlaget utarmes som følge av overbeiting.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om hjortens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett hjort og beitekartlegginger.

Konkrete mål for hjorteforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Sett kalv per kolle	0,54	0,70	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt kalv	32,2	Opprettholde dagens nivå.	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt ungdyr	53,6 kg	Opprettholde dagens nivå	Redusere beitetrykk vinterstid.
Konflikt med jordbruk	Varierende	Redusert	Større uttak i områder med skader.
Konflikt med skogbruk	Varierende	Redusert årlig beiting av toppskudd på gran	Større uttak i områder med skader
Påkjørt hjort	1,75	Unngå økning	Sikringstiltak, informasjon og lokale bestandsreduksjoner.

Virkemidler for måloppnåelse

- Jakt er det viktigste virkemiddelet for å styre hjortebestanden
- Grunneiers jaktrett og forvaltningsrett benyttes for å oppfylle de kommunale målene for hjorteforvaltning.
- Valdernes lokalkunnskap og erfaring benyttes for å sikre lokalt engasjement og lokal tilpasning i den kommunale forvaltningen.
- For å sikre et tilstrekkelig antall store bukker i stammen oppfordres valdene til å ha fokus på bevaring av store bukker. Store bukker er et naturlig element i hjortestammen, bidrar til en mer aktiv brunstperiode, gir en kvalitativ god hjortestamme, høyere produksjon og gir en mer attraktiv jakt og naturopplevelse.
- Skjøtte skogen på en måte som gir bedre beitetilgang for hjorteviltet.
- Verdal kommune skal stimulere til at valdene i hele kommunen har felles forvaltningspraksis, men med lokale tilpasninger, slik at det sikres en helhetlig forvaltning over store arealer.

Bestandsbasert forvaltning

Krav til bestandsplanområde og plan

Hjorteforvaltningen skal i utgangspunktet være bestandsplandrevet. Det vil si at tildelingen skal skje til bestandsplanområdene og det skal utarbeides flerårige avskytingsplaner.

For å bli godkjent som bestandsplanområde stilles det følgende krav til bestandsplanene:

1. Bestandsplanområdet eller valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent flerårig plan.
2. Bestandsplanen skal ha en varighet på fire år.
3. Bestandsplanen skal inneholde:
 - a. En vurdering av hvordan hjortestammen i planområdet forholder seg til kommunal målsetting.
 - b. En vurdering av hvordan hjortestammen har utviklet seg i den bakenforliggende planperioden.
 - c. En tydelig beskrivelse av hvilke tiltak som må gjennomføres for at hjortestammen skal harmonere med kommunal målsetting – et mål for planen.
 - d. En realistisk årlig avskytingsplan som bidrar til å bringe/holde hjortestammen i området så tett opp mot kommunal målsetting som mulig.
 - e. En årlig evaluering av årets jakt opp mot de kommunale målene og målene i bestandsplanen.
 - f. Avskytingsplanen skal minimum inneholde alle disse følgende fire dyrekategorier hvert år, og årlig planlagt uttak av hver kategori skal presiseres i antall og prosentandel:
 - Kalv
 - Spissbukk
 - 1,5 år og eldre hodyr.
 - 2,5 år og eldre hanndyr

Avskytingsplanen kan deles opp i ytterligere kategorier, men andelen kalv i uttaket skal presiseres uansett.

Vesentlige avvik

Ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan målt i felte dyr, kan kommunen gå inn for å tildele dyr etter alder og kjønn, jfr. § 16 i forskrift om forvaltning av hjortevilt, slik at forutsetningene og intensjonene i planen blir oppfylt.

Miljødirektoratet antyder at en årlig overføring på inntil ti prosent av fellingstillatelsene normalt kan aksepteres av kommunen. Kommunen bør kun unntaksvis akseptere overføring av mer enn ti prosent. Dette prosentavviket avhenger imidlertid av hvor detaljert avskytingen er beskrevet i bestandsplanen.

Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 15 prosent av årlig tildeling. Det betyr at inntil 15 % av ubenyttet kvote kan overføres til neste år, og at årlig tildeling kan overstiges med inntil 15 %.

Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses uansett som feilskyting og behandles i henhold til viltlovens § 48. Dyra, eller verdien av dem vil da bli inndratt til fordel for kommunens viltfond. Ikke benyttet kvote faller bort ved bestandsplanperiodens slutt.

Det regnes aldri som avvik dersom det skytes kalv i stedet for voksent dyr og 1 ½ åring. Avskyting av yngre dyr enn det planen tilsier påvirker ikke neste års kvote.

Bestandsplanområder som ikke oppfyller kommunale målsettinger i uttaket, og som systematisk oppnår skjevt uttak mellom tildelte og felte dyr, ved at man for eksempel utnytter kalvekvote for lite, vil få økte kalvekvote ved den videre tildelingen. Det tas løpende hensyn til tidligere års avskytinger. Alle felte dyr skal belastes tildelt kvote med mindre slaktet er kontrollert av kommunen og vurdert som uegnet som mat.

Bestandsplanområdene oppfordres til selv å disponere et visst antall fellingstillatelser som skal brukes til dyr som bestandsplanområdene ønsker å premiere jaktfeltene for å ta ut, interne nedklasseringsregler, ved eventuelle feilfelling eller ved behov for uttak av skadegjørende hjort innenfor jakttiden.

Vald utenfor bestandsplanområde

Vald som ikke er store nok til flerårig tildeling (areal under 20 ganger minstearealet) får tildelt kvote etter § 18 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, det vil si *kalv, spissbukk (bukk med ugreina gevir), hanndyr 2,5 år og eldre samt hodyr 1,5 år og eldre*.

Ved årlig tildeling etter § 18 tildeles dyr med følgende fordeling:

- Kalv: 50 %
- Spissbukk: 20 %
- 1,5 år og eldre hodyr: 20 %
- 1,5 år og eldre hanndyr: 10 %

For små vald oppfylles prosentfordelingen på tildelingen over flere år samlet.

Mål for forvaltning av rådyr

Status

Rådyrbestanden kan se ut til at er stigende i kommunen, men det er lokale variasjoner. I 2021 ble det felt 276 rådyr, og kjørt i hjel 23 rådyr i Verdal kommune.

Overordnede mål for rådyrforvaltningen

- Verdal kommune skal ha en robust rådyrstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Unngå en ukontrollert bestandsvekst.
- Legge til rette for økt avskyting, særlig i områder hvor den totale belastningen på vinterbeite er stor.
- Antall rådyrpåkjørsler skal reduseres.

Konkrete mål for rådyrforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Større forvaltningsområder	50	Større vald	Stimulere til samarbeid. Sammenslåing. Kvotefri jakt.
Felte dyr	226	Øke avskyting	Redusere minsteareal. Kvotefri jakt
Trafikkdrepte rådyr	28	Reduksjon	Sikringstiltak. Informasjon. Øke avskyting.
Fellingsrapporter	Manglende	Få inn alle innen tidsfrist	Informasjon til valdansvarlige

Grunneierbasert forvaltning

Verdal kommune ønsker å stimulere grunneierne til å opprette større rådyrvald og områder for kvotefri jakt for å forvalte rådyr på en mer helhetlig måte, både som jaktobjekt, kjøttressurs og rekreasjon.

Rådyrvald som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet, eller minimum 10 000 dekar, kan etter søknad tildeles fellingstillatelsen for rådyr som kvotefri jakt. Kommunen er positiv til å innvilge kvotefri jakt i kommende periode, for å at

grunneierne i større grad kan tilpasse avskytningen til lokal bestandsutvikling og beiteproblematikk.

Andre mål og retningslinjer

Rapportplikt:

Valdansvarlig skal årlig rapportere fellingsresultat iht. forskrift om forvaltning av hjortevilt § 32. Frist for levering er 14 dager etter jaktas slutt. Jaktfeltansvarlig pålegges rapportering av sett elg/hjort. Dette gjøres fortrinnsvis elektronisk via Hjorteviltregisteret. Fellingsrapport for rådyr leveres landbrukskontoret, eller registreres elektronisk på Hjorteviltregisteret. Kjever og/eller kjønnsorgan fra elg og hjort leveres kommunen når kommunen gir beskjed om dette.

Ettersøk og fallviltbehandling

Kommunen har formelt ansvar for ettersøk etter dag én av ettersøk dersom påskutt dyr har gått ut av valdet. Hvis dyret oppholder seg innen eget vald kan pliktig ettersøk pågå ut dagen etter påskyting. Kommunen avgjør når ettersøk kan avsluttes dersom påskutt dyr ikke blir felt.

Fellingsavgift

Fellingsavgiften reguleres årlig i henhold til Miljødirektoratets øvre fastsatte rammer.

Vedlegg

Notat- hjorteviltet i Verdal kommune 2021

Elgbeitetaksering, rapport 2021

Fra: horingsuttalelse@fra-nettsiden.no

Sendt: 09.03.2022 22:41:37

Til: Postmottak Verdal

Kopi:

Emne: Høringsuttalelse

Vedlegg:

Denne epostens opprinnelse kommer fra utsiden av din organisasjon. Dersom du ikke kjenner til avsenderen må du være varsom med å ukritisk klikke på lenker eller åpne vedlegg.

avsendernavn: Kjesbu/Hjelde. Jaktleder Rolf Green

epostadresse: sarild-b@online.no

tittel: Høringsuttalelse Hjorteviltforvaltning

uttalelse: Jaktlaget støtter opphold i jakta fra 2. oktober til 10. oktober Argumentasjonen bak denne støtten er at vi har lave vekter som trolig skyldes uro i paringa og med påfølgende sein kalving. Vi mener et slikt tiltak vil gi god virkning over tid. De siste tre årene har vi registrert stor nedgang i elgstammen, med bla. flere funn av døde elg i sommer. For å ta hensyn til slikt anbefaler vi redusert tildeling på områder som er berørt av stor nedgang i elgstammen og dødelighet.

Fra: Torbjørn Leirset (torbjorn@lagentreprenor.no)

Sendt: 08.03.2022 20:32:01

Til: Postmottak Verdal

Kopi: Forsell, Mads

Emne: saksnr 2021/3553

Vedlegg: image001.png;image002.png;image003.png;image004.png;image005.png

Denne epostens opprinnelse kommer fra utsiden av din organisasjon. Dersom du ikke kjenner til avsenderen må du være varsom med å ukritisk klikke på lenker eller åpne vedlegg.

Hei, vil med dette komme med kommentar/ forslag til høring ang hjorteviltfovaltning i Verdal Kommune 2022-2025:

Forslaget er å sette ned minstearealet for hjort i Øvre Verdal da bestanden her øker betraktelig år for år. Viser til føre var prinsippet slik at man har mulighet for å justere dette innenfor kommende 4 årsperiode.

Det er flere hjortekommuner som deler opp kommunen i forskjellige minsteareal, dette i forhold til hvor bestandene er.

Valdansvarlig Kulsli/Elnes

 Torbjørn Leirset
Prosjektleder

torbjorn@lagentreprenor.no

+47 994 35 800
lagentreprenor.no

—
Lag Entreprenør AS
Russervegen 6
7652 Verdal

Fra: horingsuttalelse@fra-nettsiden.no

Sendt: 08.03.2022 18:43:42

Til: Postmottak Verdal

Kopi:

Emne: Høringsuttalelse

Vedlegg:

Denne epostens opprinnelse kommer fra utsiden av din organisasjon. Dersom du ikke kjenner til avsenderen må du være varsom med å ukritisk klikke på lenker eller åpne vedlegg.

avsendernavn: Ole Petter Frost

epostadresse: petterfrost@gmail.com

tittel: 2021/3553.

uttalelse: I samråd med leksdal grunneierlag og Leksdal grunneierlags jaktlag, støtter vi forslag til vedtak om fredning i høgbrunsten 2-10 oktober.

Leksdal 8/3-22

Verdal, 09.03.2022

Vedr.: Høringssvar kommunale målsettinger for hjortevilt - saksnr. 2021/3553.

Nedre Verdal Tildelingsområde har ingen kommentarer på overordnede mål for hjorteviltforvaltningen.

Kommentarer til virkemidler for måloppnåelse for elg:

- Det skytes ikke mange store okser i tildelingsområdet, det er overtall av felte fjor okser.
- Andelen unge dyr har og bør fortsatt være høyt, men man kan heller ikke risikere at man blir sittende igjen med dyr som er over høyproduktiv alder, må være en balanse.
- Varierende tider for når trekkelgen kommer, kan komme veldig sent i nedre strøk. Mulig det burde vært vurdert for jakt i januar der trykket på trekkelg og beiteskader er størst.
- Bestandsplaner skal gi fleksibilitet for grunneiere og tilrettelegge for en best mulig måloppnåelse. Blant annet derfor er det vedtatt at en liten andel fellingstillatelser (10 %) kan overføres mellom år i bestandsplanperioden.
- Oppstart og opphold i jakt er en fleksibilitet for grunneiere, jaktfelt og områder og kan variere på de forskjellige stedene.

Nedre Verdal Tildelingsområde

v/Ståle Grønn

Leder, Nedre Verdal Tildelingsområde

VERDAL KOMMUNE
Postboks 24
7651 VERDAL

Vår ref.:
2022/1353-15630/2022/LINASN1

Deres ref.:

Dato:
10.03.2022

Høringssvar fra Steinkjer kommune - kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltningen

Steinkjer kommune viser til høringsbrev datert 11.02.22 fra Verdal kommune angående målsettinger for hjorteviltforvaltningen for neste bestandsplanperiode som går fra 2022 til 2025.

- Verdal har gjort et omfattende arbeid med målsettingene.
- «Notat-hjortevilt i Verdal kommune 2021» oppsummer vektning som en av hovedutfordringene til elgstammen i kommunen, akkurat som det er i mange Trønderske kommuner. Notatet peker videre på at vektning påvirkes av mange faktorer, blant annet beitetilgang/kvalitet på beite, andel eldre kyr og tilgang på eldre storokser. Vår erfaring er at avskytingstrykk, avskytingsmodell og riktig minsteareal er i denne sammenheng viktige verktøy. Disse er i liten grad omtalt i målsettingene.
- Generelt: Målsettingene til Verdal kommune beskriver en grunneierbasert forvaltning med stort handlingsrom. Virkemidler angis i stor grad som oppfordring eller anbefaling. Kommunen har et stort ansvar for å minimere konflikten med andre interesser, som jordbruk, skogbruk, samferdsel og naturmangfold. Dette stiller store krav til utarbeidelsen av bestandsplanen, bestandsplanene må også ses i sammenheng, og godkjenning av disse må ivareta kommunens målsettinger.
- S. 6 Krav til innhold i bestandsplanene for godkjenning vil være med på å sikre jevnere kvalitet på planene samt i større grad sikre at kommunens målsettinger for utviklingen av elgstammen ivaretas. Hovedutfordringene kunne i større grad vært spesifisert i disse kravene.
- S. 4 målsettinger: «Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett elg og beitekartlegging.»: Forvaltningen bør baseres på kunnskap innhentet fra «sett elg», «skutt elg», beitetaksering av skog, kartlegging av beiteskader på innmark, konflikter i forhold til friluftsliv og trafikk/irregulær avgang. Dette bør inkluderes både i forarbeider, overordnede og kortsiktige mål, og sikre at de henger sammen. Kartlegging av beiteskader på innmark og en sammenstilling av irregulær avgang mangler. Slik kartlegging og sammenstilling av informasjon er viktig for å sikre at områder med skader eller påkjørsler inkluderes i bestandsplanen. Dette bør også spesifiseres i de krav som settes til innhold i bestandsplanen.
- Det er positivt at man ønsker å gi elgen mest mulig fred i tiden for høgbrunst slik at storoksene slipper til. I Steinkjer kommune viser eggstokkundørsøkelser av elg at tidspunktet for høgbrunst kan ha forskjøvet seg noe de seinere åra.

- Hjortebestanden vurderes i målsettingene som for stor i forhold til beitegrunnlaget. Hjortejakten skiller seg i betydelig grad fra elgjakten. Hovedutfordringen blir dermed tilstrekkelig avskyting. Målsettingene kunne i større grad tatt tak i denne problematikken.

Åsa Sakshaug Okkenhaug
Enhetsleder landbruk

Linn Aasnes
Naturforvalter

Elektronisk dokumentert godkjenning uten underskrift.

VERDAL KOMMUNE

Postboks 24

7651 VERDAL

Vår dato:	09.03.2022	Vår referanse:	202212771-2	Vår saksbehandler:
Deres dato:	14.02.2022	Deres referanse:	2021/3553	Runar Myrvang

Trøndelag fylkeskommunes svar på høring av kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning i Verdal kommune 2022-2025

Trøndelag fylkeskommune viser til Verdal kommunes høring av kommunale mål for forvaltning av hjorteviltet i kommunen. Fylkeskommunen som regional myndighet for høstbare viltarter støtter innholdet i ny målsetting og synes kommunen har gjort mye godt arbeid knyttet til dette. Fylkeskommunen har ingen merknader til målsettingen da den synes å være i henhold til hjorteviltforskriften. Men fylkeskommunen har noen kommentarer som kan sees på som faglige råd.

Elg

Fylkeskommunen har ingen merknader til de konkrete målene for elgforvaltningen. Nedadgående kalveproduksjon og slaktevekter er negative trender som er vanskelige å snu, men det er positivt at kommunen har fokus på det. Produktivitet påvirkes av flere faktorer.

Virkemidlene er fornuftige med tanke på å øke gjennomsnittsalder på voksne dyr. Kommunen skriver at ut fra felt elg per jegerdag så har det vært en bestandsreduksjon de siste årene, dette har vel vært en ønsket utvikling. Når målsettingen er å øke slaktevekter og produktiviteten i bestanden er det også viktig å opprettholde høy nok avskyting slik at ny bestandsvekst unngås. Nedgangen i slaktevekter og fruktbarhetsrater i Trøndelag skyldes ifølge overvåkningsprogrammet for hjortevilt sannsynligvis at mindre mat nå er tilgjengelig per individ som følge av høy bestandstetthet over tid. I tillegg kan klimaendringer ha påvirkning.

Videre er det ei henstilling fra kommunen om opphold i jakta i perioden 2. oktober til 10. oktober for at elgen skal ha mest mulig ro i brunsten. Det er ingen forskning som viser at dette har effekt med tanke på f.eks. kalveproduksjon. Resultater fra overvåkningsprogrammet for hjortevilt, hvor blant annet Verdal er med, har vist at brunsten er på sitt mest intensive i slutten av september. Så hvis et opphold i jakta skal ha effekt, noe som er veldig usikkert, så bør nok pausen være første uka av jakta.

Fylkeskommunen mener kommunen heller bør ha fokus på indeksen sett ku per okse. Lav okseandel i bestanden kan føre til forsinket parring og i verste fall at ikke alle

Trøndelag fylkeskommune

Seksjon Kommunal

kjønnsmodne elgkyr blir bedekt. Hvordan dette er for elgbestanden i Verdal er ikke godt å si, men det bør unngås at andelen sett ku per okse fortsetter å øke slik den har gjort de siste årene. Kjønnsforholdet er i ferd med å bli veldig skeivt.

Det er positivt at kommunen omtaler hvordan vald uten godkjent bestandsplan får sin tildeling. Her kan det også presiseres at det alltid skal rundes nedover når antall fellingstillatelser skal beregnes.

Hjort

Fylkeskommunen synes det er fornuftige mål og virkemidler som beskrives. Det er viktig med et fokus på bukk og andelen voksne dyr. Her kan det være fornuftig å følge med på indeks som sett spissbukk per bukk som kan gi et bilde på alderssammensetningen i bestanden.

Rådyr

Fylkeskommunen støtter målet om økt avskyting av rådyr, særlige i gode år. Det er nok et potensiale for økt uttak av rådyr også i Verdal. Fylkeskommunen støtter også målet om større vald. Større enheter med kvotefri jakt vil gi en større fleksibilitet for jegerne og ei forenkling av administrasjon for kommunen. Når det gjelder fellingsrapporter er det fornuftig med bedre informasjon til valdansvarlige. En del jegere er nok ikke klar over at det er mulig å registrere skutt rådyr i hjorteviltregisteret eller i appen sett og skutt på samme måte som for elg eller hjort. Den eneste forskjellen er at registrering må gjøres på valdnivå og ikke jaktfeltnivå. Dette vil også være ei forenkling for valdledere hvis jegerne gjør denne jobben selv.

Andre innspill

I avsnittet om ettersøk og fallviltbehandling skrives det at kommunen overtar ansvar for ettersøk når dag en av ettersøk etter påskutt dyr har gått ut. Dette gjelder kun hvis påskutt dyr har kommet over på annet vald. Hvis dyret oppholder seg innen eget vald kan pliktig ettersøk pågå ut dagen etter skadeskyting. Men rettighetshaver og kommunen/politiet skal ha beskjed om hva som har skjedd etter første dag. Kommunen kan godt presisere at det er kommunen som avgjør når et ettersøkt kan avsluttes.

Med vennlig hilsen

Anne Caroline Haugan
Seksjonsleder

Runar Myrvang
rådgiver viltforvaltning

Dette dokumentet er godkjent med elektronisk signatur

Fra: Verdal Fjellstyre (verdal@fjellstyrene.no)

Sendt: 08.03.2022 14:01:22

Til: Forsell, Mads

Kopi:

Emne: Utskrift av fjellstyreprotokoll sak 11/22 - Høringsuttalelse

Vedlegg:

Denne epostens opprinnelse kommer fra utsiden av din organisasjon. Dersom du ikke kjenner til avsenderen må du være varsom med å ukritisk klikke på lenker eller åpne vedlegg.

Sak nr. 11/22

Møtedato:03.03.2022

Saksbehandler: Jon Stamnes

Arkiv nr.

Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning 2022-2025

Oversendelse fra Verdal kommune av 11.02.22

Saksopplysninger:

Kommunen har sendt ut et forslag til kommunale målsetting for elg-hjort og rådyrforvaltning.

Målsetting for storviltforvaltning:

- Robust stammer med friske dyr av elg, hjort og rådyr som produserer et høstingsverdig overskudd for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Negativ trend for slaktvekter og produktivitet hos elg skal stoppes
- Utvikling i bestandene av storvilt må vurderes i forhold til hverandre med hensyn til størrelse slik at beitebelastning fra hjorteviltet ikke medfører utarming av beitegrunnlag som følge av overbeiting.
- Elg og hjortebestand skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jord-skogbruk naturmangfold og trafikk
- Kommunen ønsker økt kunnskap om elgens og hjortens påvirkning på jord-skogbruk når det gjelder beiteskader
- Forvaltning sv elg og hjort skal baseres på kunnskap innhenta ved bruk av sett elg/hjort og beitekartlegging.
- Unngå ukontrollert bestandsvekst av rådyr
- Legge til rette for økt avskyting av rådyr, særlig i områder med stor belastning på vinterbeite.
- Antallet påkjørsler av rådyr skal reduseres.

Kommunens forslag til virkemidler for måloppnåelse:

- Jakt er det viktigste virkemiddel for å styre elg-og hjortebestand.

- For rådyrjakt ønsker kommunen å stimulere grunneierne til å opprette større vald og med kvotefr jakt.
- For å øke slaktevekter og kalvproduksjon må gjennomsnittsalder i elgstammen økes. For å øke alderen i elgbestand er et høyt uttak av unge dyr en forutsetning.
- Sikre et tilstrekkelig antall store elgokser og store bukker av hjort, ved å oppfordre valdene til å fokusere på bevaring av store handyr.
- Valdene kan ha "skrapdyrordning" for å stimulere til økt uttak av små dyr av elg.
- Øke avskyting i områder av elg i områder høyt beitetrykk og negativ utvikling i slaktevekter og produktivitet.
- Mindre tildeling elg i områder hvor stammen viser bestandsnedgang og beitegrunnlaget tillater det.
- Økt uttak av elg sent i jakta og nært svenskegrensa for å begrense trekkelg som påvirker Vinterbeite.
- Skjømte skogen slik at den gir bedre beitetilgang for elg og hjort.
- Kommunen vil stimulere valdene til å ha felles forvaltningspraksis.
- Henstilling til å ha pause i elgjakta mellom 2.-10.oktober for at elgen skal ha ro i høgbrunsten.

Bestandsplanbasert forvaltning –

- Planperiode på 4 år både for elg og hjort.

Krav til bestandsplan

- Vurdering av stammer av elg/hjort i området i forhold til kommunal målsetting.
- Vurdering av hvordan elg/hjortestammer har utvikla seg til foregående planperiode.
- Mål for plan- beskrive tiltak som gjennomføres for at elg/hjortestamme skal harmonisere med kommunal målsetting.
- Årlig avskyingsplan som bidrar/holder elg/hjortestamme i område så tett opp mot kommunal målsetting som mulig.
- Årlig evaluering av årets jakt opp mot kommunele mål og bestandsplanmål.
- Avskytingsplan for elg skal inneholde følgende dyrekategorier :
 - Elg: Kalv, 1,5årog eldre handyr, 1,5 år og eldre hundyr.
 - Hjort: Kalv, Spissbukk 1,5 år og eldre hundyr, 2,5år og eldre handyr.
- Årlig planlagt uttak i hver kategori skal oppgi i antall og prosent.
- Avskytingsplan kan deles opp i flere kategorier, men andelen kalv i uttak skal presiseres.

Vesentlig avvik

For elg anser Verdal kommune anser vesentlig av fra plan ved felling av elg over 10% av årlig tildeling. Dersom det skjer kan kommunen gå inn og tildele dyr påfølgende år etter §16 i hjorteviltforskriften.

For hjort anser kommunen vesentlig avvik som avvik over 10% av årlig tildeling. Her kan i derimot inntil 10% av ubenyttede årlig kvote overføres til neste år, og dermed kan årlig tildeling overstiges med inntil 10%.

På samme måte som for elg kan kommunen også for hjort gå inn og tildele dyr påfølgende år etter §16 i hjorteviltforskriften dersom avviket blir høyere.

Andre mål og retningslinjer

Rapportplikt

- Valdansvarlig pålagt å rapportere fellingsresultat innen 14 dager etter jaktslutt
- Jaktfeltansvarlig skal rapportere sett elg/hjort – elektronisk
- Rådyrrapporter leveres landbrukskontoret
- Kjeve av elg/hjort leveres kommune etter nærmere anvisning.

Ettersøk/fallvilt

- Kommunens fallviltgruppe har ansvar for å ivareta ettersøk når en dag av ettersøk etter påskutt dyr har gått ut,

Fellingsavgift

Reguleres årlig i henhold til Miljødir. øvre fastsatte rammer

Saksbehandlers vurderinger:

Saksbehandler har anmerkning til kommunens punkt om "Avvik, " og det går ut på at for elg bør teksten være den samme som for avvik vedr hjort som er følgende:

Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 10% av årlig tildeling. Det betyr at inntil 10% av ubenyttede årlig kvote overføres til neste år, og at årlig tildeling overstiges med inntil 10%. Bakgrunnen for å mene dette er at det bør være lik fleksibilitet i årlig tildeling både for elg og hjort, og inntil 10% av ubenyttede kvote som overflyttes fra et år til et annet er ikke mye.

For øvrig har saksbehandler ingen kommentar til kommunens målsetting for hjorteviltforvaltning.

Forslag til vedtak:

Legges fram uten forslag til vedtak.

Styrets vurdering

Fjellstyret støtter i hovedsak kommunens målsetting for hjorteviltforvaltning.

Styret vil imidlertid anbefale kommunen å oppfordre andre grunneiere til å utsette elgjaktstart til 10.10. Hovedbegrunnelse for dette er at elgen bør få fred i hovedbrunstperioden i slutten av september/begynnelse av oktober. Ved ro i denne perioden øker sjansen for tidligere paring som igjen medfører tidligere kalvefødsel året etter. Dette vil igjen ha betydning for størrelsen på 1,5åringer det påfølgende år. Hunndyr på 1,5år som på høsten har nådd en levendevekt på ca 300kg*, vil da gjerne vise sin første brunst. Fjellstyret mener også at hensynet til friluftsliv og beitenæring tilsier at elgjaktstart utsettes til 10.10.

Vedtak:

Som høringssvar oversendes Fjellstyrets vurderinger til kommunen. Enstemmig.

mvh

for Verdal Fjellstyre

Jon Stamnes

Valdet Øvre Verdal
c/o Værdalsbruket AS
firmapost@verdalsbruket.no

Vuku, 9. mars 2022

Verdal kommune
v/ Utmarksnemnda
postmottak@verdal.kommune.no

HØRINGSSVAR KOMMUNALE MÅLSETTINGER FOR HJORTEVILTFORVALTNING

Viser til høringsbrev datert 11.02.2022. Våre kommentarer går kun på de foreslåtte målsettingene. Notatet som omhandler hjorteviltet i Verdal kommune 2021 vil inngå i vurderingene som må gjøres ved utarbeidelse av ny bestandsplan.

Vi har ingen merknader til de overordnede kommunale mål.

Mål for forvaltning av elg:

Vi er av den oppfatning at beitetakster ikke bør tillegges for stor vekt i vurderingene. De bør først og fremst benyttes til å fange opp utvikling over tid. Den enkelte takst sier lite om hvorvidt bestanden er for stor eller lav. Bakgrunnen for vår holdning til beitetakster er den effekt man har på beiteressursen som følge av trekkelg fra Sverige. Dette er godt dokumentert gjennom to store merkeprosjekt. Enkelte år når snøen kommer tidlig har man mulighet til å beskutte trekkelgen gjennom jakt, men i mange år kommer trekket så sent at jakten er avsluttet. Skal man jakte målrettet på elg som trekker til Verdal og beskatter vinterbeiteressursen må man åpne for jakt i januar. Sannsynligheten for å felle trekkelg er større jo nærmere riksgrensa jakten foregår senhøstes.

Andelen unge dyr i uttaket har vært høyt i mange år. Vi er enig i at det er riktig å opprettholde dette fremover. Det skytes få store okser. Utfordringen er nok heller at det skytes for mange okser totalt, slik at effekten blir at det ikke rekrutteres nok okser som får bli store. En strategi om å skyte enda flere små dyr/ okser vil bare forsterke dette. For å få flere voksne dyr/ store okser må det skytes tilstrekkelig antall kalver samtidig som man skyter færre dyr totalt.

Det er henstilt om fredning i brunstperioden. Dette er dokumentert å ikke ha effekt gjennom tidligere undersøkelser i regi av forskningsinstitusjoner. Det foregår mye annen jakt i dette tidsrommet i tillegg til sanking av bær, sopp osv. og elgjakten betyr neppe noe særlig fra eller til. Samjakt har vært praktisert i mange år og fungerer godt.

Vi ser ikke poenget med å presisere at ubenyttet kvote bortfaller ved bestandsplanperiodens slutt. Det fremstår som relativt åpenbart. Vi tolker dette dithen at man som tidligere kan overføre dyr som ikke er felt det ene året over til det neste i de 4 årene bestandsplanen gjelder.

Vi stiller spørsmålstegn ved om det er realistisk å fastsette en grense for beiting av toppskudd på gran. Det er neppe slik at det er mulig å komme helt bort fra at det beites gran. Noen grantrær synes å prefereres av hjortvilt og beites relativt hardt. Hvorvidt grensen skal være <1% er vanskelig å vurdere. Her kan det være mulig å innhente kunnskap fra prøveflatene Landsskogtakseringen har rundt omkring i landet.

Vi ser ingen dramatisk negativ utvikling i de parameterne som er listet opp under konkrete mål. Vi er imidlertid enig i at en positiv utvikling i disse parameterne er en fornuftig målsetting på kort sikt.

Mål for forvaltning av hjort:

Vi ser ingen grunn til at innmark skal inngå i tellende areal. Det er ingen begrensning i dagens tellende areal om man ønsker å øke kvotene innen valdene. Dersom Verdal kommune åpner for dette, må hele regelverket gjennomgås for å få en faglig begrunnelse for fastsetting av minsteareal. Dagens system følger som kjent eierkategori, og det finnes det ikke faglig begrunnelse for.

For hjort, hvor kvoten er relativt lav, vil en bestemmelse om at 10% avvik vurderes som vesentlig kunne bidra til at valdet blir restriktiv i å tildele tilleggsdyr

Mål for forvaltning av rådyr:

Ingen merknader.

Andre mål og retningslinjer:

Det er ikke riktig slik det står i høringsdokumentet at kommunen overtar ansvaret for ettersøk ved utløpet av dagen dyret er påskutt. Hvis viltet oppholder seg innenfor eget vald, så plikter jeger eller et jaktlag å drive ettersøk den samme dagen som skadeskytingen fant sted, og ut den neste dagen. Hvis dyret ikke er funnet andre dag, så overtar kommunen ansvaret for ettersøket.

Styret i valdet Øvre Verdal

Anders Børstad (s)

Ole Petter Helden (s)

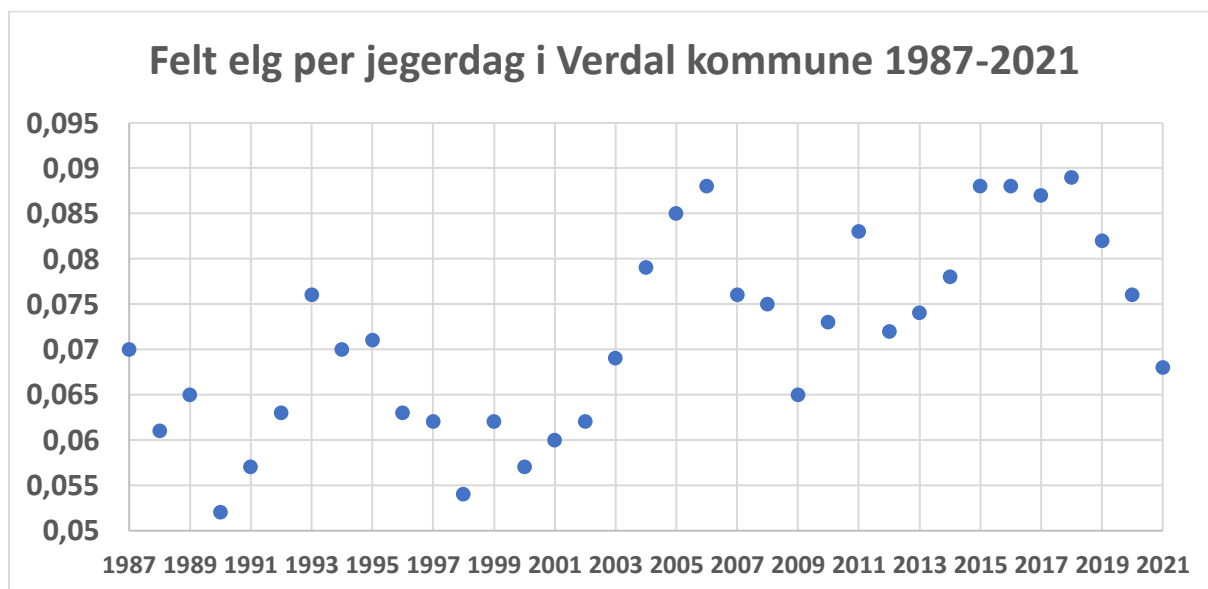
Jon Stamnes (s)

Notat – hjorteviltet i Verdal kommune 2021

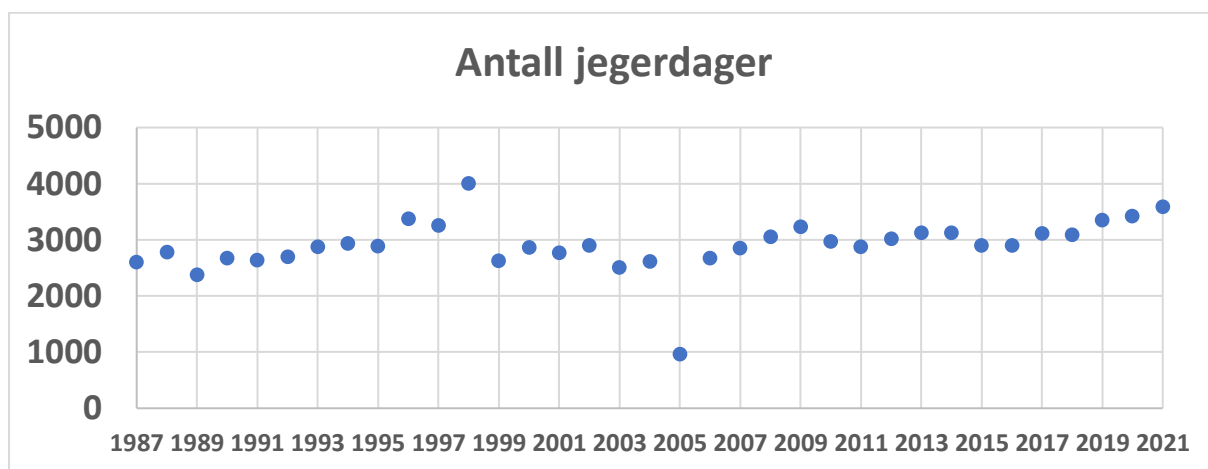
NINA gjorde en vurdering av styrker og forbedringspotensial av sett elg- og sett hjort-overvåkingen i 2014 (NINA Rapport 1043). Basert på vurderingene der presenteres noen hovedparameter fra sett- og skutt elg- og hjorteovervåkingen. For rådyr har vi kun fellingsstatistikk.

Elg

Figur 1 viser den langsiktige utviklingen i tetthet av elg basert på felt elg pr jegerdag. Mens den langsiktige trenden er en økning i tetthet, er den kortsiktige trenden (2018-2021) en nedgang i tetthet. NINA poengterer at jegerinnsatsen påvirker denne parameteren, slik at tettheten trolig undervurderes når jegerinnsatsen går opp og motsatt. Figur 2 viser at jegerinnsatsen har gått betydelig opp i forrige planperiode, noe som tilsier at bestandsnedgangen ikke er like bratt som felt elg per jegerdag gir inntrykk av. Økningen i jegerdager kommer i all hovedsak fra økt jaktinnsats i Øvre Verdal sør for Helgaa.

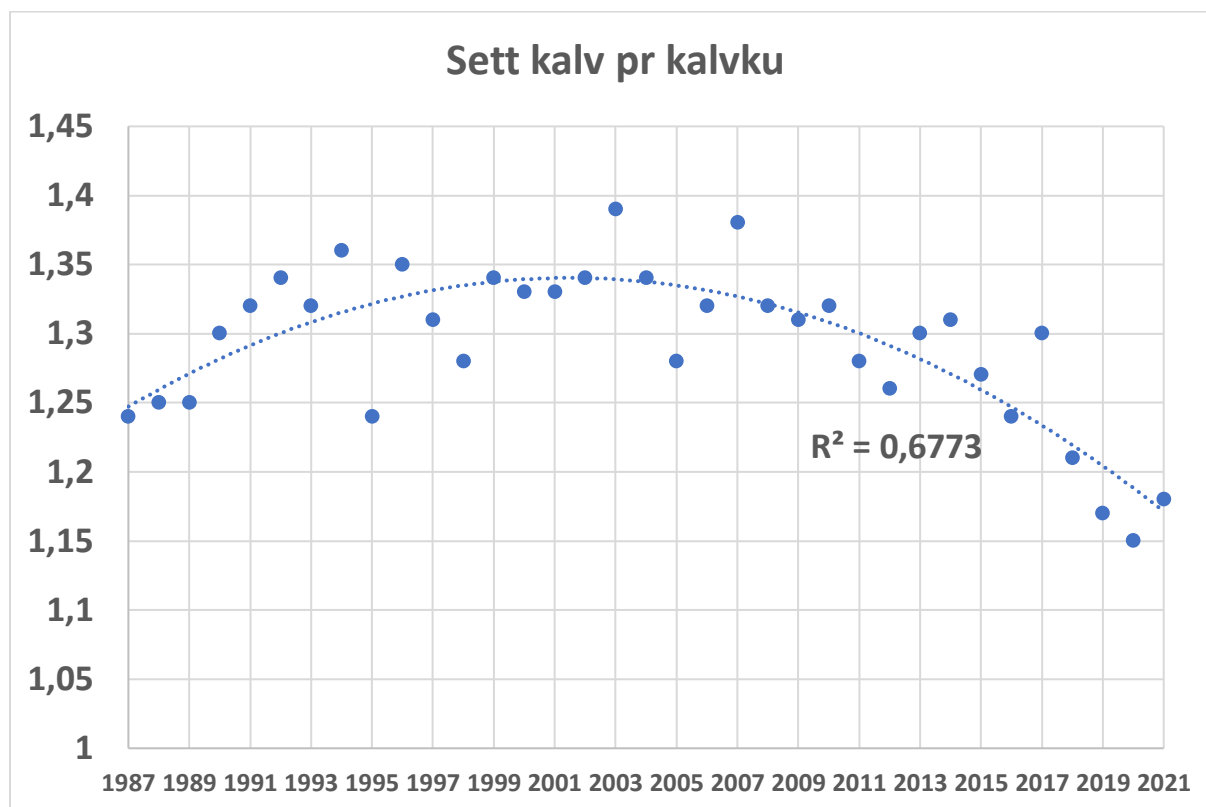

Figur 1. Felt elg per jegerdag i Verdal kommune i perioden 1987-2021.

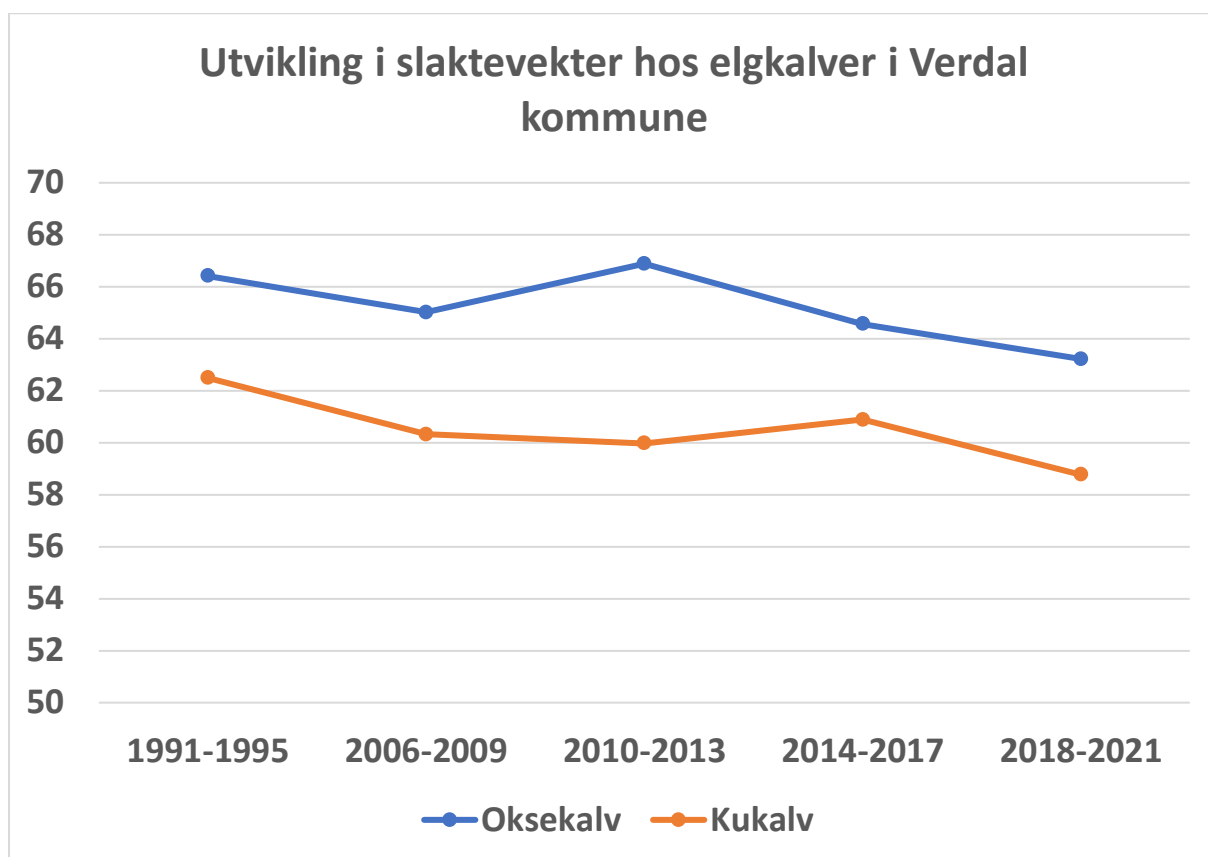
Figur 2. Antall jegerdager for perioden 1987-2021.

Produktiviteten i elgbestanden målt som sett kalv per kalvku er sterkt synkende (Fig. 3). Dette er som oftest et tegn på at kondisjonen i bestanden er synkende. Samtidig er det stor variasjon innad i kommunen (Fig. 11).

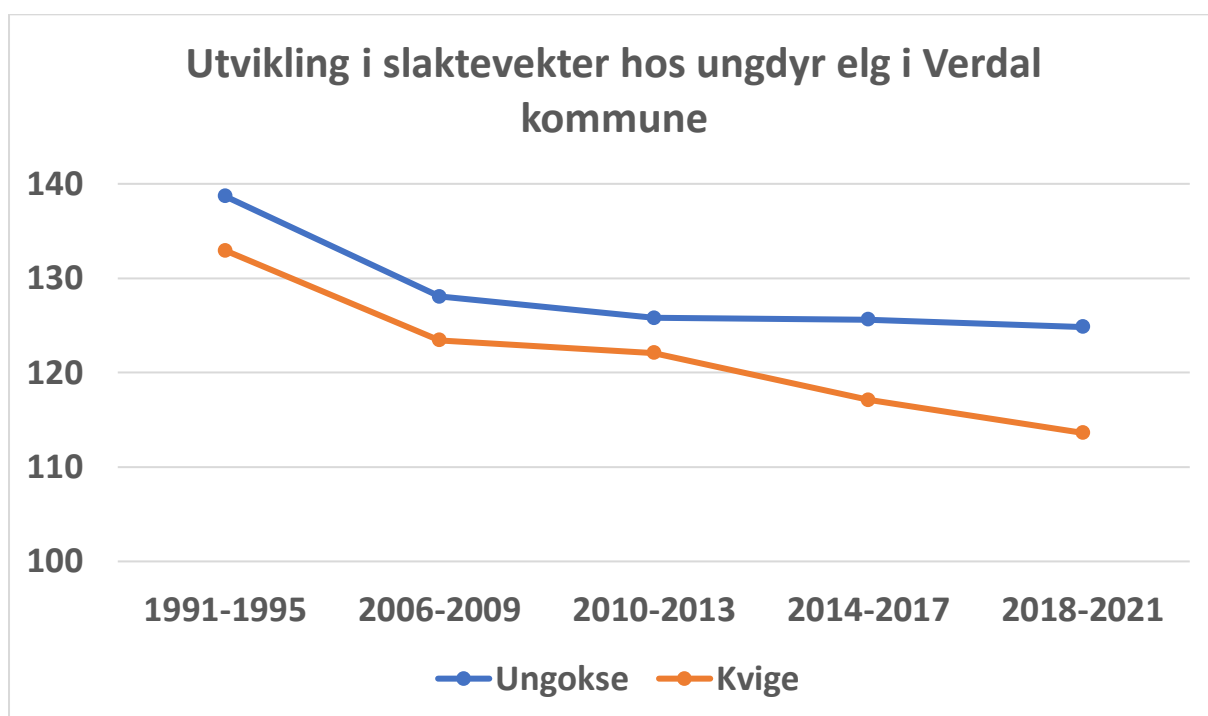

Figur 3. Utviklingen i sett kalv per kalvku i perioden 1987-2021.

Utviklingen i slaktevekter understøtter en slik forklaring (Fig. 4 & 5). Med stadig synkende vekter hos elgkviger, vil denne utviklingen trolig fortsette. Nedgangen i slaktevekter og antall kalver per kalvku er ifølge NINA mest trolig en effekt av høye bestandstettheter og økt konkurranse om maten over tid. Beitekartleggingen som ble gjennomført i 2021 viser at det trolig er slik at beiteressursen for hjorteviltet forringes over tid i de områdene som har høyest beitetrykk. Økt tetthet og utbredelse av hjort, og til dels økt tetthet av rådyr kan også være en medvirkende faktor til dette. Samtidig kan klimavariasjon, sykdommer og forvaltningsmessige forhold spille en rolle. For eksempel kan de lave slaktevektene på kalv de siste årene ha sammenheng med høye temperaturer i juni.

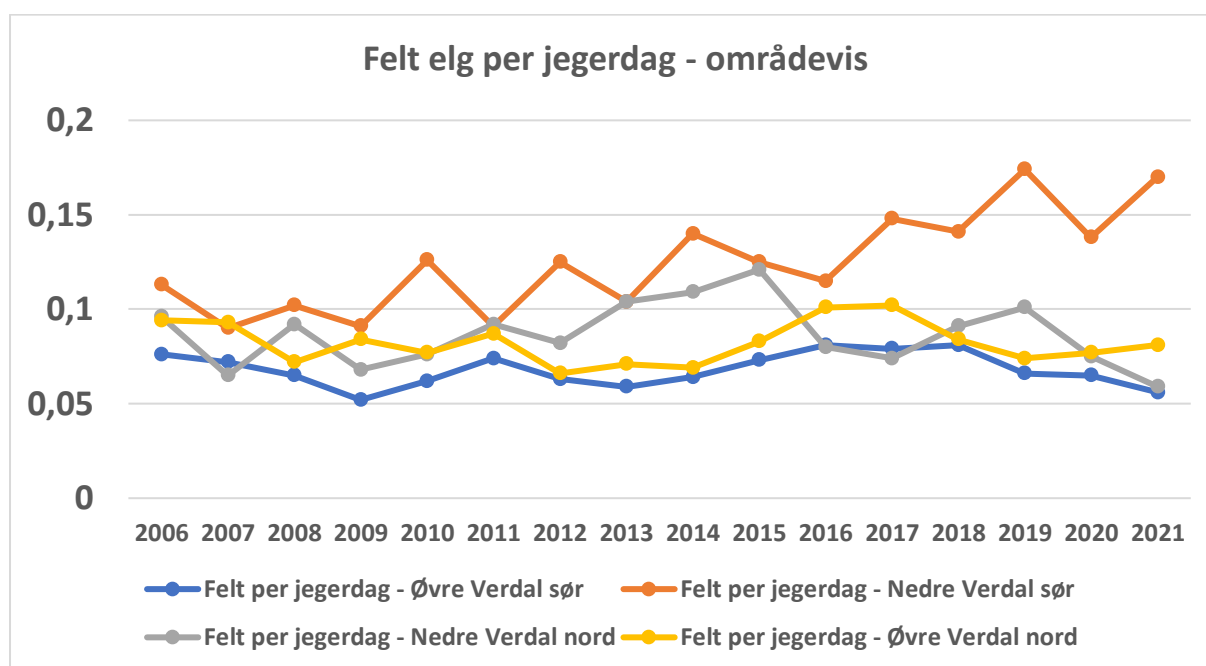
Figur 4. Utvikling i slakteveker hos elgkalver som gjennomsnitt for 4-årsperioder (5 år i første periode).

Figur 5. Utvikling i slakteveker for ungdyr som gjennomsnitt for 4-årsperioder (5 år i første periode).

Bestandsutvikling områdevis

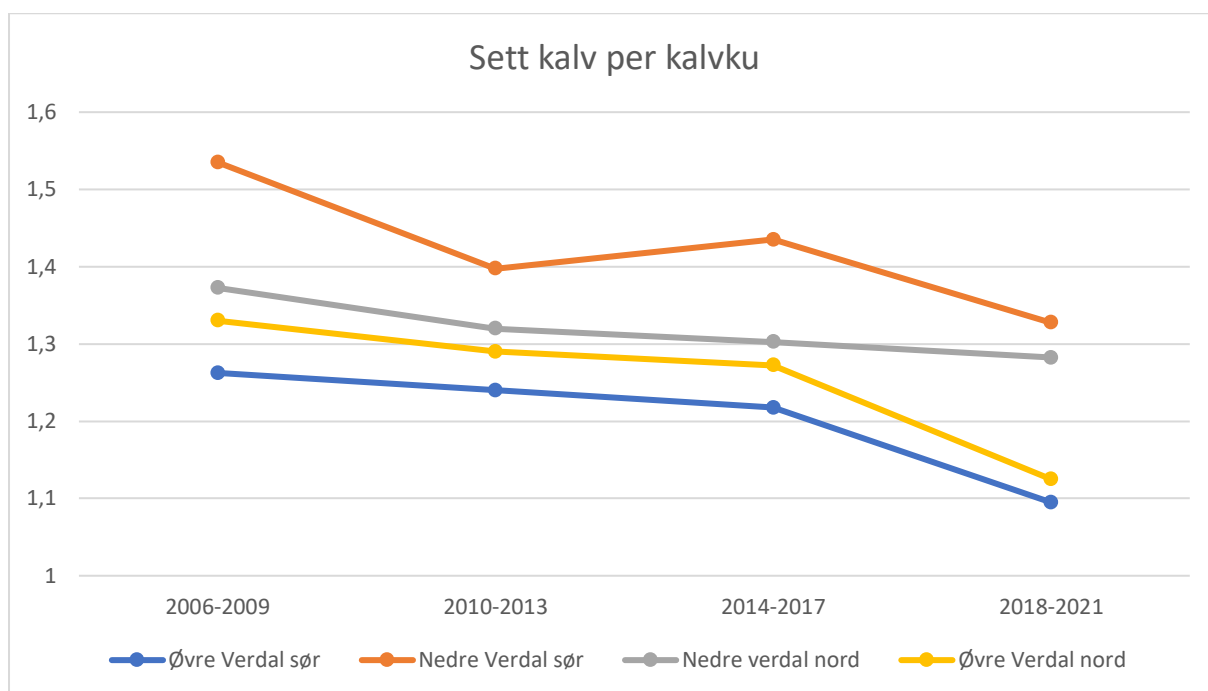
Beitekartleggingen viste betydelig geografisk variasjon innad i kommunen. Elgundersøkelsen fra 2005-2010 pekte også på geografiske adferdsmønstre innad i kommunen. Mens elger merket nord for Verdalselva/Helgåa var stasjonære var det en stor andel trekkende elg sør for Verdalselva/Helgåa, hvor en andel av elgene som oppholdt seg i Verdal om vinteren hadde sommerområder helt over på svensk side. I tillegg var det en lavere andel elg med trekkadferd nærmere Trondheimsfjorden. Basert på kunnskapen fra elgundersøkelsen og beitekartleggingen har vi derfor sett etter geografisk variasjon i bestandsutviklingen innad i kommunen. Tettheten av hjort har også vært en del av denne vurderingen. Målt som felt elg per jegerdag er tettheten av elg betydelig høyere i Nedre Verdal sør, sammenlignet med resten av kommunen (Fig. 6).

Figur 6. Utviklingen i felt elg per jegerdag fordelt på fire delområder. Hvilke jaktfelt som inngår i hvert delområde fremgår av figur 9.

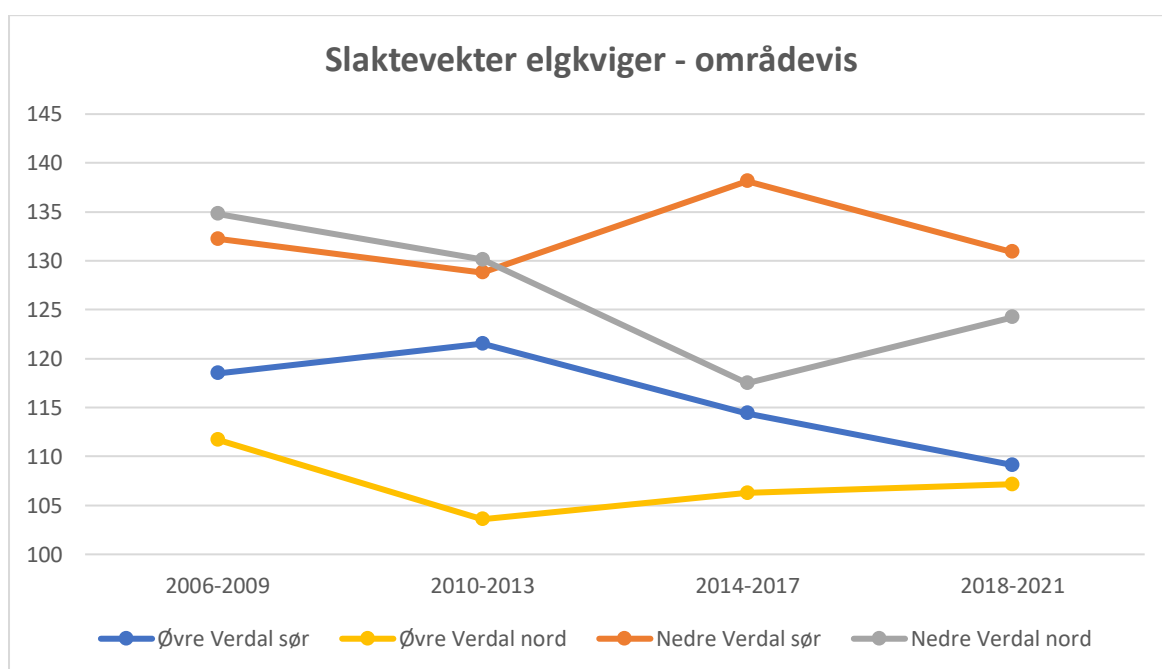
Det er en tydelig negativ trend i Øvre Verdal sør for Helgåa, både når det gjelder produktivitet, slaktevekter på elgkviger og tetthet av elg målt som felt elg per jegerdag. Dette stemmer godt med resultatet fra beitekartleggingen, som viste betydelig lavere tetthet av viktige beiteplanter for elgen samt betydelige beiteskader på granplanter innenfor det samme området. Beitepresset i dette området kan mest sannsynlig kobles til at det er vinterbeiteområde for trekkende elg og økende tetthet av hjort. Det er all grunn til å anta at de negative trendene vil fortsette om ikke det totale beitetrykket i området reduseres.

For de andre områdene er ikke trendene entydige. Sør for Verdalselva er forholdene for elgen bedre i jaktfeltene tilhørende Nedre Verdal vald (Rosvold, Heitlo/Ness, Sundby/Kvello og Verdal søndre). Høy tetthet i dette området er sammenfallende med utviklingen i Frol. Vedvarende tetthet på dette nivået er neppe bærekraftig, og det er antydning til nedgang i både produktivitet og slaktevekter i Nedre Verdal sør og Frol.

Figur 7. Gjennomsnitt av sett kalv per kalvku for 4-årsperioder i 4 delområder. Øvre Verdal nord og sør for Helgåa/Verdalselva, og Nedre Verdal nord og sør for Verdalselva.

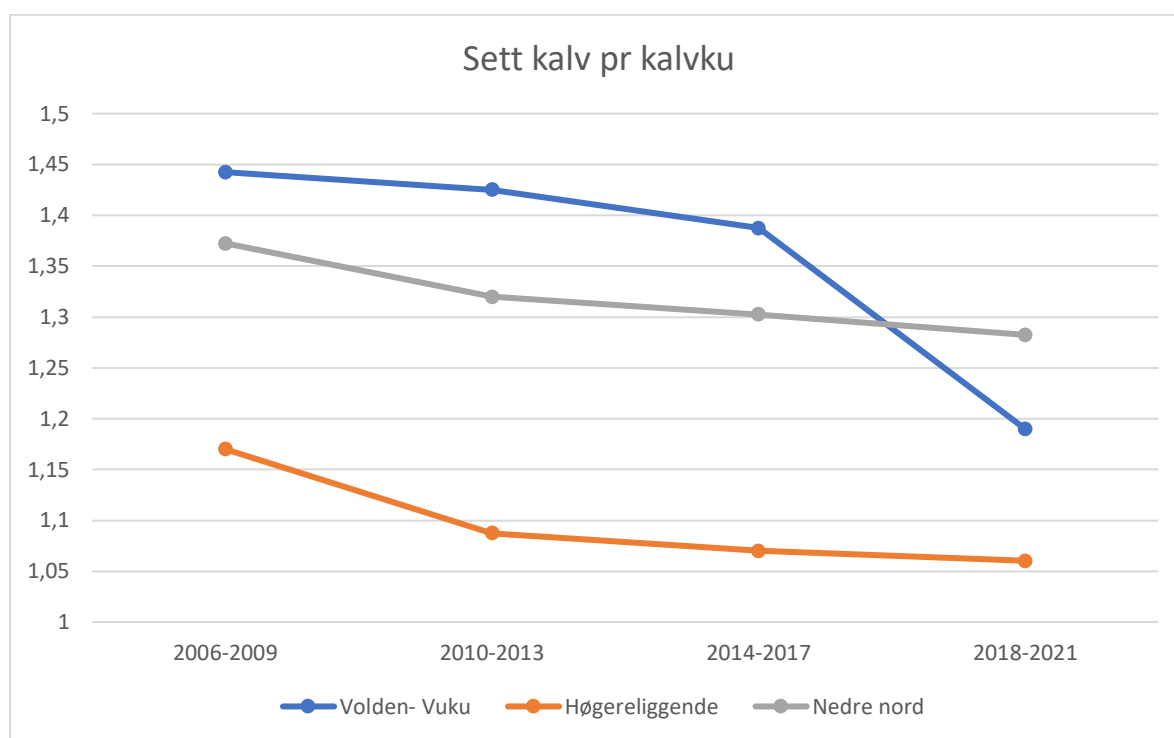
Når det gjelder bestandsutviklingen nord for Verdalselva/Helgåa er det viktig å ha med seg bestandsutviklingen i tilgrensende områder i Steinkjer. Både Ogndal tildelingsområde og Sparbu tildelingsområde har i en periode økt avskytingen betydelig for å ta ned bestanden (Fig. 12). Dette har trolig også hatt en effekt på bestandsutviklingen i Verdal nord for Verdalselva/Helgåa. I Nedre Verdal nord for Verdalselva har det vært en nedgang i felt elg per jegerdag i løpet av planperioden. Det er ingen tydelige negative trender i slaktevekter og produktivitet innenfor området. Det er heller ingen klare indikasjoner på at beitebelastningen er for høy.

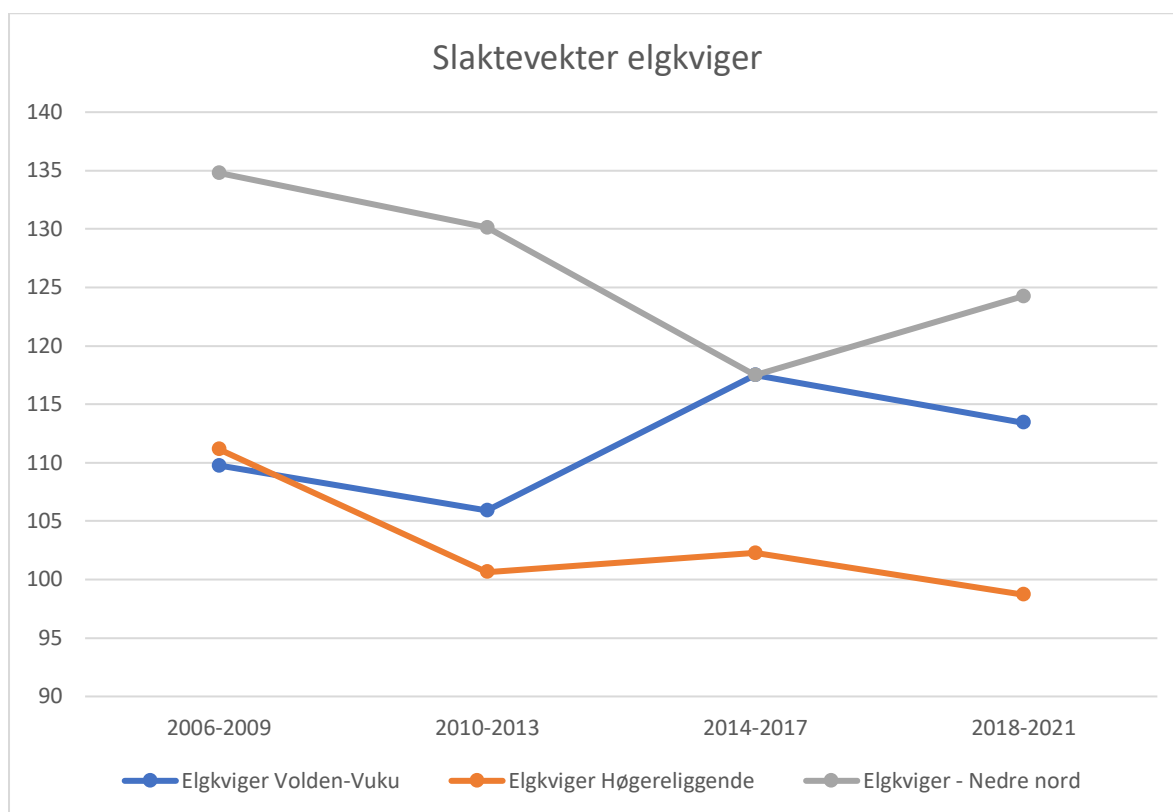
Figur 7. Slaktevekt for elgkviger områdevis. Gjennomsnitt 4-årsperioder.

Utviklingen i Øvre Verdal nord for Helgåa viser at slaktevektene hos kviger er stabilt lav, men viser en antydning til positiv utvikling i siste planperiode (Fig.7). Økningen i gjennomsnittsvekter i siste planperiode skyldes at det er felt relativt flere elgkviger i de mer produktive jaktfeltene mellom Volden og Vuku enn tidligere. Når man deler opp statistikken blir bildet mer entydig. Det har vært en nedgang i slaktevektene for elgkviger sammenlignet med forrige periode både i området mellom Volden og Vuku, og i de høgereliggende jaktfeltene (Helgådalen nord, Skjækerdalen, Green/Åkran, Malsådalen og Leksdal/Malså). For de høgereliggende jaktfeltene er slaktevektene i gjennomsnitt for fireårsperioden for første gang under 100 kg (Fig. 9).

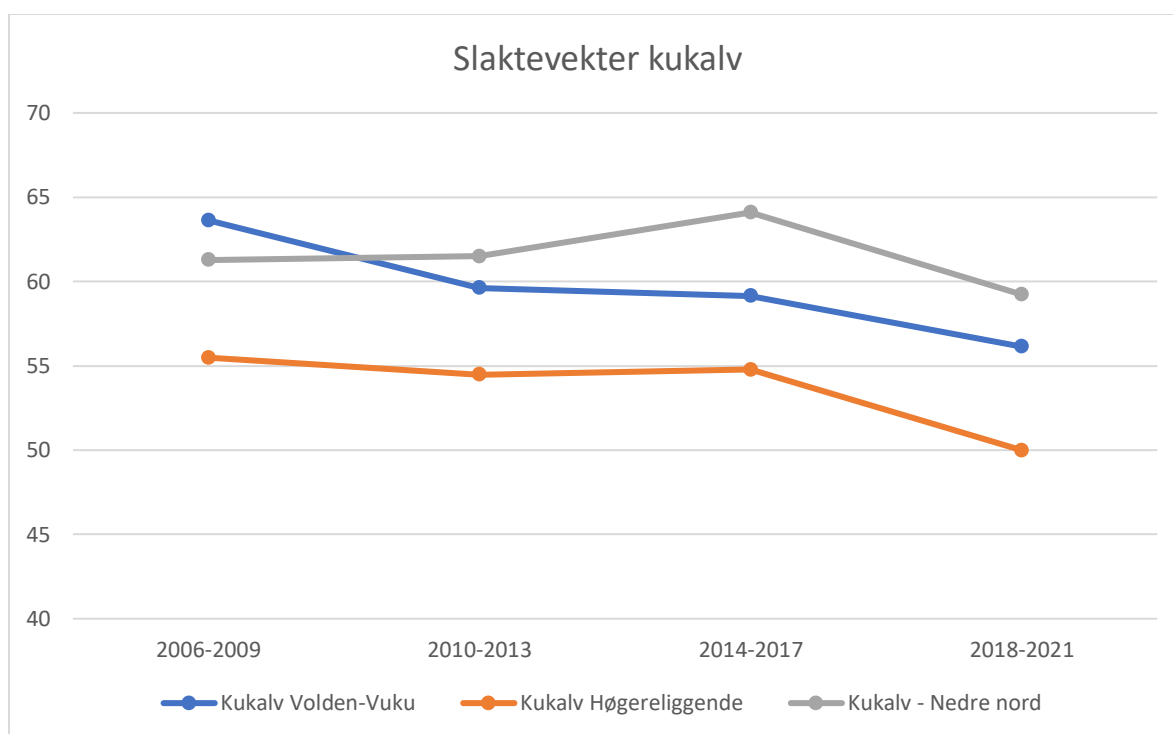
Den langsiktige trenden for sett kalv per kalvku er synkende (Fig. 8). Det er store forskjeller innenfor området, med betydelig bedre produktivitet lengst vest. Ser man på produktiviteten for de høgereliggende jaktfeltene, er utviklingen i sett kalv pr kalvku nedadgående på et lavt nivå. Samtidig er den største relative nedgangen mellom Volden og Vuku.

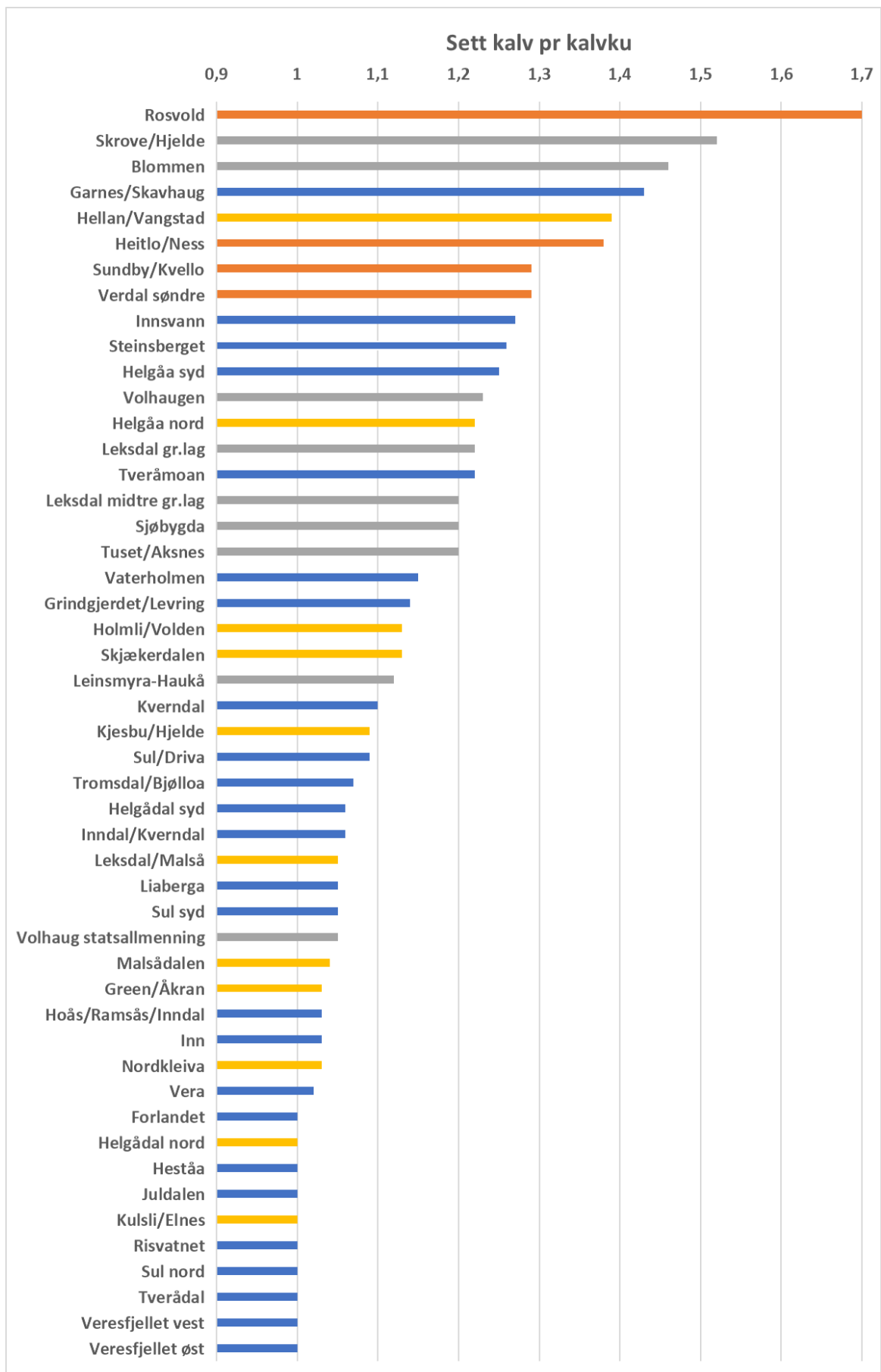
Figur 8. Gjennomsnittet for sett kalv per kalvku for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

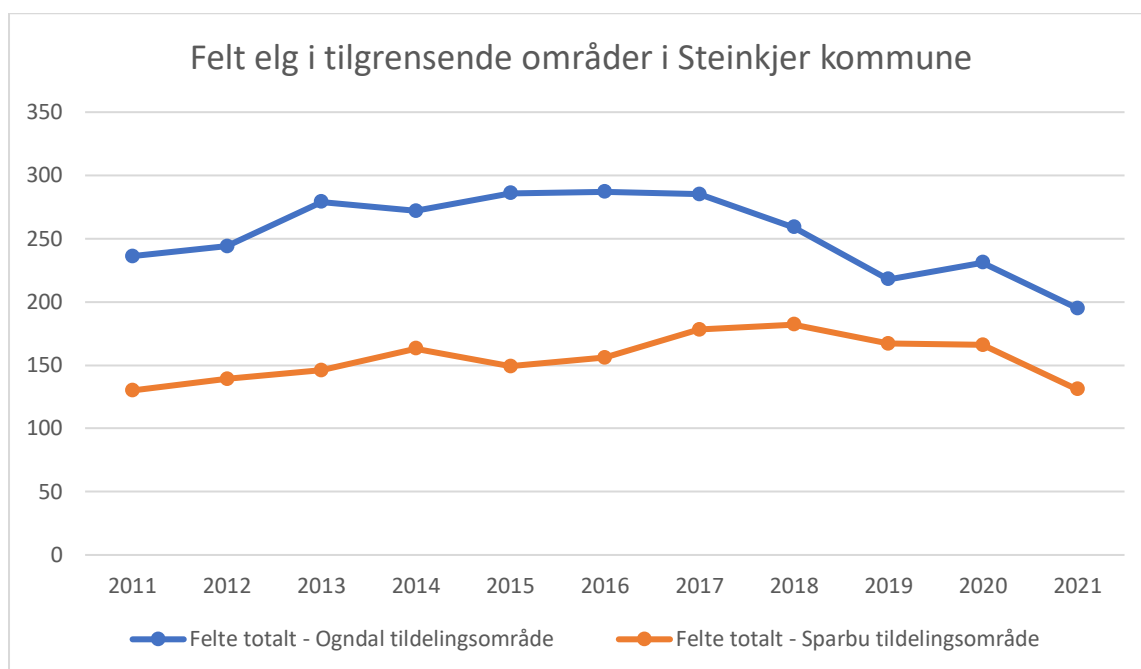
Figur 9. Gjennomsnittet av slaktevekt for elgkviger for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

Figur 10. Gjennomsnittet av slaktevekt for kukalver for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

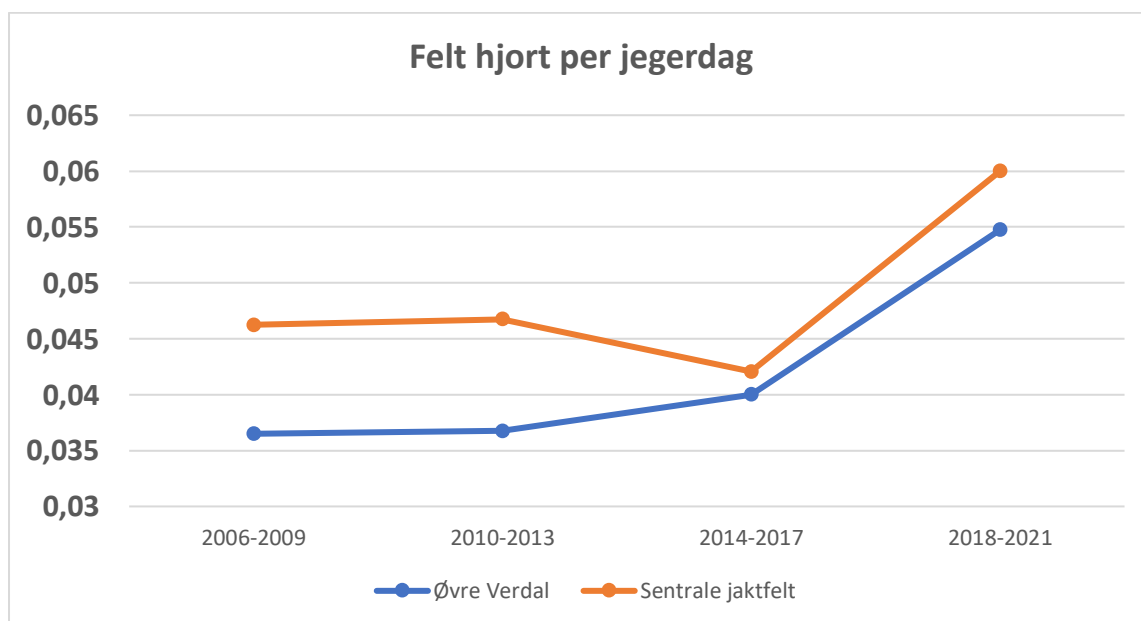
Figur 11. Gjennomsnittlig sett kalv pr kalvku pr jaktfelt 2018-2021. Fargekode angir delområde.

Figur 12. Felt elg i Ogndal og Sparbu tildelingsområder 2011-2021.

Hjort

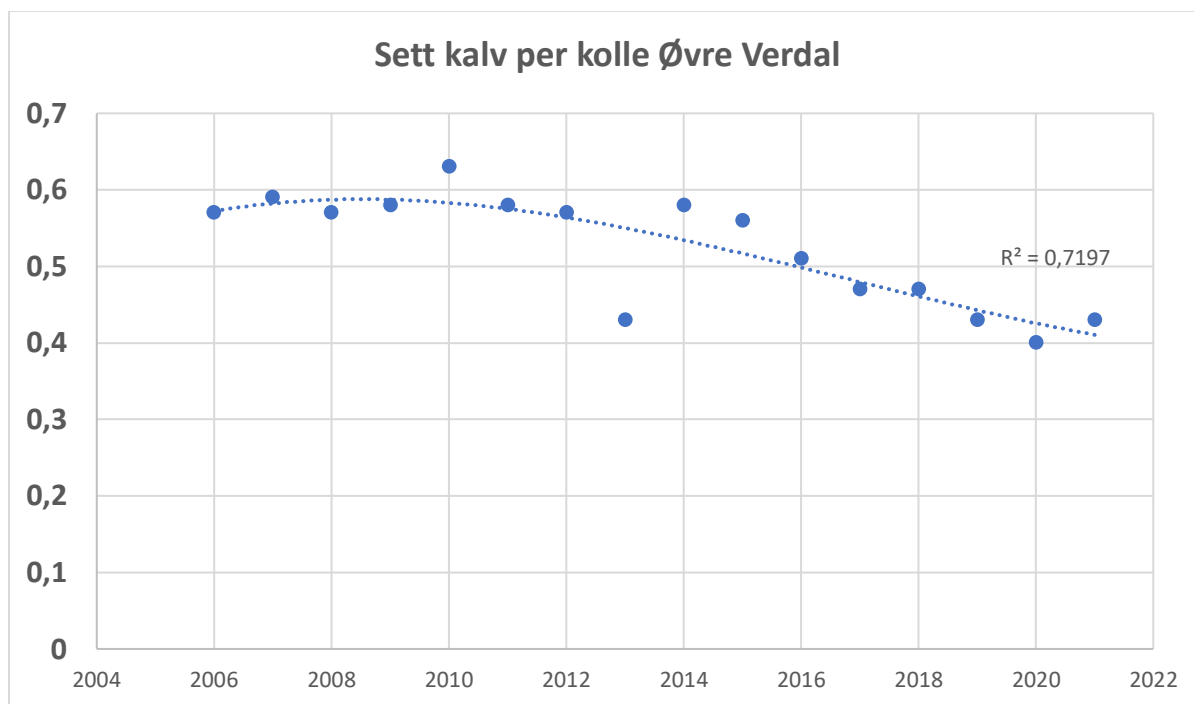
For hjort presenteres data for Øvre Verdal, da det i all hovedsak er i dette området det felles hjort av betydning. Hjort felt pr jegerdag er stigende i Øvre Verdal (Fig. 13). Ser man på de jaktfeltene som har hatt avskytning av hjort over lengre tid (sentrale jaktfelt) er utviklingen enda sterkere.

Figur 13. Gjennomsnitt av felt hjort per jegerdag for 4-årsperioder i Øvre Verdal og sentrale jaktfelt innenfor Øvre Verdal.

Sett kalv per kolle er synkende (Fig. 14), men det er ikke noen tydelige negative trender på slaktevektene, slik som hos elgen i samme område. Det er likevel en viss tendens til fallende vekter hos spissbukker, noe som kan være et første tegn på dårligere vinterbeiteforhold. Avskytingen av hunndyr generelt, samt voksne koller har økt betraktelig siden 2010, noe som kan ha ført til redusert

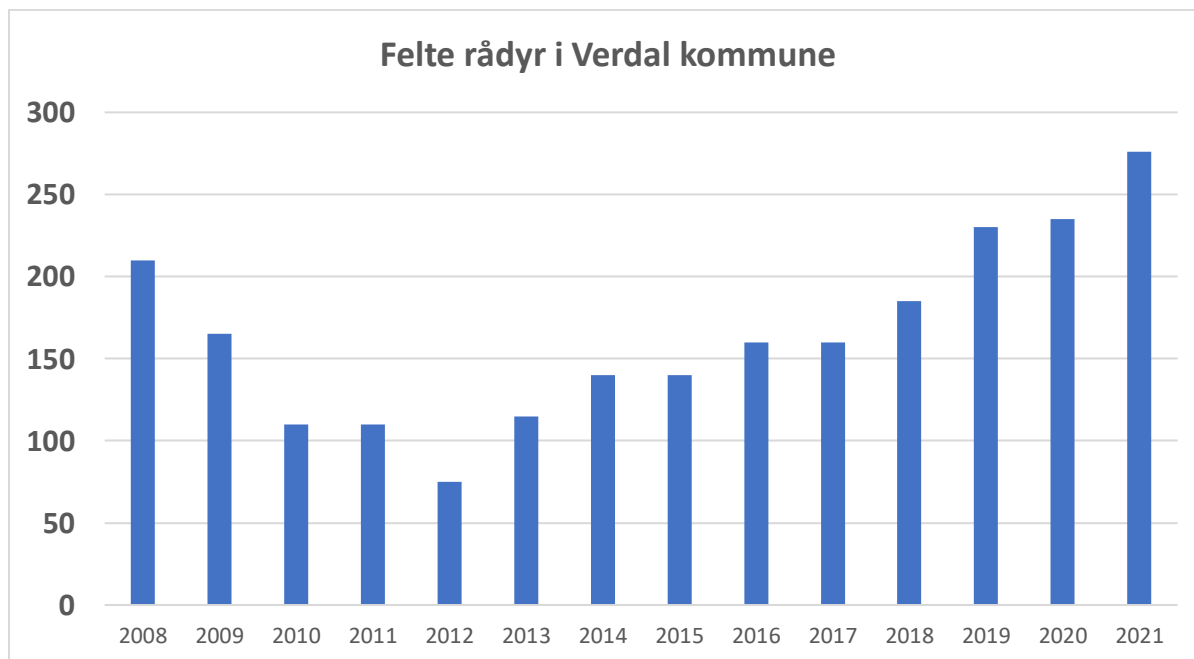
gjennomsnittsalderen blant koller. Siden yngre koller sjeldnere får kalv enn eldre, kan dette påvirke sett kalv per kolle.

Figur 14. Utviklingen i sett kalv per kolle i Øvre Verdal 2006-2021.

Rådyr

Det samles ikke inn data på utviklingen av rådyrbestanden. Tilbakemeldingen fra mange valdansvarlige er at det er mye rådyr og en økende bestand. I 2021 er det rapportert om 276 felte rådyr, noe som er fellingsrekord i Verdal, og for første gang er det felt flere rådyr enn elg i kommunen.

Verdal kommune

Elgbeitetaksering

Rapport 2021

Gjermund Gomo og Hanne Grøseth Haugland

Elg i hogstfelt. Foto: Mads Forsell

Innledning

Bakgrunn for beitetakst

Behovet for en kartlegging av beiteressursen, inkludert skadegrad på barskog, ble vedtatt som et tiltak i gjeldende kommunale målsetting for hjorteviltforvaltningen. Kartleggingen vil være et viktig faggrunnlag ved revidering av den kommunale målsettingen. I henhold til hjorteviltforskriften skal de kommunale målene blant annet også ta hensyn til beitegrunnlag, skader på naturmangfold og skogbruk. Det er ikke gjennomført elgbeitetaksering i kommunen tidligere, derfor finnes ikke datagrunnlag til direkte sammenligning. En taksering viser nåværende situasjon som resultat av de tre siste års beiting.

Områdebeskrivelse

Verdal kommune er en langstrakt kommune fra sjø til høyfjell. Verdalselva strekker seg fra øst til vest, der den munner ut i Trondheimsfjorden. Sentrum ligger ved sjøen, strekt oppover langs Verdalselva. Studieområdet er konsentrert lengere mot øst, rundt dalføret med verdalselva og sidedalen mot sør, med elveløpet Inna. Innenfor studieområdet er det hovedsakelig skog og jordbrukslandskap. Hovedtreslag i området er gran.

Metode

Takseringen ble gjort etter «Solbraametoden» som en overvåkningstakst. Etter denne metoden blir skadegrad på furu og gran vurdert.

I tillegg til skadegrad på bartrær ble intensiteten på siste års beiting og beiting de to foregående år registrert. Det ble gjort registrering av beiting på gran, furu og bjørk. Rogn, osp, selje og vier ble satt i en samlet kategori. Heretter nevnt som ROS-arter. I tillegg registreres einer. Alle planter av de gjeldene artene med høyde 0,5-3,0m vurderes og registreres. Beiteuttaket registreres i nærmeste hele 10%, oppdelt i siste vinter og de to forrige vintrene. Dermed er det registrert beiteuttak for de tre siste vintrene.

Bestandsutvelgelse og feltarbeid

Utvælgelsen av skogbestand ble gjort av oppdragsgiver. Grunnlaget for utvælgelsen ble hentet fra skogbruksplanen, med hogstklasse 2. Informasjon om hogstklasse i kombinasjon med flyfoto ga et utvalg av aktuelle bestand. Det ble taksert 1378 prøveflater fordelt på 41 skogbestand i 2021. Feltarbeidet ble gjennomført fra 11.mai til 31. mai, i all hovedsak av S.Bangjord Utmarkstjenester og Skulstad Utmarkstjenester.

Registreringer på prøveflatene

I hver skogbestand ble det taksert i ca. 30 prøveflater på 12,5 m². For hver prøveflate ble det registrert antall planter i høyden 0,5 til 3 meter av gran, furu, bjørk, ROS-artene og einer. Gjennomsnittshøyden for hvert treslag ble registrert. For alle de gitte artene ble beitegraden registrert, uttaksprosent. Beitegraden ble vurdert etter en 10-delt skala i prosent. Dette ble gjort i to rubrikker, en for sist vinter og en for tidligere år, det vil si de 2 foregående vintrene. I tillegg ble møkk fra elg fra siste vinter registrert.

Ødelagte planter: Er stående, men ikke utviklingsdyktig. Døende eller døde planter.

Skadde planter: De er utviklingsdyktige, men har i løpet av de 3 siste vintrene fått betydelige skader. Det kan være avnagd toppskudd, at mer enn 60% av plantens bar-masse er beitet eller avnagd bark på mer enn 25% av stammens omkrets.

Uskadde planter: Alle plantene av arten som ikke er skadet av beiting.

Sett elg og hjort

For å belyse mulige sammenhenger mellom beitekartleggingen og høstbestander av elg og hjort, ble en del av resultatene plottet mot sett elg og sett hjort på jaktfeltnivå. Det ble benyttet et gjennomsnitt for årene 2018-2020.

Resultat

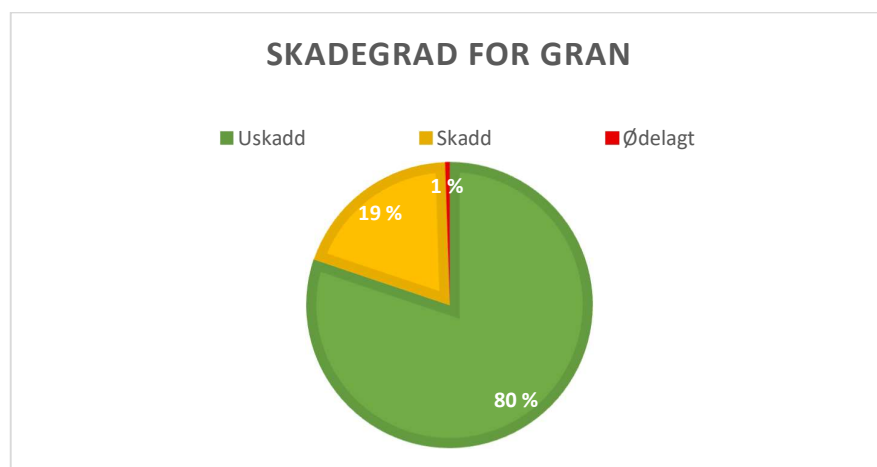
Hovedtrekk Verdal

Tabell 1: Oversikt over tallmaterialet fra takseringen.

	Totalt
Beitetrær	10886
Furu	267
Gran	2045
Bjørk	6341
ROS + Vier	2174
Einer	59
Møkkhauger	171

Skadegrad for gran og furu

80% av de registrerte granplantene var uskadd, mens 19% var skadd og 1% ødelagt (Figur 1).

Figur 1: Skadebilde på gran vist i prosent, skader grunnet elgbeiting i kommunen.

Antallet registrerte furuplanter er lavt, med 267 planter. 12 % var uskadd, 69 % skadd og 19 % ødelagt. Av undersøkte bestand hadde ett bestand et tosfret antall planter. Ett bestand hadde over 100 planter av furu.

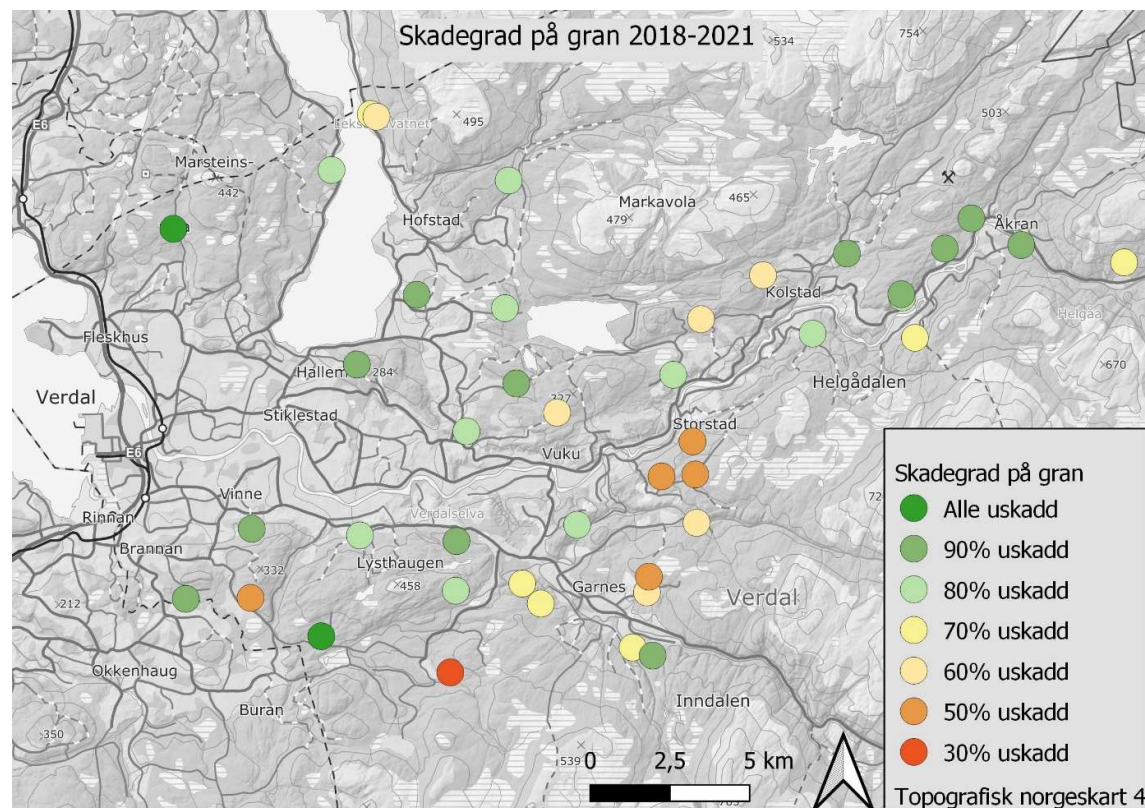
Tabell 2: oversikt skadegrad furuplanter

Skadegrad Furu		Prosent
Uskadd	32	12,0
Skadd	185	69,3
Ødelagt	50	18,7
Antall	267	100,0

Skadegrad og bonitet

Skadegraden i de ulike bonitetene viser at andelen skadde planter er størst i høgbonitet G20 (17%) og middels boniteter G17 (20%) og G14 (21%). Noen få bestand lå i høgbonitet. De fleste bestand i undersøkelsen ligger i middels bonitet og lav bonitet G11. På laveste bonitet, G8 ble det taksert ett bestand.

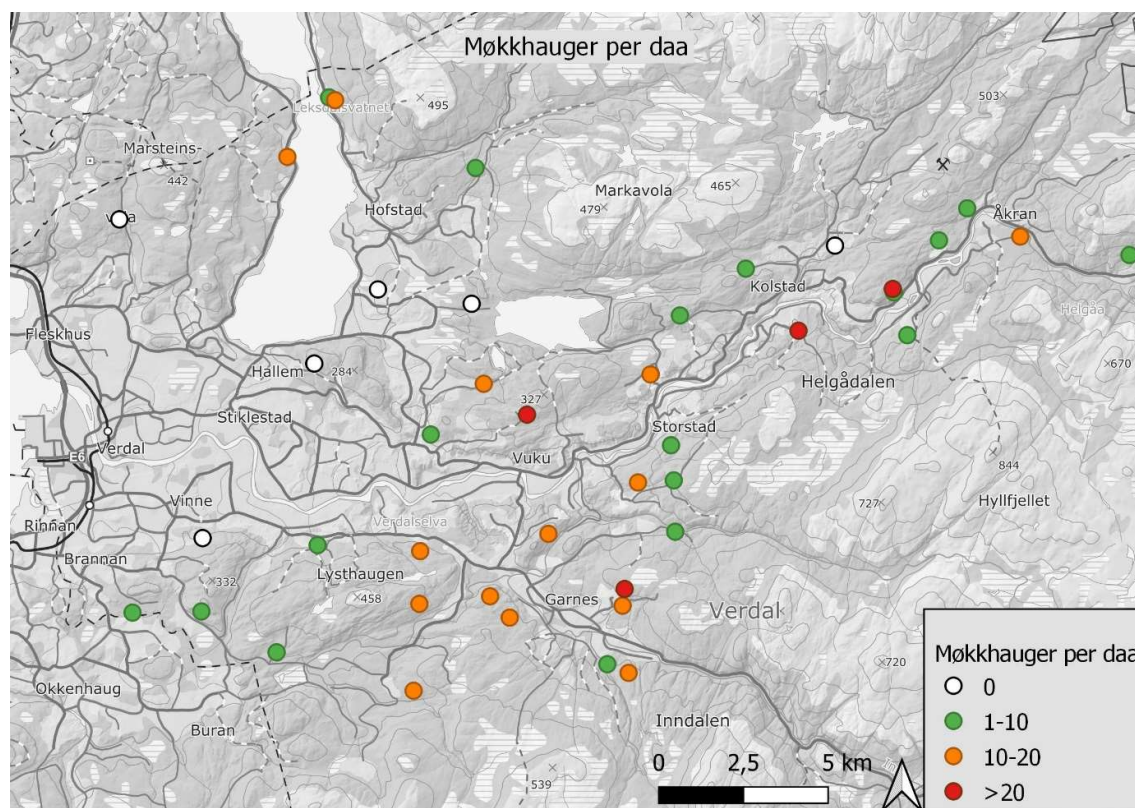
Resultatene tyder på at skadegraden på gran ikke fordeler seg jevnt geografisk, men at det er høyere skadegrad i området fra Storstadbakkan til Tromsdalen (Fig. 2).

Figur 2: Oversikt over skadegrad på gran i de takserte bestandene. Kartet viser en geografisk variasjon i skadegrad på gran innenfor det takserte området.

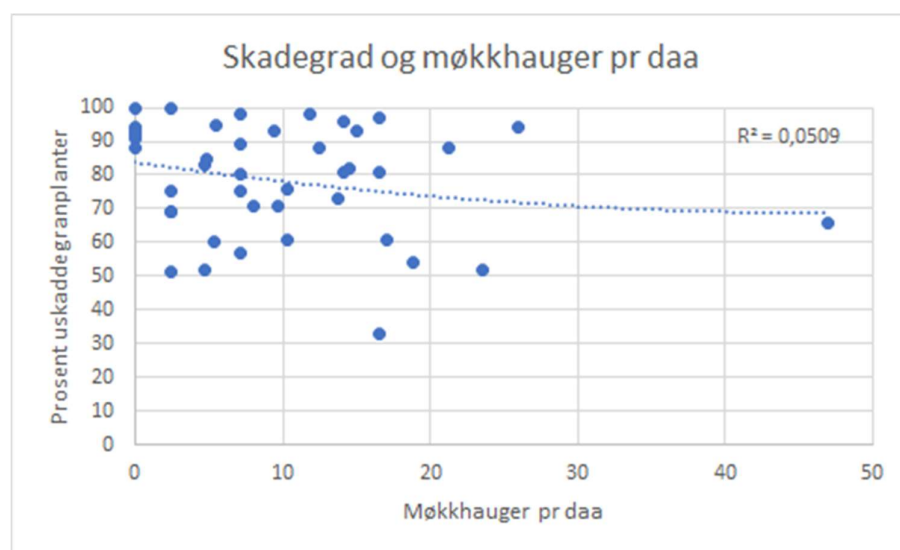
Registrerte møkkhauger

Som figur 3 viser er det også stor geografisk variasjon i antall møkkhauger per dekar.

Figur 3: Kart over registrerte møkkhauger, vist i antall per dekar taksert. Resultatet gir et bilde på elgbestandens bruk av områder vinteren 2020-2021.

Punktdiagram med regresjonslinje (Fig. 4), viser at det trolig er en sammenheng mellom skadegrad på gran og antall møkkhauger av elg siste vinter, men antall møkkhauger per dekar siste vinter forklarer en relativt liten del av variasjonen i skadegrad ($R^2 = 0,05$).

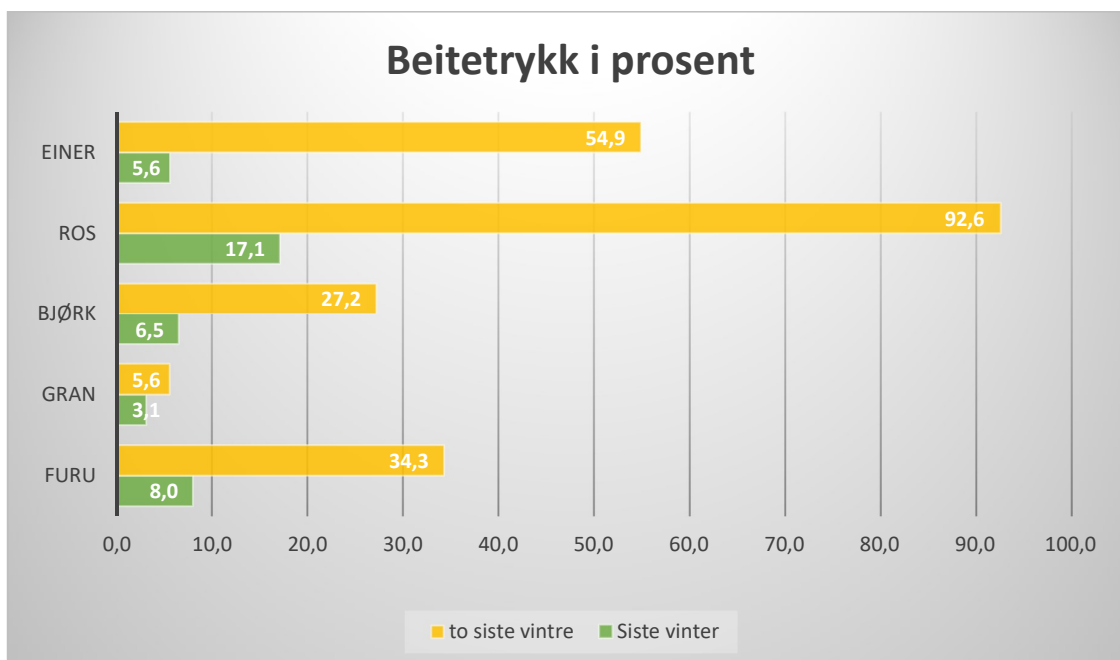
Figur 4: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom skadegrad på granplanter og antallet møkkhauger per daa.

Beitegrad for alle registrerte arter

For å vurdere beitetrykket og i hvilken grad det påvirker plantenes produksjon ser vi på beitetrykket angitt i prosent for alle bestandene i gjennomsnitt. Denne verdien må så vurderes opp mot det den aktuelle arten tåler av beiting. Det antas generelt sett at en plante tåler opp mot 60% beiting av årsskuddene før det påvirker plantens fremtidige vekst negativt. Høyt beitetrykk over flere år er mer skadelig for plantene enn enkeltstående år med hard beiting.

Figur 5 viser at siste vinters beiting ligger under beitetrykket de to foregående vintrene. ROS artene har et beitetrykk på 17% sist vinter, furu med 8% og bjørk på 6,5 %. Ifølge veileder for elgbeitetaksering kan man ta utgangspunkt i beiteuttaket for bjørk og furu for å vurdere beiteuttaket i ungskog. Der klassifiseres beitegrad på under 15% som lite beitet. Fra 16-30% moderat beitet. Med våre resultater for sist vinter vil det si at bestandene var lite beitet på bjørk og furu, men moderat beitet på ROS-artene.

Ser man på beitetrykket de to foregående vintrene er situasjonen noe annerledes. Bjørk har beitetrykk på 27%, moderat beitet. Furu med beitetrykk på 34% viser at furu er balansert beitet, men kan være stedvis overbeitet. Det er normalt at ROS-artene er hardere beitet enn bjørk og furu, fordi elgen foretrekker disse artene.

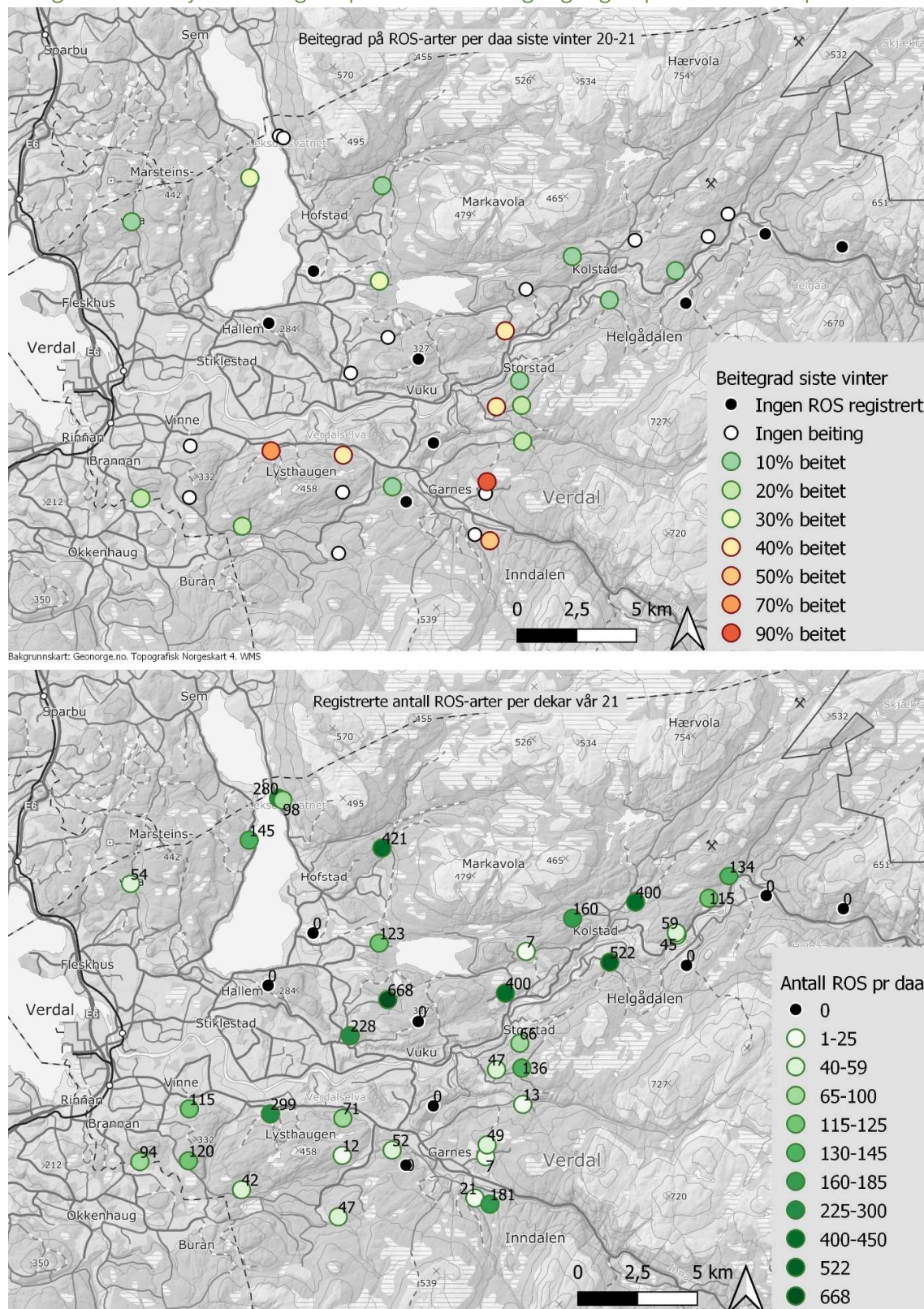

Figur 5: Beitetrykket vist i prosent. Gule stolper viser beitetrykket for vintrene 2018-2019 og 2019-2020 samlet. Grønne stolper viser beitetrykket fra siste vinter 2020-2021.

Geografisk variasjon

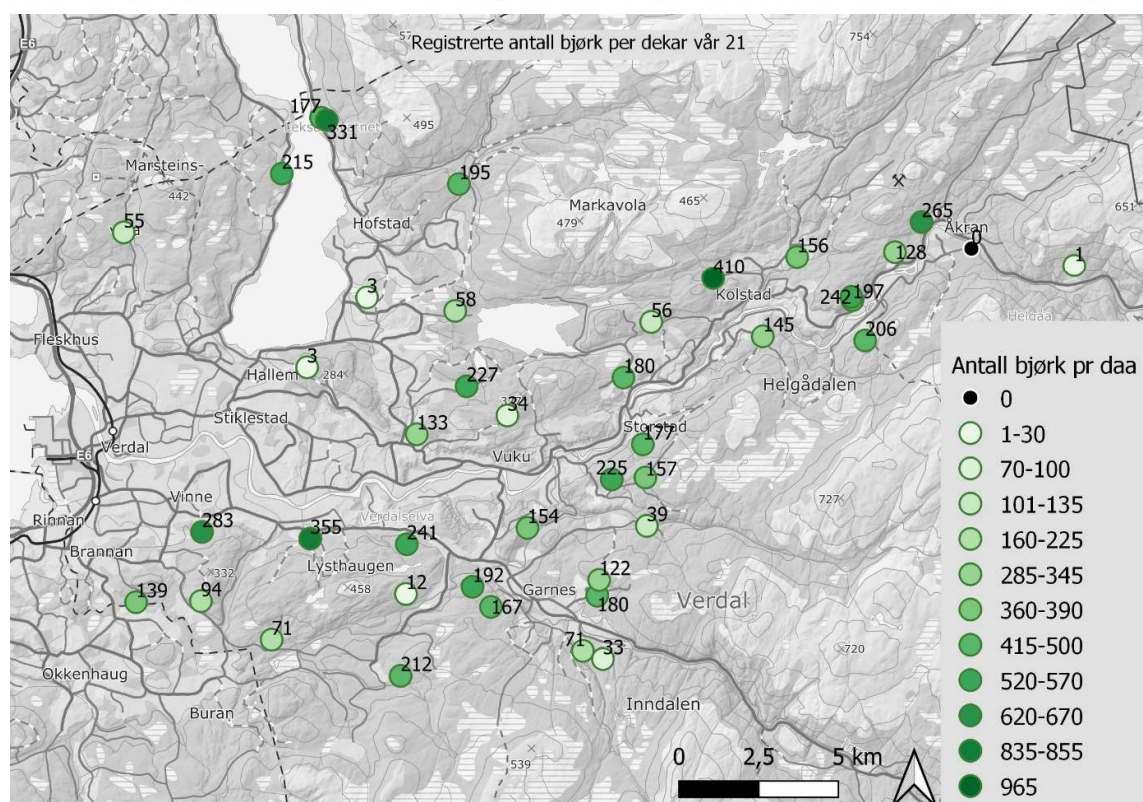
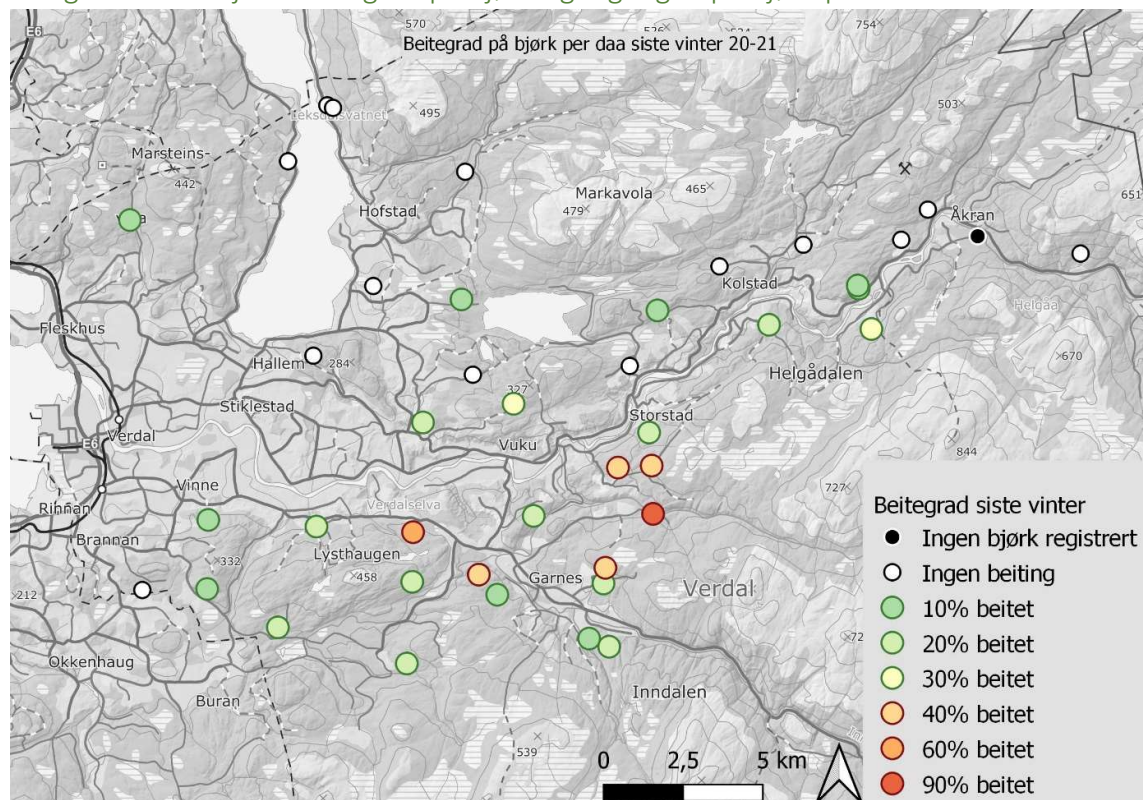
Det ser ut til å være betydelig geografisk variasjon i beitegrad for både ROS og bjørk, samt for antall ROS pr daa. Det synes derimot ikke å være noe klart geografisk mønster for antall bjørk pr daa (Fig. 6 & 7).

Geografisk variasjon i beitegrad på ROS-artene og tilgangen på ROS-artene per dekar

Figur 6: Beitegrad på ROS-arter og beitetilgangen på ROS-arter.

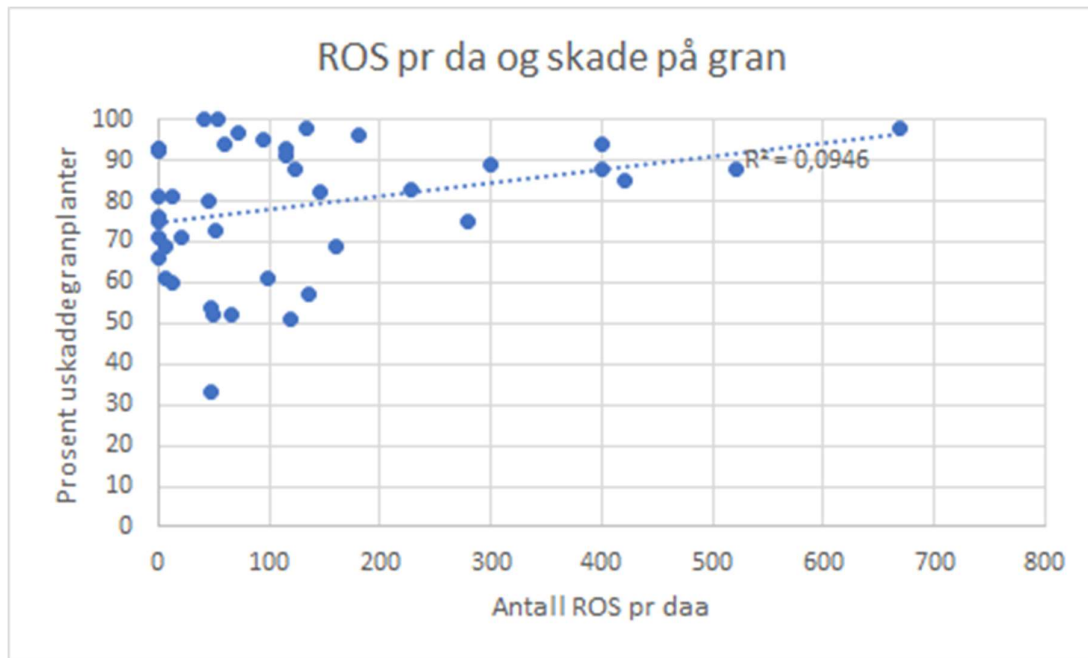
Geografisk variasjon i beitegrad på bjørk og tilgangen på bjørk per dekar

Figur 7: Øverst, beitegrad på bjørk sist vinter etter geografisk fordeling. Hvit markør indikerer ingen eller beiting opptil 5% av tilgjengelige skudd, noe som er nærmest ubetydelig. Nederst antall bjørk per dekar. Som viser beitetilgangen på bjørk.

Sammenheng mellom skadegrad på gran og tilgangen på lauvplanter

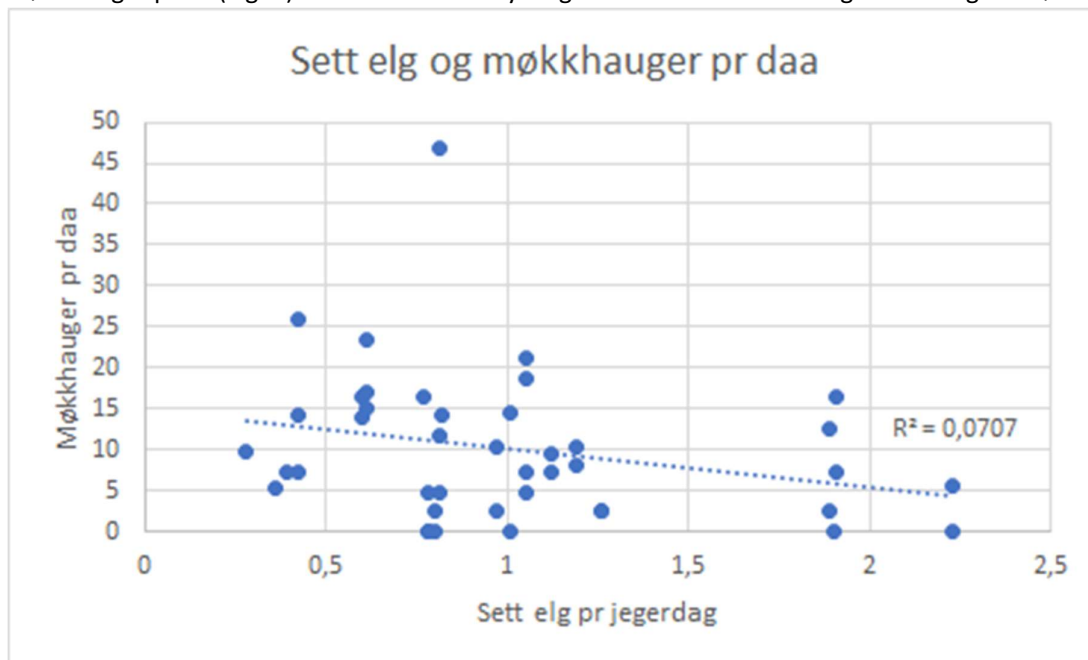
Resultatene tyder ikke på at det er noen sammenheng mellom skadegraden på gran og antall bjørk per dekar. Derimot tyder resultatene på at skadegraden på gran øker der hvor det er mindre av ROS-artene (Fig. 8).

Figur 8: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom antall ROS pr daa og skadegrad på gran.

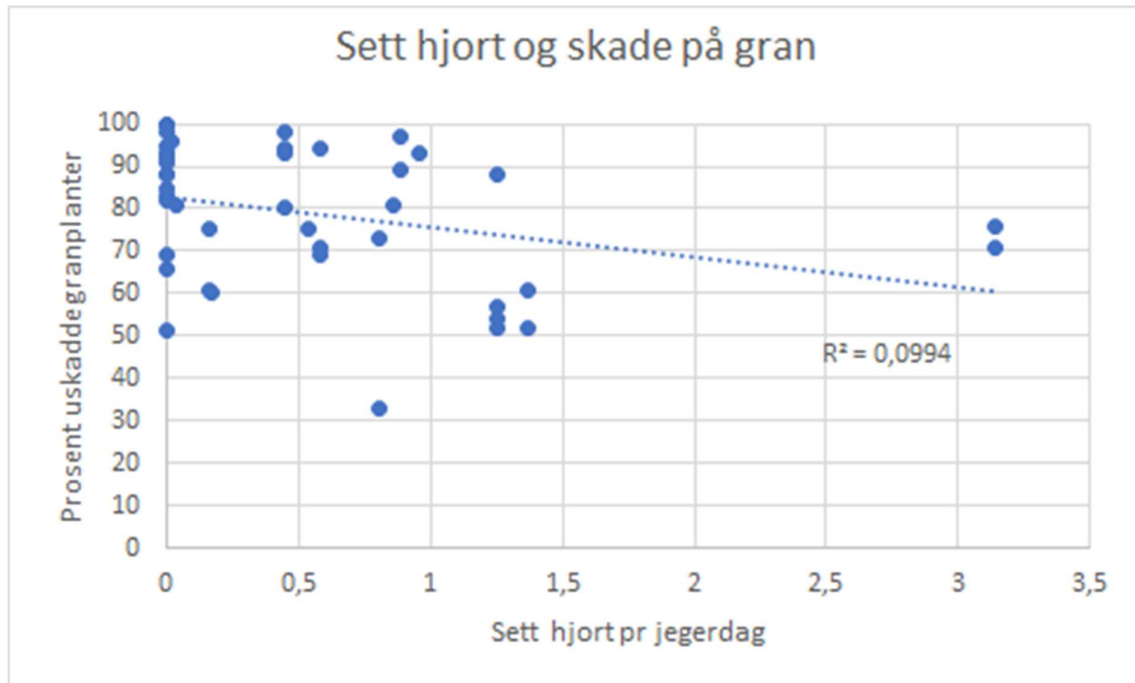
Mulige sammenhenger med sett elg og hjort på jaktfeltnivå.

Resultatene tyder på en svak negativ sammenheng mellom sett elg på jaktfeltnivå og antall møkkhauger pr da (Fig. 9). Der hvor det er mye elg om vinteren er det trolig mindre elg om høsten.

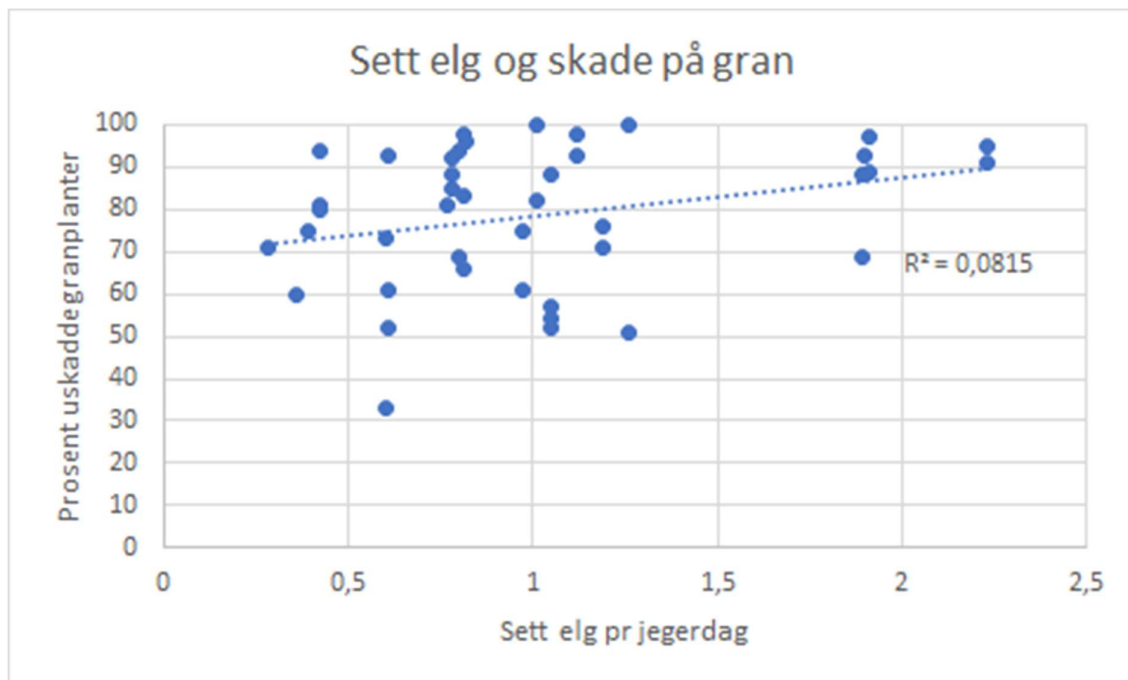

Figur 9: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom sett elg, pr jegerdag og møkkhauger pr daa.

Når det gjelder skadegrad på gran, tyder resultatene på at det er større skadegrad på gran der hvor det er observert mye hjort om høsten (Fig. 10). For elg ser denne sammenhengen ut til å være motsatt (Fig. 11). Det er mindre skader på gran innenfor jaktfelt med mye elg om høsten.

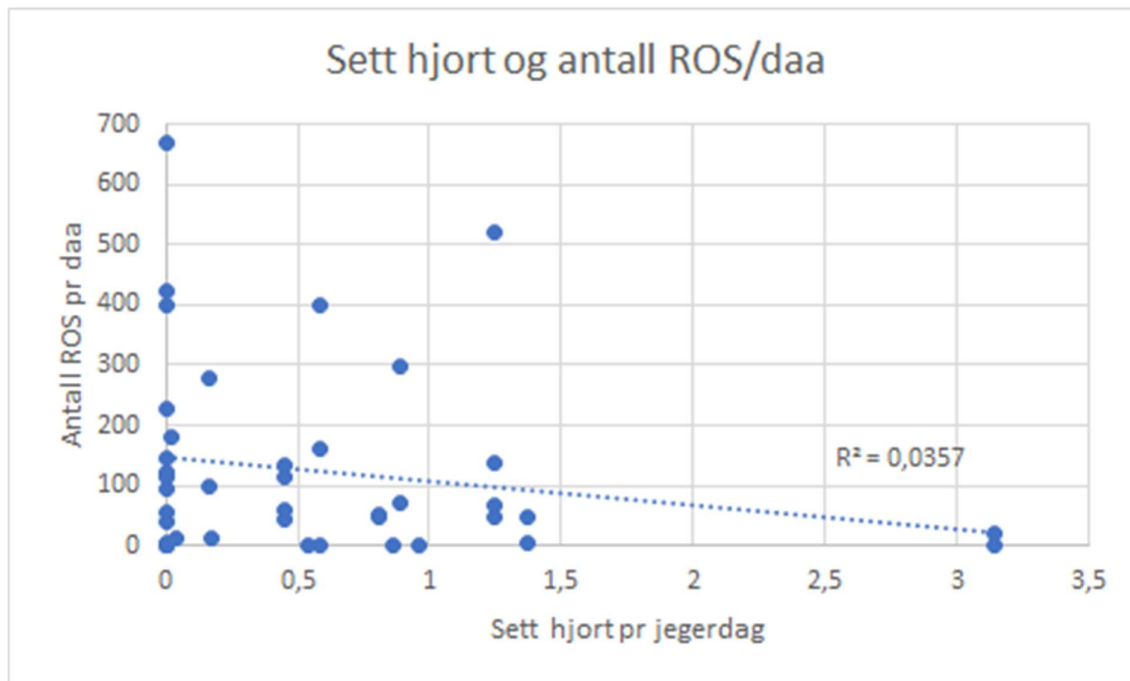

Figur 10: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenheng mellom sett hjort og skade på granplanter

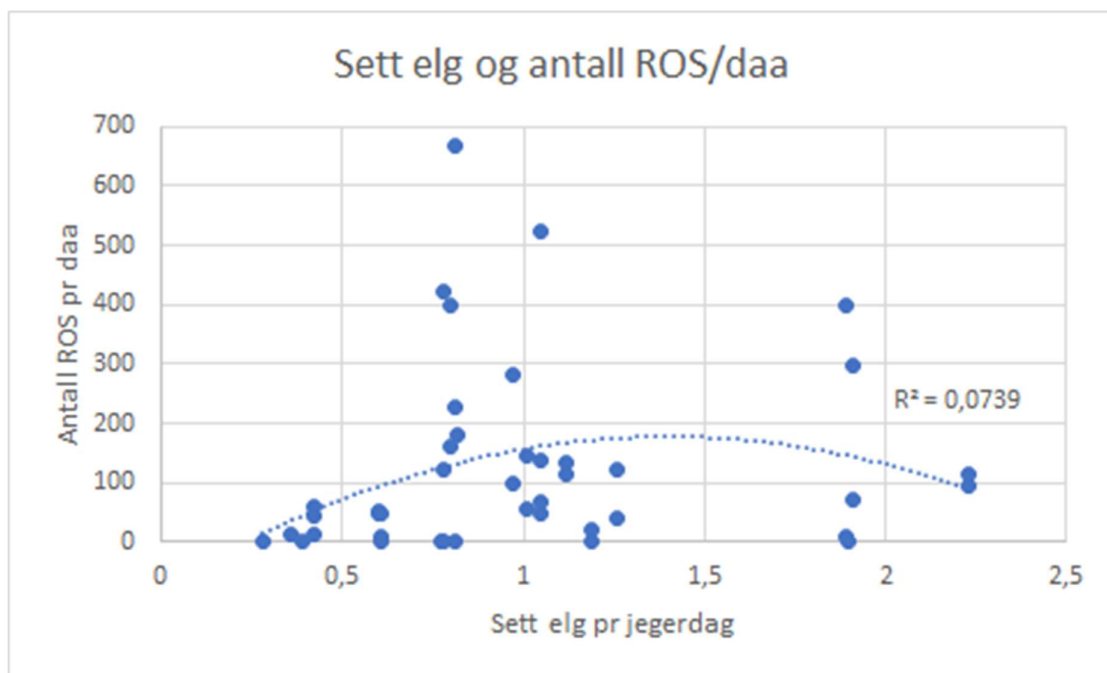

Figur 11: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom sett elg og skade på granplanter.

Resultatene tyder på at det er ulike sammenhenger mellom de mest prefererte beiteplantene (Rogn osp, selje og vier), og henholdsvis tetthet av hjort og elg om høsten. Resultatene tyder på lavere tetthet av de prefererte beiteplantene i områder med mer sett hjort (Fig. 12), men det er høyere tetthet av de mest prefererte beiteplantene i områder med høyere høsttettheten av elg (Fig. 13).

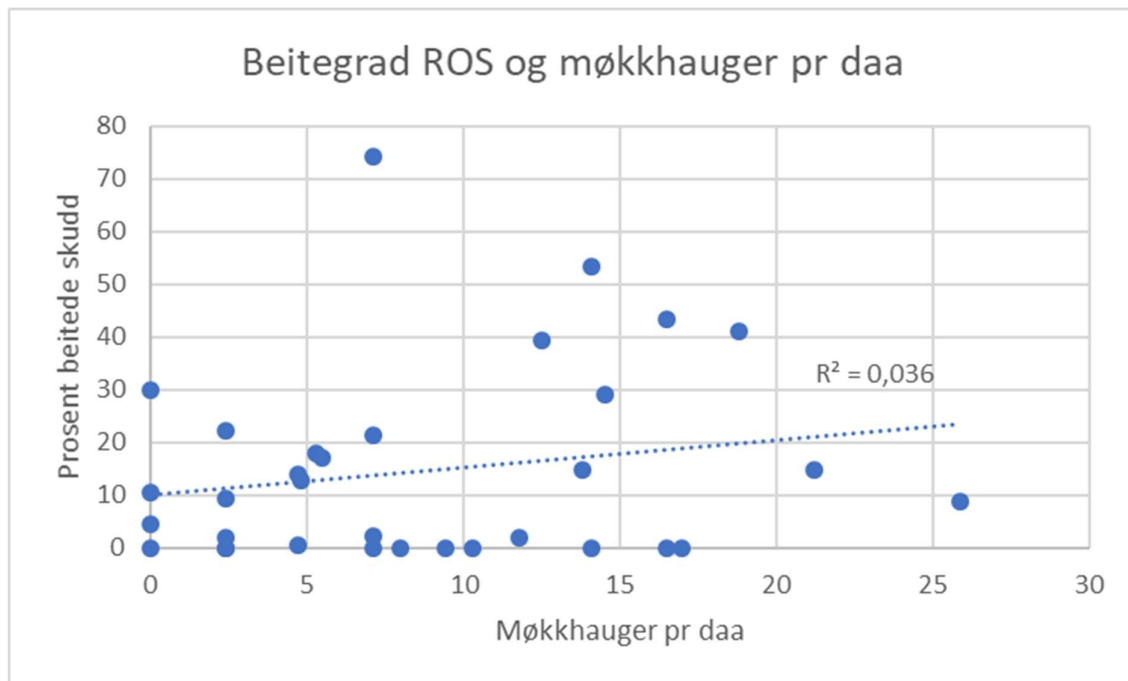

Figur 12: Svak negativ sammenheng mellom sett hjort og antall ROS pr daa

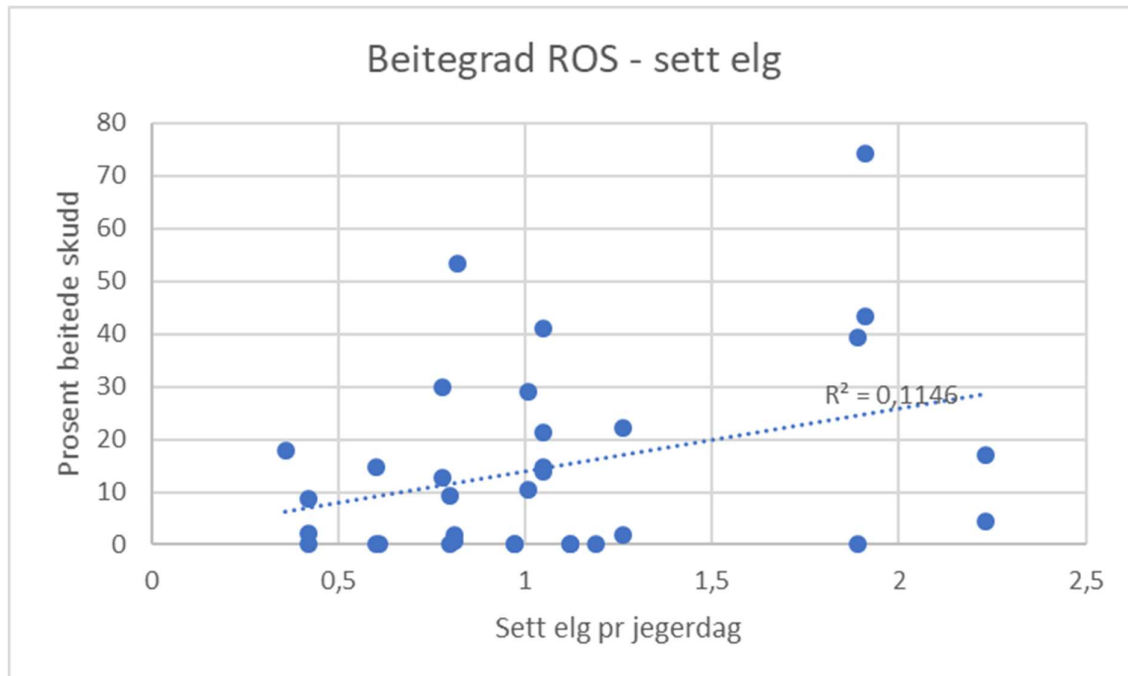

Figur 13: Viser at sammenhengen mellom sett elg og antall ROS pr daa er mer komplekst.

Det er en svak positiv sammenheng mellom beitegrad på ROS-artene og antall møkkhauger pr daa (Fig.14), og en sterkere positiv sammenheng mellom beitegrad på ROS-artene og sett elg pr jegerdag (Fig. 15).

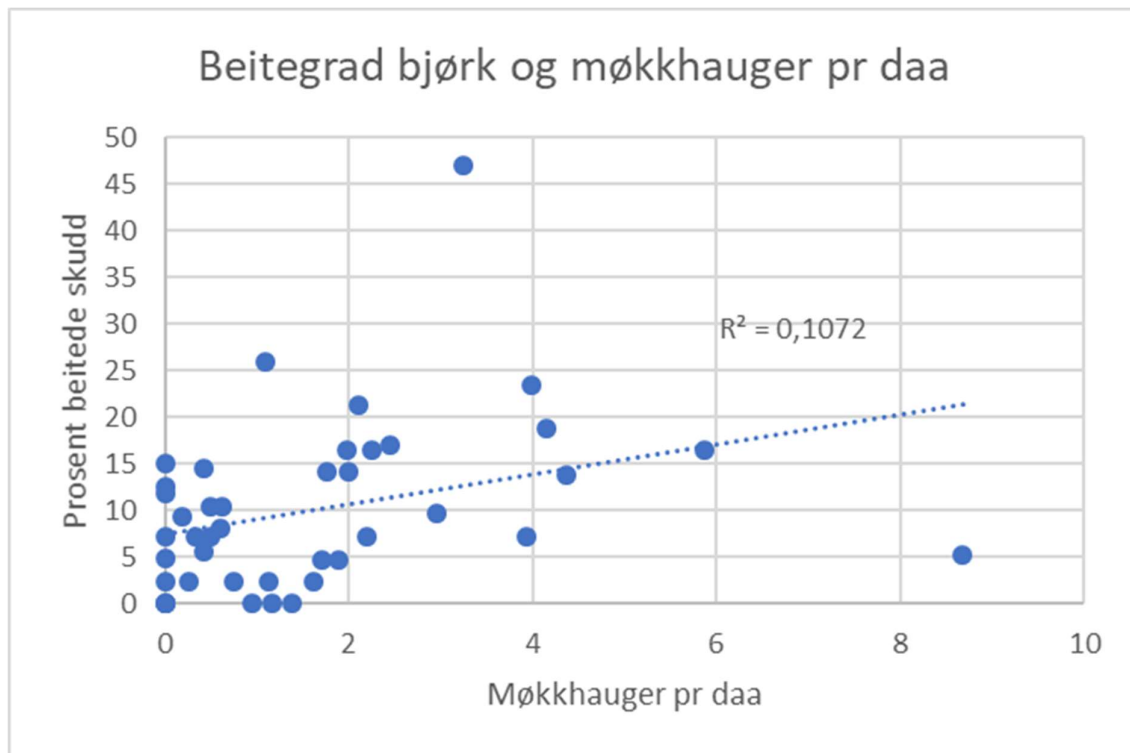

Figur 14: Viser at sammenhengen mellom beitegrad ROS og antall møkkhauger pr daa.

Figur 15: Viser at sammenhengen mellom beitegrad ROS og sett elg pr daa..

Det ser ut til å være en klarere sammenheng mellom beitegraden på bjørk og møkkhauger pr daa, enn tilfellet er for ROS-artene.

Figur 16: Viser at sammenhengen mellom beitegrad bjørk og antall møkkhauger pr daa.

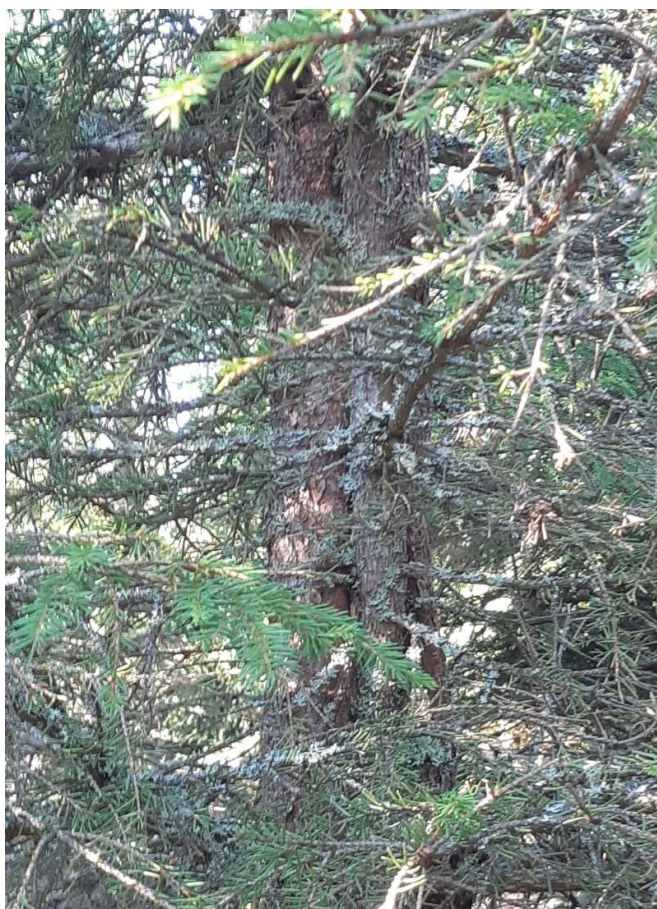
Diskusjon

Undersøkelsen tyder på stor geografisk variasjon i skadegrad på gran, samt beitegrad og tetthet av viktige beiteplanter. Dette er ikke overraskende, men utfordrer forvaltningen i forhold til fremtidig utvikling av hjorteviltbestandene.

Beiteskader på gran

Undersøkelsen viser betydelige beiteskader på gran i flere skogbestander, og at skadegraden er større i deler av det undersøkte området. Selv om gran ikke er en foretrukket beiteplante for hjorteviltet, er slike beiteskader også registrert andre steder i landet, og er som regel knyttet til overbeite. At slike skader er konsentrert om enkelte områder er heller ikke uvanlig. Lokale variasjoner i tetthet av hjortevilt er vanlig, og spesielt om vinteren da tettheten av hjortevilt lokalt kan øke betydelig på grunn av trekkadferd.

Hovedproblemet med beiting på gran er at toppskuddet ofte beites. Dette vil kunne redusere kvaliteten og verdien av fremtidig tømmer betraktelig. I mange skogbestand er skadegraden så høy, at det ved avstandsregulering og tynning også må settes igjen tre med beiteskader. Dette er ut ifra dagens situasjon, og i mange av de undersøkte skogbestandene må man også kunne regne med en økning i skadegrad før granplantene vokser ut av beitehøyde.

Figur 17: Gran med gankvist, en alvorlig virkesfeil, satt igjen etter avstandsregulering. Foto: Gjermund Gomo

Resultatene tyder på at beiteskadene på gran går opp der hvor det er færre ROS pr daa (Fig. 8). Når mengden av foretrukket beite går ned, vil hjorteviltet i større grad gå over på å beite mindre foretrukne arter, som gran. Fra Sverige er det også vist at beitekonkurranse fra mindre hjorteviltarter

som rådyr, dådyr og hjort om lyngarter, særlig blåbærlyng, kan føre til økte beiteskader fra elgen på furu (Spitzer et al. 2021). Mens det ser ut til å være en sammenheng mellom høstbestand av hjort og beiteskader på gran (Fig. 10), ser det ikke ut til å være en direkte sammenheng mellom beiteskader på gran og høstbestanden av elg (Fig. 11). Det siste må trolig forklares med at beiteskadene er konsentrert til typiske vinterområder for elgen, og resultatene viser økt skadegrad på gran med økende antall møkkhauger (Fig. 4). Selv om denne sammenhengen ikke synes å være veldig sterk er det viktig å bemerke at møkkhauger gir et bilde av hvor intensivt elgen har benyttet det enkelte skogbestand siste vinter, er skadegraden et resultat av beiting gjennom flere år.

Det er ikke mulig å skille mellom beiteskader fra elg og hjort. Den geografiske fordelingen av skadegrad kan tyde på at hjorten også kan bidra til skadebildet. Det er kjent fra andre undersøkelser at også hjorten kan være en betydelig skadevolder på granskog (NIBIO 2020), men i hvor stor grad hjorten beiter toppskudd er ukjent. Selv om resultatene tyder på at skadegraden på gran øker der hvor det er mye hjort, kan dette også skyldes indirekte effekter som nevnt ovenfor. Når konkurransen fra mindre hjortedyr øker (her hjort), blir det mindre av de plantene elgen foretrekker, og elgen kan i større grad beite på mindre foretrukne planter som gran.

Den registrerte skadegraden på furu er høy, men furu har ikke vært fokus for denne undersøkelsen og datagrunnlaget er for tynt til å vurdere beitetrykk og skadegrad på furu nærmere (tabell 2).

Beiteressursen

Resultatene kan tyde på at beitetrykket i deler av kommunen har medført en mer langsiktig negativ effekt på tilgangen av de mest foretrukne beiteplantene (ROS og vier). Det registreres også fravær av disse artene i flere skogbestander (fig. 6). Dette kan i tillegg til høyt beitetrykk fra hjortevilt også skyldes naturgitte forhold, i tillegg til høyt beitetrykk fra husdyr. Dette er ikke vurdert nærmere, men beitetrykk fra husdyr er trolig medvirkende årsak til lav tetthet og fravær av ROS i noen av de undersøkte områdene. Siste vinters beitegrad på ROS er i gjennomsnitt lavt, og godt under det som regnes som bærekraftig. Gjennomsnittsverdier er likevel mindre relevant i forhold til skade på barskog og reduksjon i antall ROS pr daa, da dette er effekter med stor lokal variasjon.

Resultatene tyder på at det kan være sammenhenger mellom tetthet av ROS og tetthet av hjort og elg om høsten, samt tetthet av elg om vinteren. Det er lavere tetthet av ROS innenfor jaktfelt med høyere tetthet av hjort om høsten. Dette kan forklares med at høye tettheter av hjort påvirker rekrutteringen av disse artene negativt, som vist i andre studier.

Forholdet mellom antall ROS og elg synes å være mer komplekst (fig. 13). Som forventet øker beitegraden på ROS med økende antall møkkhauger pr daa, men effekten synes ikke å være veldig sterk (Fig. 14). Begrenset styrke på denne sammenhengen kan delvis skyldes at registreringsmetodikken har svakheter. I flere bestander er det ikke registrert noe beiting, selv om det er registrert noe ROS. En mulig forklaring kan være at plantene i områder med hardt beitetrykk, beites ned til grensen for foretrukket beitehøyde for elgen. I områder med jevnt snødekke vil så disse plantene også dekkes fullstendig av snø i store deler av vinteren.

Sett elg synes å ha en sterkere effekt på beitegraden for ROS, med høyere beitegrad innenfor jaktfelt med mye sett elg (Fig. 15). En forklaring på dette kan være at elgen også i stor grad også beiter på disse artene om høsten.

Det synes også å være en negativ sammenheng mellom antall møkkhauger (vintertetthet av elg) og sett elg (høsttetthet av elg) (fig. 9). Der hvor det er mye elg om vinteren, ser det ut til å være mindre elg om høsten. Resultatene tyder på at lavere tettheter av elg om høsten er knyttet til tilgangen på preferert beite, da antall ROS pr daa er lavt innenfor de jaktfeltene med minst sett elg pr jegerdag. En

logisk forklaring på en slik eventuell sammenheng er at konkurranse fra hjort fører til dårligere beiteforhold for elgen også om sommeren, og at elgen i større grad etablerer seg i sommerområder med høyere innslag av ROS og eventuelt andre prefererte beiteplanter som kan undertrykkes av overbeite.

Bjørk er mer tallrik enn ROS-artene på de undersøkte områdene (fig. 7), og utgjør trolig en viktig del av vinterbeitet til elgbestanden. Det synes å være en klar positiv sammenheng mellom antall møkkhauger pr daa og beitegrad på bjørk (Fig. 16), men ingen sammenheng mellom møkkhauger pr daa og antall bjørk pr daa. Mens det var en negativ sammenheng mellom sett hjort og antall ROS pr daa (fig. 12), er det ikke en slik negativ sammenheng mellom sett hjort og antall bjørk pr daa. Selv om hardt beite på bjørk kan føre til forbuskning og begrenset høydevekst (fig. 18), er beitetrykket neppe så stort at det medfører betydelig avgang av yngre bjørkeplanter.

Figur 18: forbusking av bjørk grunnet hard beiting. Foto: Gjermund Gomo.

Det er viktig å understreke at undersøkelsen ikke gir et totalbilde av beitesituasjonen. For eksempel kan blåbærlyng utgjøre viktige beiteressurser når det er lite snø, og bør vurderes tatt inn i fremtidige beiteundersøkelser. Undersøkelsen gir likevel et godt øyeblikksbilde av beitetrykket på viktige beiteplanter. Det må også påpekes at punktdiagram med regresjonslinjer må tolkes med varsomhet. Dette er en enkel form for statistisk fremstilling av data, som for eksempel ikke korrigerer for andre faktorer som kan virke samtidig. Selv om noen av resultatene i plottene synes å være ganske tydelig, er det også viktig å påpeke at resultatene er basert på et relativt lavt antall prøveflater. Disse plottene gir likevel en pekepinn på mulige sammenhenger.

Konklusjon

Dette er den første undersøkelsen av vinterbeiteressursen for elg og hjort i Verdal kommune. Den inkluderer også skadegrad på ungskog, da først og fremst gran. Selv om slike kartlegginger har sine begrensninger, gir undersøkelsen viktig informasjon som bør legges til grunn i forvaltningen av hjorteviltet og skogressursen. Det er ikke tvil om at i deler av kommunen er beitetrykket såpass høyt at det allerede i dag medfører betydelige skader på ungskogen. Samtidig er det også trolig slik at beiteressursen for hjorteviltet forringes over tid i de områdene som har høyest beitetrykk. De områdene som har hardest beitetrykk er trolig viktige vinterområder for elgen, hvor elg som i stor grad oppholder seg andre steder under jakta er en viktig del av utfordringen. I tillegg er en voksende bestand av hjort i de samme områdene av stor betydning. Samtidig tyder resultatene på at skogskadene er små, og vinterbeiteressursen betydelig bedre i andre deler av kommunen. De geografiske variasjonene vil utfordre forvaltningen fremover, men det fremstår som nødvendig å vurdere hvordan forvaltningen kan redusere beitetrykket i de mest belastede områdene de kommende årene.

Referanser

NIBIO 2020. Presentasjon. Hjorteskader på innmark og skog; kostar det meir enn det smakar? Omfang av hjorteskader på innmark og skog. URL:
https://www.statsforvalteren.no/contentassets/ae4ad24720ab46149a4649c46de16e5d/hjorteskader_opstad_nibio.pdf

Spitzer, R., Coissac, E., Felton, A., Fohringer, C., Juvany, L., Landman, M., ... & Crooms, J. P. (2021). Small shrubs with large importance? Smaller deer may increase the moose-forestry conflict through feeding competition over *Vaccinium* shrubs in the field layer. *Forest Ecology and Management*, 480, 118768.

Vedlegg 1

Nummer	Uskadd Gran	Uskadd Gran, Daa	Bonitet	Planter totalt/daa
1	27	64	F8	64
2	64	151	G17	165
3	35	82	G17	160
4	55	129	G20	146
5	30	71	G11	73
6	61	157	G14	206
7	29	77	G17	109
8	25	61	G14	99
9	69	190	G17	201
10	26	61	G11	75
12	36	85	G14	122
13	23	63	G11	96
14	62	146	G17	212
15	48	113	G14	141
17	17	41	G14	58
18	21	49	G17	56
19	34	80	G14	148
21	15	38	G14	43
22	61	144	G11	153
23	17	40	G11	78
24	50	125	G14	135
25	57	134	G11	136
26	74	185	G14	198
27	50	143	G17	163
28	33	80	G14	94
29	39	92	G20	122
30	23	59	G14	98
31	50	118	G14	127
32	18	44	G14	53
33	62	146	G14	146
36	10	24	G17	28
37	46	108	G11	111
38	46	108	G14	144
40	16	38	G14	66
41	39	104	G17	173
42	37	102	G11	140
43	43	101	G11	125
44	2	5	G11	14
45	22	52	G8	54
46	67	158	G11	169
47	33	78	G14	148
50	56	154	G17	168

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Deres ref:

Vår ref: MADFOR 2021/3553

Dato: 11.02.2022

Høring kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning i Verdal kommune 2022-2025

Utvalg for utmarkssaker i Verdal kommune har i møte 09.02.2022 vedtatt å legge forslag om kommunale målsettinger for hjortevilt ut til høring.

Høringsfrist settes til 09.03.2022

Eventuelle kommentarer til høringen kan sendes postmottak@verdal.kommune.no, eller Verdal kommune, Landbrukskontoret, Postboks 24, 7651 Verdal. Merk svar med: saksnr. 2021/3553.

Med hilsen

Mads Forsell

Utvalgssekretær

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

- 1 Høringsutkast målsettinger hjortevilt 2022-2025 Verdal kommune
- 2 Protokoll PS 2-22
- 3 Notat – hjorteviltet i Verdal kommune 2021
- 4 Elgbeitetaksering, rapport 2021

Saksprotokoll i Utvalg for utmarkssaker - 09.02.2022 - 2/2022

BEHANDLING:

Terje Aksnes fremmet følgende forslag:

Det legges til følgende punkt under virkemidler på side 5.

- For å gi elgbestanden mest mulig fred i høgbrunsten, 2. til 10. oktober, henstiller kommunen tildelingsområdene om en pause i jaktutøvelsen i dette tidsrommet.

Avsnitt om overføring av ubenyttet kvote strykes, og endres til «Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 10 % av årlig tildeling.».

Votering: Enstemmig vedtatt.

Samlet innstilling med vedtatte endringer på rådmannens innstilling:

Votering: Enstemmig

VEDTAK/INNSTILLING:

Kommunale målsettinger for hjortevilt legges ut på høring med følgende endringer:

Det legges til følgende punkt under virkemidler på side 5.

- For å gi elgbestanden mest mulig fred i høgbrunsten, 2. til 10. oktober, henstiller kommunen tildelingsområdene om en pause i jaktutøvelsen i dette tidsrommet.

Avsnitt om overføring av ubenyttet kvote strykes, og endres til «Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 10 % av årlig tildeling.».

Søknad om bestandsplan for elg 2022-2025, Nedre Verdal

Saksbehandler: Mads Forsell	Arkivref: 2022/1383 - /
E-post: mads.forsell@verdal.kommune.no	
Tlf.: 40400435	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for utmarkssaker	16.05.2022	8/22
Kommunestyre	30.05.2022	48/22

Saksprotokoll i Utvalg for utmarkssaker - 16.05.2022 - 8/2022

BEHANDLING:

Votering om kommunedirektørens innstilling: Enstemmig.

INNSTILLING:

I henhold til Forskrift om forvaltning av hjortevilt § 16 godkjennes bestandsplan for elg for valdet Nedre Verdal for perioden 2022-2025. Valdet tildeles totalt 400 elg for kommende fireårsperiode.

Kommunen kan vedta å trekke godkjenningen tilbake og tildele ny fellingstillatelse dersom en eventuell beitetaksering skulle tilsi det, samt ved andre vesentlig uforutsette endringer i bestanden i området eller ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan, herunder avvik i forhold til årlig planlagt avskyting i antall, kjønn eller alder, i henhold til § 16 i hjorteviltforskriften.

Kommunedirektørens innstilling:

I henhold til Forskrift om forvaltning av hjortevilt § 16 godkjennes bestandsplan for elg for valdet Nedre Verdal for perioden 2022-2025. Valdet tildeles totalt 400 elg for kommende fireårsperiode.

Kommunen kan vedta å trekke godkjenningen tilbake og tildele ny fellingstillatelse dersom en eventuell beitetaksering skulle tilsi det, samt ved andre vesentlig uforutsette endringer i bestanden i området eller ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan, herunder avvik i forhold til årlig planlagt avskyting i antall, kjønn eller alder, i henhold til § 16 i hjorteviltforskriften.

Vedlegg:

Ingen

- 1 Bestandsplan NVT elg 2022-2025
- 2 Målsettinger hjortevilt 2022-2025 - utkast
- 3 Elgbeitetaksering, rapport 2021
- 4 Notat – hjorteviltet i Verdal kommune 2021

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Valdet Nedre Verdal har sendt in søknad om bestandsplan for elg for perioden 2022-2025. Valdet søker om en avskyting på 100 dyr per år.

Valdet har i tillegg til kommunens målsetninger laget egne målsetninger for bestandsplanen. De ønsker å ha en avskyting «tvers» gjennom bestanden, og ønsker å i størst mulig grad spare høgproduktive dyr, både hann- og hunndyr. De skal holde igjen 3 % av tildelingen for å tildele ved uttak av skrapdyr eller skadedyr. Rammer for avskyting:

- Kalv og ungdyr (1,5 år) skal utgjøre minimum 65 % av felte dyr, og kalv skal utgjøre minimum 35 %. Hann/hunndyr samlet i ungdyruttak bør tilstrebes mest mulig jevnt.
- Eldre kul skal ikke overstige 15 % av felte dyr, men kan tilpasses lokale utfordringer.
- Uttak av hanndyr 1,5 år og eldre skal ikke overstige 55 %.

Valdet har begrunnet målsettingene fordelt på nord og sør for elva på følgende måte:

Ut fra tidligere bestandsplan og rapporter opprettholdes tidligere tildeling til jaktfelt på sør-siden av elv hvor følgende punkter legges til grunn:

- Trekkelg
- Større beiteskade
- Høy tetthet
- Antydning til nedadgående produktivitet og slaktevekter
- Økning av andre arter på samme beitegrunnlag

Ut fra tidligere bestandsplan og rapporter senkes tidligere tildeling til jaktfelt på nord-siden av elv hvor følgende punkter legges til grunn:

- Nedgang i antall dyr i stammen
- Stor avskyting de siste årene i tilgrensende kommuner
- Mindre registreringer av beiteskade
- Mindre økning av andre arter på samme beitegrunnlag

Under Tiltak i planperioden oppfordrer de til å ha fokus på bevaring av store okser, og å spare elde okser i første periode av jakta. De henstiller også jaktfeltene om å ha opphold i jakta fra 2.-10. oktober. De oppfordrer til å øke uttaket av elg sent i jakta på sørsiden av elva for å begrense trekkelgens påvirkning på vinterbeite.

De har også lagt ved en avskytingsplan som viser prosentvis avskyting for hvert av de fire årene. Bestandsplanen ligger vedlagt i sin helhet.

Vurdering:

Bestandsplan for elg og hjort skal vurderes opp etter § 15 i hjorteviltforskriften. *Vald eller bestandsplanområder som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet kan søke kommunen om godkjenning av en flerårig, maksimalt femårig, bestandsplan for elg og/eller hjort. Bestandsplanen skal inneholde mål for bestandsutviklingen, i samsvar med kommunens mål. Bestandsplanen skal også inneholde en plan for den årlige avskytingen i antall dyr, som et minimum fordelt på kategoriene kalv, voksne hunndyr og voksne hanndyr, samt spissbukk for hjort.*

Ifølge Hjorteviltforskriftens § 16 kan kommunen trekke godkjenningen tilbake og tildele nye fellingstillatelser dersom arealkravet i § 15 ikke lenger er oppfylt, ved manglende rapportering, ved vesentlig uforutsette endringer i bestanden i området eller ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan, herunder avvik i forhold til årlig planlagt avskyting i antall, kjønn eller alder. Frist for kommunen til å trekke godkjenningen tilbake er 1. april.

Bestandsplanen må vurderes etter kommunens målsettinger for hjorteviltforvaltning. Disse er ikke vedtatt av kommunestyret når dette saksframlegget blir skrevet, men vi har tatt utgangspunkt i Utvalg for utmarksforvaltnings innstilling til kommunestyret. Dette har også blitt lagt til grunn når valdene har utarbeidet bestandsplanene, da de har hatt tilgang til de foreslåtte målsettingene.

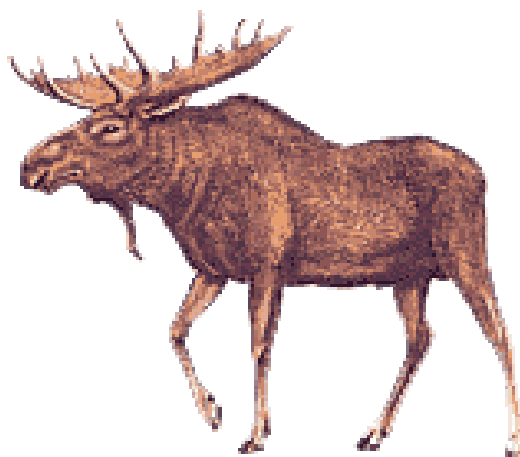
Nedre Verdal har i omsøkte periode redusert avskytingen fra 115 til 100 dyr. Reduksjonen i avskyting skal skje nord for Verdalselva, og begrunnes med nedgang i stammen og at det har vært høy avskyting i tilgrensende kommuner. I den forrige bestandsplanperioden har Nedre Verdal hatt fellingsprosent på 89, 88, 78 og 70. Det kan ut ifra det se ut som at det er en nedadgående trend. Før jakta startet i 2020 hadde Verdal kommune mottatt mange henvendelser om død elg som var funnet, i tillegg til flere bekymringer om elgbestanden, da særlig på nordsiden av Verdalselva i Nedre Verdal. På bakgrunn av dette hadde kommunen et møte med valdet for å diskutere det, og det ble besluttet at jaktfeltene måtte se an bestanden, og holde igjen på avskytinga om det kunne se ut som at det var lite elg. På bakgrunn av dette kan det være at fellingsprosenten er noe kunstig lav, da det kan komme som en følge av denne henstillingen fra kommunen.

Rammer i avskytinga i omsøkte plan kan anses som en grei fordeling på alder og kjønn for å oppnå en robust elgstamme, med en jevn kjønnsfordeling. Det er også positivt at de har fokus på bevaring av store okser. I tillegg har de tatt hensyn til beiteskader og produksjonen i elgbestanden. Valdet har tatt innover seg målsettingene, og viser at de differensierer avskytinga basert på det faglige grunnlaget som foreligger, og at bestandsplanen er i tråd med målsettingene.

BESTANDSPLAN ELG

VALDET : Nedre Verdal Tildelingsområde

VERDAL KOMMUNE

BESTANDSPLANPERIODE

Bestandsplanen er utarbeidet for perioden 2022 – 2025

Forord

I Forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever er det lagt opp til at rettighetshaverne skal ha et større ansvar ved forvaltning av hjortevilt. Rettighetshavernes forvaltning skal være basert på bestandsplaner. En bestandsplan er en plan for forvaltning av en hjorteviltstamme i en tidsperiode på 2-5 år. Målsettingen er bærebjelken i bestandsplanen og de målsettinger som settes skal gjenspeiles i avskytingsplanen og under tiltaksdelen. Gjennom planperioden kan mye skje med en bestand, det er da viktig at man arbeider for å nå de mål som er satt.

Bestandsplan er egnet og ment som et forvaltningsverktøy for en elgbestands leveområde gjennom året. Dette setter krav til en viss størrelse på bestandsplanområdet. Små områder med årlig felling under 30 dyr er normalt ikke egnet til bestandsplan da de forvalter for liten del av bestanden. Helst bør årlig felling ligge over 40 dyr.

Forord	2
1. RAPPORTERING.....	3
2. FRISTER.....	3
3. MÅLSETTING ELG.....	3
4. TILTAK I PLANPERIODEN	5
6. AVSKYTINGSPLAN	6
7. REVISJON / OPPSIGELSE AV AVTALEN	7
8. SØKNAD OM GODKJENNING AV BESTANDSPLAN	7
9. KOMMUNENS BEHANDLING AV BESTANDSPLANEN	7

1. RAPPORTERING

1. Ved utøvelse av jakt som medfører skade/ feilskyting skal kommunen kontaktes.
2. Innlevering av kjever fra all elg og hjort skal leveres til kommunen med fullstendig utfylt kjevelapper. Ovarier fra hunndyr 1½ og eldre skal leveres når kommunen gir beskjed om dette. Tidspunkt og innsamlingssted vil bli opplyst før jaktstart.
3. Jaktfeltansvarlig rapporterer sett-elg/ hjort skjema via nettstedet settogskutt.no.
4. Innen 14 dager etter jakttids slutt skal valdansvarlig rapportere fellingsresultat i henhold til hjorteviltforskriftens §25 Rapportplikt.

2. FRISTER

15 januar: Søknad for endring av minsteareal.
15 mars: Frist for fastsetting av minsteareal.
1 mai: Søknad om godkjenning av vald.
1 mai: Søknad om godkjenning av bestandsplan.
15 juni: Kommunens godkjenning/endring av vald.
15 juni: Kommunens godkjenning av bestandsplan.
15 juni: Fellingstillatelse er sendt fra kommunen.

3. MÅLSETTING ELG

Forvaltningen av elg, hjort og rådyr skal basere seg på prinsippene i § 1 og 3 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt.

Kommunens overordnede mål for elgforvaltningen:

- Verdal kommune har mål om en robust elgstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Den negative trenden for vekter og produktivitet hos elg skal stoppes.
- Utviklingen i elgbestanden må også vurderes i forhold til størrelsen av de andre hjorteviltbestandene lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnlaget utarmes som følge av overbeiting.
- Elgbestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om elgens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett elg og beitekartlegginger.
- Verdal kommune skal stimulere til at valdene i hele kommunen har felles forvaltningspraksis, men med lokale tilpasninger, slik at det sikres en helhetlig forvaltning over store arealer.
- For å gi elgbestanden mest mulig fred i høgbrunsten, 2. til 10. oktober, henstiller kommunen tildelingsområdene om en pause i jaktutøvelsen i dette tidsrommet.

Tildelingsområdets hovedmålsetting.

For Nedre Verdal Tildelingsområdet er det målsetting å forvalte en elgstamme innenfor dagens nivå, med en årlig tildeling av 100 elg pr. år i 4 år. Tildelingsområdet skal ha en forsvarlig alders og kjønnsstruktur på elgstammen. Elgbestanden skal ikke representere en trussel mot biologisk mangfold.

For elg ønskes en beskatning «tvers igjennom bestanden», høgproduktive dyr, både hann- og hunndyr, skal i størst mulig grad spares. Felling av kalv kan erstatte uttak på tvers av alder og kjønn.

3% av tildeling på 100 dyr holdes tilbake og vil bli tildelt ved uttak av «skrapdyr» eller skadegjørende elg.

Ungdyr (kalv og 1½ åringer) skal utgjøre minimum 65% av felte dyr og kalv skal utgjøre minimum 35% av felte dyr. Hann/hunndyr i samlet ungdyruttak (kalv/1½ åringer) bør tilstrebes mest mulig jevnt.

Eldre ku skal ikke overstige 15% av felte dyr, men kan tilpasses lokale utfordringer.

Uttak av hanndyr 1½ år og eldre skal ikke overstige 55%.

Begrunnelse for hovedmålsettingen.

Ut fra tidligere bestandsplan og rapporter opprettholdes tidligere tildeling til jaktfelt på sør-siden av elv hvor følgende punkter legges til grunn:

- Trekkelg
- Større beiteskade
- Høy tetthet
- Antydning til nedadgående produktivitet og slaktevekter
- Økning av andre arter på samme beitegrunnlag

Ut fra tidligere bestandsplan og rapporter senkes tidligere tildeling til jaktfelt på nord-siden av elv hvor følgende punkter legges til grunn:

- Nedgang i antall dyr i stammen
- Stor avskytning de siste årene i tilgrensende kommuner
- Mindre registreringer av beiteskade
- Mindre økning av andre arter på samme beitegrunnlag

Alders og kjønnsstruktur:

En optimal kjønnsfordeling i en elgstamme er viktig for å holde produksjonen oppe.

Uttak gjennom jakt bør være tilnærmet det samme som den naturlige tilveksten. NVT har i sin avskytingsplan satt maks uttak av eldre hanndyr (1½ år og eldre) til 55 % av eldre dyr og maks uttak av eldre hundyr til 15% av totalt felte dyr. Kalv kan felles i stedet for voksent dyr og 1½ åring.

Trussel mot biologisk mangfold:

NVT vil være fleksibel overfor tildelingsfelt. Det kan gis adgang til å felle en høyere andel eldre ku i områder med beiteskade.

Delmål

For de jaktfeltene som ønsker det, legge ut jakt for salg, søke å utøve samjakt og ellers prøve å minimalisere konfliktene med andre utmarksbrukere.

Elgforvaltningen i alle tildelingsfelt skal gjennomføres på et godt faglig grunnlag.

4. TILTAK I PLANPERIODEN

Fokus på bevaring av store okser og spare eldre okser i første periode.

Henstilling til jaktfelt om opphold i høgbrunsten, 2. til 10. oktober.

Oppfordre til å øke uttak av elg sent i jakta på sør-siden av elv for å begrense trekkelg som påvirker vinterbeite.

Kvart jaktfelt har ansvar for at innholdet i avskytingsplan blir fulgt opp.

Ved jaktsalg, legge til rette for god informasjon om tildelingsområdets og jaktfeltas grenser slik at konflikter unngås. Det oppfordres om å skaffe gode kart.

Holde god kontakt så vel innad i tildelingsområde som med nabovald fra andre tildelingsområder slik at jakta blir sikker og effektiv.

Samle inn data om elgstammen og bearbeide disse for videre bruk.

Tildelingsfeltene har adgang til å frede området for jakt i deler av jaktperioden.

5. ORGANISERING OG RAPPORTERING

(Gjelder for Volhaugen – Volhaugen Statsallmenning)

Rettighetshaver på Statsallmenningene Fjellstyret er ifølge Fjellevloven av 06.06.1975 satt til å forvalte rettighetene knyttet til jakt og fiske, herunder storviltjakt.

Jakt på statsallmenning tilbys allmennheten gjennom at jaktfelt lyses ledig sammen med andre ledige jaktfelt på Statsallmenningene i Sør-Norge. Jaktfelt tildeles søkende jaktlag etter loddtrekning. Jaktlag som tildeles jakt får jakte i en 4-årsperiode av gangen. Jaktfelt kan være delt mellom to jaktlag som har hver sin årlige jaktperiode. Svakheten med dette utleiesystemet (4-årskontrakter) er at rettighetshaver ofte ikke har mulighet til å forutse kvaliteten av det enkelte jaktlag. Dette har vist seg å være en faktor som må vektlegges både med hensyn til hva det enkelt jaktlag observerer av dyr og hva som blir skutt på det enkelte jaktfelt fra år til år. Spesielt merkbart er dette i starten av jaktlagas 4-årsperiode.

Det skilles mellom rettighetshaver og jegere ved at det inngås årlige skriftlige avtaler mellom disse på jaktfeltnivå, slik at det ikke oppstår uenighet bygget på misforståelser. Det enkelte jaktlag er av rettighetshaver pålagt å føre Sett-elg skjema og å levere inn dette ved avsluttet jakt. I tillegg må jaktlaget levere inn kjeve av og eventuelt også kjønnsorgan av alle felte dyr. Innlevering skjer samtidig som felte dyr blir veid.

6. AVSKYTINGSPLAN

I planperioden på 4 år skal prosentfordelingen ligge innenfor følgende rammer:

Kalv og ungdyr: Minimum 65 %, hvorav kalv skal utgjøre minst 35 %.

Hanndyr: Yngre/ eldre okse skal ikke overstige 55% av voksne dyr (1½ og eldre).

Andel eldre hunndyr skal ikke overstige 15 % av totalt felte dyr.

Kalv kan felles i stedet for voksent dyr og 1½ åring.

Avskytingsplan

	2022	2023	2024	2025	Resultat
Antall	100	100	100	100	400
Eldre ku	15 %	15 %	15 %	15 %	60
Eldre okse	19 %	19 %	19 %	19 %	76
Ku 1,5 år	14 %	14 %	14 %	14 %	56
Okse 1,5 år	17 %	17 %	17 %	17 %	68
Kalv	35 %	35 %	35 %	35 %	140
Hanndyr	53,5 %	53,5 %	53,5 %	53,5 %	214
Hunndyr	46,5 %	46,5 %	46,5 %	46,5 %	186

7. REVISJON / OPPSIGELSE AV AVTALEN

Dersom viktige bestandsmessige forutsetninger for planens godkjenning ikke lenger er til stede, eller det oppstår andre vesentlig avvik kan kommunen vedta å trekke godkjenningen tilbake. Kommunen skal da tildele fellingstillatelse etter ny plan eller i samsvar med § 15 (Forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever), hvis jaktrettshaverne ikke fremmer ny søknad om godkjenning av plan.

I denne sammenheng gjelder det vesentlige avvik fra det planlagte årlige totalantallet dyr og antall av de ulike kategorier. Hva som er vesentlig avvik i denne sammenheng er opptil kommunen å avgjøre. I denne vurdering er det både antall og kategori dyr som må ses i sammenheng med størrelse, sammensetning, målsetting og stammens utvikling i den lokale bestanden.

8. SØKNAD OM GODKJENNING AV BESTANDSPLAN

I henhold til § 14 i forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever søker valdet **Nedre Verdal Tildelingsområde** i Verdal kommune om godkjenning av bestandsplan for elg for perioden 2022 – 2025.

Ståle Grønn – Kontaktperson Tildelingsområde.

Landstadvegen 166
7655 Verdal
Mobil: 924 53 933
E-post: sg@lafopa.no

9. KOMMUNENS BEHANDLING AV BESTANDSPLANEN

I henhold til § 14 i forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever og vedtak i sak utmarksnemnda godkjennes/avslås søknad om bestandsplan for valdet:
Nedre Verdal Tildelingsområde. Planen godkjennes for perioden 2022 – 2025.

..... kommune

Verdal kommune

Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning

2022-2025

Innhold

Kommunale mål for hjorteviltforvaltningen i Verdal kommune	3
Overordnede kommunale mål	3
Definisjoner	4
Mål for forvaltning av elg	5
Status for elgbestanden.....	5
Overordnede mål for elgforvaltningen.....	5
Konkrete mål for elgforvaltningen	6
Virkemidler for måloppnåelse	6
Bestandsplanbasert forvaltning.....	7
Krav til bestandsplanområde og plan	7
Vesentlige avvik	7
Vald utenfor bestandsplanområde.....	8
Mål for forvaltning av hjort	9
Status	9
Overordnede mål for hjorteforvaltningen	9
Konkrete mål for hjorteforvaltningen	10
Virkemidler for måloppnåelse	10
Bestandsbasert forvaltning.....	10
Krav til bestandsplanområde og plan	10
Vesentlige avvik	11
Vald utenfor bestandsplanområde.....	12
Mål for forvaltning av rådyr	13
Status	13
Overordnede mål for rådyrforvaltningen.....	13
Konkrete mål for rådyrforvaltningen.....	13
Grunneierbasert forvaltning.....	13
Andre mål og retningslinjer.....	14
Rapportplikt:.....	14
Ettersøk og fallvilthåndtering	14
Fellingsavgift	14
Vedlegg	15

Kommunale mål for hjorteviltforvaltningen i Verdal kommune

Den kommunale målsettingen vedtas for perioden 2022-2025

Overordnede kommunale mål

Verdal kommune skal ha en forvaltning av hjortevilt som ivaretar bestandenes og leveområdes produktivitet og arts mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper for andre samfunnsinteresser. Det betyr blant annet at det totale beitetrykket fra alle hjorteviltartene må tilpasses beiteressursen lokalt. Innenfor disse skal forvaltningen være grunneierstyrt gjennom vald. Målsetningene er fireårige, men bør ikke endres mye i neste periode for å ha et lengre perspektiv i forvaltningen for å oppnå målene som blir satt i målsettingene.

Den kommunale hjorteviltforvaltningen skal være tydelig og forutsigbar på roller og ansvar.

Jakt i Verdal skal foregå innenfor rammene av gjeldende lovverk og utøvelsen skal gjennomføres i henhold til viltlovens § 19 (human jakt). Jakt og fangst skal utøves på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker, husdyr og ikke forårsaker skade på eiendom.

Roller og ansvar i hjorteviltforvaltningen:

Kommunen: Etablerer overordnede mål for utviklingen av hjorteviltbestandene. Ivaretar andre interesser (jordbruk, skogbruk, påkjørsler, naturmangfold, offentlige interesser etc.). Fastsetter minsteareal, godkjenner vald og bestandsplanområder, tildeler fellingskvote og behandler skadefellingssøknader.

Grunneier: Enerett til jakt på sine arealer. Samarbeider om hjorteviltforvaltningen gjennom vald og bestandsplanområder, samt organiserer jakten gjennom jaktfelt. Utarbeider bestandsplaner som er i *tråd med kommunale målsettinger*.

Definisjoner

Jaktrettshaver:	Retten til å jakte på egen eiendom tilhører grunneier hvis ikke annet er bestemt, jf. viltloven § 27
Minsteareal:	Begrepet har to rettsvirkninger: 1. Størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hver fellingstillatelse som jaktrettshaverne har krav på. 2. Arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald. Minsteareal fastsettes av kommunen gjennom lokal forskrift for elg, hjort og rådyr.
Tellende areal:	Tellende areal er det arealet som legges til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. For elg, hjort og rådyr skal hovedsakelig arealer av produktiv skog og arealer av myr under skoggrensa regnes med. Kommunen kan også godkjenne andre arealer.
Vald:	Det geografiske området som er offentlig godkjent for jakt på en eller flere hjorteviltarter, og som får tildelt fellingstillatelser fra kommunen. Vald er den enheten som rapporterer fellingsresultatene til det offentlige.
Jaktfelt:	Dersom et vald deles opp av jaktrettshaverne, for eksempel slik at flere jaktlag får tildelt hvert sitt jaktområde, kalles disse jaktfelt. Jaktfeltet er den geografiske enheten som rapportering av sett elg og hjort gjelder for.
Bestandsplanområde:	To eller flere vald som samarbeider om å utarbeide en bestandsplan.
Bestandsplan:	En flerårig plan som beskriver den årlige avskytingen av elg eller hjort fordelt på alder og kjønn.

Mål for forvaltning av elg

Status for elgbestanden

Elgbestanden i Verdal anses som forholdsvis stabil, men med noe nedadgående trend de siste årene dersom en legger felt elg per jegerdag til grunn. Felt elg per jegerdag sier noe om hvor mange dager man jakter per elg man feller. Det er stor variasjon innad i kommunen. Se notat som ligger vedlagt.

Det felles normalt ca. 250-270 elg årlig i Verdal. I tillegg kommer en avgang som følge av andre årsaker som sykdom og påkjørsler etc. Dette utgjør ca. 25 dyr årlig.

Overordnede mål for elgforvaltningen

- Verdal kommune har mål om en robust elgstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Den negative trenden for vekter og produktivitet hos elg skal stoppes.
- Utviklingen i elgbestanden må også vurderes i forhold til størrelsen av de andre hjorteviltbestandene lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnet utarmes som følge av overbeiting.
- Elgbestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om elgens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett elg og beitekartlegginger.

Konkrete mål for elgforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Sett kalv per kalvku	1,095-1,33	økende	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt kukalv	59 kg	økende	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt oksekalv	63 kg		
Slaktevekt kviger	114 kg	økende	Redusere beitetrykk vinterstid.
Slaktevekt ungokser	125 kg		
Konflikt med jordbruk	Varierende	Redusert	Større uttak i områder med skader
Konflikt med skogbruk	Varierende	Redusert beiting av toppskudd på gran	Større uttak i områder med skader
Påkjørt elg	10	Unngå økning	Sikringstiltak, informasjon og lokale bestandsreduksjoner.

Virkemidler for måloppnåelse

- Jakt er det viktigste virkemiddelet for å styre elgbestanden
- Grunneiers jaktrett og forvaltningsrett benyttes for å oppfylle de kommunale målene for elgforvaltning.
- Valdernes lokalkunnskap og erfaring benyttes for å sikre lokalt engasjement og lokal tilpasning i den kommunale forvaltningen.
- For å øke slaktevekter og kalveproduksjon må gjennomsnittsalderen i elgbestanden økes. Kyr og okser i høyproduktiv alder gir tidlig fødte kalver, større kalver, høyere andel tvillingkalver og generelt dyr med bedre forutsetninger. For å øke alderen i bestanden er et høyt uttak av unge dyr en forutsetning.
- For å sikre et tilstrekkelig antall store okser i stammen oppfordres valdene til å ha fokus på bevaring av store okser. Store okser er et naturlig element i elgstammen, bidrar til en mer aktiv brunstperiode, gir en kvalitativ god elgstamme, høyere produksjon og gir en mer attraktiv jakt og naturopplevelse.
- Valdene kan ha en «skrapdyrordning» for å stimulere til økt uttak av små dyr.
- Øke avskyting av elg i områder med nedadgående slaktevekter og produktivitet, og i områder med høyt beitetrykk.
- Mindre tildeling av elg i områder hvor det er en nedgang i antall dyr i stammen, og beitegrunnlag tillater det.
- Øke uttak av elg sent i jakta og nært svenskegrensa for å begrense trekkelg som påvirker vinterbeite.
- Skjømte skogen på en måte som gir bedre beitetilgang for hjorteviltet.

- Verdal kommune skal stimulere til at valdene i hele kommunen har felles forvaltningspraksis, men med lokale tilpasninger, slik at det sikres en helhetlig forvaltning over store arealer.

Bestandsplanbasert forvaltning

Krav til bestandsplanområde og plan

Elgforvaltningen skal i utgangspunktet være bestandsplandrevet. Det vil si at tildelingen skal skje til bestandsplanområdene og det skal utarbeides flerårige avskytingsplaner.

For å bli godkjent som bestandsplanområde stilles det følgende krav til bestandsplanene:

1. Bestandsplanområdet eller valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent flerårig plan.
2. Bestandsplanen skal ha en varighet på fire år.
3. Bestandsplanen skal inneholde:
 - a) En vurdering av hvordan elgstammen i planområdet forholder seg til kommunal målsetting.
 - b) En vurdering av hvordan elgstammen har utviklet seg i den bakenforliggende planperioden.
 - c) En tydelig beskrivelse av hvilke tiltak som må gjennomføres for at elgstammen skal harmonere med kommunal målsetting – et mål for planen.
 - d) En realistisk årlig avskytingsplan som bidrar til å bringe/holde elgstammen i området så tett opp mot kommunal målsetting som mulig.
 - e) En årlig evaluering av årets jakt opp mot de kommunale målene og målene i bestandsplanen.
 - f) Avskytingsplanen skal minimum inneholde alle disse følgende tre dyrekategorier hvert år, og årlig planlagt uttak av hver kategori skal presiseres i antall og prosentandel:
 - Kalv
 - 1,5 år og eldre hanndyr
 - 1,5 år og eldre hodyr.

Avskytingsplanen kan og bør deles opp i ytterligere kategorier, men andelen kalv i uttaket skal presiseres uansett.

Vesentlige avvik

Ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan målt i felte dyr, kan kommunen gå inn for å tildele dyr etter alder og kjønn, jfr. § 16 i forskrift om forvaltning av hjortevilt, slik at forutsetningene og intensjonene i planen blir oppfylt.

Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 10 prosent av årlig tildeling. Det betyr at inntil 10 % av ubenyttet kvote kan overføres til neste år, og at årlig tildeling kan overstiges med inntil 10 %.

Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses uansett som feilskyting og behandles i henhold til viltlovens § 48. Dyra, eller verdien av dem vil da bli inndratt til fordel for kommunens viltfond. Ikke benyttet kvote faller bort ved bestandsplanperiodens slutt.

Det regnes aldri som avvik dersom det skytes kalv i stedet for voksent dyr og 1 ½ åring. Avskyting av yngre dyr enn det planen tilsier påvirker ikke neste års kvote.

Bestandsplanområder som ikke oppfyller kommunale målsettinger i uttaket, og som systematisk oppnår skjevt uttak mellom tildelte og felte dyr, ved at man for eksempel utnytter kalvekvotene for lite, vil få økte kalvekvoter ved den videre tildelingen. Det tas løpende hensyn til tidligere års avskytinger. Alle felte dyr skal belastes tildelt kvote med mindre slaktet er kontrollert og vurdert som uegnet som mat.

Bestandsplanområdene oppfordres til selv å disponere et visst antall fellingstillatelser som skal brukes til dyr som bestandsplanområdene ønsker å premiere jaktfeltene for å ta ut, interne nedklassingsregler, ved eventuelle feilfellingene eller ved behov for uttak av skadegjørende elg innenfor jakttiden.

Vald utenfor bestandsplanområde

Vald som ikke er store nok til flerårig tildeling (areal under 20 ganger minstearealet) får tildelt kvote etter § 18 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, det vil si *kalv, hanndyr 1,5 år og eldre samt hodyr 1,5 år og eldre*.

Ved årlig tildeling etter § 18 tildeles dyr med følgende fordeling:

- Kalv: 60 %
- Hanndyr 1,5 år og eldre: 20
- Hodyr 1,5 år og eldre: 20

For små vald oppfylles prosentfordelingen på tildelingen over flere år samlet.

Mål for forvaltning av hjort

Status

Hjortebestanden i Verdal anses som stigende, og det kan se ut som at hjorten sprer seg til nye områder i kommunen. Man kan se en noe nedadgående trend når det gjelder slaktevekter og produktivitet i bestanden, noe som kan tyde på at det begynner å bli for mye hjort i forhold til beitegrunnlaget i enkelte områder. Se notat som ligger vedlagt.

Det ble årlig felt mellom 47 og 58 hjort i forrige planperiode. I tillegg kommer en avgang som følge av andre årsaker som sykdom og påkjørsler etc. Dette utgjør ca. 2-4 dyr årlig.

Overordnede mål for hjorteforvaltningen

- Verdal kommune skal ha en robust hjortestamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Hjortebestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Utviklingen i hjortebestanden må også vurderes i forhold til tilstanden i elgbestanden og rådyrbestanden lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnlaget utarmes som følge av overbeiting.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om hjortens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett hjort og beitekartlegginger.

Konkrete mål for hjorteforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Sett kalv per kolle	0,54	0,70	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt kalv	32,2	Opprettholde dagens nivå.	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt ungdyr	53,6 kg	Opprettholde dagens nivå	Redusere beitetrykk vinterstid.
Konflikt med jordbruk	Varierende	Redusert	Større uttak i områder med skader.
Konflikt med skogbruk	Varierende	Redusert årlig beiting av toppskudd på gran	Større uttak i områder med skader
Påkjørt hjort	1,75	Unngå økning	Sikringstiltak, informasjon og lokale bestandsreduksjoner.

Virkemidler for måloppnåelse

- Jakt er det viktigste virkemiddelet for å styre hjortebestanden
- Grunneiers jaktrett og forvaltningsrett benyttes for å oppfylle de kommunale målene for hjorteforvaltning.
- Valdernes lokalkunnskap og erfaring benyttes for å sikre lokalt engasjement og lokal tilpasning i den kommunale forvaltningen.
- For å sikre et tilstrekkelig antall store bukker i stammen oppfordres valdene til å ha fokus på bevaring av store bukker. Store bukker er et naturlig element i hjortestammen, bidrar til en mer aktiv brunstperiode, gir en kvalitativ god hjortestamme, høyere produksjon og gir en mer attraktiv jakt og naturopplevelse.
- Skjøtte skogen på en måte som gir bedre beitetilgang for hjorteviltet.
- Verdal kommune skal stimulere til at valdene i hele kommunen har felles forvaltningspraksis, men med lokale tilpasninger, slik at det sikres en helhetlig forvaltning over store arealer.

Bestandsbasert forvaltning

Krav til bestandsplanområde og plan

Hjorteforvaltningen skal i utgangspunktet være bestandsplandrevet. Det vil si at tildelingen skal skje til bestandsplanområdene og det skal utarbeides flerårige avskytingsplaner.

For å bli godkjent som bestandsplanområde stilles det følgende krav til bestandsplanene:

1. Bestandsplanområdet eller valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent flerårig plan.
2. Bestandsplanen skal ha en varighet på fire år.
3. Bestandsplanen skal inneholde:
 - a. En vurdering av hvordan hjortestammen i planområdet forholder seg til kommunal målsetting.
 - b. En vurdering av hvordan hjortestammen har utviklet seg i den bakenforliggende planperioden.
 - c. En tydelig beskrivelse av hvilke tiltak som må gjennomføres for at hjortestammen skal harmonere med kommunal målsetting – et mål for planen.
 - d. En realistisk årlig avskytingsplan som bidrar til å bringe/holde hjortestammen i området så tett opp mot kommunal målsetting som mulig.
 - e. En årlig evaluering av årets jakt opp mot de kommunale målene og målene i bestandsplanen.
 - f. Avskytingsplanen skal minimum inneholde alle disse følgende fire dyrekategorier hvert år, og årlig planlagt uttak av hver kategori skal presiseres i antall og prosentandel:
 - Kalv
 - Spissbukk
 - 1,5 år og eldre hodyr.
 - 2,5 år og eldre hanndyr

Avskytingsplanen kan deles opp i ytterligere kategorier, men andelen kalv i uttaket skal presiseres uansett.

Vesentlige avvik

Ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan målt i felte dyr, kan kommunen gå inn for å tildele dyr etter alder og kjønn, jfr. § 16 i forskrift om forvaltning av hjortevilt, slik at forutsetningene og intensjonene i planen blir oppfylt.

Miljødirektoratet antyder at en årlig overføring på inntil ti prosent av fellingstillatelsene normalt kan aksepteres av kommunen. Kommunen bør kun unntaksvis akseptere overføring av mer enn ti prosent. Dette prosentavviket avhenger imidlertid av hvor detaljert avskytingen er beskrevet i bestandsplanen.

Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 15 prosent av årlig tildeling. Det betyr at inntil 15 % av ubenyttet kvote kan overføres til neste år, og at årlig tildeling kan overstiges med inntil 15 %.

Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses uansett som feilskyting og behandles i henhold til viltlovens § 48. Dyra, eller verdien av dem vil da bli inndratt til fordel for kommunens viltfond. Ikke benyttet kvote faller bort ved bestandsplanperiodens slutt.

Det regnes aldri som avvik dersom det skytes kalv i stedet for voksent dyr og 1 ½ åring. Avskyting av yngre dyr enn det planen tilsier påvirker ikke neste års kvote.

Bestandsplanområder som ikke oppfyller kommunale målsettinger i uttaket, og som systematisk oppnår skjevt uttak mellom tildelte og felte dyr, ved at man for eksempel utnytter kalvekvotene for lite, vil få økte kalvekvoter ved den videre tildelingen. Det tas løpende hensyn til tidligere års avskytinger. Alle felte dyr skal belastes tildelt kvote med mindre slaktet er kontrollert av kommunen og vurdert som uegnet som mat.

Bestandsplanområdene oppfordres til selv å disponere et visst antall fellingstillatelser som skal brukes til dyr som bestandsplanområdene ønsker å premiere jaktfeltene for å ta ut, interne nedklasseringsregler, ved eventuelle feilfellingene eller ved behov for uttak av skadegjørende hjort innenfor jakttiden.

Vald utenfor bestandsplanområde

Vald som ikke er store nok til flerårig tildeling (areal under 20 ganger minstearealet) får tildelt kvote etter § 18 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, det vil si *kalv, spissbukk (bukk med ugreina gevir), hanndyr 2,5 år og eldre samt hodyr 1,5 år og eldre*.

Ved årlig tildeling etter § 18 tildeles dyr med følgende fordeling:

- Kalv: 50 %
- Spissbukk: 20 %
- 1,5 år og eldre hodyr: 20 %
- 1,5 år og eldre hanndyr: 10 %

For små vald oppfylles prosentfordelingen på tildelingen over flere år samlet.

Mål for forvaltning av rådyr

Status

Rådyrbestanden kan se ut til at er stigende i kommunen, men det er lokale variasjoner. I 2021 ble det felt 276 rådyr, og kjørt i hjel 23 rådyr i Verdal kommune.

Overordnede mål for rådyrforvaltningen

- Verdal kommune skal ha en robust rådyrstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Unngå en ukontrollert bestandsvekst.
- Legge til rette for økt avskyting, særlig i områder hvor den totale belastningen på vinterbeite er stor.
- Antall rådyrpåkjørsler skal reduseres.

Konkrete mål for rådyrforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Større forvaltningsområder	50	Større vald	Stimulere til samarbeid. Sammenslåing. Kvotefri jakt.
Felte dyr	226	Øke avskyting	Redusere minsteareal. Kvotefri jakt
Trafikkdrepte rådyr	28	Reduksjon	Sikringstiltak. Informasjon. Øke avskyting.
Fellingsrapporter	Manglende	Få inn alle innen tidsfrist	Informasjon til valdansvarlige

Grunneierbasert forvaltning

Verdal kommune ønsker å stimulere grunneierne til å opprette større rådyrvald og områder for kvotefri jakt for å forvalte rådyr på en mer helhetlig måte, både som jaktobjekt, kjøttressurs og rekreasjon.

Rådyrvald som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet, eller minimum 10 000 dekar, kan etter søknad tildeles fellingstillatelsen for rådyr som kvotefri jakt. Kommunen er positiv til å innvilge kvotefri jakt i kommende periode, for å at

grunneierne i større grad kan tilpasse avskytningen til lokal bestandsutvikling og beiteproblematikk.

Andre mål og retningslinjer

Rapportplikt:

Valdansvarlig skal årlig rapportere fellingsresultat iht. forskrift om forvaltning av hjortevilt § 32. Frist for levering er 14 dager etter jaktas slutt. Jaktfeltansvarlig pålegges rapportering av sett elg/hjort. Dette gjøres fortrinnsvis elektronisk via Hjorteviltregisteret. Fellingsrapport for rådyr leveres landbrukskontoret, eller registreres elektronisk på Hjorteviltregisteret. Kjever og/eller kjønnsorgan fra elg og hjort leveres kommunen når kommunen gir beskjed om dette.

Ettersøk og fallviltbehandling

Kommunen har formelt ansvar for ettersøk etter dag én av ettersøk dersom påskutt dyr har gått ut av valdet. Hvis dyret oppholder seg innen eget vald kan pliktig ettersøk pågå ut dagen etter påskyting. Kommunen avgjør når ettersøk kan avsluttes dersom påskutt dyr ikke blir felt.

Fellingsavgift

Fellingsavgiften reguleres årlig i henhold til Miljødirektoratets øvre fastsatte rammer.

Vedlegg

Notat- hjorteviltet i Verdal kommune 2021

Elgbeitetaksering, rapport 2021

Verdal kommune

Elgbeitetaksering

Rapport 2021

Gjermund Gomo og Hanne Grøseth Haugland

Elg i hogstfelt. Foto: Mads Forsell

Innledning

Bakgrunn for beitetakst

Behovet for en kartlegging av beiteressursen, inkludert skadegrad på barskog, ble vedtatt som et tiltak i gjeldende kommunale målsetting for hjorteviltforvaltningen. Kartleggingen vil være et viktig faggrunnlag ved revidering av den kommunale målsettingen. I henhold til hjorteviltforskriften skal de kommunale målene blant annet også ta hensyn til beitegrunnlag, skader på naturmangfold og skogbruk. Det er ikke gjennomført elgbeitetaksering i kommunen tidligere, derfor finnes ikke datagrunnlag til direkte sammenligning. En taksering viser nåværende situasjon som resultat av de tre siste års beiting.

Områdebeskrivelse

Verdal kommune er en langstrakt kommune fra sjø til høyfjell. Verdalselva strekker seg fra øst til vest, der den munner ut i Trondheimsfjorden. Sentrum ligger ved sjøen, strekt oppover langs Verdalselva. Studieområdet er konsentrert lengere mot øst, rundt dalføret med verdalselva og sidedalen mot sør, med elveløpet Inna. Innenfor studieområdet er det hovedsakelig skog og jordbrukslandskap. Hovedtreslag i området er gran.

Metode

Takseringen ble gjort etter «Solbraametoden» som en overvåkningstakst. Etter denne metoden blir skadegrad på furu og gran vurdert.

I tillegg til skadegrad på bartrær ble intensiteten på siste års beiting og beiting de to foregående år registrert. Det ble gjort registrering av beiting på gran, furu og bjørk. Rogn, osp, selje og vier ble satt i en samlet kategori. Heretter nevnt som ROS-arter. I tillegg registreres einer. Alle planter av de gjeldene artene med høyde 0,5-3,0m vurderes og registreres. Beiteuttaket registreres i nærmeste hele 10%, oppdelt i siste vinter og de to forrige vintrene. Dermed er det registrert beiteuttak for de tre siste vintrene.

Bestandsutvelgelse og feltarbeid

Utvælgelsen av skogbestand ble gjort av oppdragsgiver. Grunnlaget for utvælgelsen ble hentet fra skogbruksplanen, med hogstklasse 2. Informasjon om hogstklasse i kombinasjon med flyfoto ga et utvalg av aktuelle bestand. Det ble taksert 1378 prøveflater fordelt på 41 skogbestand i 2021. Feltarbeidet ble gjennomført fra 11.mai til 31. mai, i all hovedsak av S.Bangjord Utmarkstjenester og Skulstad Utmarkstjenester.

Registreringer på prøveflatene

I hver skogbestand ble det taksert i ca. 30 prøveflater på 12,5 m². For hver prøveflate ble det registrert antall planter i høyden 0,5 til 3 meter av gran, furu, bjørk, ROS-artene og einer. Gjennomsnittshøyden for hvert treslag ble registrert. For alle de gitte artene ble beitegraden registrert, uttaksprosent. Beitegraden ble vurdert etter en 10-delt skala i prosent. Dette ble gjort i to rubrikker, en for sist vinter og en for tidligere år, det vil si de 2 foregående vintrene. I tillegg ble møkk fra elg fra siste vinter registrert.

Ødelagte planter: Er stående, men ikke utviklingsdyktig. Døende eller døde planter.

Skadde planter: De er utviklingsdyktige, men har i løpet av de 3 siste vintrene fått betydelige skader. Det kan være avnagd toppskudd, at mer enn 60% av plantes bar-masse er beitet eller avnagd bark på mer enn 25% av stammens omkrets.

Uskadde planter: Alle plantene av arten som ikke er skadet av beiting.

Sett elg og hjort

For å belyse mulige sammenhenger mellom beitekartleggingen og høstbestander av elg og hjort, ble en del av resultatene plottet mot sett elg og sett hjort på jaktfeltnivå. Det ble benyttet et gjennomsnitt for årene 2018-2020.

Resultat

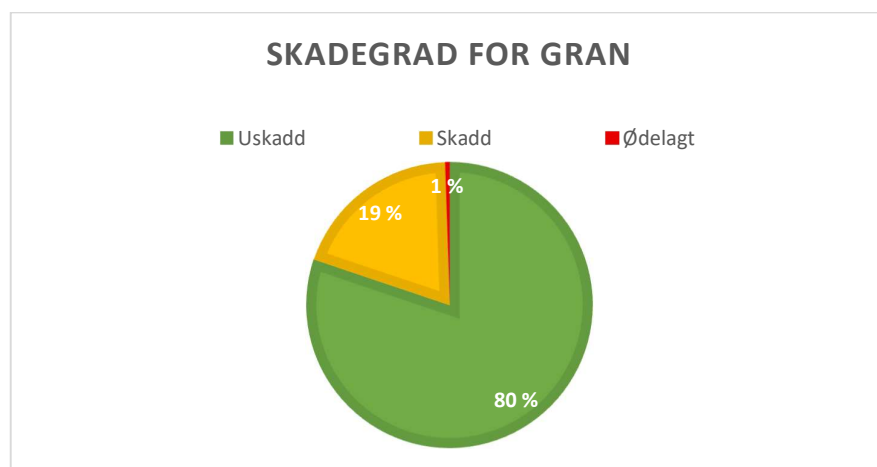
Hovedtrekk Verdal

Tabell 1: Oversikt over tallmaterialet fra takseringen.

	Totalt
Beitetrær	10886
Furu	267
Gran	2045
Bjørk	6341
ROS + Vier	2174
Einer	59
Møkkhauger	171

Skadegrad for gran og furu

80% av de registrerte granplantene var uskadd, mens 19% var skadd og 1% ødelagt (Figur 1).

Figur 1: Skadebilde på gran vist i prosent, skader grunnet elgbeiting i kommunen.

Antallet registrerte furuplanter er lavt, med 267 planter. 12 % var uskadd, 69 % skadd og 19 % ødelagt. Av undersøkte bestand hadde ett bestand et tosifret antall planter. Ett bestand hadde over 100 planter av furu.

Tabell 2: oversikt skadegrad furuplanter

Skadegrad Furu	Antall	Prosent
Uskadd	32	12,0
Skadd	185	69,3
Ødelagt	50	18,7
Antall	267	100,0

Skadegrad og bonitet

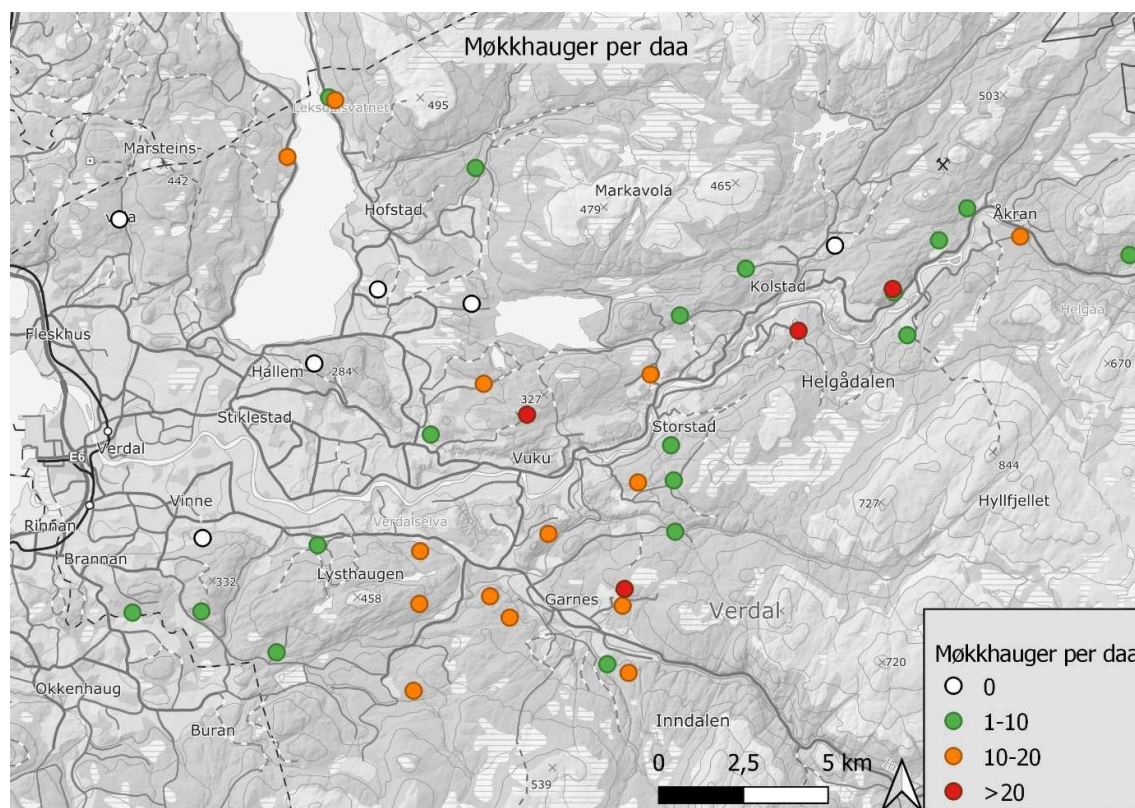
Skadegraden i de ulike bonitetene viser at andelen skadde planter er størst i høgbonitet G20 (17%) og middels boniteter G17 (20%) og G14 (21%). Noen få bestand lå i høgbonitet. De fleste bestand i undersøkelsen ligger i middels bonitet og lav bonitet G11. På laveste bonitet, G8 ble det taksert ett bestand.

Resultatene tyder på at skadegraden på gran ikke fordeler seg jevnt geografisk, men at det er høyere skadegrad i området fra Storstadbakkan til Tromsdalen (Fig. 2).

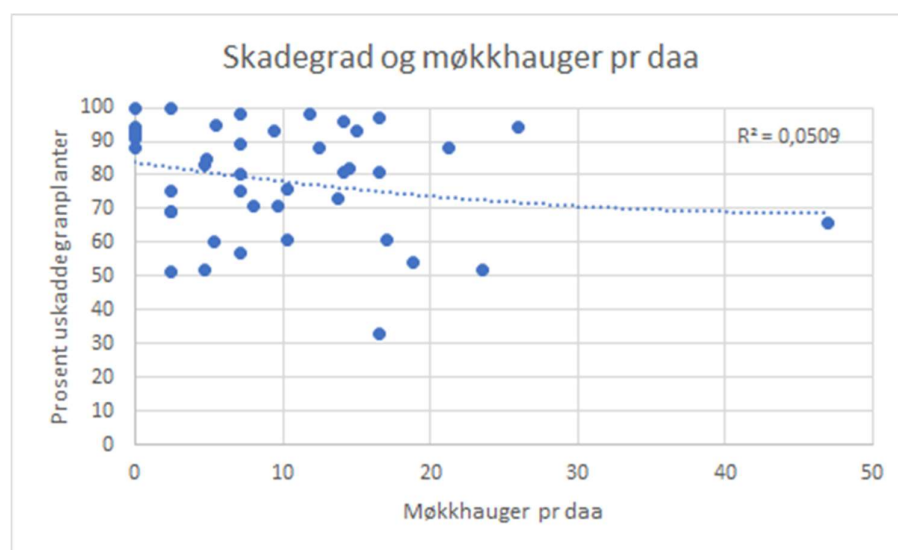
Registrerte møkkhauger

Som figur 3 viser er det også stor geografisk variasjon i antall møkkhauger per dekar.

Figur 3: Kart over registrerte møkkhauger, vist i antall per dekar taksert. Resultatet gir et bilde på elgbestandens bruk av områder vinteren 2020-2021.

Punktdiagram med regresjonslinje (Fig. 4), viser at det trolig er en sammenheng mellom skadegrad på gran og antall møkkhauger av elg siste vinter, men antall møkkhauger per dekar siste vinter forklarer en relativt liten del av variasjonen i skadegrad ($R^2 = 0,05$).

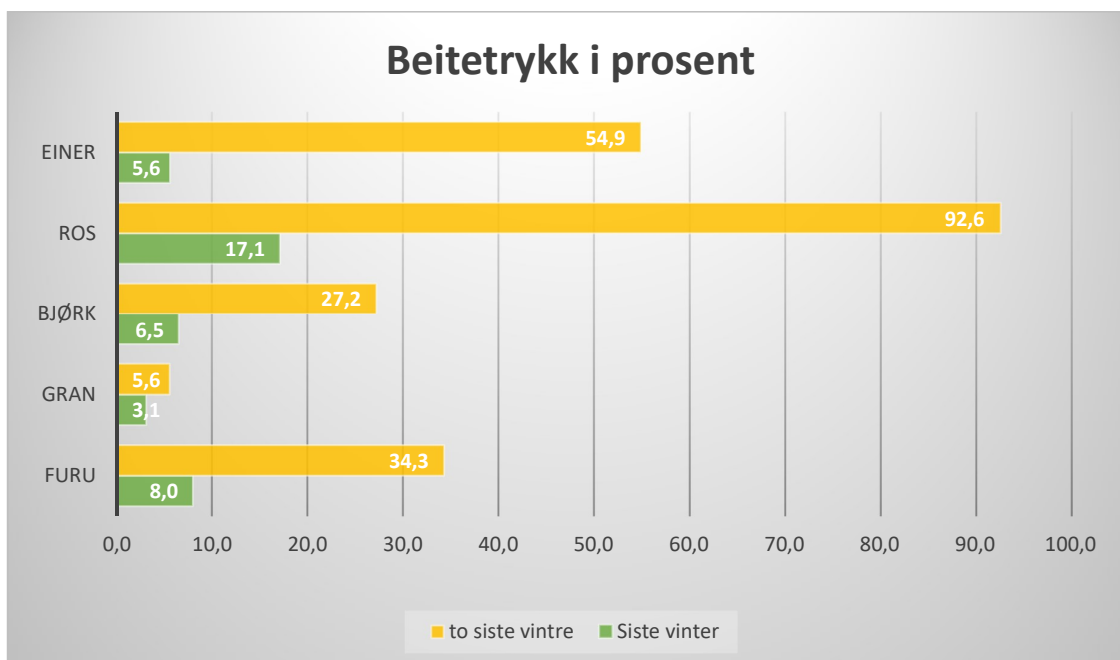
Figur 4: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom skadegrad på granplanter og antallet møkkhauger per daa.

Beitegrad for alle registrerte arter

For å vurdere beitetrykket og i hvilken grad det påvirker plantenes produksjon ser vi på beitetrykket angitt i prosent for alle bestandene i gjennomsnitt. Denne verdien må så vurderes opp mot det den aktuelle arten tåler av beiting. Det antas generelt sett at en plante tåler opp mot 60% beiting av årsskuddene før det påvirker plantens fremtidige vekst negativt. Høyt beitetrykk over flere år er mer skadelig for plantene enn enkeltstående år med hard beiting.

Figur 5 viser at siste vinters beiting ligger under beitetrykket de to foregående vintrene. ROS artene har et beitetrykk på 17% sist vinter, furu med 8% og bjørk på 6,5 %. Ifølge veileder for elgbeitetaksering kan man ta utgangspunkt i beiteuttaket for bjørk og furu for å vurdere beiteuttaket i ungskog. Der klassifiseres beitegrad på under 15% som lite beitet. Fra 16-30% moderat beitet. Med våre resultater for sist vinter vil det si at bestandene var lite beitet på bjørk og furu, men moderat beitet på ROS-artene.

Ser man på beitetrykket de to foregående vintrene er situasjonen noe annerledes. Bjørk har beitetrykk på 27%, moderat beitet. Furu med beitetrykk på 34% viser at furu er balansert beitet, men kan være stedvis overbeitet. Det er normalt at ROS-artene er hardere beitet enn bjørk og furu, fordi elgen foretrekker disse artene.

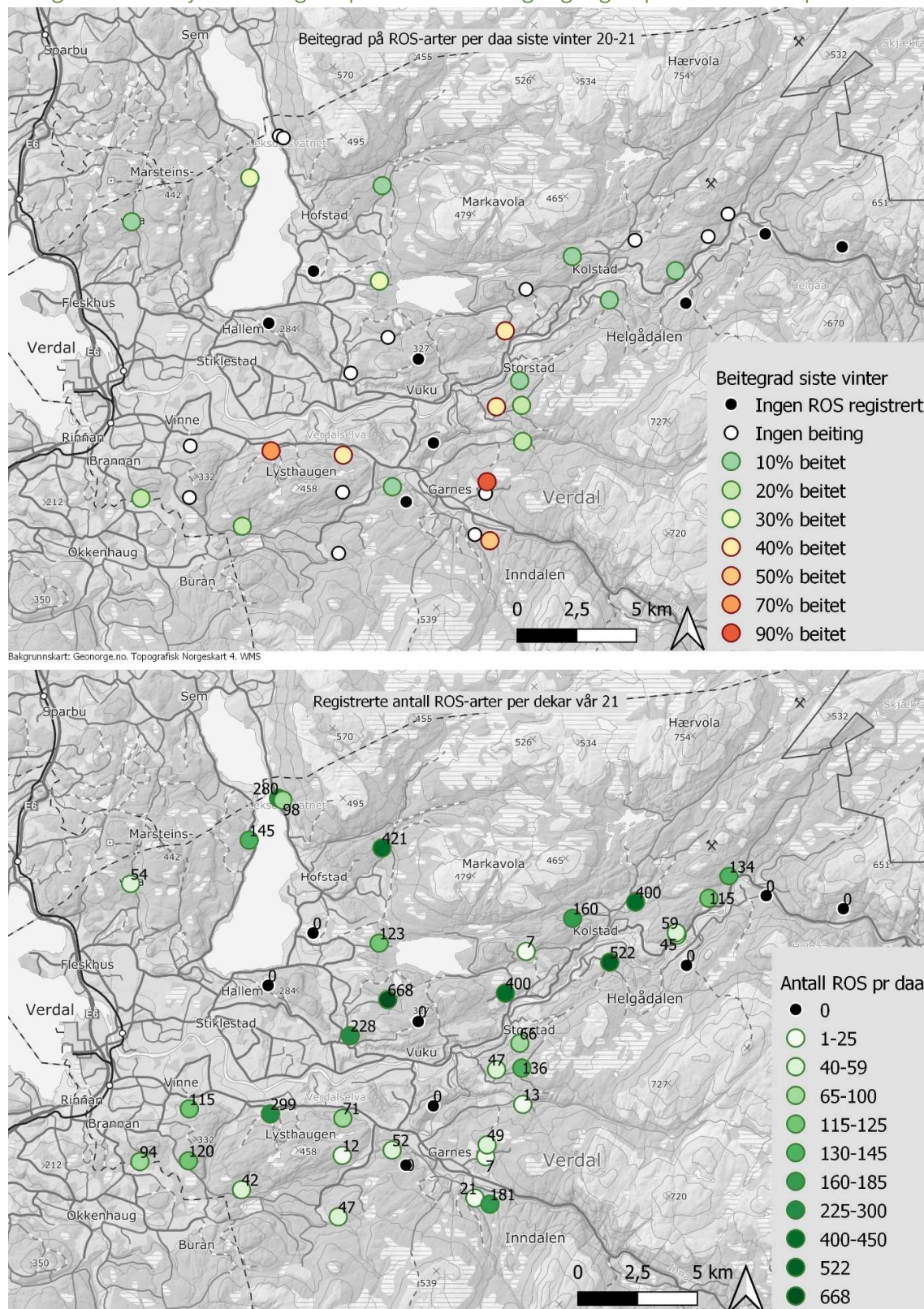

Figur 5: Beitetrykket vist i prosent. Gule stolper viser beitetrykket for vintrene 2018-2019 og 2019-2020 samlet. Grønne stolper viser beitetrykket fra siste vinter 2020-2021.

Geografisk variasjon

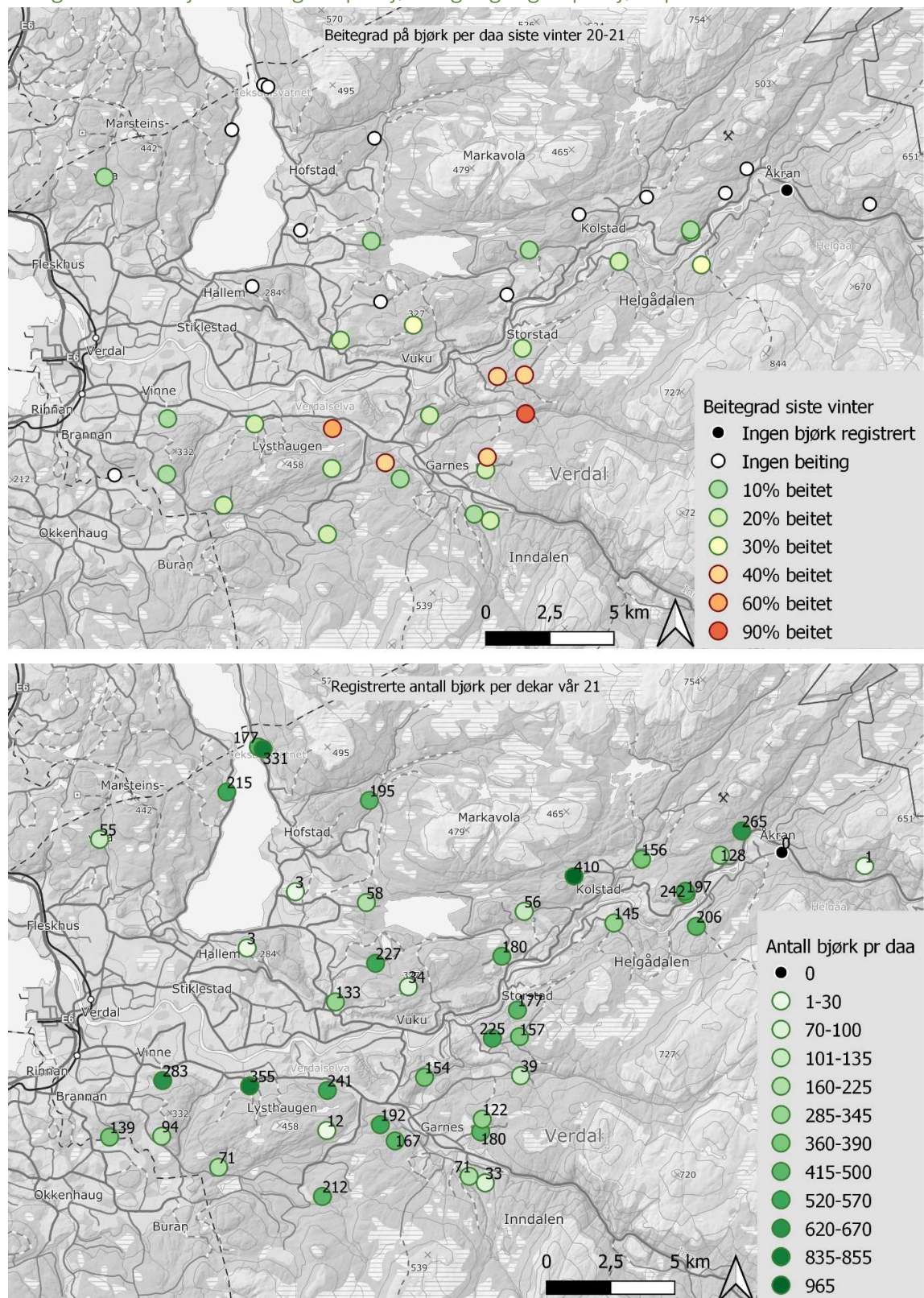
Det ser ut til å være betydelig geografisk variasjon i beitegrad for både ROS og bjørk, samt for antall ROS pr daa. Det synes derimot ikke å være noe klart geografisk mønster for antall bjørk pr daa (Fig. 6 & 7).

Geografisk variasjon i beitegrad på ROS-artene og tilgangen på ROS-artene per dekar

Figur 6: Beitegrad på ROS-arter og beitetilgangen på ROS-arter.

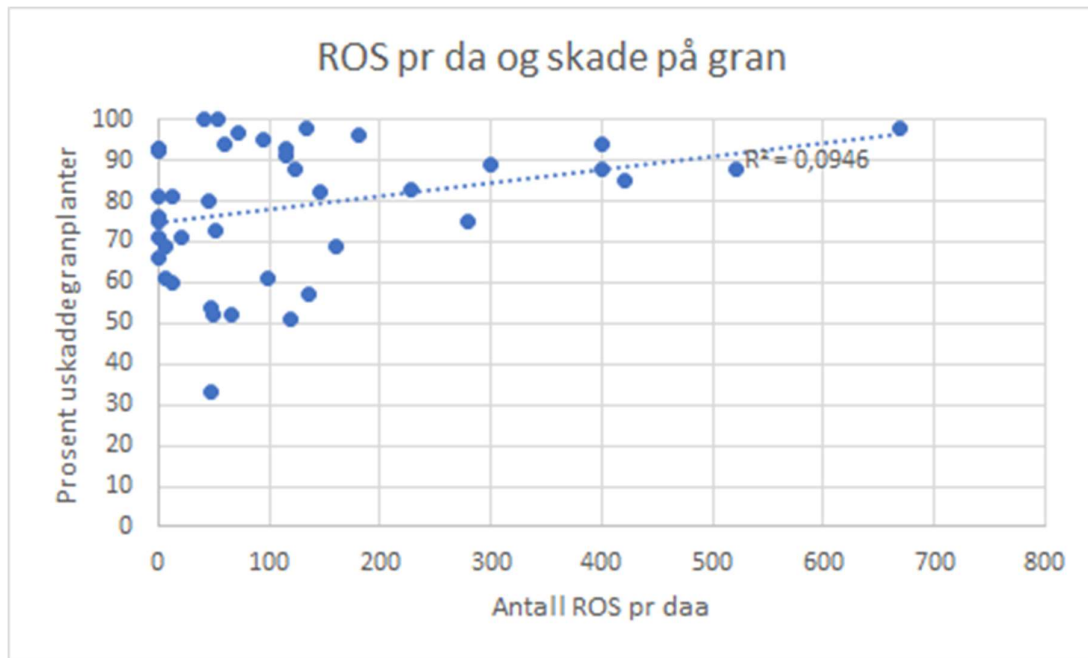
Geografisk variasjon i beitegrad på bjørk og tilgangen på bjørk per dekar

Figur 7: Øverst, beitegrad på bjørk sist vinter etter geografisk fordeling. Hvit markør indikerer ingen eller beiting opptil 5% av tilgjengelige skudd, noe som er nærmest ubetydelig. Nederst antall bjørk per dekar. Som viser beitetilgangen på bjørk.

Sammenheng mellom skadegrad på gran og tilgangen på lauvplanter

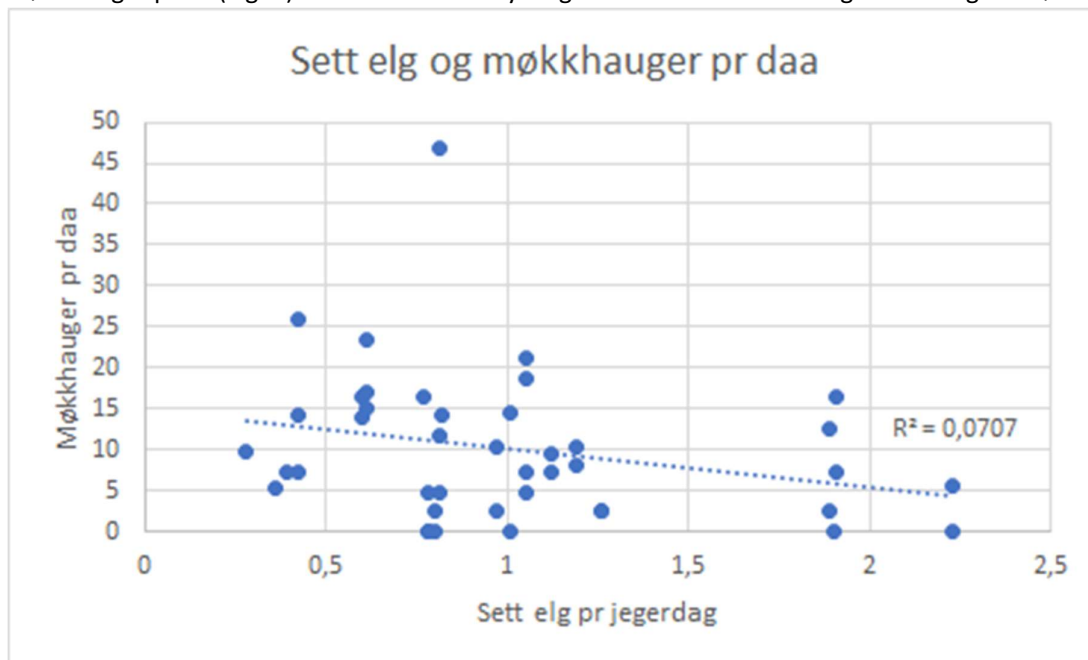
Resultatene tyder ikke på at det er noen sammenheng mellom skadegraden på gran og antall bjørk per dekar. Derimot tyder resultatene på at skadegraden på gran øker der hvor det er mindre av ROS-artene (Fig. 8).

Figur 8: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom antall ROS pr daa og skadegrad på gran.

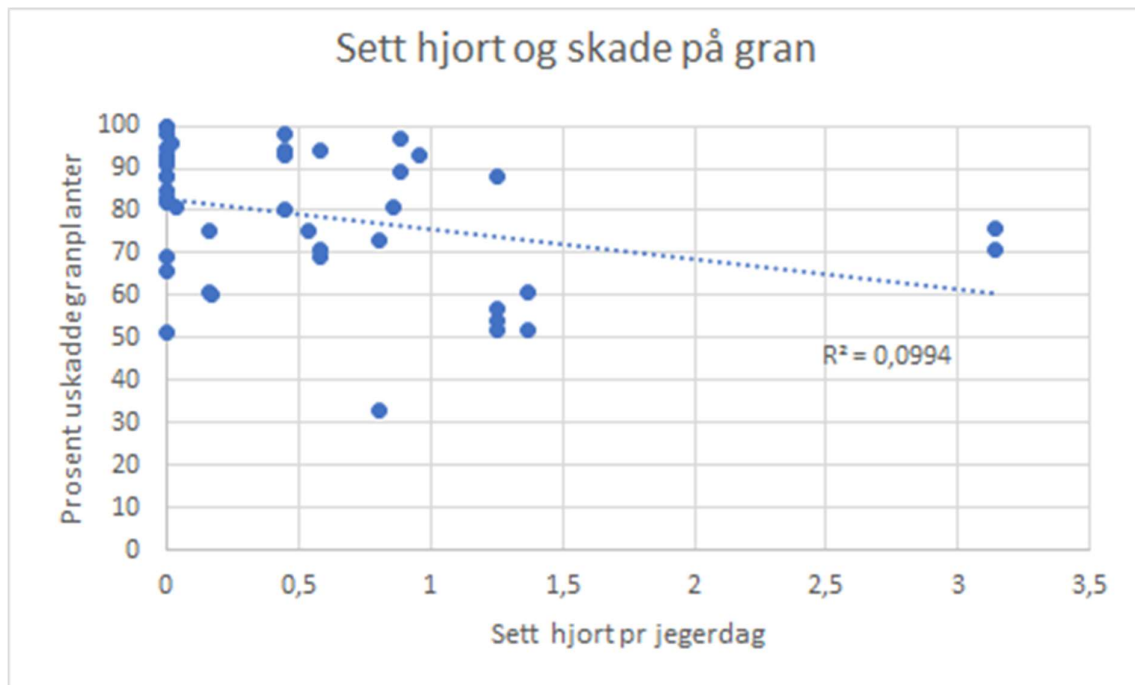
Mulige sammenhenger med sett elg og hjort på jaktfeltnivå.

Resultatene tyder på en svak negativ sammenheng mellom sett elg på jaktfeltnivå og antall møkkhauger pr da (Fig. 9). Der hvor det er mye elg om vinteren er det trolig mindre elg om høsten.

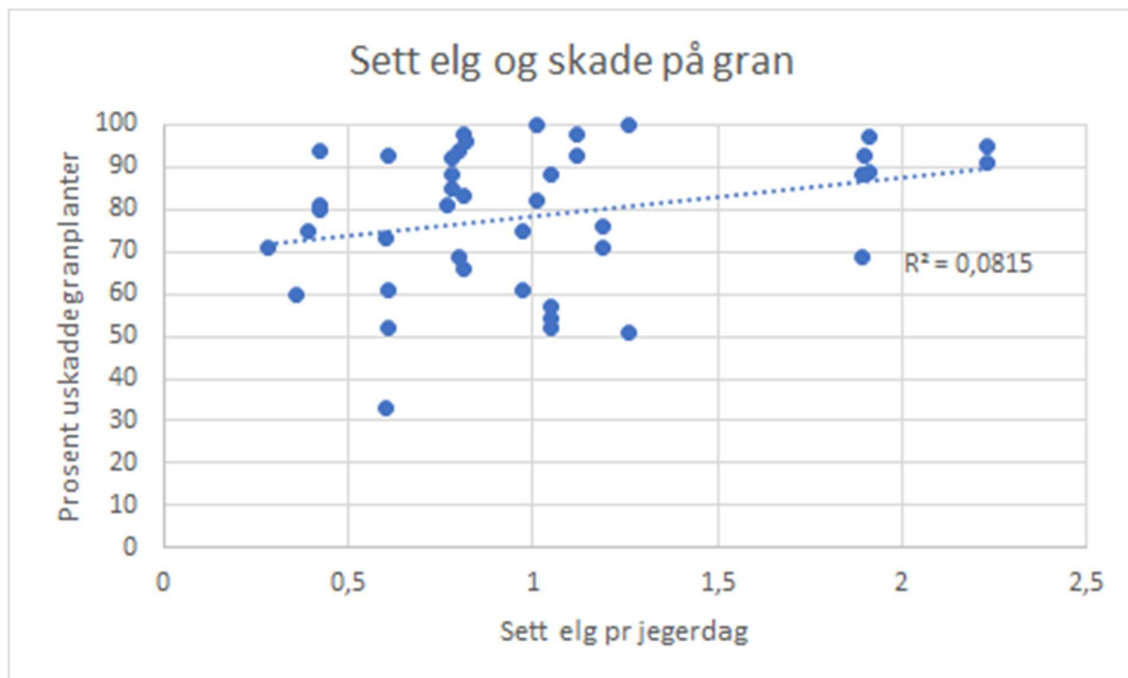

Figur 9: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom sett elg, pr jegerdag og møkkhauger pr daa.

Når det gjelder skadegrad på gran, tyder resultatene på at det er større skadegrad på gran der hvor det er observert mye hjort om høsten (Fig. 10). For elg ser denne sammenhengen ut til å være motsatt (Fig. 11). Det er mindre skader på gran innenfor jaktfelt med mye elg om høsten.

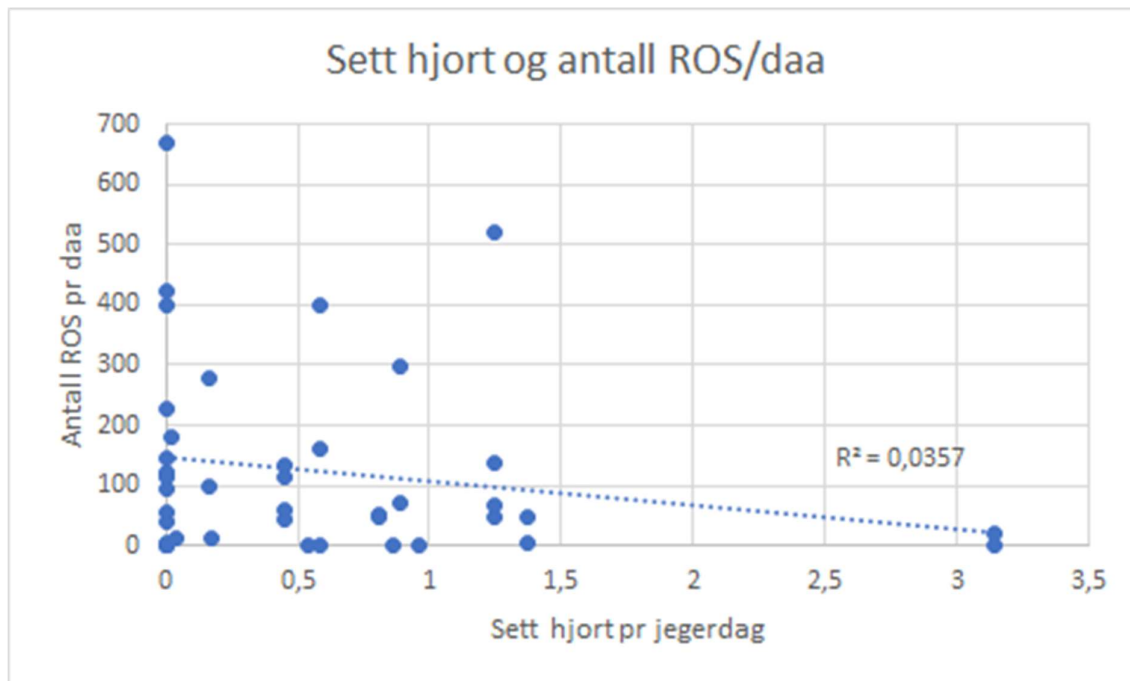

Figur 10: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenheng mellom sett hjort og skade på granplanter

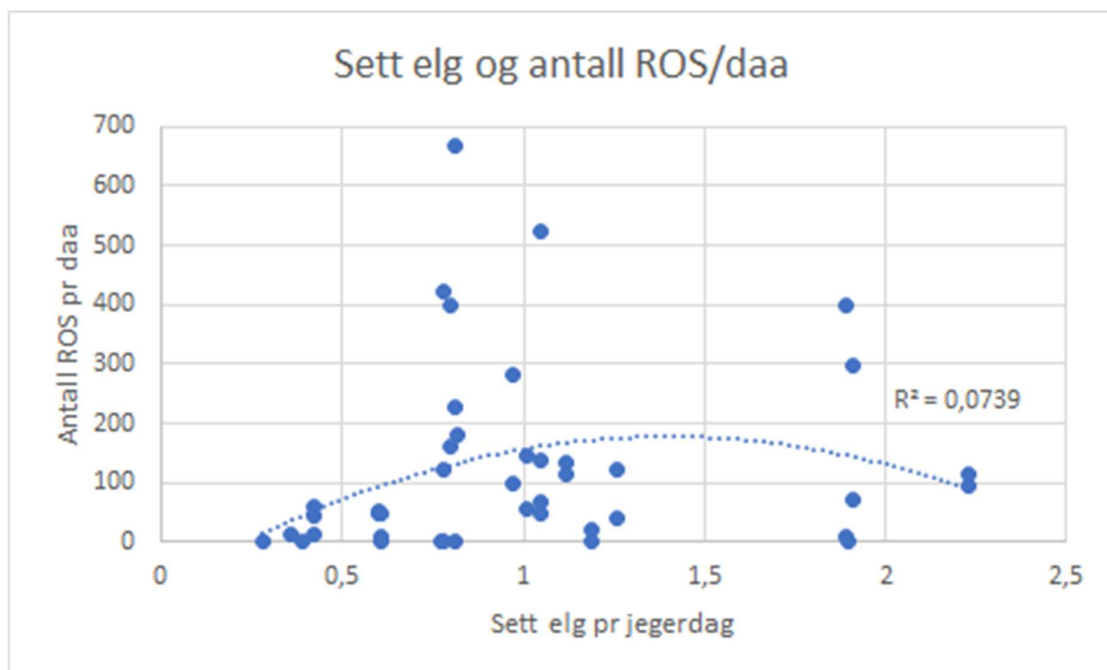

Figur 11: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom sett elg og skade på granplanter.

Resultatene tyder på at det er ulike sammenhenger mellom de mest prefererte beiteplantene (Rogn osp, selje og vier), og henholdsvis tetthet av hjort og elg om høsten. Resultatene tyder på lavere tetthet av de prefererte beiteplantene i områder med mer sett hjort (Fig. 12), men det er høyere tetthet av de mest prefererte beiteplantene i områder med høyere høsttettheten av elg (Fig. 13).

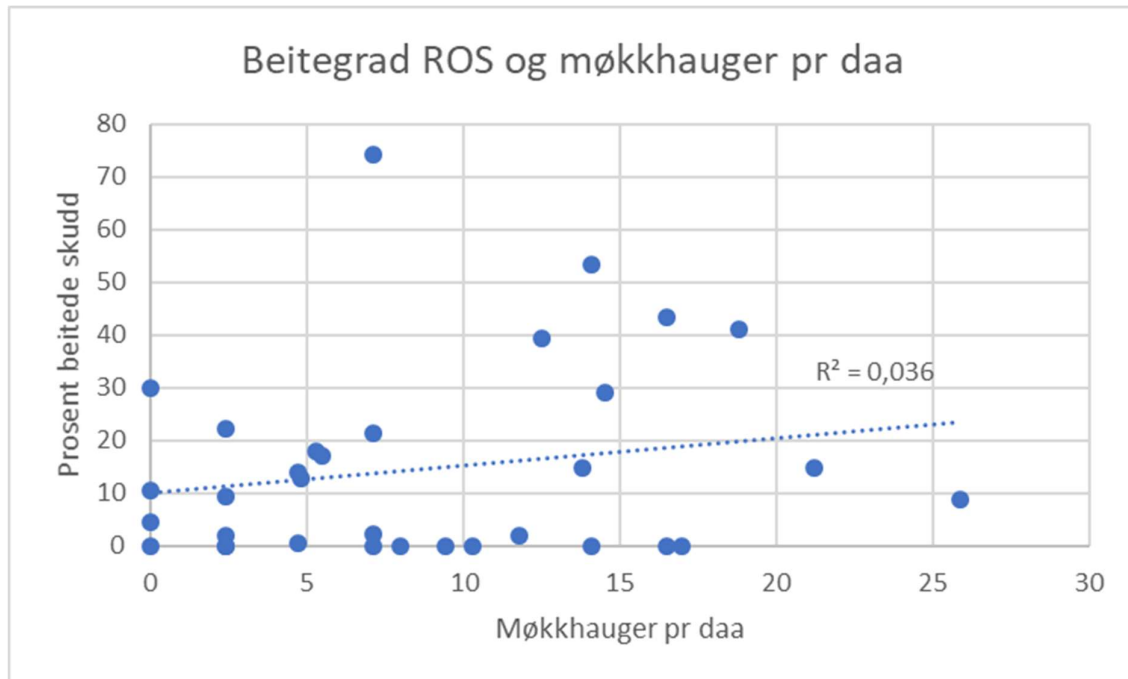

Figur 12: Svak negativ sammenheng mellom sett hjort og antall ROS pr daa

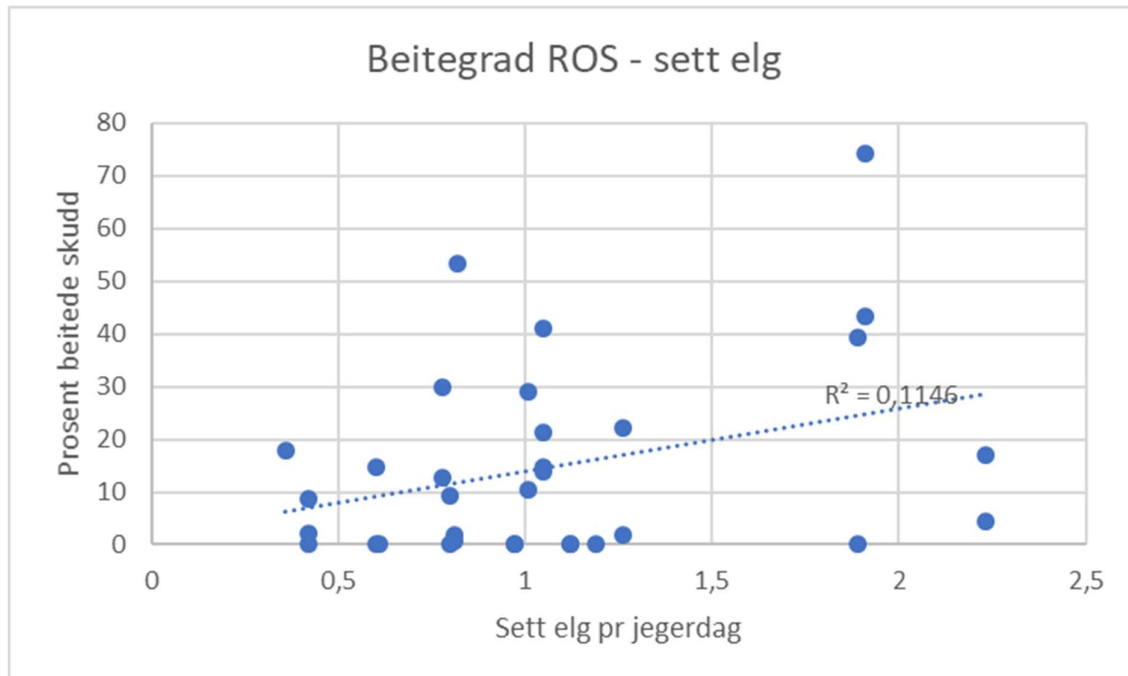

Figur 13: Viser at sammenhengen mellom sett elg og antall ROS pr daa er mer komplekst.

Det er en svak positiv sammenheng mellom beitegrad på ROS-artene og antall møkkhauger pr daa (Fig.14), og en sterkere positiv sammenheng mellom beitegrad på ROS-artene og sett elg pr jegerdag (Fig. 15).

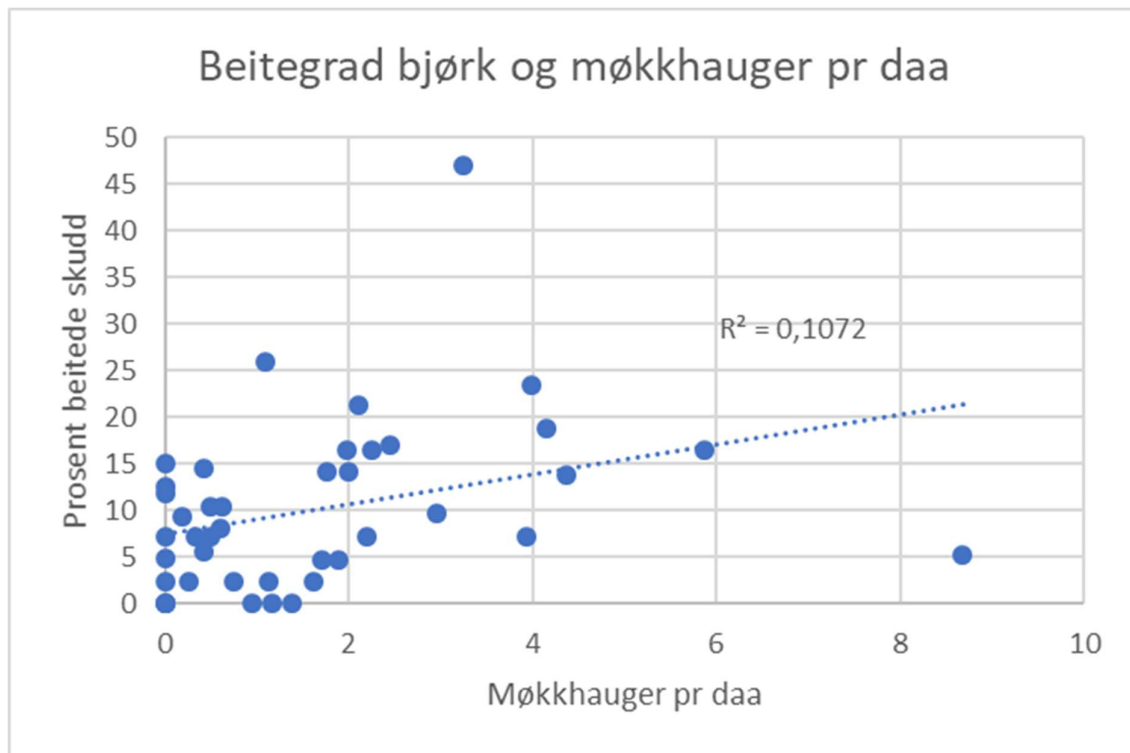

Figur 14: Viser at sammenhengen mellom beitegrad ROS og antall møkkhauger pr daa.

Figur 15: Viser at sammenhengen mellom beitegrad ROS og sett elg pr daa..

Det ser ut til å være en klarere sammenheng mellom beitegraden på bjørk og møkkhauger pr daa, enn tilfellet er for ROS-artene.

Figur 16: Viser at sammenhengen mellom beitegrad bjørk og antall møkkhauger pr daa.

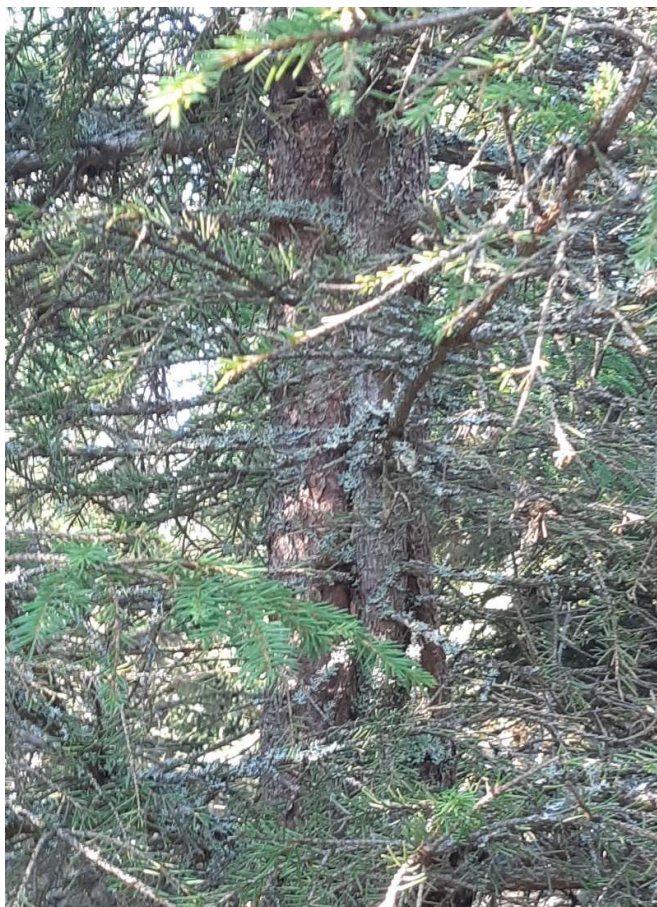
Diskusjon

Undersøkelsen tyder på stor geografisk variasjon i skadegrad på gran, samt beitegrad og tetthet av viktige beiteplanter. Dette er ikke overraskende, men utfordrer forvaltningen i forhold til fremtidig utvikling av hjorteviltbestandene.

Beiteskader på gran

Undersøkelsen viser betydelige beiteskader på gran i flere skogbestander, og at skadegraden er større i deler av det undersøkte området. Selv om gran ikke er en foretrukket beiteplante for hjorteviltet, er slike beiteskader også registrert andre steder i landet, og er som regel knyttet til overbeite. At slike skader er konsentrert om enkelte områder er heller ikke uvanlig. Lokale variasjoner i tetthet av hjortevilt er vanlig, og spesielt om vinteren da tettheten av hjortevilt lokalt kan øke betydelig på grunn av trekkadferd.

Hovedproblemet med beiting på gran er at toppskuddet ofte beites. Dette vil kunne redusere kvaliteten og verdien av fremtidig tømmer betraktelig. I mange skogbestand er skadegraden så høy, at det ved avstandsregulering og tynning også må settes igjen tre med beiteskader. Dette er ut ifra dagens situasjon, og i mange av de undersøkte skogbestandene må man også kunne regne med en økning i skadegrad før granplantene vokser ut av beitehøyde.

Figur 17: Gran med gankvist, en alvorlig virkesfeil, satt igjen etter avstandsregulering. Foto: Gjermund Gomo

Resultatene tyder på at beiteskadene på gran går opp der hvor det er færre ROS pr daa (Fig. 8). Når mengden av foretrukket beite går ned, vil hjorteviltet i større grad gå over på å beite mindre foretrukne arter, som gran. Fra Sverige er det også vist at beitekonkurranse fra mindre hjorteviltarter

som rådyr, dådyr og hjort om lyngarter, særlig blåbærlyng, kan føre til økte beiteskader fra elgen på furu (Spitzer et al. 2021). Mens det ser ut til å være en sammenheng mellom høstbestand av hjort og beiteskader på gran (Fig. 10), ser det ikke ut til å være en direkte sammenheng mellom beiteskader på gran og høstbestanden av elg (Fig. 11). Det siste må trolig forklares med at beiteskadene er konsentrert til typiske vinterområder for elgen, og resultatene viser økt skadegrad på gran med økende antall møkkhauger (Fig. 4). Selv om denne sammenhengen ikke synes å være veldig sterk er det viktig å bemerke at møkkhauger gir et bilde av hvor intensivt elgen har benyttet det enkelte skogbestand siste vinter, er skadegraden et resultat av beiting gjennom flere år.

Det er ikke mulig å skille mellom beiteskader fra elg og hjort. Den geografiske fordelingen av skadegrad kan tyde på at hjorten også kan bidra til skadebildet. Det er kjent fra andre undersøkelser at også hjorten kan være en betydelig skadevolder på granskog (NIBIO 2020), men i hvor stor grad hjorten beiter toppskudd er ukjent. Selv om resultatene tyder på at skadegraden på gran øker der hvor det er mye hjort, kan dette også skyldes indirekte effekter som nevnt ovenfor. Når konkurransen fra mindre hjortedyr øker (her hjort), blir det mindre av de plantene elgen foretrekker, og elgen kan i større grad beite på mindre foretrukne planter som gran.

Den registrerte skadegraden på furu er høy, men furu har ikke vært fokus for denne undersøkelsen og datagrunnlaget er for tynt til å vurdere beitetrykk og skadegrad på furu nærmere (tabell 2).

Beiteressursen

Resultatene kan tyde på at beitetrykket i deler av kommunen har medført en mer langsiktig negativ effekt på tilgangen av de mest foretrukne beiteplantene (ROS og vier). Det registreres også fravær av disse artene i flere skogbestander (fig. 6). Dette kan i tillegg til høyt beitetrykk fra hjortevilt også skyldes naturgitte forhold, i tillegg til høyt beitetrykk fra husdyr. Dette er ikke vurdert nærmere, men beitetrykk fra husdyr er trolig medvirkende årsak til lav tetthet og fravær av ROS i noen av de undersøkte områdene. Siste vinters beitegrad på ROS er i gjennomsnitt lavt, og godt under det som regnes som bærekraftig. Gjennomsnittsverdier er likevel mindre relevant i forhold til skade på barskog og reduksjon i antall ROS pr daa, da dette er effekter med stor lokal variasjon.

Resultatene tyder på at det kan være sammenhenger mellom tetthet av ROS og tetthet av hjort og elg om høsten, samt tetthet av elg om vinteren. Det er lavere tetthet av ROS innenfor jaktfelt med høyere tetthet av hjort om høsten. Dette kan forklares med at høye tettheter av hjort påvirker rekrutteringen av disse artene negativt, som vist i andre studier.

Forholdet mellom antall ROS og elg synes å være mer komplekst (fig. 13). Som forventet øker beitegraden på ROS med økende antall møkkhauger pr daa, men effekten synes ikke å være veldig sterk (Fig. 14). Begrenset styrke på denne sammenhengen kan delvis skyldes at registreringsmetodikken har svakheter. I flere bestander er det ikke registrert noe beiting, selv om det er registrert noe ROS. En mulig forklaring kan være at plantene i områder med hardt beitetrykk, beites ned til grensen for foretrukket beitehøyde for elgen. I områder med jevnt snødekke vil så disse plantene også dekkes fullstendig av snø i store deler av vinteren.

Sett elg synes å ha en sterkere effekt på beitegraden for ROS, med høyere beitegrad innenfor jaktfelt med mye sett elg (Fig. 15). En forklaring på dette kan være at elgen også i stor grad også beiter på disse artene om høsten.

Det synes også å være en negativ sammenheng mellom antall møkkhauger (vintertetthet av elg) og sett elg (høsttetthet av elg) (fig. 9). Der hvor det er mye elg om vinteren, ser det ut til å være mindre elg om høsten. Resultatene tyder på at lavere tettheter av elg om høsten er knyttet til tilgangen på preferert beite, da antall ROS pr daa er lavt innenfor de jaktfeltene med minst sett elg pr jegerdag. En

logisk forklaring på en slik eventuell sammenheng er at konkurranse fra hjort fører til dårligere beiteforhold for elgen også om sommeren, og at elgen i større grad etablerer seg i sommerområder med høyere innslag av ROS og eventuelt andre prefererte beiteplanter som kan undertrykkes av overbeite.

Bjørk er mer tallrik enn ROS-artene på de undersøkte områdene (fig. 7), og utgjør trolig en viktig del av vinterbeitet til elgbestanden. Det synes å være en klar positiv sammenheng mellom antall møkkhauger pr daa og beitegrad på bjørk (Fig. 16), men ingen sammenheng mellom møkkhauger pr daa og antall bjørk pr daa. Mens det var en negativ sammenheng mellom sett hjort og antall ROS pr daa (fig. 12), er det ikke en slik negativ sammenheng mellom sett hjort og antall bjørk pr daa. Selv om hardt beite på bjørk kan føre til forbuskning og begrenset høydevekst (fig. 18), er beitetrykket neppe så stort at det medfører betydelig avgang av yngre bjørkeplanter.

Figur 18: forbusking av bjørk grunnet hard beiting. Foto: Gjermund Gomo.

Det er viktig å understreke at undersøkelsen ikke gir et totalbilde av beitesituasjonen. For eksempel kan blåbærlyng utgjøre viktige beiteressurser når det er lite snø, og bør vurderes tatt inn i fremtidige beiteundersøkelser. Undersøkelsen gir likevel et godt øyeblikksbilde av beitetrykket på viktige beiteplanter. Det må også påpekes at punktdiagram med regresjonslinjer må tolkes med varsomhet. Dette er en enkel form for statistisk fremstilling av data, som for eksempel ikke korrigerer for andre faktorer som kan virke samtidig. Selv om noen av resultatene i plottene synes å være ganske tydelig, er det også viktig å påpeke at resultatene er basert på et relativt lavt antall prøveflater. Disse plottene gir likevel en pekepinn på mulige sammenhenger.

Konklusjon

Dette er den første undersøkelsen av vinterbeiteressursen for elg og hjort i Verdal kommune. Den inkluderer også skadegrad på ungskog, da først og fremst gran. Selv om slike kartlegginger har sine begrensninger, gir undersøkelsen viktig informasjon som bør legges til grunn i forvaltningen av hjorteviltet og skogressursen. Det er ikke tvil om at i deler av kommunen er beitetrykket såpass høyt at det allerede i dag medfører betydelige skader på ungskogen. Samtidig er det også trolig slik at beiteressursen for hjorteviltet forringes over tid i de områdene som har høyest beitetrykk. De områdene som har hardest beitetrykk er trolig viktige vinterområder for elgen, hvor elg som i stor grad oppholder seg andre steder under jakta er en viktig del av utfordringen. I tillegg er en voksende bestand av hjort i de samme områdene av stor betydning. Samtidig tyder resultatene på at skogskadene er små, og vinterbeiteressursen betydelig bedre i andre deler av kommunen. De geografiske variasjonene vil utfordre forvaltningen fremover, men det fremstår som nødvendig å vurdere hvordan forvaltningen kan redusere beitetrykket i de mest belastede områdene de kommende årene.

Referanser

NIBIO 2020. Presentasjon. Hjorteskader på innmark og skog; kostar det meir enn det smakar? Omfang av hjorteskader på innmark og skog. URL:
https://www.statsforvalteren.no/contentassets/ae4ad24720ab46149a4649c46de16e5d/hjorteskader_opstad_nibio.pdf

Spitzer, R., Coissac, E., Felton, A., Fohringer, C., Juvany, L., Landman, M., ... & Crooms, J. P. (2021). Small shrubs with large importance? Smaller deer may increase the moose-forestry conflict through feeding competition over Vaccinium shrubs in the field layer. *Forest Ecology and Management*, 480, 118768.

Vedlegg 1

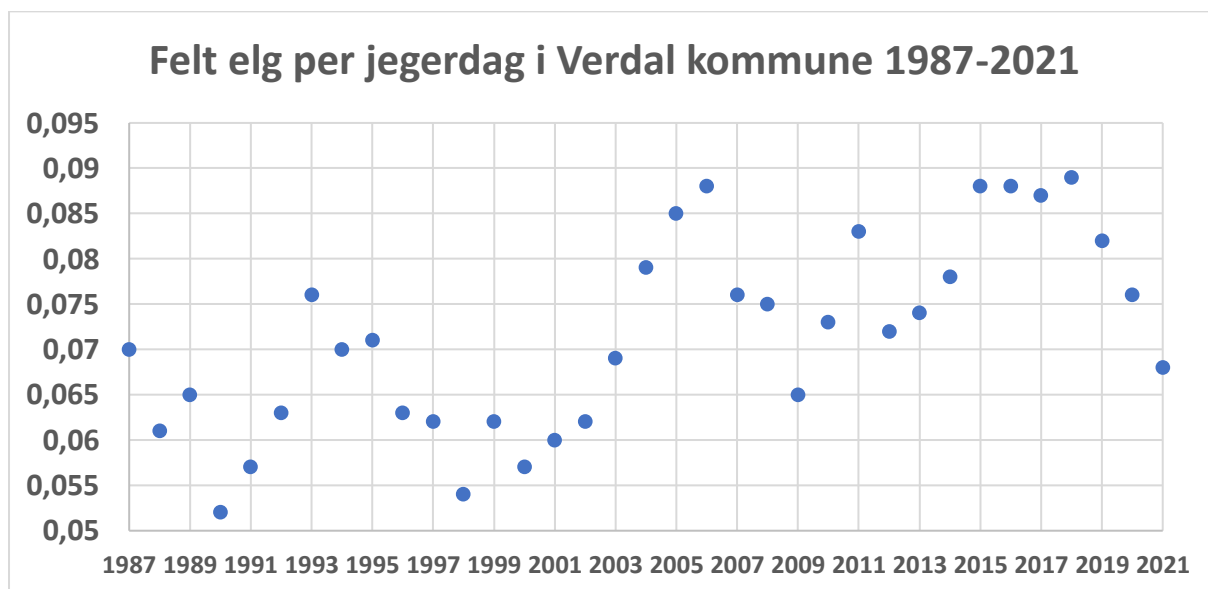
Nummer	Uskadd Gran	Uskadd Gran, Daa	Bonitet	Planter totalt/daa
1	27	64	F8	64
2	64	151	G17	165
3	35	82	G17	160
4	55	129	G20	146
5	30	71	G11	73
6	61	157	G14	206
7	29	77	G17	109
8	25	61	G14	99
9	69	190	G17	201
10	26	61	G11	75
12	36	85	G14	122
13	23	63	G11	96
14	62	146	G17	212
15	48	113	G14	141
17	17	41	G14	58
18	21	49	G17	56
19	34	80	G14	148
21	15	38	G14	43
22	61	144	G11	153
23	17	40	G11	78
24	50	125	G14	135
25	57	134	G11	136
26	74	185	G14	198
27	50	143	G17	163
28	33	80	G14	94
29	39	92	G20	122
30	23	59	G14	98
31	50	118	G14	127
32	18	44	G14	53
33	62	146	G14	146
36	10	24	G17	28
37	46	108	G11	111
38	46	108	G14	144
40	16	38	G14	66
41	39	104	G17	173
42	37	102	G11	140
43	43	101	G11	125
44	2	5	G11	14
45	22	52	G8	54
46	67	158	G11	169
47	33	78	G14	148
50	56	154	G17	168

Notat – hjorteviltet i Verdal kommune 2021

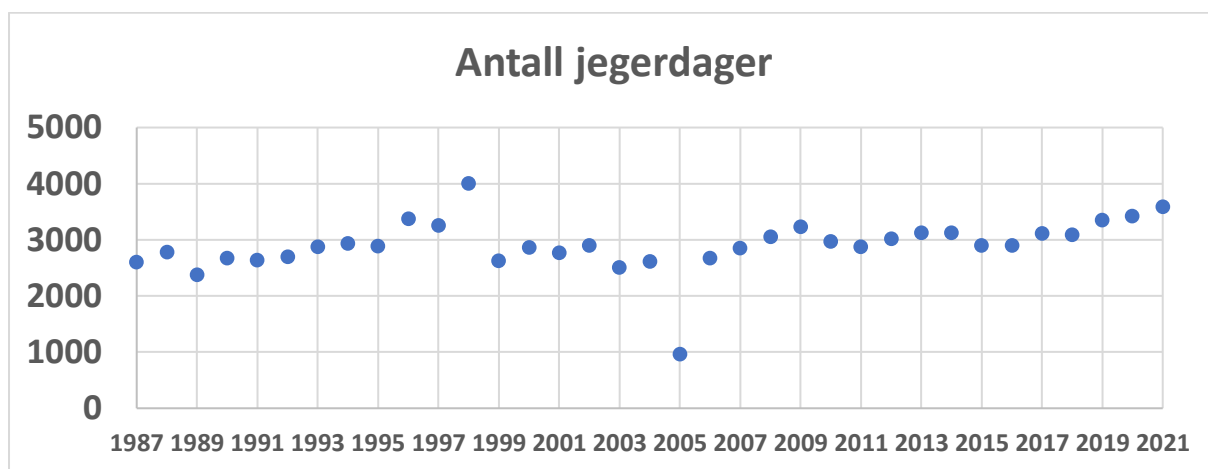
NINA gjorde en vurdering av styrker og forbedringspotensial av sett elg- og sett hjort-overvåkningen i 2014 (NINA Rapport 1043). Basert på vurderingene der presenteres noen hovedparameter fra sett- og skutt elg- og hjorteovervåkningen. For rådyr har vi kun fellingsstatistikk.

Elg

Figur 1 viser den langsiktige utviklingen i tetthet av elg basert på felt elg pr jegerdag. Mens den langsiktige trenden er en økning i tetthet, er den kortsiktige trenden (2018-2021) en nedgang i tetthet. NINA poengterer at jegerinnsatsen påvirker denne parameteren, slik at tettheten trolig undervurderes når jegerinnsatsen går opp og motsatt. Figur 2 viser at jegerinnsatsen har gått betydelig opp i forrige planperiode, noe som tilsier at bestandsnedgangen ikke er like bratt som felt elg per jegerdag gir inntrykk av. Økningen i jegerdager kommer i all hovedsak fra økt jaktinnsats i Øvre Verdal sør for Helgaa.

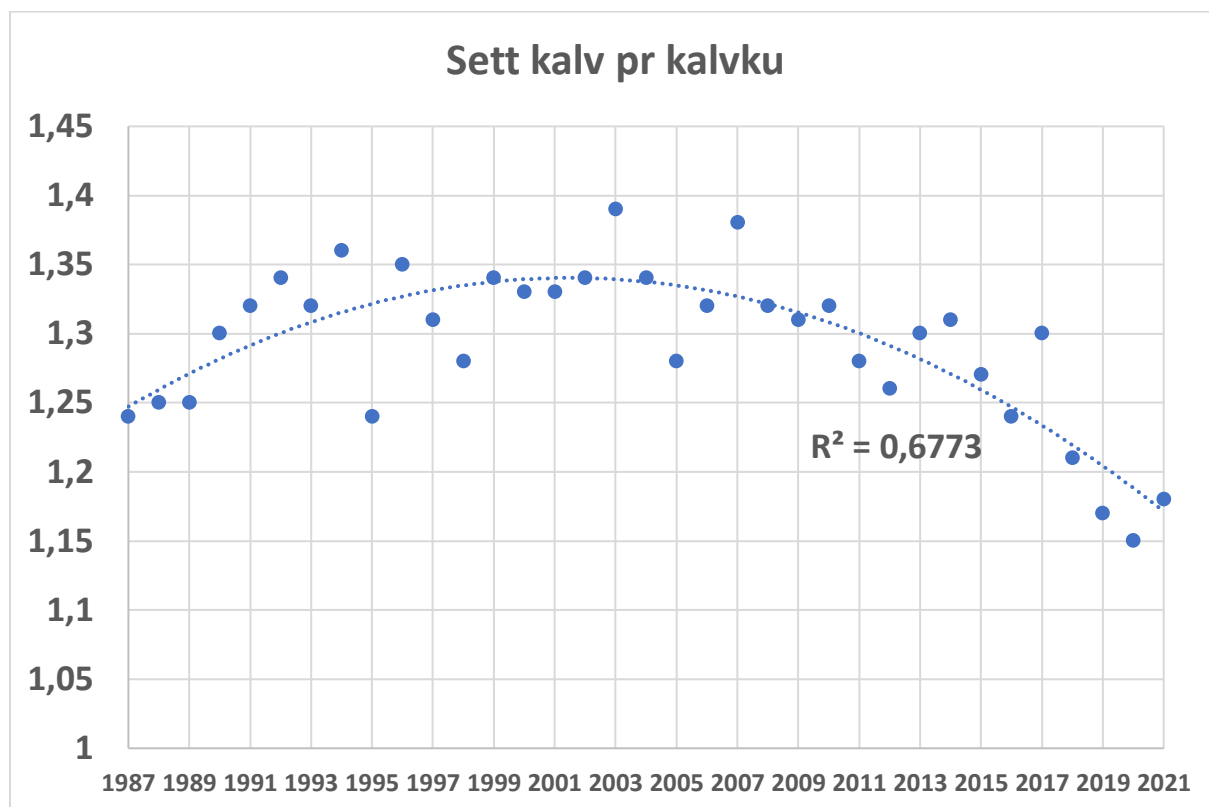

Figur 1. Felt elg per jegerdag i Verdal kommune i perioden 1987-2021.

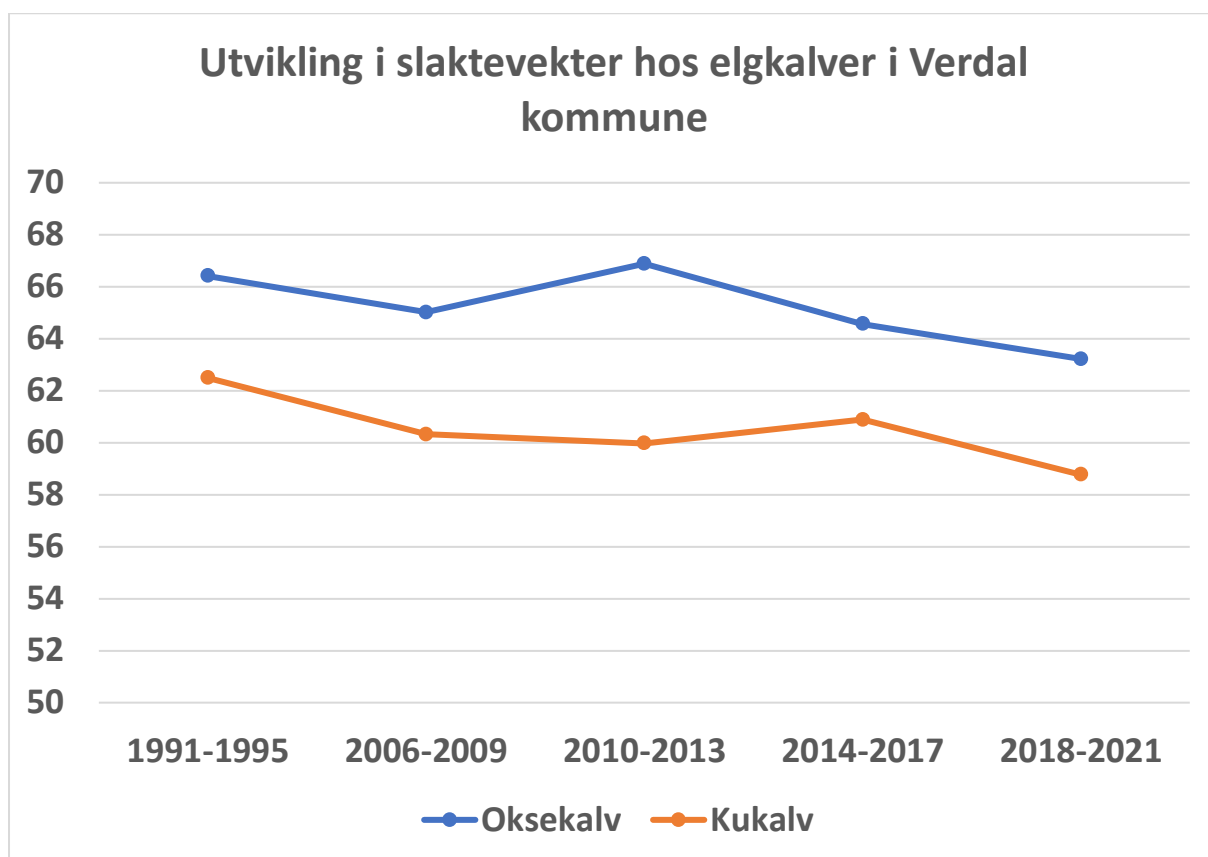
Figur 2. Antall jegerdager for perioden 1987-2021.

Produktiviteten i elgbestanden målt som sett kalv per kalvku er sterkt synkende (Fig. 3). Dette er som oftest et tegn på at kondisjonen i bestanden er synkende. Samtidig er det stor variasjon innad i kommunen (Fig. 11).

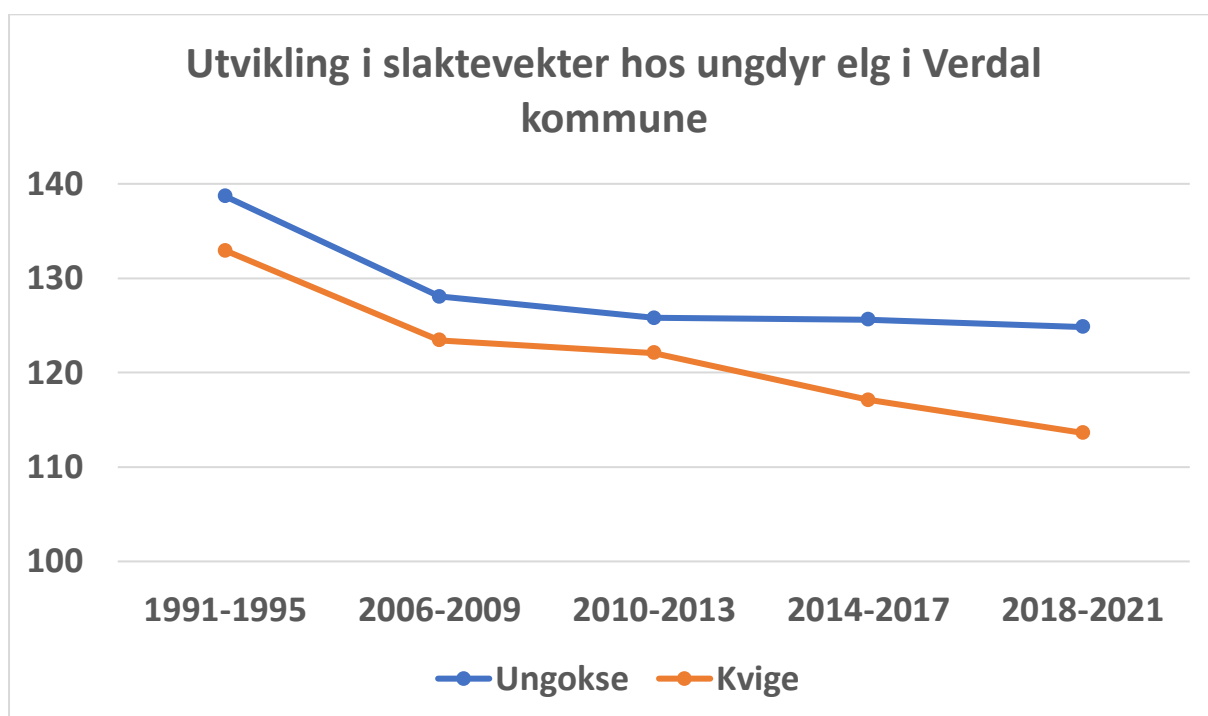

Figur 3. Utviklingen i sett kalv per kalvku i perioden 1987-2021.

Utviklingen i slaktevekter understøtter en slik forklaring (Fig. 4 & 5). Med stadig synkende vekter hos elgkviger, vil denne utviklingen trolig fortsette. Nedgangen i slaktevekter og antall kalver per kalvku er ifølge NINA mest trolig en effekt av høye bestandstettheter og økt konkurranse om maten over tid. Beitekartleggingen som ble gjennomført i 2021 viser at det trolig er slik at beiteressursen for hjorteviltet forringes over tid i de områdene som har høyest beitetrykk. Økt tetthet og utbredelse av hjort, og til dels økt tetthet av rådyr kan også være en medvirkende faktor til dette. Samtidig kan klimavariasjon, sykdommer og forvaltningsmessige forhold spille en rolle. For eksempel kan de lave slaktevektene på kalv de siste årene ha sammenheng med høye temperaturer i juni.

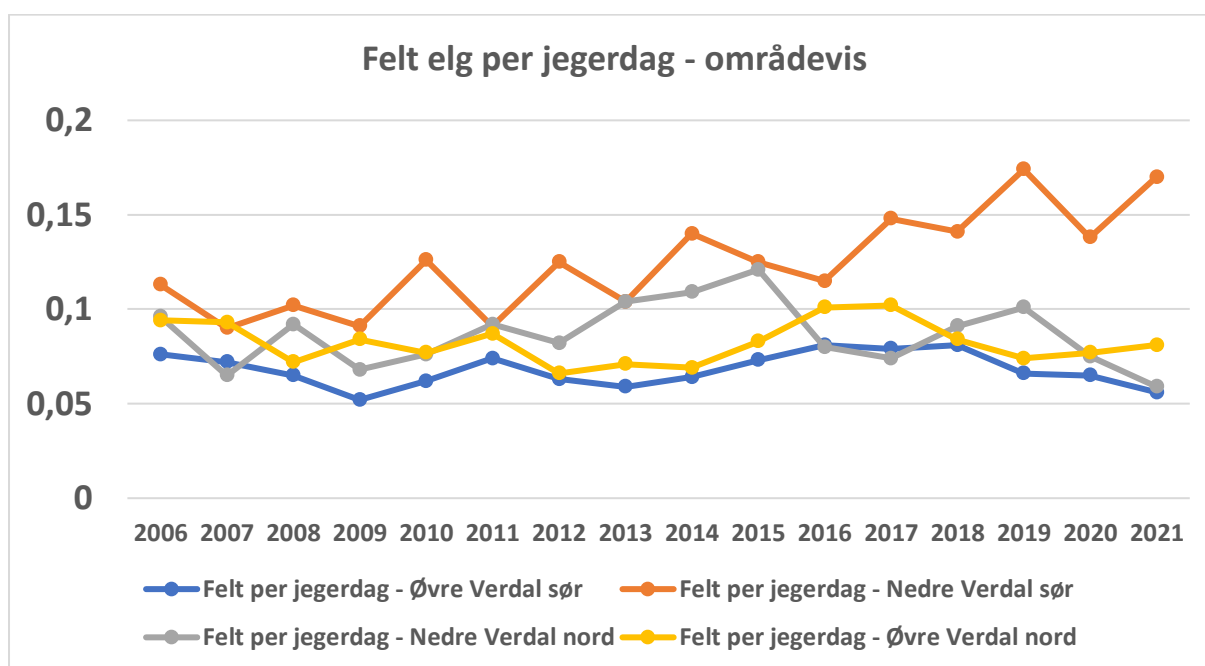
Figur 4. Utvikling i slakteveakter hos elgkalver som gjennomsnitt for 4-årsperioder (5 år i første periode).

Figur 5. Utvikling i slakteveakter for ungdyr som gjennomsnitt for 4-årsperioder (5 år i første periode).

Bestandsutvikling områdevis

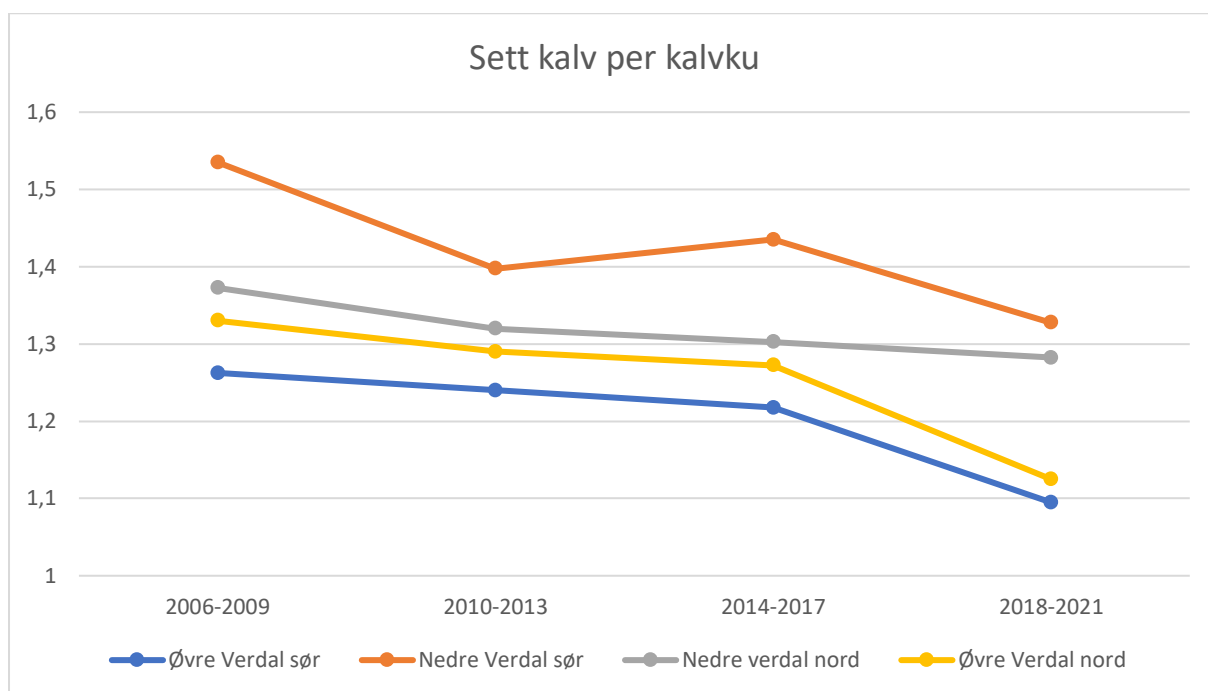
Beitekartleggingen viste betydelig geografisk variasjon innad i kommunen. Elgundersøkelsen fra 2005-2010 pekte også på geografiske adferdsmønstre innad i kommunen. Mens elger merket nord for Verdalselva/Helgåa var stasjonære var det en stor andel trekkende elg sør for Verdalselva/Helgåa, hvor en andel av elgene som oppholdt seg i Verdal om vinteren hadde sommerområder helt over på svensk side. I tillegg var det en lavere andel elg med trekkadferd nærmere Trondheimsfjorden. Basert på kunnskapen fra elgundersøkelsen og beitekartleggingen har vi derfor sett etter geografisk variasjon i bestandsutviklingen innad i kommunen. Tettheten av hjort har også vært en del av denne vurderingen. Målt som felt elg per jegerdag er tettheten av elg betydelig høyere i Nedre Verdal sør, sammenlignet med resten av kommunen (Fig. 6).

Figur 6. Utviklingen i felt elg per jegerdag fordelt på fire delområder. Hvilke jaktfelt som inngår i hvert delområde fremgår av figur 9.

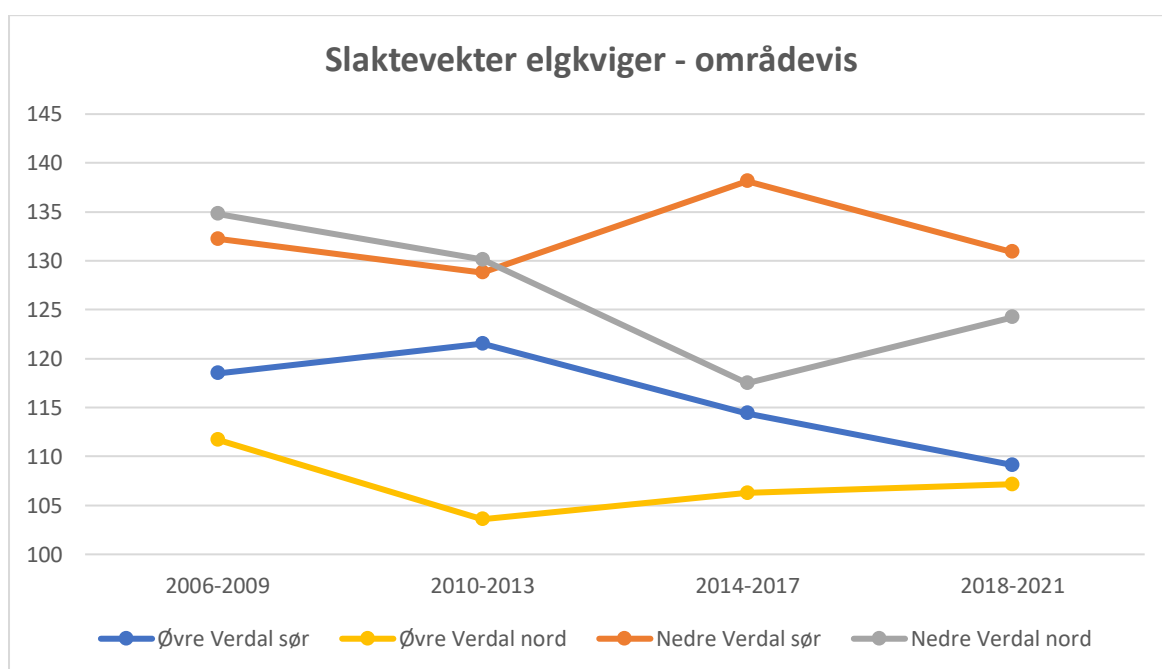
Det er en tydelig negativ trend i Øvre Verdal sør for Helgåa, både når det gjelder produktivitet, slaktevekter på elgkviger og tetthet av elg målt som felt elg per jegerdag. Dette stemmer godt med resultatet fra beitekartleggingen, som viste betydelig lavere tetthet av viktige beiteplanter for elgen samt betydelige beiteskader på granplanter innenfor det samme området. Beitepresset i dette området kan mest sannsynlig kobles til at det er vinterbeiteområde for trekkende elg og økende tetthet av hjort. Det er all grunn til å anta at de negative trendene vil fortsette om ikke det totale beitetrykket i området reduseres.

For de andre områdene er ikke trendene entydige. Sør for Verdalselva er forholdene for elgen bedre i jaktfeltene tilhørende Nedre Verdal vald (Rosvold, Heitlo/Ness, Sundby/Kvello og Verdal søndre). Høy tetthet i dette området er sammenfallende med utviklingen i Frol. Vedvarende tetthet på dette nivået er neppe bærekraftig, og det er antydning til nedgang i både produktivitet og slaktevekter i Nedre Verdal sør og Frol.

Figur 7. Gjennomsnitt av sett kalv per kalvku for 4-årsperioder i 4 delområder. Øvre Verdal nord og sør for Helgåa/Verdalselva, og Nedre Verdal nord og sør for Verdalselva.

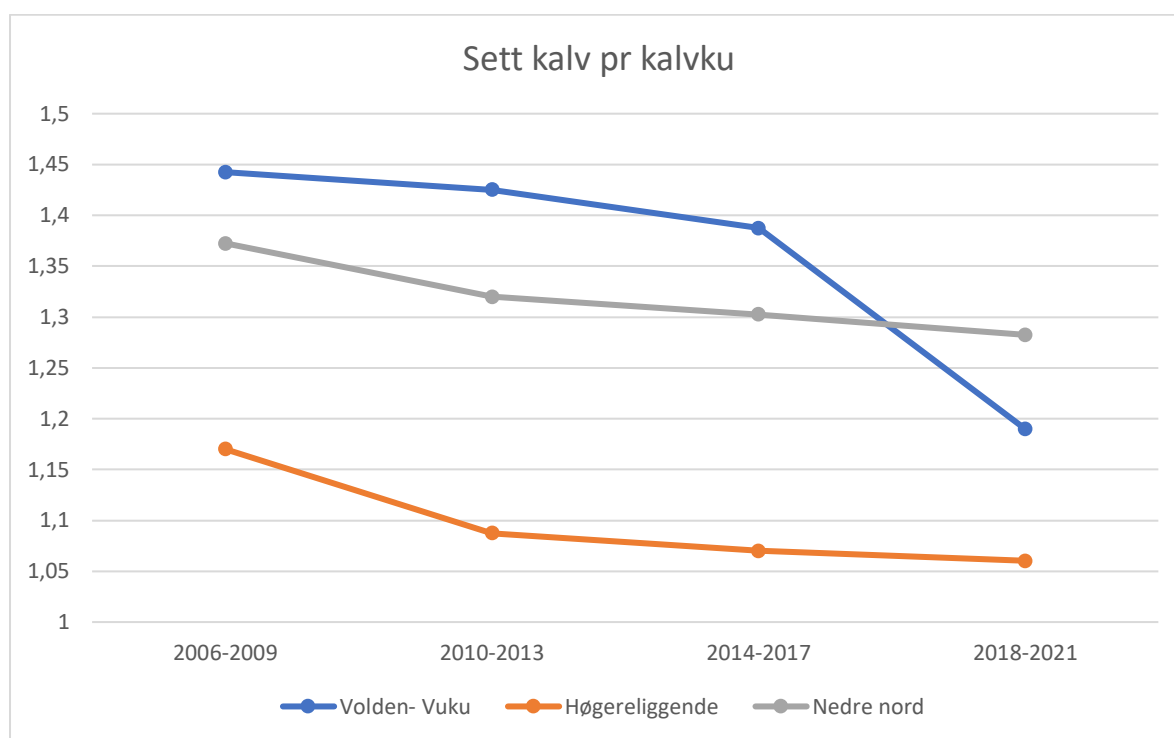
Når det gjelder bestandsutviklingen nord for Verdalselva/Helgåa er det viktig å ha med seg bestandsutviklingen i tilgrensende områder i Steinkjer. Både Ogndal tildelingsområde og Sparbu tildelingsområde har i en periode økt avskytingen betydelig for å ta ned bestanden (Fig. 12). Dette har trolig også hatt en effekt på bestandsutviklingen i Verdal nord for Verdalselva/Helgåa. I Nedre Verdal nord for Verdalselva har det vært en nedgang i felt elg per jegerdag i løpet av planperioden. Det er ingen tydelige negative trender i slaktevekter og produktivitet innenfor området. Det er heller ingen klare indikasjoner på at beitebelastningen er for høy.

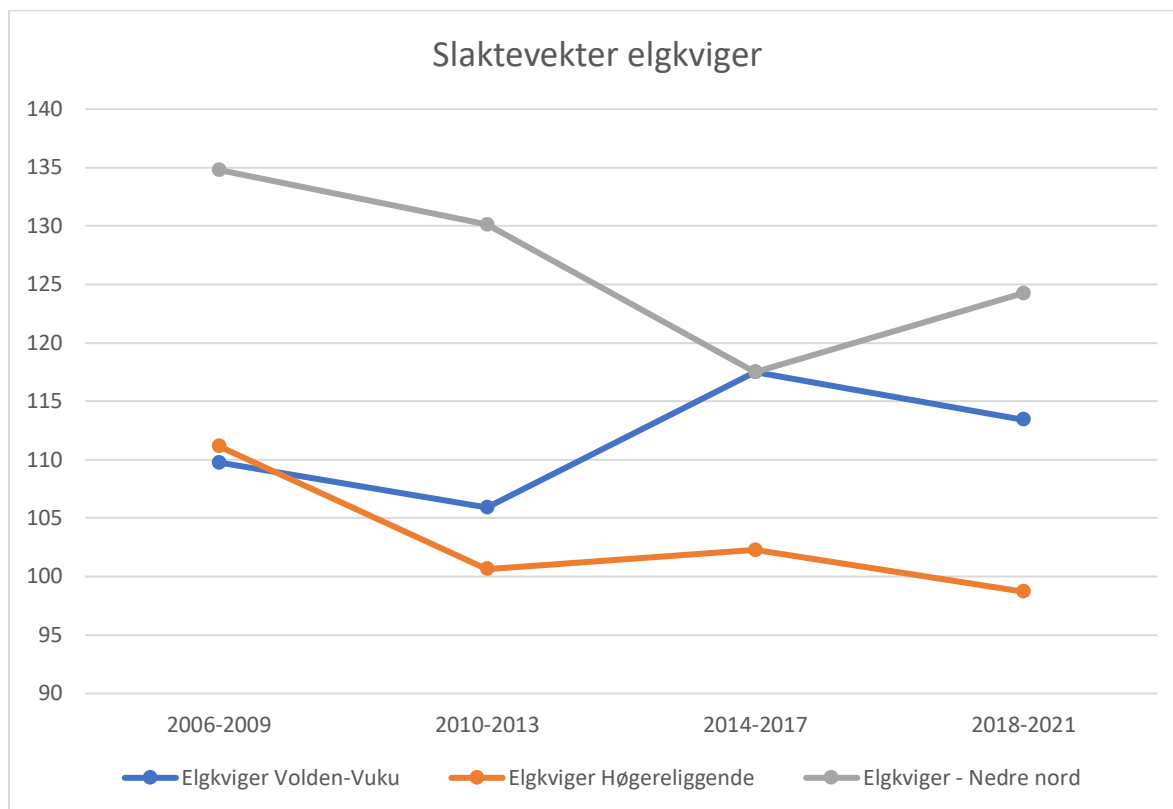
Figur 7. Slaktevekt for elgkviger områdevis. Gjennomsnitt 4-årsperioder.

Utviklingen i Øvre Verdal nord for Helgåa viser at slaktevektene hos kviger er stabilt lav, men viser en antydning til positiv utvikling i siste planperiode (Fig.7). Økningen i gjennomsnittsvekter i siste planperiode skyldes at det er felt relativt flere elgkviger i de mer produktive jaktfeltene mellom Volden og Vuku enn tidligere. Når man deler opp statistikken blir bildet mer entydig. Det har vært en nedgang i slaktevektene for elgkviger sammenlignet med forrige periode både i området mellom Volden og Vuku, og i de høgereliggende jaktfeltene (Helgådalen nord, Skjækerdalen, Green/Åkran, Malsådalen og Leksdal/Malså). For de høgereliggende jaktfeltene er slaktevektene i gjennomsnitt for fireårsperioden for første gang under 100 kg (Fig. 9).

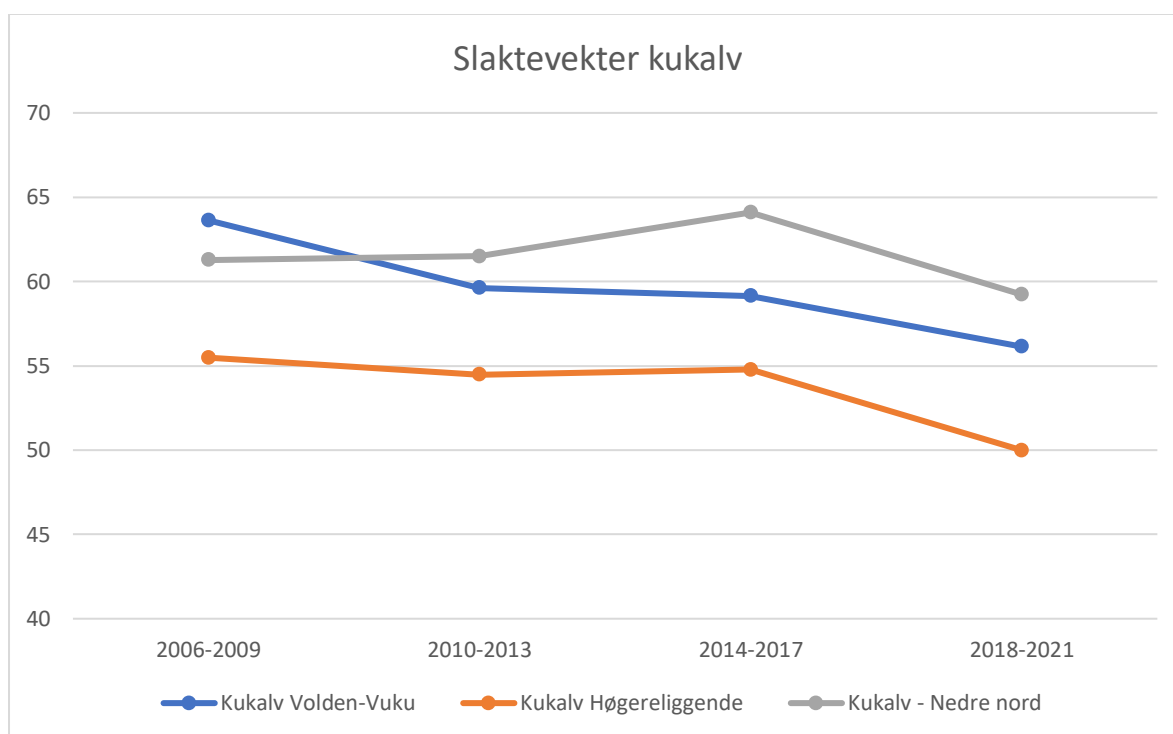
Den langsiktige trenden for sett kalv per kalvku er synkende (Fig. 8). Det er store forskjeller innenfor området, med betydelig bedre produktivitet lengst vest. Ser man på produktiviteten for de høgereliggende jaktfeltene, er utviklingen i sett kalv pr kalvku nedadgående på et lavt nivå. Samtidig er den største relative nedgangen mellom Volden og Vuku.

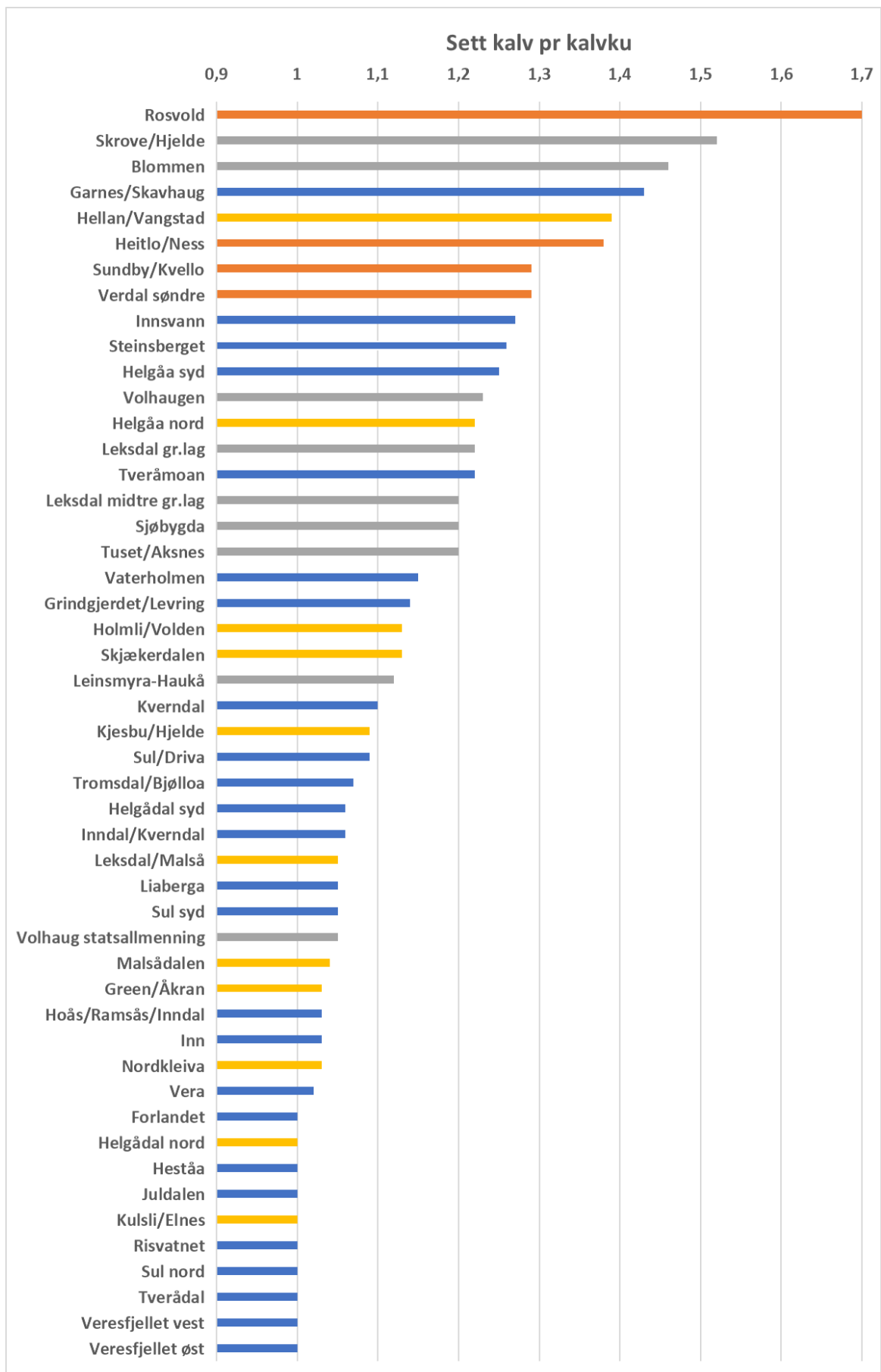
Figur 8. Gjennomsnittet for sett kalv per kalvku for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

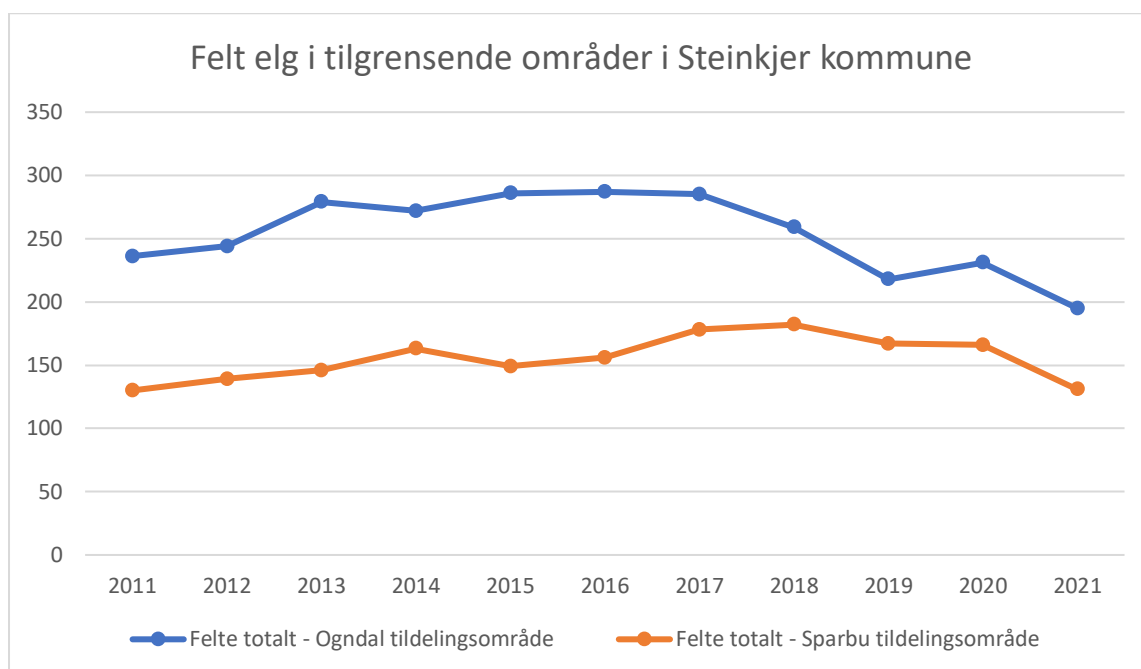
Figur 9. Gjennomsnittet av slaktevekt for elgkviger for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

Figur 10. Gjennomsnittet av slaktevekt for kukalver for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

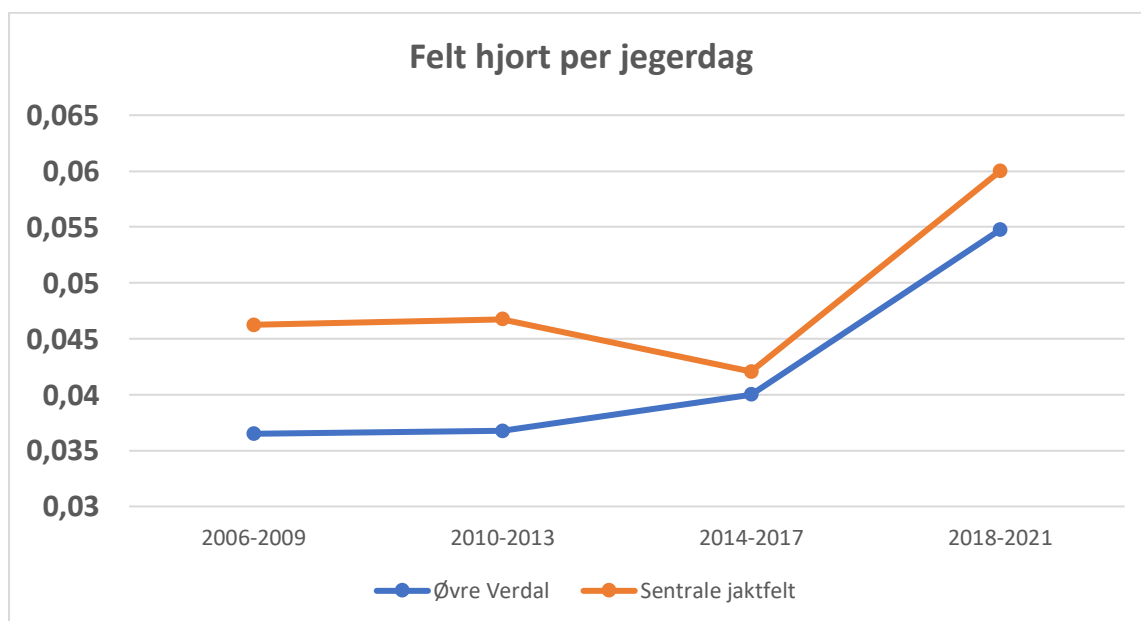
Figur 11. Gjennomsnittlig sett kalv pr kalvku pr jaktfelt 2018-2021. Fargekode angir delområde.

Figur 12. Felt elg i Ogdal og Sparbu tildelingsområder 2011-2021.

Hjort

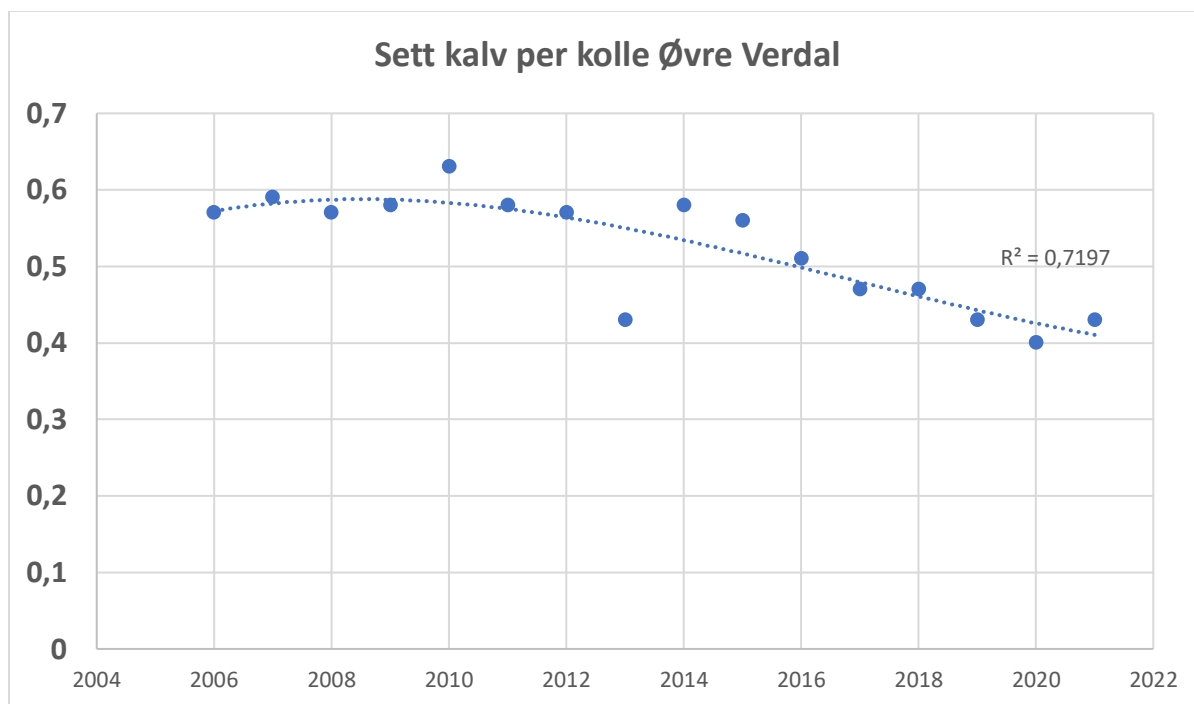
For hjort presenteres data for Øvre Verdal, da det i all hovedsak er i dette området det felles hjort av betydning. Hjort felt pr jegerdag er stigende i Øvre Verdal (Fig. 13). Ser man på de jaktfeltene som har hatt avskytning av hjort over lengre tid (sentrale jaktfelt) er utviklingen enda sterkere.

Figur 13. Gjennomsnitt av felt hjort per jegerdag for 4-årsperioder i Øvre Verdal og sentrale jaktfelt innenfor Øvre Verdal.

Sett kalv per kolle er synkende (Fig. 14), men det er ikke noen tydelige negative trender på slaktevektene, slik som hos elgen i samme område. Det er likevel en viss tendens til fallende vekter hos spissbukker, noe som kan være et første tegn på dårligere vinterbeiteforhold. Avskytingen av hunndyr generelt, samt voksne koller har økt betraktelig siden 2010, noe som kan ha ført til redusert

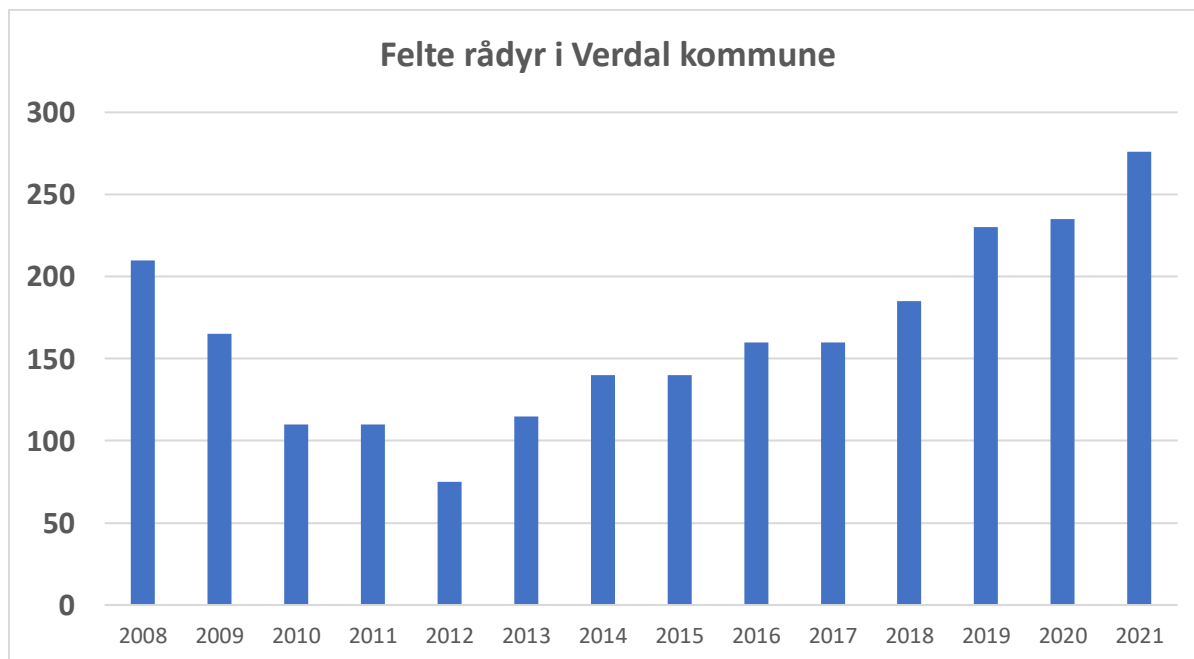
gjennomsnittsalderen blant koller. Siden yngre koller sjeldnere får kalv enn eldre, kan dette påvirke sett kalv per kolle.

Figur 14. Utviklingen i sett kalv per kolle i Øvre Verdal 2006-2021.

Rådyr

Det samles ikke inn data på utviklingen av rådyrbestanden. Tilbakemeldingen fra mange valdansvarlige er at det er mye rådyr og en økende bestand. I 2021 er det rapportert om 276 felte rådyr, noe som er fellingsrekord i Verdal, og for første gang er det felt flere rådyr enn elg i kommunen.

Søknad om godkjenning av bestandsplan for elg 2022-2025, Øvre Verdal

Saksbehandler: Mads Forsell	Arkivref: 2022/1381 - /
E-post: mads.forsell@verdal.kommune.no	
Tlf.: 40400435	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Utvalg for utmarkssaker	16.05.2022	9/22
Kommunestyre	30.05.2022	49/22

Saksprotokoll i Utvalg for utmarkssaker - 16.05.2022 - 9/2022

BEHANDLING:

Votering om kommunedirektørens innstilling: Enstemmig.

INNSTILLING:

Bestandsplaner for elg og hjort i Øvre Verdal avvises, jf. forskrift om forvaltning av hjortevilt § 16, med begrunnelse gitt i saksframlegget.

Valdet gis anledning til å søke på nytt innen 6. juni 2022.

Kommunedirektørens innstilling:

Bestandsplaner for elg og hjort i Øvre Verdal avvises, jf. forskrift om forvaltning av hjortevilt § 16, med begrunnelse gitt i saksframlegget.

Valdet gis anledning til å søke på nytt innen 6. juni 2022.

Vedlegg:

Ingen

- 1 Bestandsplan for elg 2022-2025
- 2 Bestandsplan for hjort 2022-2025
- 3 Målsettinger hjortevilt 2022-2025 - utkast
- 4 Notat – hjorteviltet i Verdal kommune 2021
- 5 Elgbeitetaksering, rapport 2021

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Valdet Øvre Verdal har sendt in søknad om bestandsplan for elg for perioden 2022-2025. Valdet søker om en avskyting på 165 dyr per år.

Valdet har vist til at de i stor grad har oppnådd god måloppnåelse i forrige bestandsplanperiode, og de har hatt en fellingsprosent på 93,9 i snitt i planperioden.

Valdet har framlagt statistikk som viser utvikling i bestanden de siste 9 årene. Av dette kommer det fram at ku/okse-forholdet har økt noe, og at produksjon i bestanden er nedadgående.

Rammer for årlig avskyting i planen er:

- Kalv og 1,5-åringer skal legges opp til totalt å bli minst 65 % av antall felte dyr. Kalv skal utgjøre minst 45 %.
- Det tildeles kvige/lita ku med vektgrense på 150 kg. Feilskyting medfører tildeling av ekstra kalv samme år eller året etter. (I e-post fra valdets leder har han forklart at dette betyr at man enten får gjort om et voksent dyr på den gjenværende kvoten til kalv, eller får gjort om et voksent dyr til kalv året etter.)
- Kalveførende ku må ikke felles.
- Felling av voksne hanndyr må ikke overstige 55 % av felte dyr i planperioden.

Videre har de vist til tiltak i planperioden for å skape gode beiter, og for å oppnå en effektiv og human jakt, i tillegg til andre tiltak som å delta i arbeidet med overvåkningstakster av beiteressursene, gjennomføre kantrydding, delta i Jakt i Verdal, samt å arbeide for å etablere et faglig råd for hjorteviltforvaltning i Verdal.

Hjorteviltforskriftens § 15

Bestandsplanen skal inneholde mål for bestandsutviklingen, i samsvar med kommunens mål. Bestandsplanen skal også inneholde en plan for den årlige avskytingen i antall dyr, som et minimum fordelt på kategoriene kalv, voksne hunndyr og voksne hanndyr, samt spissbukk for hjort.

Overordnede kommunale mål

Verdal kommune skal ha en forvaltning av hjortevilt som ivaretar bestandenes og leveområdes produktivitet og arts mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper for andre samfunnsinteresser. Det betyr blant annet at det totale beitetrykket fra alle hjorteviltartene må tilpasses beiteressursen lokalt. Innenfor disse skal forvaltningen være grunneierstyrt gjennom vald.

Overordnede mål for elgforvaltningen

- Verdal kommune har mål om en robust elgstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Den negative trenden for vekt og produktivitet hos elg skal stoppes.
- Utviklingen i elgbestanden må også vurderes i forhold til størrelsen av de andre hjorteviltbestandene lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnlaget utarmes som følge av overbeiting.
- Elgbestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.

- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om elgens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett elg og beitekartlegginger.

Valdets målsetting elg

- *Stabilisere elgbestanden.*
- *Stabilisere og om mulig forbedre elgbestandens kvalitet ved å få en mer naturlig kjønns- og aldersstruktur, bl.a. en større andel voksne okser.*
- *I planperioden fortsettes arbeidet med å dreie avskytingen noe fra okser til små kyr, og uttaket av kalv opprettholdes på minimum 45%.*

Valdets målsetting hjort

- *Stabilisere hjortebestanden. Reduksjon kan være aktuelt i enkelte områder.*
- *Stabilisere og om mulig forbedre hjortebestandens kvalitet ved å få en mer naturlig kjønns- og aldersstruktur, bl.a. en større andel voksne bukker.*
- *Systematisere og kvalitetssikre innsamling av data gjennom «Sett og skutt».*

Vurdering:

Ved vurdering av bestandsplanen må man legge til målsettinger for hjorteviltforvaltning i kommunen til grunn. Disse er ikke vedtatt enda, men valdene har lagt disse til grunn ved utarbeiding av bestandsplanene.

Øvre Verdal har vist til at de har hatt en god måloppnåelse i forrige bestandsplan, samtidig som de har hatt en gjennomsnittlig avskyting på 93,9 prosent, som må sies å være bra. I omsøkte bestandsplan har Øvre Verdal vist at de tar tak i det skjeve kjønnsforholdet med å begrense felling av okser til 55 % av voksne dyr. Dette kan også være med på å bedre produksjonen i bestanden, da en god andel okser i bestanden kan føre til at flere kyr blir bedekt. NINA viser til at klimaet kan være med på å påvirke dette i negativ retning, men det skader ikke å begrense avskyting av hanndyr for å bremse dette mest mulig. Høy okseandel i bestanden kan også påvirke slaktevektene på kalv i positiv retning. På den måten er det også bra at valdet har fokus på å felle små kyr og kviger istedenfor å tildele voksne dyr, slik at man i stor grad sparer voksne, produktive dyr i bestanden.

Bestandsplanen skal inneholde mål for bestandsutviklingen, i samsvar med kommunens mål. Dette går frem av hjorteviltforskriftens § 15. For både elg og hjort har valdet satt som mål at bestandene skal stabiliseres. Det legges til grunn at dette betyr bestandsstørrelser omtrent på dagens nivå. Kommunen må ta stilling til om dette er i samsvar med kommunens mål.

Verdal kommune skal ha en forvaltning av hjortevilt som ivaretar bestandenes og leveområdes produktivitet og arts mangfold. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper for andre samfunnsinteresser. Det betyr blant annet at det totale beitestrykket fra alle hjorteviltartene må tilpasses beiteressursen lokalt.

Bestandsutviklingen er gjennomgått i «Notat – hjorteviltet i Verdal kommune 2021». For øvre Verdal er det vist at utviklingen for elg har vært betydelig negativ på viktige parameter som «sett kalv per kalvku» og slaktevekter. Utviklingen for hjort er så langt ikke entydig negativ, selv om også «sett kalv per kolle» viser en nedgang. Notatet viser også at det betydelig lokal variasjon, med et skille nord/sør for Helgås.

Det samme skillet vises for beiteskader for ung granskog, og skadegraden sør for Helgåa er såpass høy at de må betegnes som uakseptable. Selv om beiteskadene på skog er mindre nord for Helgåa er vekt- og produktivitetsutviklingen for elg også der såpass negative at det kan tyde på at det er for mye elg og hjort i forhold til beitetilgangen.

Beiteskadene på skog er antatt å være knyttet til høye vinterbestander av elg, som delvis skyldes trekkelg fra Sverige og en økende bestand av hjort. Kommunen mottar jevnlig meldinger fra gårdbrukere som også opplever at hjorten volder betydelige beiteskader på eng og rundballer i samme område. Skadegraden for jordbruket må anses som uakseptabelt høyt i «kjerneområdet» for hjorten.

Forslaget til bestandsplaner for Øvre Verdal legger opp til bestandsnivå på både elg og hjort som totalt sett er så høyt at det medfører redusert produktivitet for elg per i dag, og i tillegg medfører uakseptable skader for landbruket. Det er heller ikke skissert en plan som hensyntar forskjellene nord/sør for Helgåa og hvor beitetrykket fra alle hjorteviltartene fremover er tilpasset beiteressursen lokalt.

Bestandsplanene angir tiltak for å skape gode beiter. Det er veldig positivt om det kan jobbes målrettet og langsiktig med dette, noe som kan gi positiv effekt på lengre sikt.

Ut ifra beitetrykket, produktivitets- og vektutviklingen for elg, samt skadegraden for landbruket, anses det ikke som innenfor handlingsrommet gitt i den kommunale målsettingen å opprettholde vinterbestandene for både elg og hjort på dagens nivå, særlig sør for Helgåa. Målene for bestandsutviklingen som er satt i bestandsplanene vurderes derfor til ikke å være i samsvar med kommunens mål for hjorteviltforvaltningen.

Det er flere konkrete tiltak som forventes vurdert, og det er nødvendig velge noen tiltak som bidrar til å øke sannsynligheten for å nå målsettingene satt av kommunen.

I forhold til beiteskader på eng må bestandsplanen vise hvordan mål for bestandsutvikling og geografisk fordeling av kvoter for hjort vil redusere konflikten med jordbruket som forutsatt i den kommunale målsettingen.

Tiltak for å redusere hjorteskadene på eng kan også ha positiv effekt i forhold til det totale beitetrykket og skader på ungsog av gran, da det er dokumentert at hjorten kan volde betydelige skader på gran. Videre må målene for hjort og elg ses i sammenheng, slik at det totale beitetrykket kommer ned på et akseptabelt nivå.

Et annet tiltak for å redusere belastningen på vinterbeitet uten å redusere høstbestanden av elg lokalt, er å i større grad utnytte handlingsrommet til å beskatte elg som trekker fra Sverige senhøstes. Trekketidspunkt er i stor grad styrt av snøforholdene, slik at enkelte år starter elgtrekket etter jaktslutt. Det bør likevel være mulig å legge opp til avskytningsplaner som utnytter dette handlingsrommet de årene elgtrekket starter tidlig.

For både elg og hjort legger bestandsplanene opp til at en relativ høy andel av felte dyr skal være kalv og ungdyr. Gitt at antall dyr som foreslås felt medfører en stabil bestand, er det slik at et høyt uttak av kalv og ungdyr medfører et høyere behov for vinterbeite enn avskytningsstrategier med lavere andel kalv og ungdyr i avskytningen og samme vinterbestand. Samtidig er alders- og kjønnsfordelingen i bestandsplanene positiv med tanke på å bedre produktiviteten i bestanden, så akkurat på dette punktet er det litt motstrid når det gjelder effektene på beiteskader og produktivitet i elg - og hjortebestandene.

Dess mindre man benytter handlingsrommet som ligger i å redusere hjortebestanden, beskatte trekkelg eller vri avskytingen mot lavere kalv og ungdyrandel, dess mere øker behovet for å redusere den lokale elgbestanden for å nærme seg bæreevnen og beiteressursgrunnlaget. Den kommunale målsettingen gir ikke føringer for hvilke tiltak som skal prioriteres, men bestandsplanene må som helhet vise at målsettinger og avskytningsplan er i samsvar med den kommunale målsettingen.

Konklusjon

Ut ifra beitetrykket, produktivitets- og vektutviklingen for elg, samt skadegraden for landbruket, anses det ikke som innenfor handlingsrommet gitt i den kommunale målsettingen å opprettholde vinterbestandene for både elg og hjort på dagens nivå, særlig sør for Helgaa. Målene for bestandsutviklingen som er satt i bestandsplanene vurderes derfor til ikke å være i samsvar med kommunens mål for hjorteviltforvaltningen, noe som innebærer at planene ikke kan godkjennes.

Det åpnes for en mulighet til å endre planene og søke på nytt innen 6. juni. Alternativt vil det for 2022 tildeles elg og hjort etter gjeldende minsteareal og regler for tildeling til vald uten bestandsplan fastsatt i de kommunale målsettingene for hjorteviltforvaltningen.

Bestandsplan for elg

2022 - 2025

Øvre Verdal

Valdet Øvre Verdal

Vald nr.	Valdnavn	Tot.areal i da.	Tellende elgareal, da.	Valdansvarlig
1	Øvre Verdal		662 000	Anders Børstad

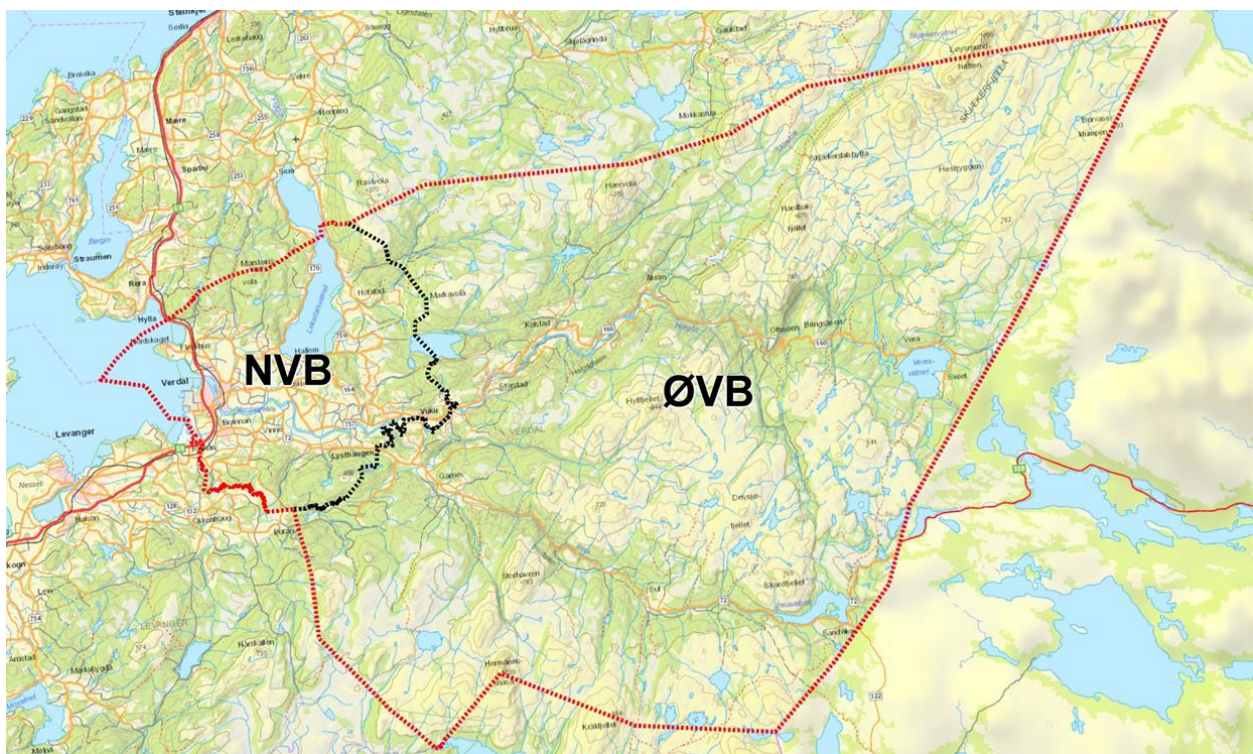
Valdet omfatter 37 jaktfelt. Gjennom ”Sett og skutt” og Hjorteviltregisteret følges hvert jaktfelt fra år til år. Hvis nødvendig, pålegges en annen sammensetning i avskytingen det enkelte år. Hvert år styres jakten gjennom en detaljert avtale for hvert jaktfelt, og brev om avskytningspolitikk m.v. til hver enkelt jaktleder.

Tabell 1: Oversikt over jaktfelt

Nr.	Navn	Jaktleder	Felt 2021	Felt elg/jegerdag 2018-21			
1	Tromsdalen/Bjølloa	Kjetil Helden	7	0,058	0,061	0,043	0,046
2	Liaberga	Jens Guddingsmo	5	0,045	0,078	0,045	0,049
3	Inndal/Kverndal	Øystein Stiklestad	3	0,051	0,030	0,048	0,046
4	Vaterholmen	Ståle Dahle	6	0,086	0,070	0,182	0,033
5	Sul nord	Rune Sørholt	9	0,127	0,178	0,117	0,155
6	Sul syd	Rune Gudding	4	0,079	0,088	0,067	0,160
7	Risvatnet	Livar Austmo	4	0,200	0,104	0,063	0,065
8	Malsådalen	Sturla Green	6	0,051	0,091	0,132	0,133
9	Skjækerdalen	Anders Børstad	5	0,150	0,214	0,162	0,333
10	Helgådalen syd	Stig Indal	2	0,115	0,071	0,097	0,022
11	Helgådalen nord	Arnt Kjesbu	4	0,062	0,116	0,062	0,040
12	Forlandet	Einar Holmli	3	0,022	0,070	0,018	0,064
13	Tverådalen	Hans Petter Minsaas	2	0,048	0,083	0,143	0,111
14	Vera	Stig Jønsson	8	0,089	0,150	0,108	0,151
16	Juldalen	Hallgeir Austli	3	0,071	0,047	0,051	0,030
17	Veresfjellet øst	Ole Nessemø	6	0,095	0,032	0,082	0,100
18	Veresfjellet vest	Ole Håkon Kolstad	7	0,098	0,042	0,051	0,086
19	Kjesbu/Hjelde	Rolf Green	3	0,108	0,049	0,300	0,136
20	Sul/Driva	Tore Suul Grande	4	0,333	0,086	0,286	0,105
21	Innsvann	Harri Lappalainen	4	0,182	0,121	0,148	0,103
22	Heståa	Inge Storholmen	1	0,022	0,036	0,035	0,013
23	Helgåa Syd	Geir Sverkmo	10	0,133	0,100	0,141	0,094
25	Leksdal-Malså	Jon Stamnes	5	0,047	0,041	0,035	0,038
26	Kverndal	----- ”-----	1	0,052	0,023	0,020	0,010
27	Sørfjella	----- ”-----	7	0,069	0,065	0,097	0,026
28	Inn	----- ”-----	8	0,079	0,054	0,059	0,110
29	Tveråmoan	Karl Ove Indal	5	0,182	0,121	0,061	0,094
30	Garnes/Skavhaug	Ole Petter Helden	4	0,121	0,066	0,082	0,080
31	Steinsberget	Åge Skavhaug	2	0,235	0,077	0,082	0,040
32	Grindgjerdet/Levring	Ståle Lindseth	2	0,033	0,064	0,022	0,016
45	Helgåa Nord	John-Magnus Gomo	5	0,125	0,056	0,060	0,152
46	Hellan/Vangstad	Geir Joar Berg	4	0,105	0,211	0,094	0,174
47	Holmli/Volden	Gjermund Julnes	6	0,109	0,109	0,120	0,063
48	Green/Åkran	Jonny Haldorsen	4	0,200	0,050	0,063	0,087
49	Nordkleiva	Tor Inge Leirset	3	0,115	0,063	0,167	0,063
NY	Langdal lille	Gjermund Leirset					

Områdebeskrivelse

Valdet Øvre Verdal omfatter all grunn tilhørende AS Værdalsbruket, 5 tilgrensende jaktfelt i Inndalen og 7 i Helgådalen på begge sider av Helgåa, samt statsalmenningene Leksdal-Malså, Kverndal, Sørfjella og Inns. Kartet nedenfor viser de to valdene i Verdal.

Figur 1: Kart over valdene Nedre (NVB) og Øvre Verdal (ØVB)

Mål

Nasjonal målsetting

- Elgbestanden skal stabiliseres innenfor et nivå som til enhver tid vurderes som bærekraftig, både i forhold til bestandenes kvalitet og i forhold til virksomheten i andre samfunnssektorer.
- Elgbestanden skal ha en biologisk forsvarlig kjønns- og aldersstruktur og opprettholde sin naturlige genetiske variasjon.
- Elgbestanden skal ikke representere en trussel mot biologisk mangfold.
- Elgbestanden skal gi mest mulig stabil avkastning som grunnlag for en sunn økonomisk og rekreasjonsmessig utnytting.
- Forvaltningen av leveområdene gjennom annen arealbruk skal sikre elgens krav til kvalitet og både lokal og regional funksjonalitet i et langsiktig perspektiv.
- Elgens helsetilstand skal opprettholdes på et høyt nivå.
- Det skal tilrettelegges for en effektiv beskatning av høy kvalitet, som både gir et godt tilbud av elgjakt til befolkningen og som minimaliserer konflikten med andre brukere av jaktområdene.

Kommunens målsetting

Overordnede mål:

- Verdal kommune har mål om en robust elgstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Den negative trenden for vektor og produktivitet hos elg skal stoppes.
- Utviklingen i elgbestanden må også vurderes i forhold til størrelsen av de andre hjorteviltbestandene lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnlaget utarmes som følge av overbeiting.
- Elgbestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om elgens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett elg og beitekartlegginger.

Konkrete mål:

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Sett kalv per kalvku	1,095-1,33	økende	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt <u>k</u> kalv	59 kg	økende	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt oksekalv	63 kg		
Slaktevekt kviger	114 kg	økende	Redusere beitetrykk vinterstid.
Slaktevekt ungokser	125 kg		
Konflikt med jordbruk	Varierende	Redusert	Større uttak i områder med skader
Konflikt med skogbruk	Varierende	<1 % årlig beiting av toppskudd på gran	Større uttak i områder med skader
Påkjørt elg	10	Unngå økning	Sikringstiltak, informasjon og lokale bestandsreduksjoner.

Valdets målsetting

- Stabilisere elgbestanden.
- Stabilisere og om mulig forbedre elgbestandens kvalitet ved å få en mer naturlig kjønns- og aldersstruktur, bl.a. en større andel voksne okser.
- I planperioden fortsettes arbeidet med å dreie avskytingen noe fra okser til små kyr, og uttaket av kalv opprettholdes på minimum 45%.

Rapportering:

Følgende rapportering er pålagt valdet:

1. Fortløpende rapportering ved bruk av settogskutt.no
2. Ved utøvelse av jakt som medfører skadeskyting/ feilskyting, skal kommune og grunneier varsles.
3. Fellingsrapport fra valdet til kommunen innen 10 dager etter jakttids slutt.
4. Innen 10 dager etter jakttids slutt skal valdansvarlig gi en kort skriftlig vurdering av stammens størrelse, sammensetning og utvikling (sett elg data).
5. Innlevering av CWD-prøver, kjeve og evt. kjønnsorganer og andre organer som foreskrevet fra kommunen.

Bestandsdata

Statistikk for det enkelte jaktfelt har relativt liten interesse ettersom tallene svinger mye mellom år (lite materiale). De sikreste dataene får man på valdnivå. Tabellen nedenfor viser flere sentrale måleparametere for siste planperiode:

Tabell 2: Data fra «Sett og skutt» 2018-2021.

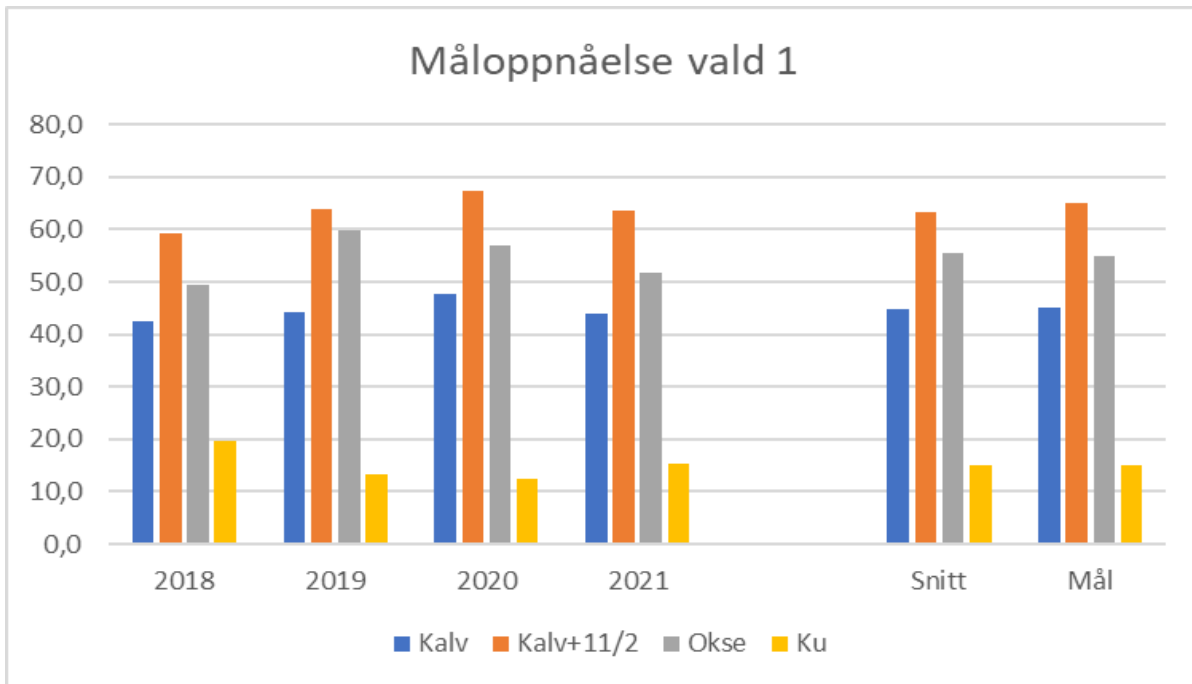
	2018	2019	2020	2021	2018-2021	Mål
Felling:						
Tildelt	180	180	180	180	720	
Felt	172	174	168	162	676	
Fellingsprosent	95,6	96,7	93,3	90,0	93,9	
Kalv %	42,4	44,3	47,6	43,8	44,5	Min. 45,0
Kalv+1 ½, %	59,3	63,8	67,3	63,6	63,5	Min. 65,0
Eldre ku, %	19,8	13,2	12,5	15,4	15,2	15
Handyr totalt, %	48,2	55,7	54,2	53,7	53,0	Maks. 55
Okse av voksen, %	49,5	59,8	56,8	53,4	54,4	Maks. 55
Ku av 1 ½ års, %	55,2	47,1	51,2	59,4	53,2	
Hankalv av kalv, %	46,6	50,6	51,3	56,3	51,2	
Skutt av sett, %						
Okse	18,5	15,5	16,2	15,2		
Ku	4,4	6,2	6,3	5,1		
Kalv	16,9	20,2	19,5	18,5		
Alle	10,4	11,9	11,6	9,3		
”Sett elg”:						
Sett pr. jegerdag	0,73	0,78	0,74	0,65	0,73	
Ku/okse	1,87	1,80	2,04	2,77	2,06	Maks. 2
Dagsverk pr. skutt	12,3	14,8	14,7	16,5	14,5	
Sett okser, %	27,2	26,8	25,0	19,9	24,8	
Sett kyr, %	50,7	48,2	51,0	55,3	51,2	
Sett kalv, %	22,1	24,9	23,9	24,7	24,0	
Kalv pr. kalveku	1,17	1,14	1,09	1,14	1,13	Min. 1,3
Kalv pr. ku totalt	0,44	0,52	0,47	0,45	0,47	Min. 0,6
Ku med 1 kalv, %	32,3	40,6	39,8	35,2	37,2	
Ku med 2 kalver, %	5,0	4,8	3,2	3,9	4,2	
Kalveku totalt, %	37,3	45,4	43,0	39,1	41,4	

De viktigste måleparametere er vist i figur 2 på neste side.

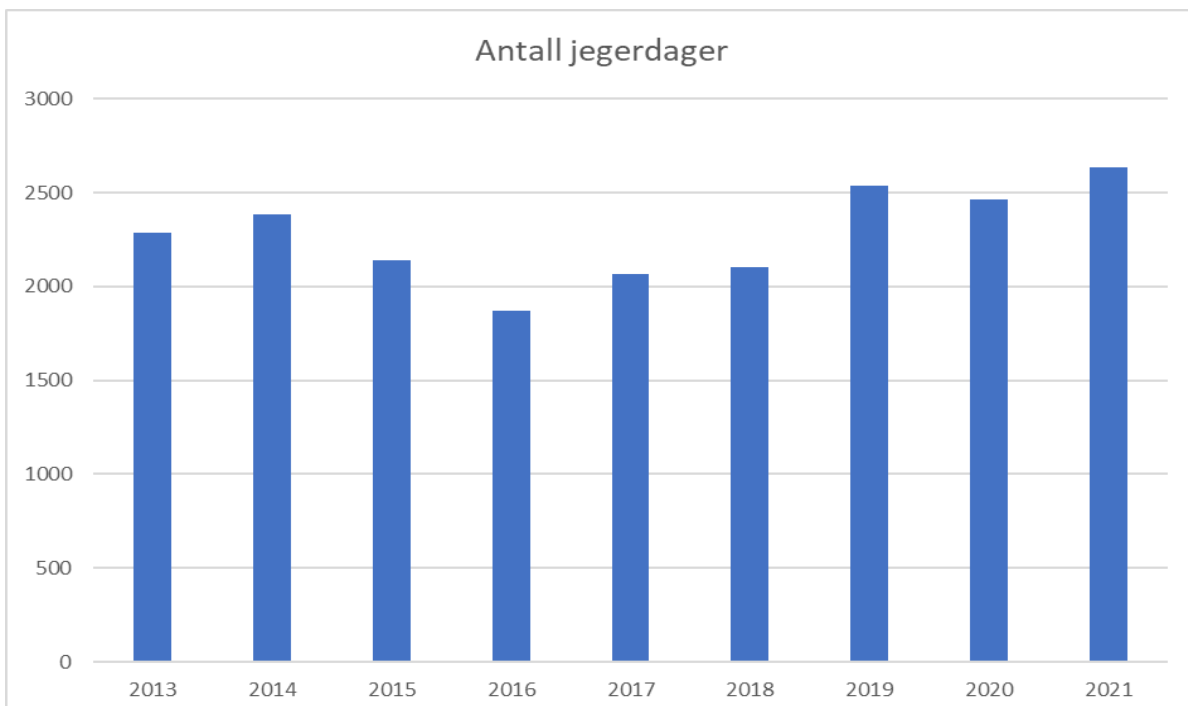
Valdet har i stor grad oppfylt målsettingene som er satt for årlig avskytning. Andelen kalv og ungdyr er noe lavere enn målsettingen, men differansen er relativt liten (1,5%). I snitt ligger valdet noe for lavt på begge kategorier.

Uttaket av hanndyr er innenfor målsettingen. Til tross for dette skjer en økning i forholdet ku/okse det siste året i planperioden (figur 6).

Produktiviteten målt i kalv/ku og kalv/kalveku ligger lavere enn målsettingen i hele planperioden. Dette til tross for at man har hatt et tilfredsstillende kjønnsforhold i bestanden.

Figur 2: Måloppnåelse vald 1 2018-2021

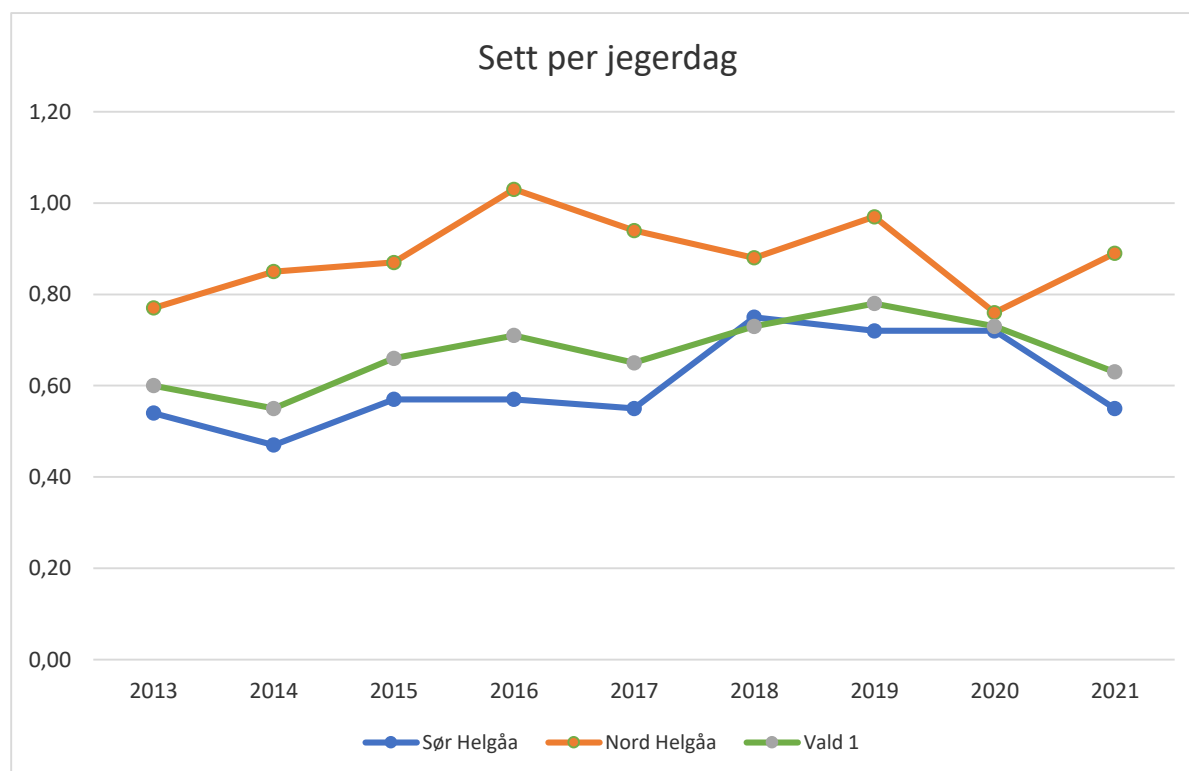

Figur 3: Antall jegerdager per år 2013-2021.

Som figur 3 viser, har jegerinnsatsen økt de siste 3 årene. Det er naturlig å tolke dette som et resultat av at elgstammen er redusert i samme periode.

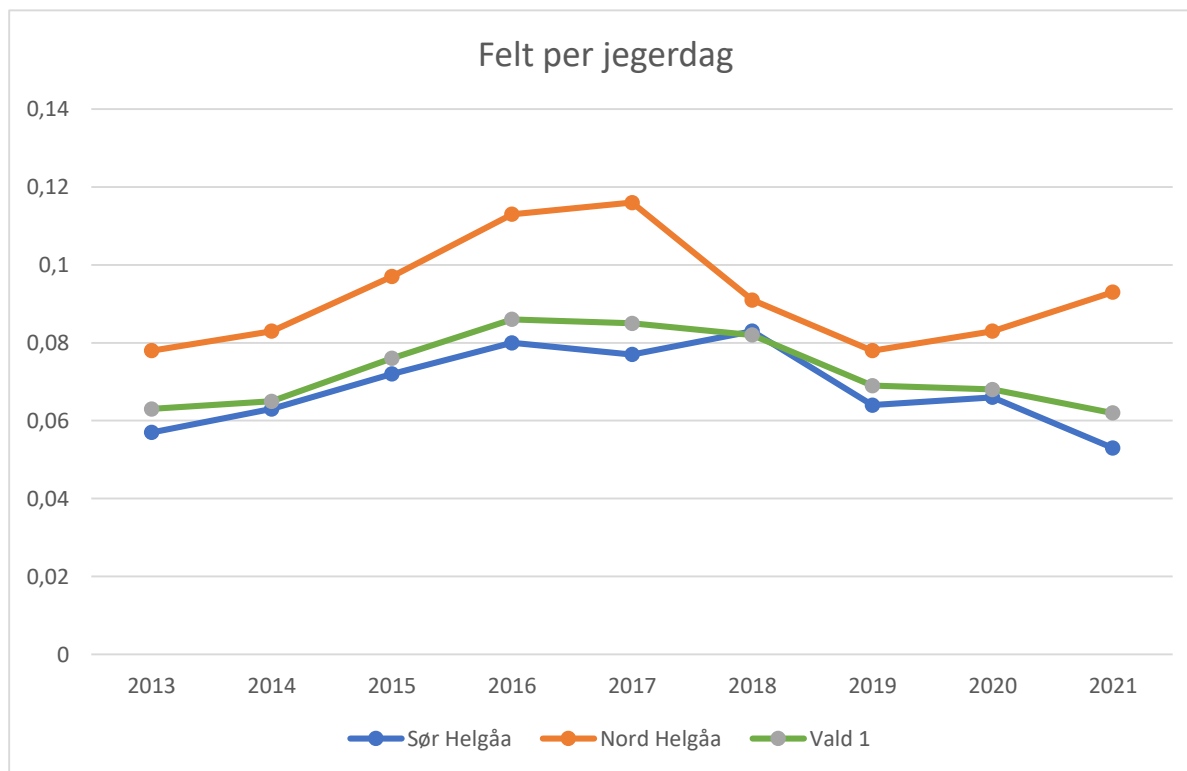
Verdal kommune har gjennomført beitetakst i kommunen og man har nå et utgangspunkt for å kunne følge med på utviklingen i beitetrykket. Rapporten indikerer at man har et høyere beitetrykk i deler av området sør for Helgåa. Dette kan forklares av at man i dette området har et fast trekk av elg fra Sverige som oppholder seg i Verdal i vintermånedene. Det er vanskelig å beskutte trekkelgen tilstrekkelig ettersom trekket ofte kommer på tampen av jaktsesongen eller etter at jakten avsluttes 31.12.

I de påfølgende figurene har vi skilt på jaktfelt sør (22 jaktfelt) og nord (13 jaktfelt) for Helgåa. I disse områdene ble det felt henholdsvis 104 og 58 elg i 2021. Datamengden og dermed kvaliteten på dataene er størst for områdene i sørdelen.

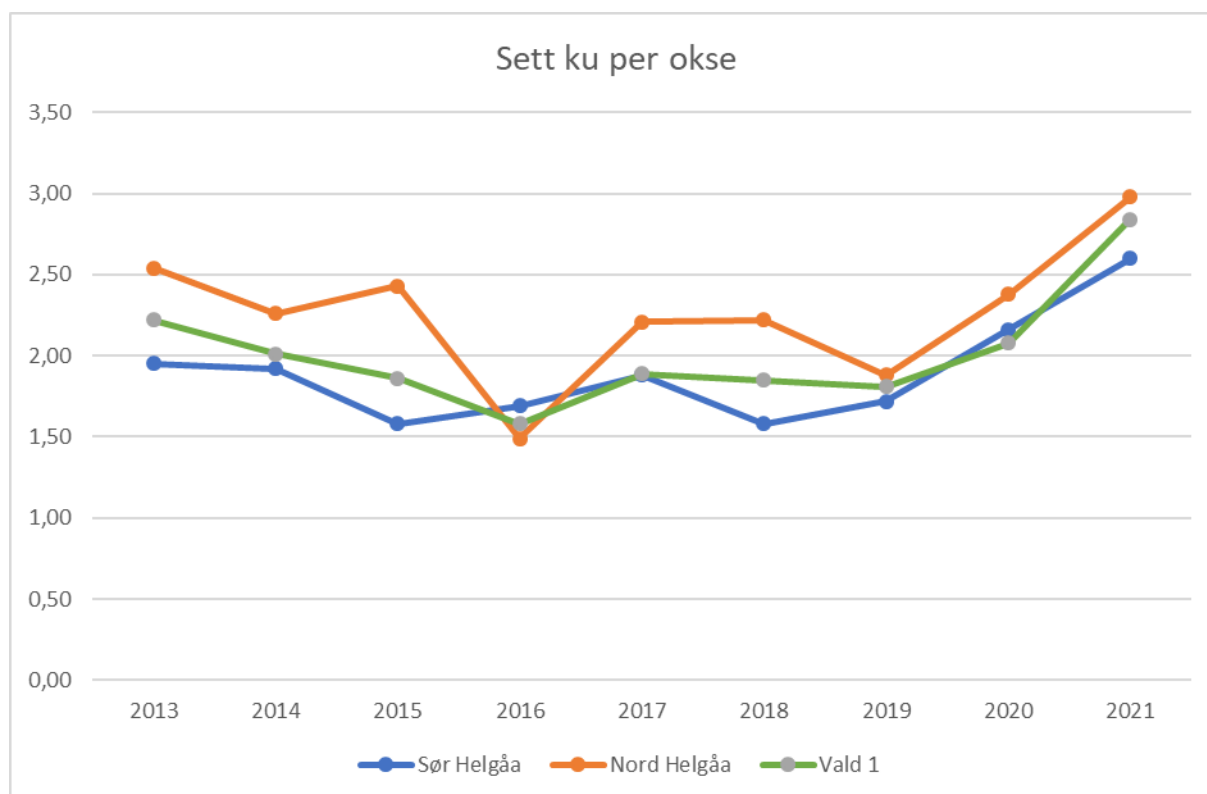
Figur 4: Sett elg per jegerdag 2013-2021.

Figur 4 viser at antall elg observert per jegerdag går ned i området sør for Helgåa og for valdet som helhet.

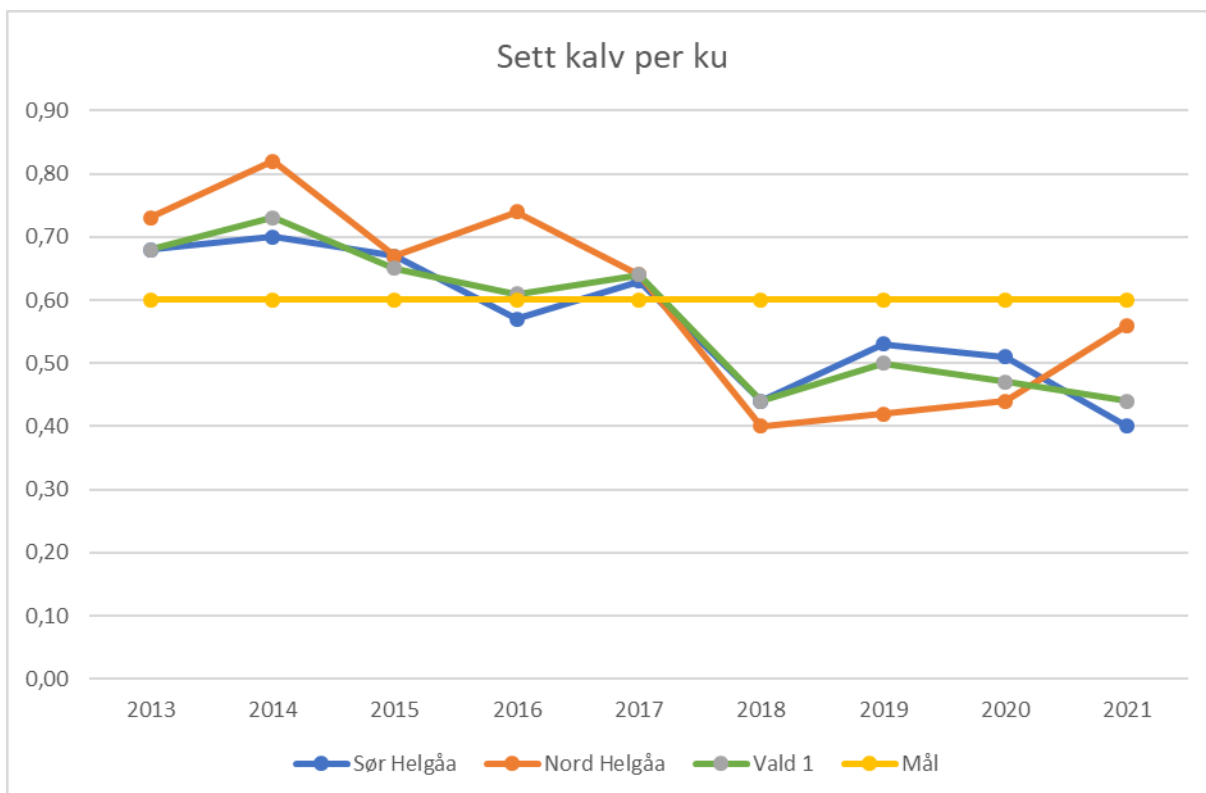
Figur 5: Felt elg per jegerdag 2013-2021.

Figur 5 indikerer samme tendens som figur 4, en nedgang i elgstammen ved at det brukes flere jegerdager per felt elg. Jaktinnsatsen varierer mellom 11 og 17 jegerdager per felt elg i perioden.

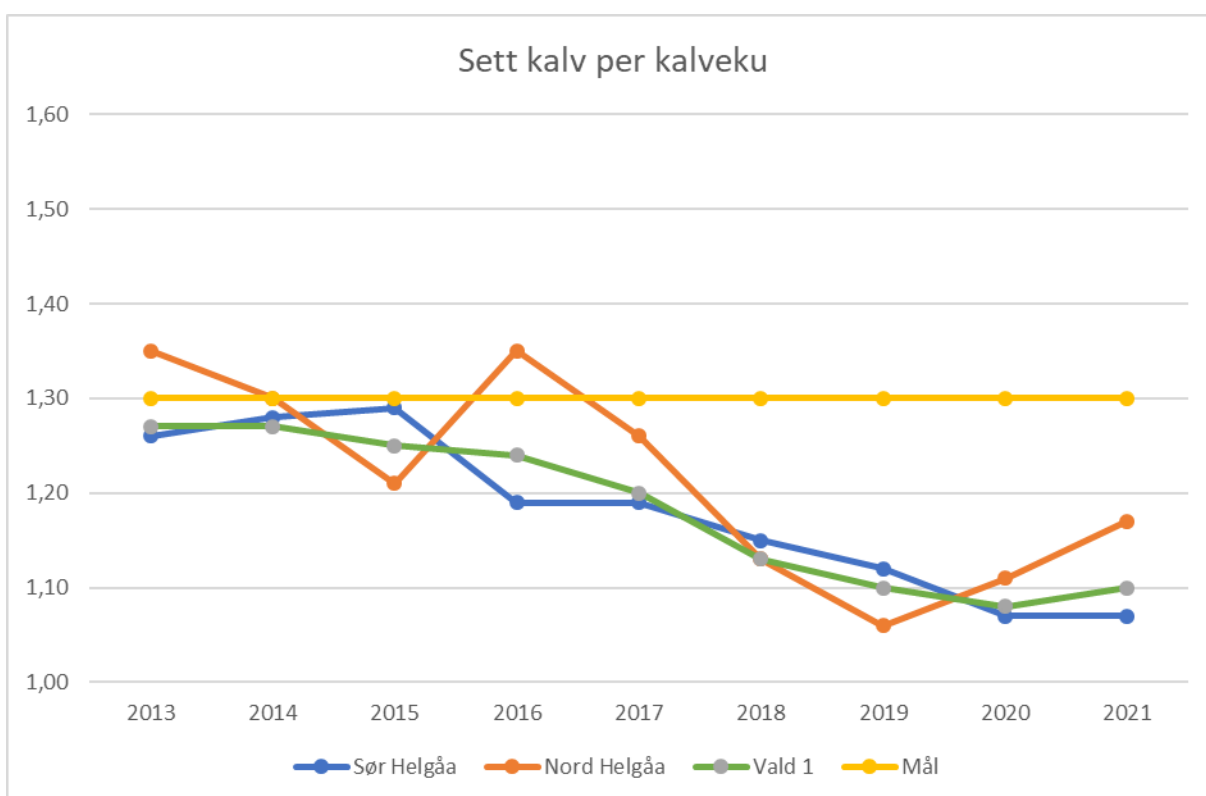

Figur 6: Sett ku per okse 2013-2021.

Denne parameteren har de senere årene svingt rundt 2. F.o.m. 2012 ble andelen kalv i uttaket økt med 5%. Dette bidro til at det blir felt færre okser og dermed en bedring i forholdet ku/ okse. Den negative utviklingen siste år er vanskelig å forklare med bakgrunn i avskytingstallene. Uttaket av hanndyr er i tråd med målsettingen, men antallet observerte okser falt betydelig i 2021.

Figur 7: Sett kalv per ku 2013-2021

Figur 8: Sett kalv per kalveku 2013-2021.

Valdet har ikke nådd målsettingen som er satt for produktivitet. Tvillingraten er lavere enn målet på 1,3 kalver/ kalveku. Siden 2006 har man oppfylt dette kravet kun to år. Målet synes ambisiøst, men er samtidig noe å strekke seg etter. Tendensen for Trøndelag er synkende og ligger siste år på 1,2. Valdet når heller ikke målet om 0,6 kalv/ ku. Gjennomsnitt siste planperiode er 0,47. Fram til 2018 lå man over 0,6 de fleste år. NINA opplyser i epost at dette kan skyldes værforhold: «I alle landsdeler utenom Nord-Norge er det et fall i rekruttering i 2018. Interessant nok er det også

lav rekruttering i årene som følger og særlig 2021. Dette tror vi mest skyldes senvirkninger av 2018-sommeren. Kalvene som ble født i 2018 ble 3 år i 2021, hvilket er alder for første reproduksjon for de fleste elgkyr. Fordi få kalver ble rekruttert i 2018 var det langt færre elgkyr i denne aldersgruppen som kunne produsere kalv i 2021».

Irregulær avgang

Erfaringsmessig utgjør irregulær avgang på elg 10-15% av tildelt kvote. I perioden 2013-2021 er irregulær avgang på elg gjennomsnittlig 25 dyr årlig.

Konklusjon

Bestanden er for så vidt god, men andelen okser kan med fordel økes noe – særlig i de deler av bestandsplanområdet hvor kjønnsforholdet er spesielt skjevt. Direkte tildeling av kvige/ lita ku i tidligere planperioder synes å ha virket godt i kombinasjon med høyt jakttrykk på kalv. Dette videreføres i kommende planperiode. For å redusere jakttrykket på voksne hanndyr ønsker valdet å redusere årlig tildeling med 15 dyr sammenlignet med forrige periode. Okser prefereres av jegerne, spesielt som 1 ½ og 2 ½ år gamle, delvis også 3 ½. Det skytes relativt få store okser hvert år, men med relativt høye kvoter blir jakttrykket på oksesegmentet høyt.

Avskytningsplan

Årlig avskytning i planperioden

År	Antall dyr
2022	165
2023	165
2024	165
2025	165
Sum	660

Rammer for årlig avskytning

1. Avskytning av **kalv og 1 ½ åringer** legges opp til totalt å bli **minst 65%** av antall felte dyr. **Kalv** skal utgjøre **minst 45%** av felte dyr i valdet.
2. Det tildeles **kvige/ lita ku med vektgrense 150 kg**. Feilskyting medfører tildeling av ekstra kalv samme år eller året etter.
3. **Kalveførende ku** må ikke felles.
4. Felling av **voksne hanndyr** må ikke overstige **55%** av felte dyr i planperioden.
5. Ved endrede forutsetninger i forbindelse med avtalen, kan kommunen bestemme at avtalen skal revideres, etter å ha innhentet uttalelse fra valdet.

Tiltak i planperioden

Skape gode beiter ved å:

1. Gjennomføre ungskogpleie for å opprettholde beiteproduksjonen i produksjonsskogen.
2. Ikke rydde bjørk, selje, vier, osp, rogn og einer annet enn der de er i direkte konflikt med produksjon av tradisjonelle treslag i skogbruket.
3. Toppkappe furu og selje som skal reguleres bort.
4. Sette igjen kantvegetasjon mot myrer, vassdrag og lite trafikkerte veier.

5. Gi sluttavvirkningen mest mulig mosaikkpreg som ivaretar skjul i tillegg til stor beiteproduksjon i kantsoner. De naturlige terrengformasjonene bør utnyttes ved gjennomføring av dette tiltaket.
6. Ikke gjennomføre skogsprøyting.
7. Satse på blandingsskog på svakere boniteter.
8. Ikke grøfte fuktskog og småmyrer.

Utøve effektiv og human jakt ved å:

1. Arbeide for at hvert jaktlag har godkjent ettersøkshund for elg.
2. Styre avskytingen på hvert jaktfelt for å oppnå målsettingen for valdet.

Andre tiltak:

1. Delta i arbeidet med overvåkningstakst av beiteressursene i den grad kommunen ønsker.
2. Forutsatt finansiering, i samarbeid med Verdal kommune m.fl. å gjennomføre kantrydding langs aktuelle vegstrekninger for å redusere antall påkjørsler av hjortevilt.
3. Delta i samarbeidet «Jakt i Verdal», og bidra til forståelse for nødvendigheten av å frakte slakteavfall ut av skogen.
4. Arbeide for at det etableres et faglig råd for hjorteviltforvaltning i Verdal.

Revisjon/ oppsigelse av bestandsplanen

Kommunen kan allerede etter første avtaleår vurdere om intensjonene i bestandsplanen er oppfylt, inkludert årlig avskyting og rammer for avskyting. Kommunen kan da si opp avtalen dersom det er vesentlige avvik fra planen. Ved vesentlige uforutsette endringer i bestanden i området i løpet av planperioden, kan kommunen også vedta å trekke godkjenningen tilbake og tildele ny fellingstillatelse ihht. hjorteviltforskriftens §16.

Ved oppsigelse av avtalen, vil elgtildelingen for valdet bli gjort etter hjorteviltforskriftens §18.

Ved direkte misbruk av avtalen, vil bestandsplanområdet få tildelt kvote slik at forutsetningene og intensjonene i bestandsplanen blir oppfylt.

Søknad om godkjenning av bestandsplanen

Valdet Øvre Verdal (5038V0010) søker med dette Verdal kommune om godkjenning av bestandsplan for elg 2022-2025.

Vuku, den 25. april 2022

Anders Børstad, valdansvarlig

Bestandsplan for hjort

2022 - 2025

Øvre Verdal

Valdet Øvre Verdal

Vald nr.	Valdnavn	Tot.areal i da.	Tellende elgareal, da.	Valdansvarlig
1	Øvre Verdal		662 000	Anders Børstad

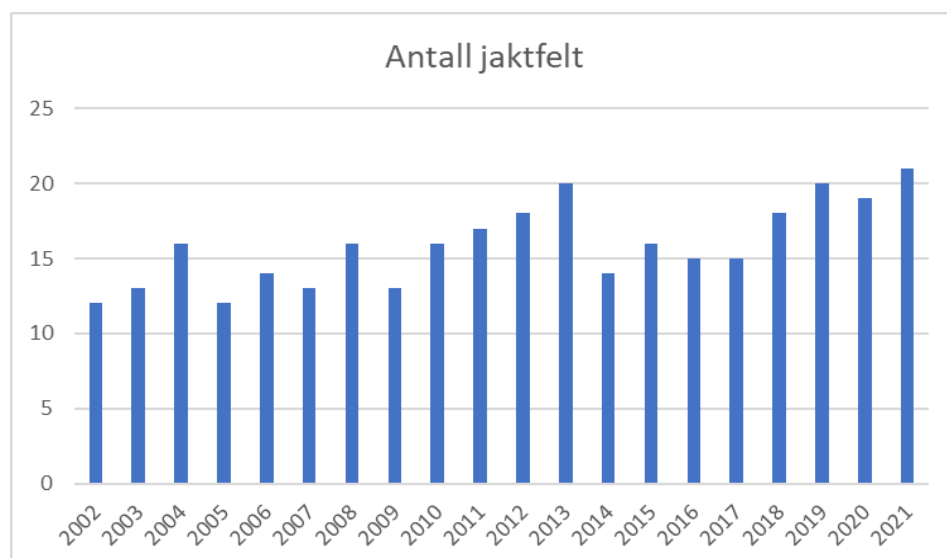
Valdet omfatter 37 jaktfelt. Gjennom "Sett og skutt" og Hjorteviltregisteret følges hvert jaktfelt fra år til år. Hvis nødvendig, pålegges en annen sammensetning i avskytingen det enkelte år. Hvert år styres jakten gjennom en detaljert avtale for hvert jaktfelt, og brev om avskytningspolitikk m.v. til hver enkelt jaktleder.

Tabell 1: Oversikt over jaktfelt og felt hjort per jegerdag 2018-2021.

Nr.	Navn	Jaktleder	Felt 2021	Felt hjort/jegerdag 2018-21			
1-22	Værdalsbruket	Anders Børstad	19	0,032	0,023	0,045	0,030
23	Helgaa Syd	Geir Sverkmo	20	0,078	0,117	0,101	0,167
25-28	Verdal Fjellstyre	Jon Stamnes	0	0,118	0,333	0,038	0
29	Tveråmoan	Karl Ove Indal	2	0,333	1,000	0,300	0,200
30	Garnes/Skavhaug	Ole P. Helden	3	0,400	0,333	0,105	0,051
31	Steinsberget	Åge Skavhaug	1	0,250	0,071	0,024	0,020
32	Grindgjerdet/Levring	Ståle Lindseth	3	0,125	0,667	0,093	0,067
45	Helgaa Nord	John-M. Gomo	1	0	0	0	0,042
46	Hellan/Vangstad	Geir Joar Berg	0	0	0	0	0
47	Holmli/Volden	Gjermund Julnes	2	1,000	0,043	0,067	0,091
48	Green/Åkran	Jonny Haldorsen	3	0,030	0,032	0,065	0,039
49	Nordkleiva	Tor Inge Leirset	0	0	0,500	0,500	0
NY	Langdal lille	Gjermund Leirset		-	-	-	-

Som det fremgår av tabellen varierer tallene mye mellom år på jaktfeltnivå. For hjort har det lite for seg å se på statistikk annet enn for valdet samlet.

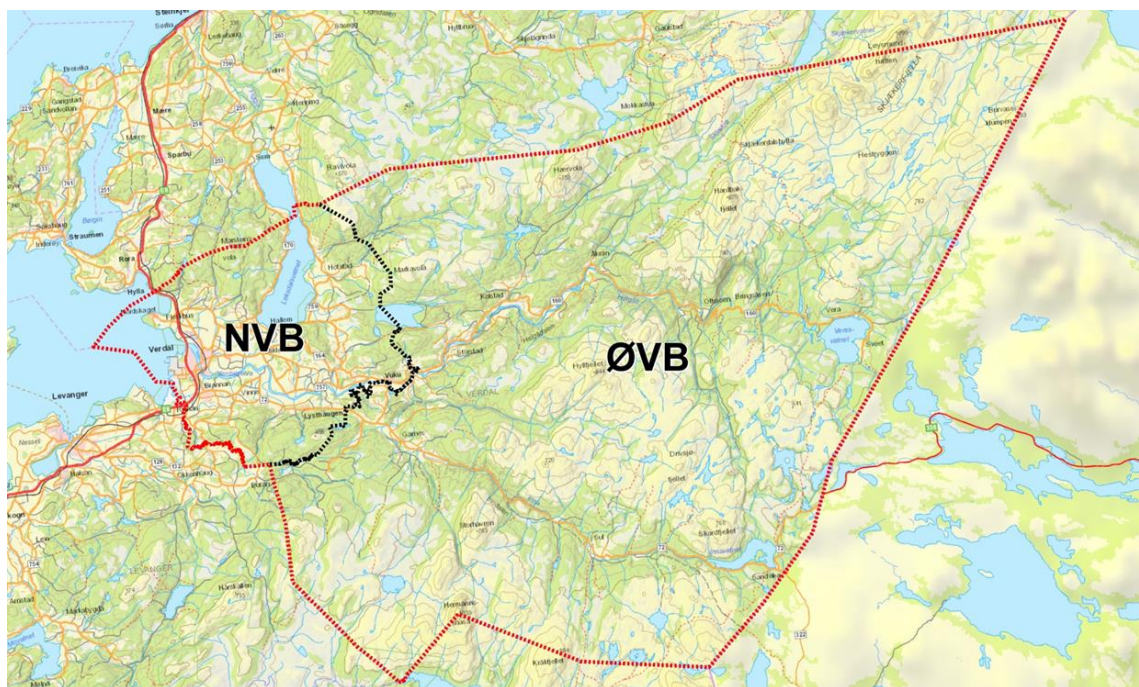
Videre er det slik at «sett og skutt» føres noe ulikt i de enkelte jaktlag. Noen fører sett hjort for alle dager de jakter, noen fører bare de dagene hvor de ser hjort. Imidlertid fører det enkelte jaktfelt likt fra år til år slik at tallene blir sammenlignbare mellom år. For de jaktfeltene som feller hjort hvert år og som jakter elg og hjort parallelt, vil det være mest korrekt å føre alle jaktdager for begge arter. Antall jaktfelt som har levert statistikk varierer som vist i tabellen nedenfor.

Figur 1: Antall jaktfelt som har rapportert 2018-2021.

Områdebeskrivelse

Valdet Øvre Verdal omfatter all grunn tilhørende AS Værdalsbruket, 5 tilgrensende jaktfelt i Inndalen og 7 i Helgådalen på begge sider av Helgåa, samt statsalmenningene Leksdal-Malså, Kverndal, Sørkjella og Inns. Kartet nedenfor viser de to valdene i Verdal.

Mål

Nasjonale målsettinger

- Hjortebestanden skal stabiliseres innenfor et nivå som til enhver tid vurderes som bærekraftig, både i forhold til bestandens kvalitet og i forhold til virksomheten i andre samfunnssektorer.
- Hjortebestanden skal ha en biologisk forsvarlig kjønns- og aldersstruktur og opprettholde sin naturlige genetiske variasjon.
- Hjortebestanden skal ikke representere en trussel mot biologisk mangfold.
- Hjortebestanden skal gi mest mulig stabil avkastning som grunnlag for en sunn økonomisk og rekreasjonsmessig utnytting.
- Forvaltningen av leveområdene gjennom annen arealbruk skal sikre hjortens krav til kvalitet og både lokal og regional funksjonalitet i et langsiktig perspektiv.
- Hjortens helsetilstand skal opprettholdes på et høyt nivå.
- Det skal tilrettelegges for en effektiv beskatning av høy kvalitet, som både gir et godt tilbud av hjortejakt til befolkningen og som minimaliserer konfliktene med andre brukere av jaktområdene.

Kommunens målsetting

Overordnede mål:

- Verdal kommune skal ha en robust hjortestamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Hjortebestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Utviklingen i hjortebestanden må også vurderes i forhold til tilstanden i elgbestanden og rådyrbestanden lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnet utarmes som følge av overbeiting.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om hjortens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett hjort og beitekartlegginger.

Konkrete mål:

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Sett kalv per kolle	0,54	0,70	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt kalv	32,2	Opprettholde dagens nivå.	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt ungdyr	53,6 kg	Opprettholde dagens nivå	Redusere beitetrykk vinterstid.
Konflikt med jordbruk	Varierende	Redusert	Større uttak i områder med skader. <u>Godta innmark som tellende areal.</u>
Konflikt med skogbruk	Varierende	<1 % årlig beiting av toppskudd på gran	Større uttak i områder med skader
Påkjørt hjort	1,75	Unngå økning	Sikringstiltak, informasjon og lokale bestandsreduksjoner.

Valdets målsetting

- Stabilisere hjortebestanden. Reduksjon kan være aktuelt i enkelte områder.
- Stabilisere og om mulig forbedre hjortebestandens kvalitet ved å få en mer naturlig kjønns- og aldersstruktur, bl.a. en større andel voksne bukker.
- Systematisere og kvalitetssikre innsamling av data gjennom «Sett og skutt».

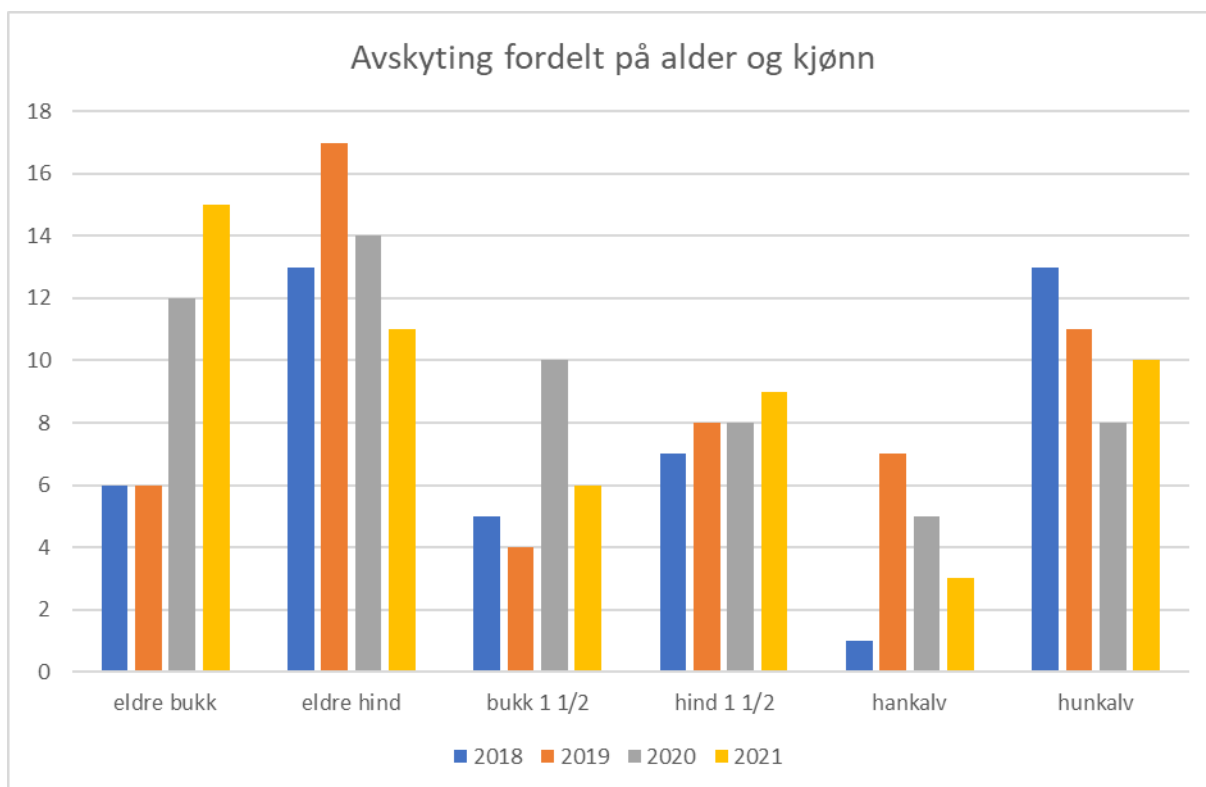
Bestandsdata

Tabellen nedenfor viser fellingsstatistikk fra forrige planperiode.

Tabell 2: Fellingsstatistikk 2018-2021.

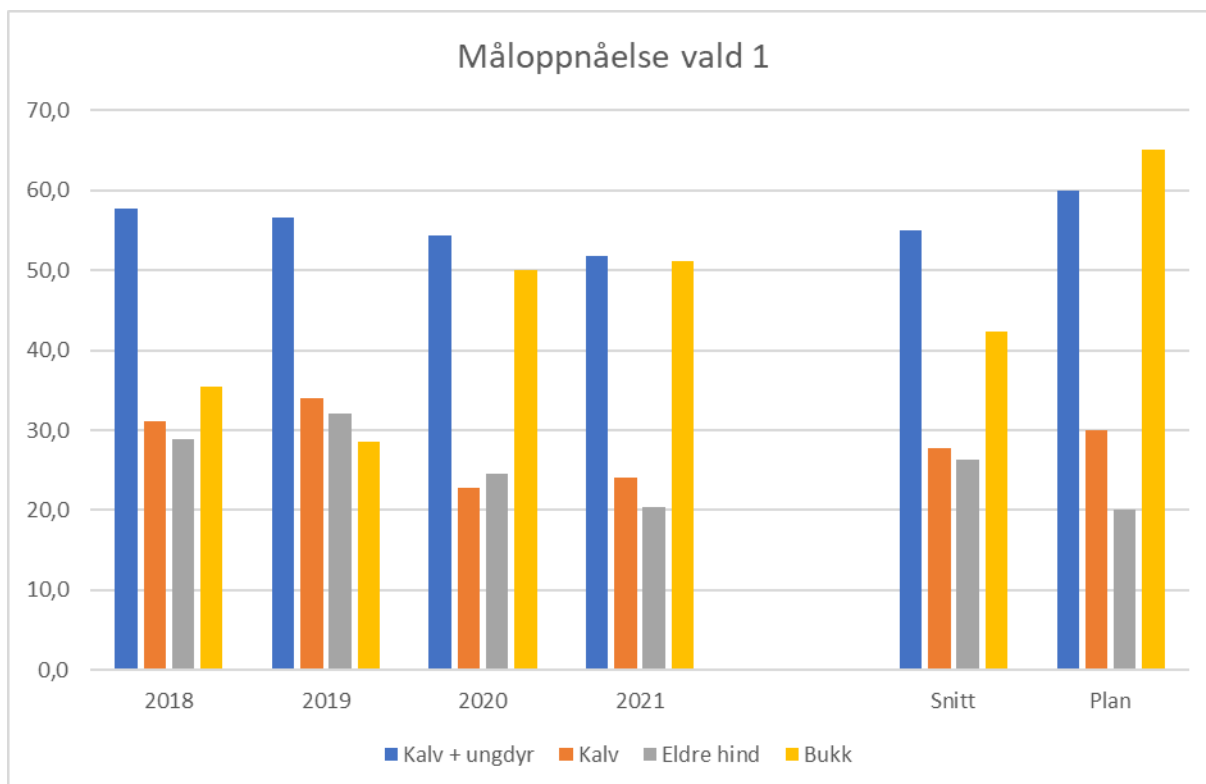
	2018	2019	2020	2021	2018-21	Målsetting
Tildelt	50	50	50	50	200	
Felt	45	53	57	54	209	
Fellingsprosent	90	106	114	108	104,5	
Kalv + 1 ½ års	57,8	60,4	54,4	51,9	56,0	Min 40
Kalv	28,9	32,1	22,8	24,1	26,8	Min 30
Kolle 2 ½ og eldre	28,9	28,4	24,6	20,4	25,4	Maks 20
Bukk 1 ½ og eldre	35,5	28,6	50,0	51,2	42,4	Maks 65

Det er vanskelig å benytte sett hjort/jegerdag og andre måleparametere på jaktfeltnivå ettersom jegerinnsats og jaktmetode varierer mye, og skjema føres ulikt mellom jaktfelt.

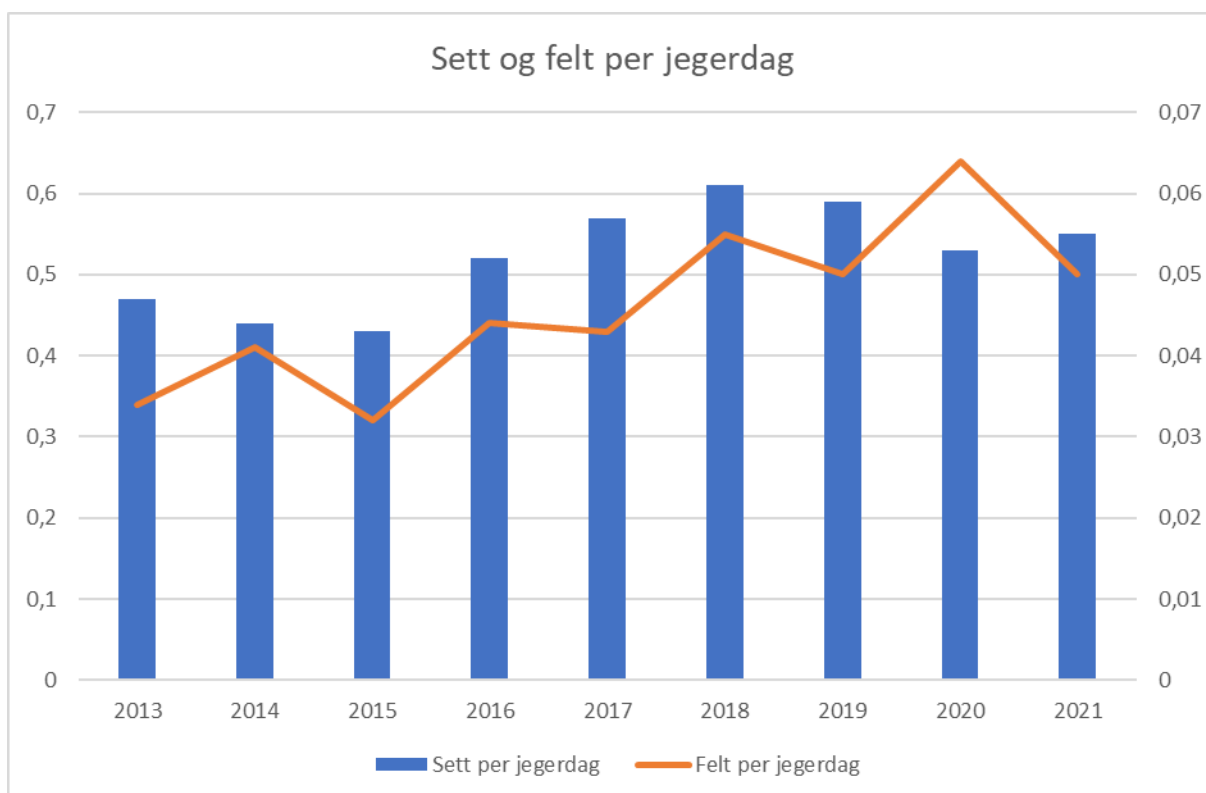
Figur 1: Avskyting fordelt på alder og kjønn 2018-2021.

Med et såpass lite datagrunnlag blir det betydelig årlig variasjon mellom de ulike kategoriene dyr. Forskjellen i avskyting av hann- og hunnkalver vites ikke, men det er hvert år en overvekt av hunnkalver.

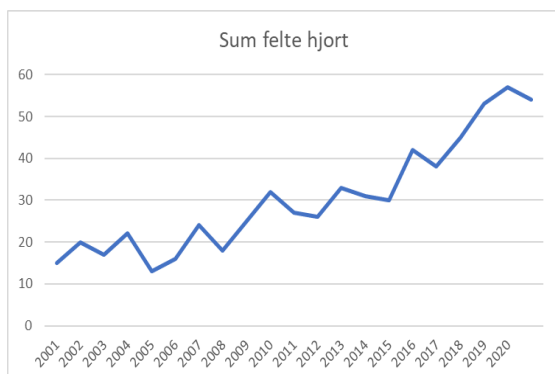
Figur 2: Måloppnåelse vald 1.

Valdet har hatt en målsetting om større uttak av kalv og kalv + 1 ½ års dyr enn det som har vært veiledende. Som figur 2 viser, felles det for lite kalv sammenlignet med målsettingen. Konsekvensen blir at man hverken når målsettingen for andel kalv eller kalv + 1 ½ år gamle dyr. Samtidig er ikke avviket større enn at 1-2 kalver ekstra hvert år ville vært tilstrekkelig for å nå målsettingen. Valdet har tildelt hjort med relativt åpne rammer. Med dagens bestand er det nødvendig å tildele hjort fordelt på alder og kjønn.

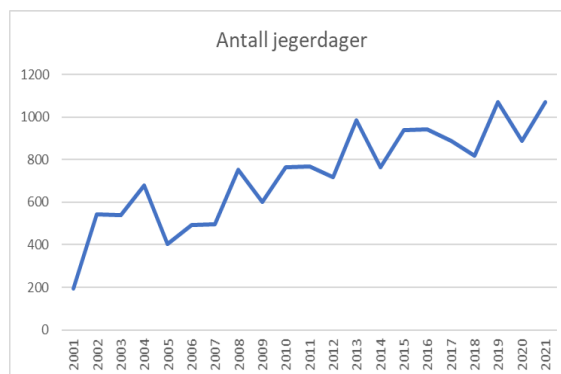

Figur 3: Sett og felt per jegerdag 2013-2021.

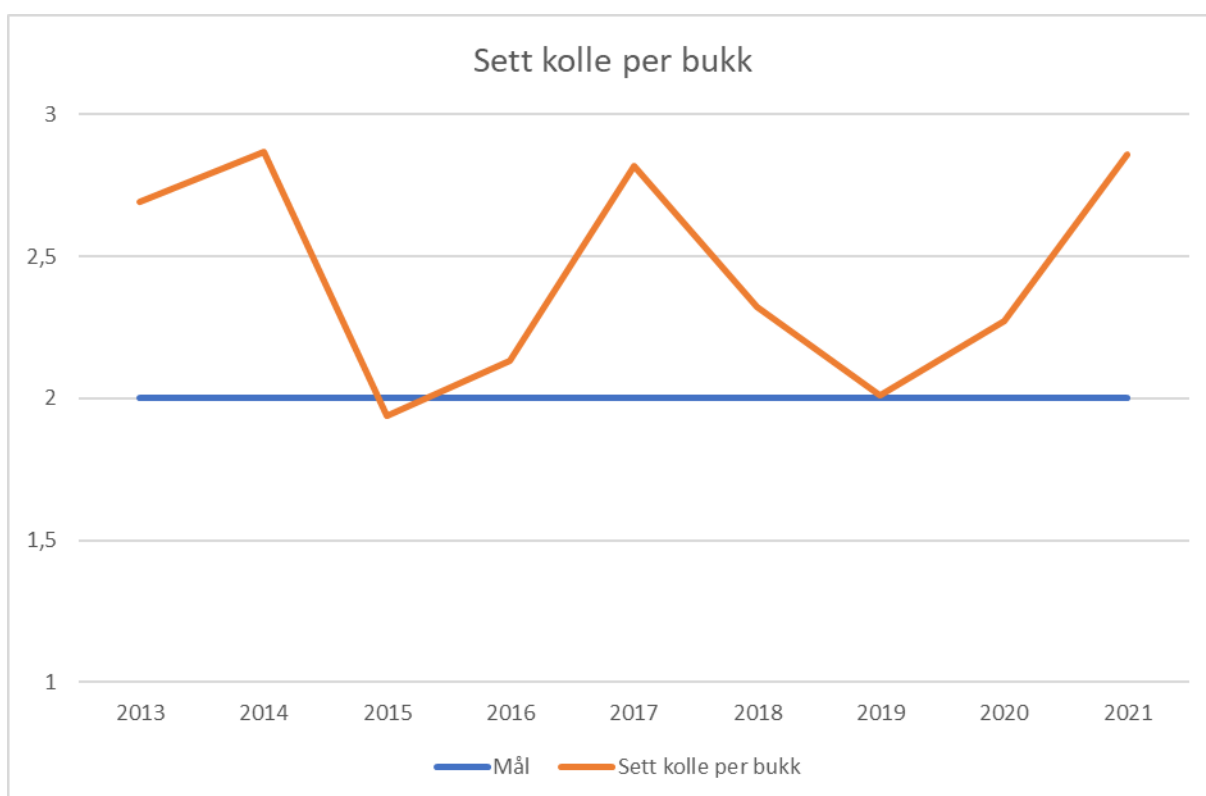
Sett per jegerdag er relativt stabilt i de siste to planperiodene. Felt hjort per jegerdag er stigende med unntak av siste jaktår, men trenden har vært tydelig så langt. Noe kan skyldes økning i bestanden, men noe må også tilskrives at jegerne har blitt mer erfarne og effektive. Felt per jegerdag gir et sikrere bilde på utviklingen enn sett per jegerdag ettersom instruksen for sett og skutt ble endret f.o.m. 2018. Sum felte hjort er vist nedenfor i figur 4, med 13 felte dyr i 2005 som laveste antall, til foreløpig topp i 2020 med 57 felte dyr.

Figur 4: Antall felte hjort 2001-2021.

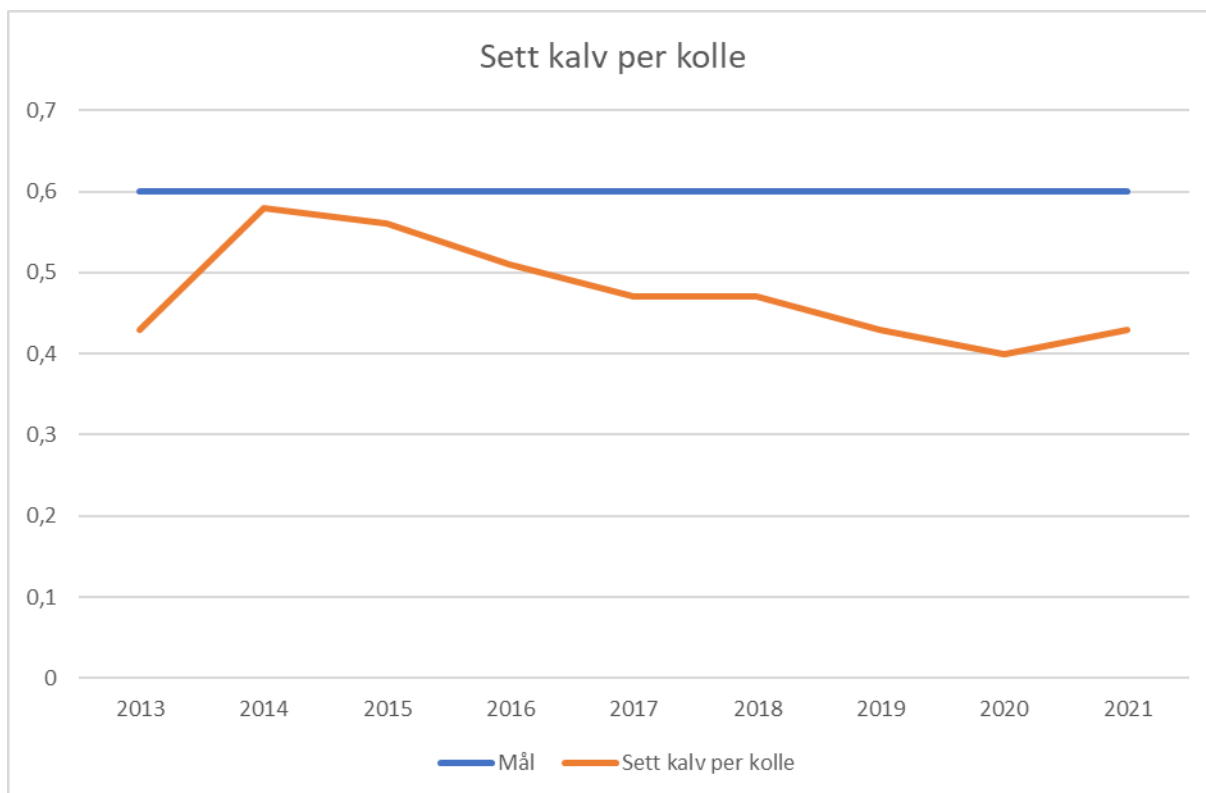

Figur 5: Antall jegerdager 2001-2021.

Figur 6: Sett kolle per bukk 2013-2021.

Det er kun i 2019 man når målsettingen om 2 koller per bukk. I øvrige år ligger man høyere. Som figuren viser er variasjonen stor mellom de enkelte år, og det er vanskelig å lese mer av figuren enn at man ideelt sett skulle hatt en lavere en del koller i bestanden.

Figur 7: Sett kalv per kolle 2013-2018.

Som figur 7 viser er trenden synkende. Fra 2018 kan noe forklares med klimatiske forhold slik som for elg, men det kan også være et uttrykk for at man har en relativt stor andel unge koller i bestanden. Det skytes hvert år flere eldre koller enn 1 ½ års.

Bestandsovervåking

Vårtelling ble gjennomført i 2003-2009. En lyktes ikke med å finne et egnet opplegg med tilstrekkelig kvalitet for å kunne brukes i forvaltningen. Det ble kun kjørt to dager og datoene var sammenfallende for hele valdet. Dette var en utfordring ettersom våronna skjer til ulik tid fra nedre til øvre deler av valdet. Vårtelling vil bli vurdert innført som et ledd i arbeidet med å følge bestandsutviklingen.

Irregulær avgang

I motsetning til rådyr og elg, er hjort lite utsatt for påkjørsler. Irregulær avgang på hjort er derfor relativt beskjedne, noe som også fremkommer av statistikk levert av SSB.

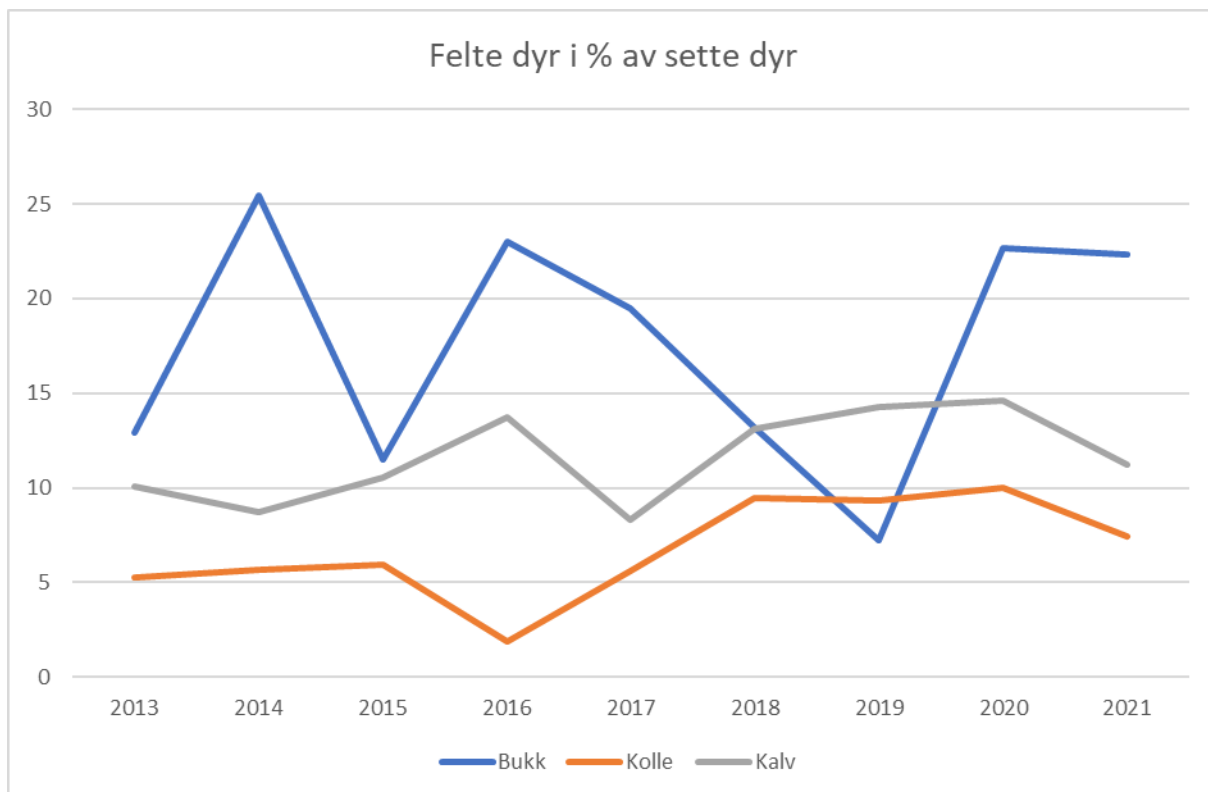
Følgende rapportering er pålagt valdet:

1. Fortløpende rapportering ved bruk av settogskutt.no
2. Ved utøvelse av jakt som medfører skadeskyting/ feilskyting, skal kommune og grunneier varsles.
3. Fellingsrapport fra valdet til kommunen innen 10 dager etter jakttids slutt.
4. Innen 10 dager etter jakttids slutt skal valdansvarlig gi en kort skriftlig vurdering av stammens størrelse, sammensetning og utvikling (sett elg data).
5. Innlevering av CWD-prøver, kjeve og evt. kjønnsorganer og andre organer som foreskrevet fra kommunen.

Konklusjon

Bestanden er relativt stabil, men indikatoren skutt per jegerdag har vært økende med unntak av siste år i planperioden. Det tyder på at man har hatt en økning i siste periode.

Kjønnsforholdet er noe skjevt, men betydelig bedre enn tidlig på 2000- tallet hvor forholdet kolle/ bukk var nærmere 4. Jakttrykket på bukkesegmentet ble redusert i forrige planperiode, men har økt igjen i siste del av planperioden. Store koller bør spares, og det samme gjelder store bukker. Valdet bør skyte flere kalver og ungdyr, spesielt kolle 1 ½ år, for å heve gjennomsnittsalderen i bestanden og dermed produktiviteten..

Figur 8: Jakttrykk på bukk, kolle og kalv i perioden 2013-2021.

Avskytningsplan

Årlig avskytning i planperioden. Fokus vil ligge på kalv og ungdyr, og i sistnevnte kategori spesielt på hunndyr.

År	Antall dyr
2022	62
2023	62
2024	62
2025	62
Sum	248

Rammer for årlig avskytning

1. Avskytning av **kalv og 1 ½ åringer** legges opp til totalt å bli **minst 60%** av antall felte dyr. **Kalv** bør utgjøre **minst 30%** av den totale felte kvote i valdet.
2. Beskatningen av **koller 2 ½ år og eldre** bør utgjøre **20%** av felt kvote.
3. **Spissbukk** bør ikke overstige 15% av felte dyr.
4. **Andelen bukk 1 ½ år og eldre** bør ikke overstige 55%.
5. **Kalveførende kolle** må ikke felles.
6. Ved endrede forutsetninger i forbindelse med avtalen, kan kommunen bestemme at avtalen skal revideres, etter å ha innhentet uttalelse fra grunneier.

Tiltak i planperioden

Skape gode beiter ved å:

1. Gjennomføre ungskogpleie for å opprettholde beiteproduksjonen i produksjonsskogen.
2. Sette igjen kantvegetasjon mot innmark, myrer, vassdrag og lite trafikkerte veier.
3. Gi sluttavvirkningen mest mulig mosaikkipreg som ivaretar skjul i tillegg til stor beiteproduksjon i kantsoner.
4. Ikke gjennomføre skogsprøyting.
5. Satse på blandingsskog på svakere boniteter.
6. Ikke grøfte fuktskog og småmyrer.

Utøve effektiv jakt ved å:

1. Arbeide for at hvert jaktlag har godkjent ettersøkshund.
2. Styre avskytningen på hvert jaktfelt for å oppnå målsettingen for valdet samlet – og på en måte som hensyntar bestandssituasjonen på det enkelte jaktfelt.

Andre tiltak:

1. Delta i arbeidet med overvåkningstakst av beiteressursene i den grad kommunen ønsker.
2. Forutsatt finansiering, i samarbeid med Verdal kommune m.fl. å gjennomføre kantrydding langs aktuelle vegstrekninger for å redusere antall påkjørsler av hjortevilt.
3. Delta i samarbeidet «Jakt i Verdal», og bidra til forståelse for nødvendigheten av å frakte slakteavfall ut av skogen.
4. Arbeide for at det etableres et faglig råd for hjortviltforvaltning i Verdal.
5. Arbeide for at det etableres et merkeprosjekt i Trøndelag som inkluderer innlandskommuner med jaktbar bestand av hjort.

Rapportering

Følgende rapportering er pålagt valdet:

1. Fortløpende rapportering ved bruk av settogskutt.no
2. Ved utøvelse av jakt som medfører skadeskyting/ feilskyting, skal kommune og grunneier varsles.
3. Fellingsrapport fra valdet til kommunen innen 10 dager etter jakttids slutt.
4. Innen 10 dager etter jakttids slutt skal valdansvarlig gi en kort skriftlig vurdering av stammens størrelse, sammensetning og utvikling (sett elg data).
5. Innlevering av CWD-prøver, kjeve og evt. kjønnsorganer og andre organer som foreskrevet fra kommunen.

Revisjon/ oppsigelse av bestandsplanen

Kommunen kan allerede etter første avtaleår vurdere om intensjonene i bestandsplanen er oppfylt, inkludert årlig avskyting og rammer for avskyting. Kommunen kan da si opp avtalen dersom det er vesentlige avvik fra planen. Ved vesentlige uforutsette endringer i bestanden i området i løpet av planperioden, kan kommunen også vedta å trekke godkjenningen tilbake og tildele ny fellingstillatelse ihht. hjorteviltforskriftens §16.

Ved oppsigelse av avtalen, vil tildelingen av hjort til valdet bli gjort etter hjorteviltforskriftens §18.

Ved direkte misbruk av avtalen, vil bestandsplanområdet få tildelt kvote slik at forutsetningene og intensjonene i bestandsplanen blir oppfylt.

Søknad om godkjenning av bestandsplanen

Valdet Øvre Verdal (5038V0010) søker med dette Verdal kommune om godkjenning av bestandsplan for hjort 2022-2025.

Vuku, den 30. april 2022

Anders Børstad, valdansvarlig

Verdal kommune

Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltning

2022-2025

Innhold

Kommunale mål for hjorteviltforvaltningen i Verdal kommune	3
Overordnede kommunale mål	3
Definisjoner	4
Mål for forvaltning av elg	5
Status for elgbestanden.....	5
Overordnede mål for elgforvaltningen.....	5
Konkrete mål for elgforvaltningen	6
Virkemidler for måloppnåelse	6
Bestandsplanbasert forvaltning.....	7
Krav til bestandsplanområde og plan	7
Vesentlige avvik	7
Vald utenfor bestandsplanområde.....	8
Mål for forvaltning av hjort	9
Status	9
Overordnede mål for hjorteforvaltningen	9
Konkrete mål for hjorteforvaltningen	10
Virkemidler for måloppnåelse	10
Bestandsbasert forvaltning.....	10
Krav til bestandsplanområde og plan	10
Vesentlige avvik	11
Vald utenfor bestandsplanområde.....	12
Mål for forvaltning av rådyr	13
Status	13
Overordnede mål for rådyrforvaltningen.....	13
Konkrete mål for rådyrforvaltningen.....	13
Grunneierbasert forvaltning.....	13
Andre mål og retningslinjer.....	14
Rapportplikt:.....	14
Ettersøk og fallvilthåndtering	14
Fellingsavgift	14
Vedlegg	15

Kommunale mål for hjorteviltforvaltningen i Verdal kommune

Den kommunale målsettingen vedtas for perioden 2022-2025

Overordnede kommunale mål

Verdal kommune skal ha en forvaltning av hjortevilt som ivaretar bestandenes og leveområdes produktivitet og arts mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper for andre samfunnsinteresser. Det betyr blant annet at det totale beitettrykket fra alle hjorteviltartene må tilpasses beiteressursen lokalt. Innenfor disse skal forvaltningen være grunneierstyrt gjennom vald. Målsetningene er fireårige, men bør ikke endres mye i neste periode for å ha et lengre perspektiv i forvaltningen for å oppnå målene som blir satt i målsettingene.

Den kommunale hjorteviltforvaltningen skal være tydelig og forutsigbar på roller og ansvar.

Jakt i Verdal skal foregå innenfor rammene av gjeldende lovverk og utøvelsen skal gjennomføres i henhold til viltlovens § 19 (human jakt). Jakt og fangst skal utøves på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker, husdyr og ikke forårsaker skade på eiendom.

Roller og ansvar i hjorteviltforvaltningen:

Kommunen: Etablerer overordnede mål for utviklingen av hjorteviltbestandene. Ivaretar andre interesser (jordbruk, skogbruk, påkjørsler, naturmangfold, offentlige interesser etc.). Fastsetter minsteareal, godkjenner vald og bestandsplanområder, tildeler fellingskvote og behandler skadefellingssøknader.

Grunneier: Enerett til jakt på sine arealer. Samarbeider om hjorteviltforvaltningen gjennom vald og bestandsplanområder, samt organiserer jakten gjennom jaktfelt. Utarbeider bestandsplaner som er i *tråd med kommunale målsettinger*.

Definisjoner

Jaktrettshaver:	Retten til å jakte på egen eiendom tilhører grunneier hvis ikke annet er bestemt, jf. viltloven § 27
Minsteareal:	Begrepet har to rettsvirkninger: 1. Størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hver fellingstillatelse som jaktrettshaverne har krav på. 2. Arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald. Minsteareal fastsettes av kommunen gjennom lokal forskrift for elg, hjort og rådyr.
Tellende areal:	Tellende areal er det arealet som legges til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. For elg, hjort og rådyr skal hovedsakelig arealer av produktiv skog og arealer av myr under skoggrensa regnes med. Kommunen kan også godkjenne andre arealer.
Vald:	Det geografiske området som er offentlig godkjent for jakt på en eller flere hjorteviltarter, og som får tildelt fellingstillatelser fra kommunen. Vald er den enheten som rapporterer fellingsresultatene til det offentlige.
Jaktfelt:	Dersom et vald deles opp av jaktrettshaverne, for eksempel slik at flere jaktlag får tildelt hvert sitt jaktområde, kalles disse jaktfelt. Jaktfeltet er den geografiske enheten som rapportering av sett elg og hjort gjelder for.
Bestandsplanområde:	To eller flere vald som samarbeider om å utarbeide en bestandsplan.
Bestandsplan:	En flerårig plan som beskriver den årlige avskytingen av elg eller hjort fordelt på alder og kjønn.

Mål for forvaltning av elg

Status for elgbestanden

Elgbestanden i Verdal anses som forholdsvis stabil, men med noe nedadgående trend de siste årene dersom en legger felt elg per jegerdag til grunn. Felt elg per jegerdag sier noe om hvor mange dager man jakter per elg man feller. Det er stor variasjon innad i kommunen. Se notat som ligger vedlagt.

Det felles normalt ca. 250-270 elg årlig i Verdal. I tillegg kommer en avgang som følge av andre årsaker som sykdom og påkjørsler etc. Dette utgjør ca. 25 dyr årlig.

Overordnede mål for elgforvaltningen

- Verdal kommune har mål om en robust elgstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Den negative trenden for vekter og produktivitet hos elg skal stoppes.
- Utviklingen i elgbestanden må også vurderes i forhold til størrelsen av de andre hjorteviltbestandene lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnlaget utarmes som følge av overbeiting.
- Elgbestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om elgens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett elg og beitekartlegginger.

Konkrete mål for elgforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Sett kalv per kalvku	1,095-1,33	økende	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt kukalv	59 kg	økende	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt oksekalv	63 kg		
Slaktevekt kviger	114 kg	økende	Redusere beitetrykk vinterstid.
Slaktevekt ungokser	125 kg		
Konflikt med jordbruk	Varierende	Redusert	Større uttak i områder med skader
Konflikt med skogbruk	Varierende	Redusert beiting av toppskudd på gran	Større uttak i områder med skader
Påkjørt elg	10	Unngå økning	Sikringstiltak, informasjon og lokale bestandsreduksjoner.

Virkemidler for måloppnåelse

- Jakt er det viktigste virkemiddelet for å styre elgbestanden
- Grunneiers jaktrett og forvaltningsrett benyttes for å oppfylle de kommunale målene for elgforvaltning.
- Valdernes lokalkunnskap og erfaring benyttes for å sikre lokalt engasjement og lokal tilpasning i den kommunale forvaltningen.
- For å øke slaktevekter og kalveproduksjon må gjennomsnittsalderen i elgbestanden økes. Kyr og okser i høyproduktiv alder gir tidlig fødte kalver, større kalver, høyere andel tvillingkalver og generelt dyr med bedre forutsetninger. For å øke alderen i bestanden er et høyt uttak av unge dyr en forutsetning.
- For å sikre et tilstrekkelig antall store okser i stammen oppfordres valdene til å ha fokus på bevaring av store okser. Store okser er et naturlig element i elgstammen, bidrar til en mer aktiv brunstperiode, gir en kvalitativ god elgstamme, høyere produksjon og gir en mer attraktiv jakt og naturopplevelse.
- Valdene kan ha en «skrapdyrordning» for å stimulere til økt uttak av små dyr.
- Øke avskyting av elg i områder med nedadgående slaktevekter og produktivitet, og i områder med høyt beitetrykk.
- Mindre tildeling av elg i områder hvor det er en nedgang i antall dyr i stammen, og beitegrunnlag tillater det.
- Øke uttak av elg sent i jakta og nært svenskegrensa for å begrense trekkelg som påvirker vinterbeite.
- Skjømte skogen på en måte som gir bedre beitetilgang for hjorteviltet.

- Verdal kommune skal stimulere til at valdene i hele kommunen har felles forvaltningspraksis, men med lokale tilpasninger, slik at det sikres en helhetlig forvaltning over store arealer.

Bestandsplanbasert forvaltning

Krav til bestandsplanområde og plan

Elgforvaltningen skal i utgangspunktet være bestandsplandrevet. Det vil si at tildelingen skal skje til bestandsplanområdene og det skal utarbeides flerårige avskytingsplaner.

For å bli godkjent som bestandsplanområde stilles det følgende krav til bestandsplanene:

1. Bestandsplanområdet eller valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent flerårig plan.
2. Bestandsplanen skal ha en varighet på fire år.
3. Bestandsplanen skal inneholde:
 - a) En vurdering av hvordan elgstammen i planområdet forholder seg til kommunal målsetting.
 - b) En vurdering av hvordan elgstammen har utviklet seg i den bakenforliggende planperioden.
 - c) En tydelig beskrivelse av hvilke tiltak som må gjennomføres for at elgstammen skal harmonere med kommunal målsetting – et mål for planen.
 - d) En realistisk årlig avskytingsplan som bidrar til å bringe/holde elgstammen i området så tett opp mot kommunal målsetting som mulig.
 - e) En årlig evaluering av årets jakt opp mot de kommunale målene og målene i bestandsplanen.
 - f) Avskytingsplanen skal minimum inneholde alle disse følgende tre dyrekategorier hvert år, og årlig planlagt uttak av hver kategori skal presiseres i antall og prosentandel:
 - Kalv
 - 1,5 år og eldre hanndyr
 - 1,5 år og eldre hodyr.

Avskytingsplanen kan og bør deles opp i ytterligere kategorier, men andelen kalv i uttaket skal presiseres uansett.

Vesentlige avvik

Ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan målt i felte dyr, kan kommunen gå inn for å tildele dyr etter alder og kjønn, jfr. § 16 i forskrift om forvaltning av hjortevilt, slik at forutsetningene og intensjonene i planen blir oppfylt.

Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 10 prosent av årlig tildeling. Det betyr at inntil 10 % av ubenyttet kvote kan overføres til neste år, og at årlig tildeling kan overstiges med inntil 10 %.

Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses uansett som feilskyting og behandles i henhold til viltlovens § 48. Dyra, eller verdien av dem vil da bli inndratt til fordel for kommunens viltfond. Ikke benyttet kvote faller bort ved bestandsplanperiodens slutt.

Det regnes aldri som avvik dersom det skytes kalv i stedet for voksent dyr og 1 ½ åring. Avskyting av yngre dyr enn det planen tilsier påvirker ikke neste års kvote.

Bestandsplanområder som ikke oppfyller kommunale målsettinger i uttaket, og som systematisk oppnår skjevt uttak mellom tildelte og felte dyr, ved at man for eksempel utnytter kalvekvotene for lite, vil få økte kalvekvoter ved den videre tildelingen. Det tas løpende hensyn til tidligere års avskytinger. Alle felte dyr skal belastes tildelt kvote med mindre slaktet er kontrollert og vurdert som uegnet som mat.

Bestandsplanområdene oppfordres til selv å disponere et visst antall fellingstillatelser som skal brukes til dyr som bestandsplanområdene ønsker å premiere jaktfeltene for å ta ut, interne nedklassingsregler, ved eventuelle feilfellingene eller ved behov for uttak av skadegjørende elg innenfor jakttiden.

Vald utenfor bestandsplanområde

Vald som ikke er store nok til flerårig tildeling (areal under 20 ganger minstearealet) får tildelt kvote etter § 18 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, det vil si *kalv, hanndyr 1,5 år og eldre samt hodyr 1,5 år og eldre*.

Ved årlig tildeling etter § 18 tildeles dyr med følgende fordeling:

- Kalv: 60 %
- Hanndyr 1,5 år og eldre: 20
- Hodyr 1,5 år og eldre: 20

For små vald oppfylles prosentfordelingen på tildelingen over flere år samlet.

Mål for forvaltning av hjort

Status

Hjortebestanden i Verdal anses som stigende, og det kan se ut som at hjorten sprer seg til nye områder i kommunen. Man kan se en noe nedadgående trend når det gjelder slaktevekter og produktivitet i bestanden, noe som kan tyde på at det begynner å bli for mye hjort i forhold til beitegrunnlaget i enkelte områder. Se notat som ligger vedlagt.

Det ble årlig felt mellom 47 og 58 hjort i forrige planperiode. I tillegg kommer en avgang som følge av andre årsaker som sykdom og påkjørsler etc. Dette utgjør ca. 2-4 dyr årlig.

Overordnede mål for hjorteforvaltningen

- Verdal kommune skal ha en robust hjortestamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Hjortebestanden skal være på et nivå som er akseptabelt i forhold til jordbruk, skogbruk, naturmangfold og trafikk.
- Utviklingen i hjortebestanden må også vurderes i forhold til tilstanden i elgbestanden og rådyrbestanden lokalt slik at den totale beitebelastningen fra hjortevilt ikke medfører at beitegrunnlaget utarmes som følge av overbeiting.
- Verdal kommune ønsker økt kunnskap om hjortens påvirkning på skog- og jordbruk når det gjelder beiteskader.
- Forvaltningen skal baseres på kunnskap innhentet ved bruk av sett hjort og beitekartlegginger.

Konkrete mål for hjorteforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Sett kalv per kolle	0,54	0,70	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt kalv	32,2	Opprettholde dagens nivå.	Øke alder. Høy andel unge dyr i avskytingen.
Slaktevekt ungdyr	53,6 kg	Opprettholde dagens nivå	Redusere beitetrykk vinterstid.
Konflikt med jordbruk	Varierende	Redusert	Større uttak i områder med skader.
Konflikt med skogbruk	Varierende	Redusert årlig beiting av toppskudd på gran	Større uttak i områder med skader
Påkjørt hjort	1,75	Unngå økning	Sikringstiltak, informasjon og lokale bestandsreduksjoner.

Virkemidler for måloppnåelse

- Jakt er det viktigste virkemiddelet for å styre hjortebestanden
- Grunneiers jaktrett og forvaltningsrett benyttes for å oppfylle de kommunale målene for hjorteforvaltning.
- Valdernes lokalkunnskap og erfaring benyttes for å sikre lokalt engasjement og lokal tilpasning i den kommunale forvaltningen.
- For å sikre et tilstrekkelig antall store bukker i stammen oppfordres valdene til å ha fokus på bevaring av store bukker. Store bukker er et naturlig element i hjortestammen, bidrar til en mer aktiv brunstperiode, gir en kvalitativ god hjortestamme, høyere produksjon og gir en mer attraktiv jakt og naturopplevelse.
- Skjøtte skogen på en måte som gir bedre beitetilgang for hjorteviltet.
- Verdal kommune skal stimulere til at valdene i hele kommunen har felles forvaltningspraksis, men med lokale tilpasninger, slik at det sikres en helhetlig forvaltning over store arealer.

Bestandsbasert forvaltning

Krav til bestandsplanområde og plan

Hjorteforvaltningen skal i utgangspunktet være bestandsplandrevet. Det vil si at tildelingen skal skje til bestandsplanområdene og det skal utarbeides flerårige avskytingsplaner.

For å bli godkjent som bestandsplanområde stilles det følgende krav til bestandsplanene:

1. Bestandsplanområdet eller valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent flerårig plan.
2. Bestandsplanen skal ha en varighet på fire år.
3. Bestandsplanen skal inneholde:
 - a. En vurdering av hvordan hjortestammen i planområdet forholder seg til kommunal målsetting.
 - b. En vurdering av hvordan hjortestammen har utviklet seg i den bakenforliggende planperioden.
 - c. En tydelig beskrivelse av hvilke tiltak som må gjennomføres for at hjortestammen skal harmonere med kommunal målsetting – et mål for planen.
 - d. En realistisk årlig avskytingsplan som bidrar til å bringe/holde hjortestammen i området så tett opp mot kommunal målsetting som mulig.
 - e. En årlig evaluering av årets jakt opp mot de kommunale målene og målene i bestandsplanen.
 - f. Avskytingsplanen skal minimum inneholde alle disse følgende fire dyrekategorier hvert år, og årlig planlagt uttak av hver kategori skal presiseres i antall og prosentandel:
 - Kalv
 - Spissbukk
 - 1,5 år og eldre hodyr.
 - 2,5 år og eldre hanndyr

Avskytingsplanen kan deles opp i ytterligere kategorier, men andelen kalv i uttaket skal presiseres uansett.

Vesentlige avvik

Ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan målt i felte dyr, kan kommunen gå inn for å tildele dyr etter alder og kjønn, jfr. § 16 i forskrift om forvaltning av hjortevilt, slik at forutsetningene og intensjonene i planen blir oppfylt.

Miljødirektoratet antyder at en årlig overføring på inntil ti prosent av fellingstillatelsene normalt kan aksepteres av kommunen. Kommunen bør kun unntaksvis akseptere overføring av mer enn ti prosent. Dette prosentavviket avhenger imidlertid av hvor detaljert avskytingen er beskrevet i bestandsplanen.

Verdal kommune anser vesentlig avvik som avvik over 15 prosent av årlig tildeling. Det betyr at inntil 15 % av ubenyttet kvote kan overføres til neste år, og at årlig tildeling kan overstiges med inntil 15 %.

Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses uansett som feilskyting og behandles i henhold til viltlovens § 48. Dyra, eller verdien av dem vil da bli inndratt til fordel for kommunens viltfond. Ikke benyttet kvote faller bort ved bestandsplanperiodens slutt.

Det regnes aldri som avvik dersom det skytes kalv i stedet for voksent dyr og 1 ½ åring. Avskyting av yngre dyr enn det planen tilsier påvirker ikke neste års kvote.

Bestandsplanområder som ikke oppfyller kommunale målsettinger i uttaket, og som systematisk oppnår skjevt uttak mellom tildelte og felte dyr, ved at man for eksempel utnytter kalvekvote for lite, vil få økte kalvekvote ved den videre tildelingen. Det tas løpende hensyn til tidligere års avskytinger. Alle felte dyr skal belastes tildelt kvote med mindre slaktet er kontrollert av kommunen og vurdert som uegnet som mat.

Bestandsplanområdene oppfordres til selv å disponere et visst antall fellingstillatelser som skal brukes til dyr som bestandsplanområdene ønsker å premiere jaktfeltene for å ta ut, interne nedklasseringsregler, ved eventuelle feilfelling eller ved behov for uttak av skadegjørende hjort innenfor jakttiden.

Vald utenfor bestandsplanområde

Vald som ikke er store nok til flerårig tildeling (areal under 20 ganger minstearealet) får tildelt kvote etter § 18 i Forskrift om forvaltning av hjortevilt, det vil si *kalv, spissbukk (bukk med ugreina gevir), hanndyr 2,5 år og eldre samt hodyr 1,5 år og eldre*.

Ved årlig tildeling etter § 18 tildeles dyr med følgende fordeling:

- Kalv: 50 %
- Spissbukk: 20 %
- 1,5 år og eldre hodyr: 20 %
- 1,5 år og eldre hanndyr: 10 %

For små vald oppfylles prosentfordelingen på tildelingen over flere år samlet.

Mål for forvaltning av rådyr

Status

Rådyrbestanden kan se ut til at er stigende i kommunen, men det er lokale variasjoner. I 2021 ble det felt 276 rådyr, og kjørt i hjel 23 rådyr i Verdal kommune.

Overordnede mål for rådyrforvaltningen

- Verdal kommune skal ha en robust rådyrstamme med friske dyr, og som produserer et høstningsverdig overskudd, til avkastning for grunneier, jaktinteresser og som matressurs.
- Unngå en ukontrollert bestandsvekst.
- Legge til rette for økt avskyting, særlig i områder hvor den totale belastningen på vinterbeite er stor.
- Antall rådyrpåkjørsler skal reduseres.

Konkrete mål for rådyrforvaltningen

	Gjennomsnitt 2018-2021	Kortsiktig mål	Virkemiddel
Større forvaltningsområder	50	Større vald	Stimulere til samarbeid. Sammenslåing. Kvotefri jakt.
Felte dyr	226	Øke avskyting	Redusere minsteareal. Kvotefri jakt
Trafikkdrepte rådyr	28	Reduksjon	Sikringstiltak. Informasjon. Øke avskyting.
Fellingsrapporter	Manglende	Få inn alle innen tidsfrist	Informasjon til valdansvarlige

Grunneierbasert forvaltning

Verdal kommune ønsker å stimulere grunneierne til å opprette større rådyrvald og områder for kvotefri jakt for å forvalte rådyr på en mer helhetlig måte, både som jaktobjekt, kjøttressurs og rekreasjon.

Rådyrvald som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet, eller minimum 10 000 dekar, kan etter søknad tildeles fellingstillatelsen for rådyr som kvotefri jakt. Kommunen er positiv til å innvilge kvotefri jakt i kommende periode, for å at

grunneierne i større grad kan tilpasse avskytningen til lokal bestandsutvikling og beiteproblematikk.

Andre mål og retningslinjer

Rapportplikt:

Valdansvarlig skal årlig rapportere fellingsresultat iht. forskrift om forvaltning av hjortevilt § 32. Frist for levering er 14 dager etter jaktas slutt. Jaktfeltansvarlig pålegges rapportering av sett elg/hjort. Dette gjøres fortrinnsvis elektronisk via Hjorteviltregisteret. Fellingsrapport for rådyr leveres landbrukskontoret, eller registreres elektronisk på Hjorteviltregisteret. Kjever og/eller kjønnsorgan fra elg og hjort leveres kommunen når kommunen gir beskjed om dette.

Ettersøk og fallviltbehandling

Kommunen har formelt ansvar for ettersøk etter dag én av ettersøk dersom påskutt dyr har gått ut av valdet. Hvis dyret oppholder seg innen eget vald kan pliktig ettersøk pågå ut dagen etter påskyting. Kommunen avgjør når ettersøk kan avsluttes dersom påskutt dyr ikke blir felt.

Fellingsavgift

Fellingsavgiften reguleres årlig i henhold til Miljødirektoratets øvre fastsatte rammer.

Vedlegg

Notat- hjorteviltet i Verdal kommune 2021

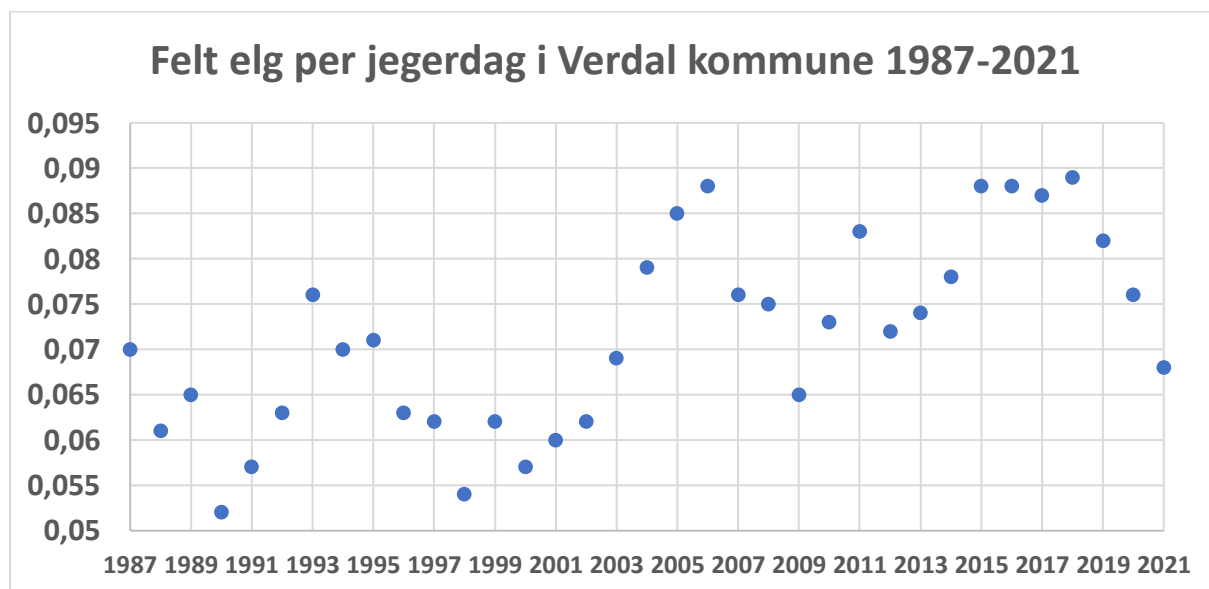
Elgbeitetaksering, rapport 2021

Notat – hjorteviltet i Verdal kommune 2021

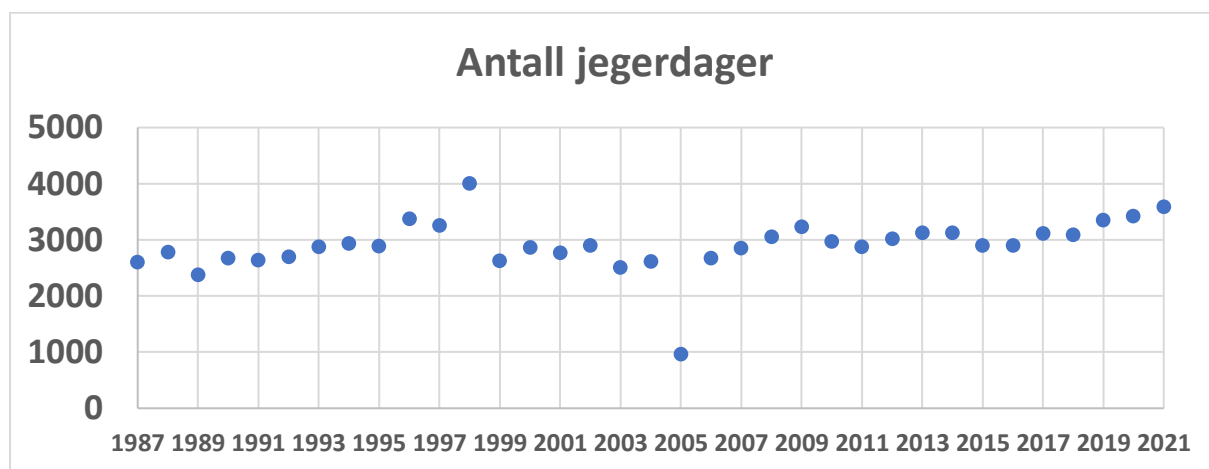
NINA gjorde en vurdering av styrker og forbedringspotensial av sett elg- og sett hjort-overvåkningen i 2014 (NINA Rapport 1043). Basert på vurderingene der presenteres noen hovedparameter fra sett- og skutt elg- og hjorteovervåkningen. For rådyr har vi kun fellingsstatistikk.

Elg

Figur 1 viser den langsiktige utviklingen i tetthet av elg basert på felt elg pr jegerdag. Mens den langsiktige trenden er en økning i tetthet, er den kortsiktige trenden (2018-2021) en nedgang i tetthet. NINA poengterer at jegerinnsatsen påvirker denne parameteren, slik at tettheten trolig undervurderes når jegerinnsatsen går opp og motsatt. Figur 2 viser at jegerinnsatsen har gått betydelig opp i forrige planperiode, noe som tilsier at bestandsnedgangen ikke er like bratt som felt elg per jegerdag gir inntrykk av. Økningen i jegerdager kommer i all hovedsak fra økt jaktinnsats i Øvre Verdal sør for Helgaa.

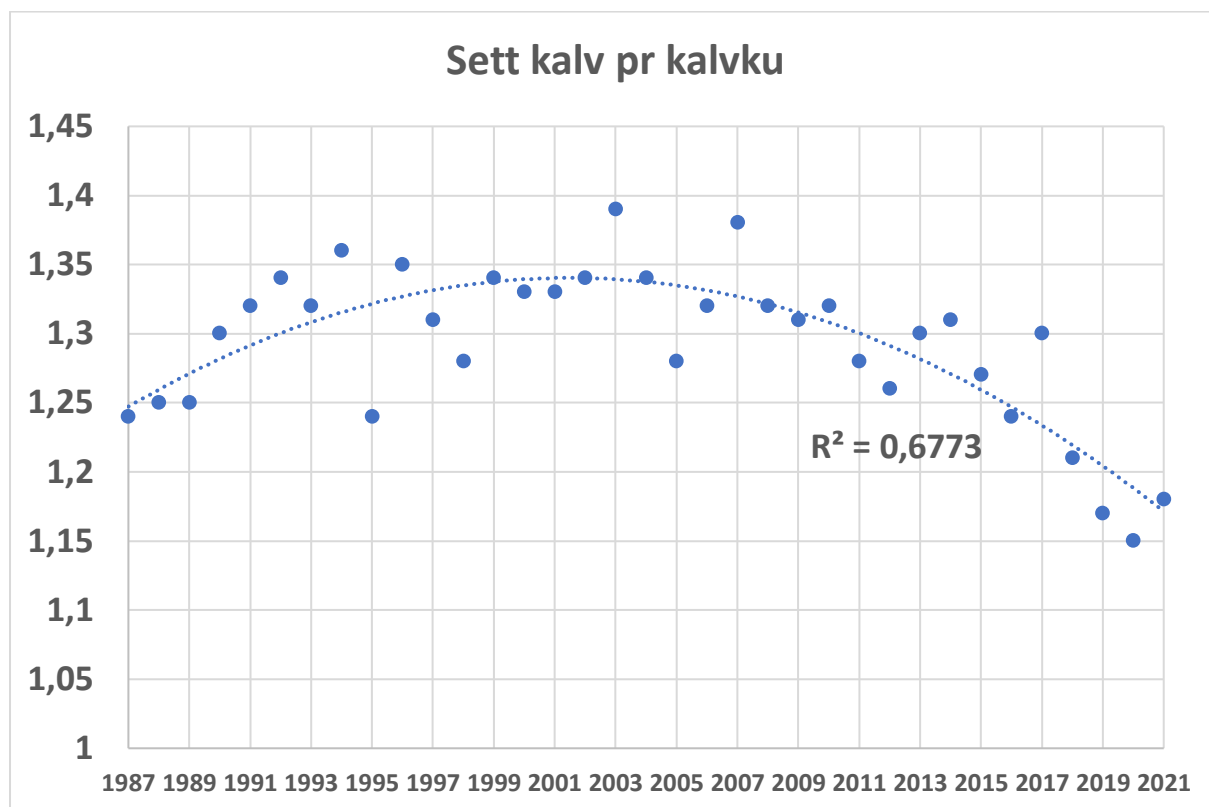

Figur 1. Felt elg per jegerdag i Verdal kommune i perioden 1987-2021.

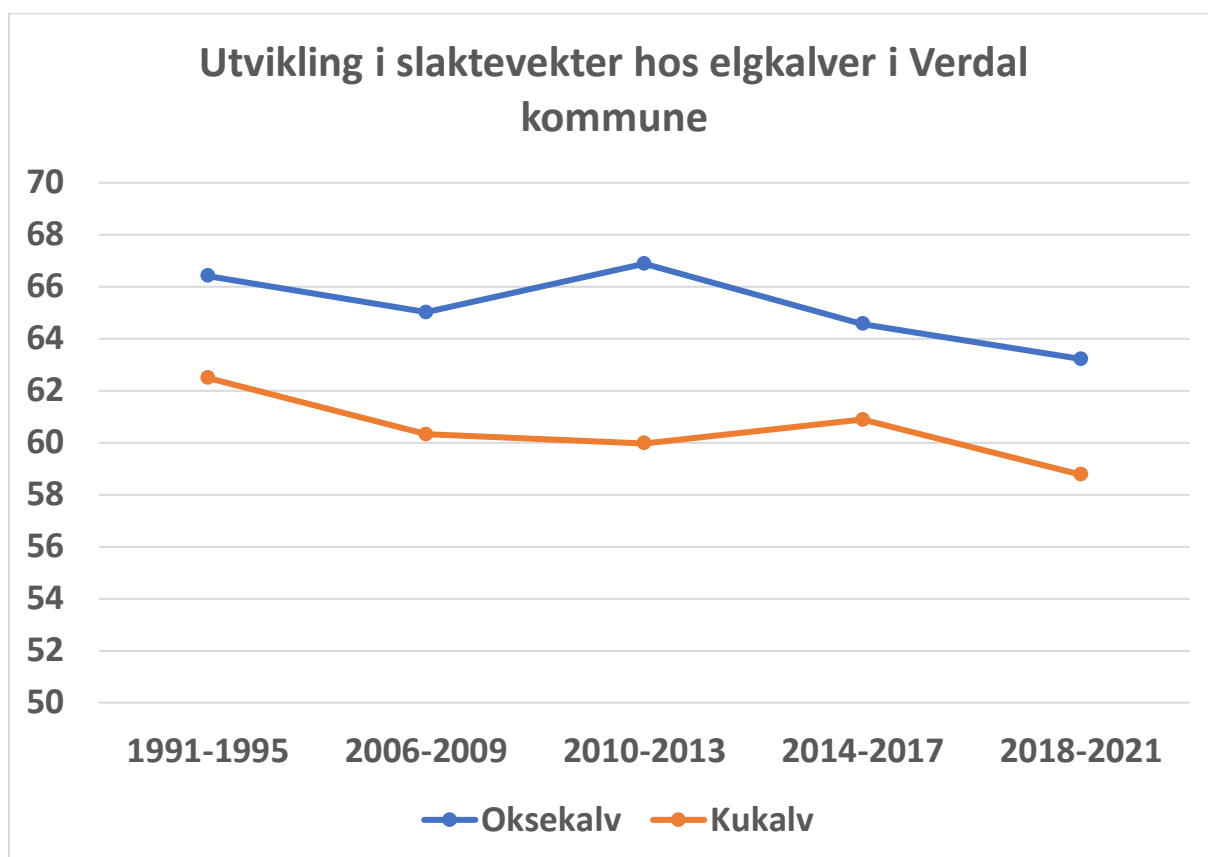
Figur 2. Antall jegerdager for perioden 1987-2021.

Produktiviteten i elgbestanden målt som sett kalv per kalvku er sterkt synkende (Fig. 3). Dette er som oftest et tegn på at kondisjonen i bestanden er synkende. Samtidig er det stor variasjon innad i kommunen (Fig. 11).

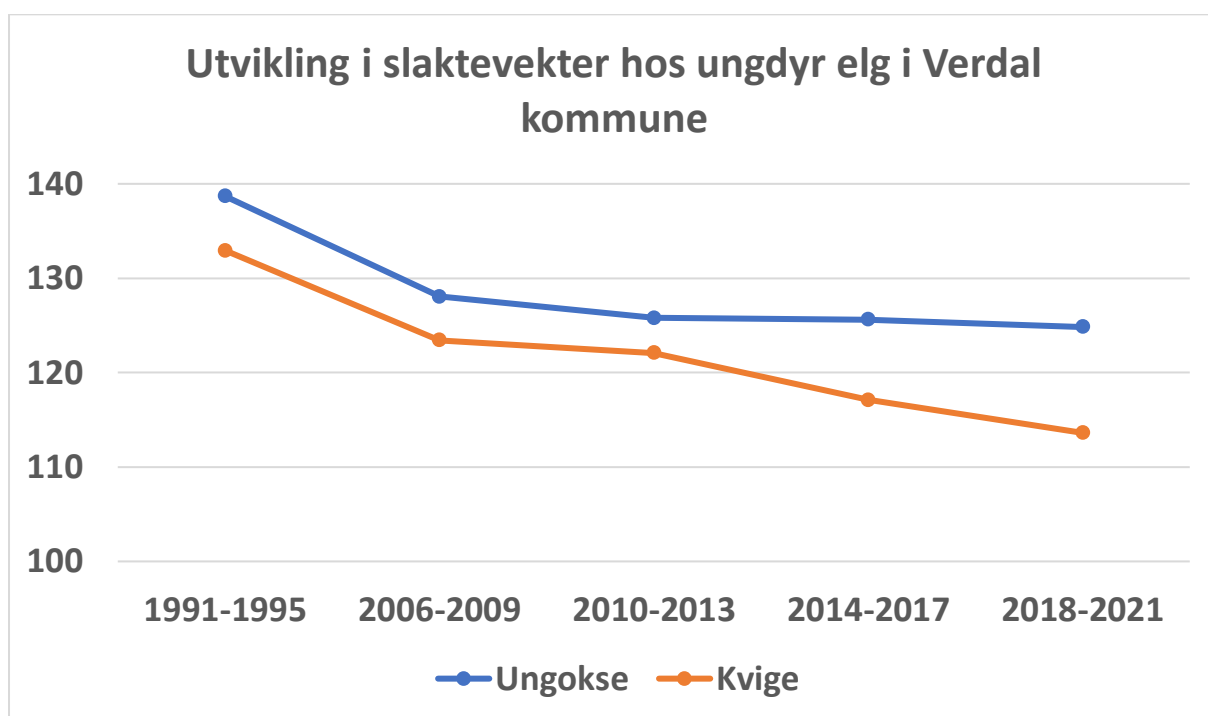

Figur 3. Utviklingen i sett kalv per kalvku i perioden 1987-2021.

Utviklingen i slaktevekter understøtter en slik forklaring (Fig. 4 & 5). Med stadig synkende vekter hos elgkviger, vil denne utviklingen trolig fortsette. Nedgangen i slaktevekter og antall kalver per kalvku er ifølge NINA mest trolig en effekt av høye bestandstettheter og økt konkurranse om maten over tid. Beitekartleggingen som ble gjennomført i 2021 viser at det trolig er slik at beiteressursen for hjorteviltet forringes over tid i de områdene som har høyest beitetrykk. Økt tetthet og utbredelse av hjort, og til dels økt tetthet av rådyr kan også være en medvirkende faktor til dette. Samtidig kan klimavariasjon, sykdommer og forvaltningsmessige forhold spille en rolle. For eksempel kan de lave slaktevektene på kalv de siste årene ha sammenheng med høye temperaturer i juni.

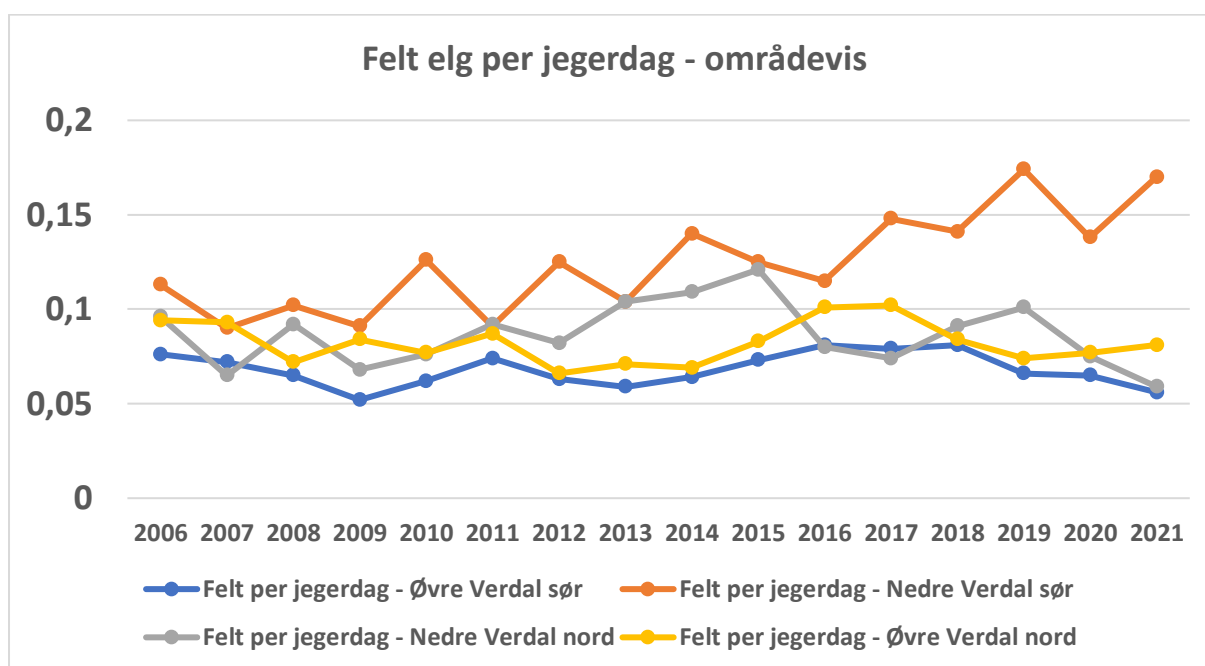
Figur 4. Utvikling i slakteveakter hos elgkalver som gjennomsnitt for 4-årsperioder (5 år i første periode).

Figur 5. Utvikling i slakteveakter for ungdyr som gjennomsnitt for 4-årsperioder (5 år i første periode).

Bestandsutvikling områdevis

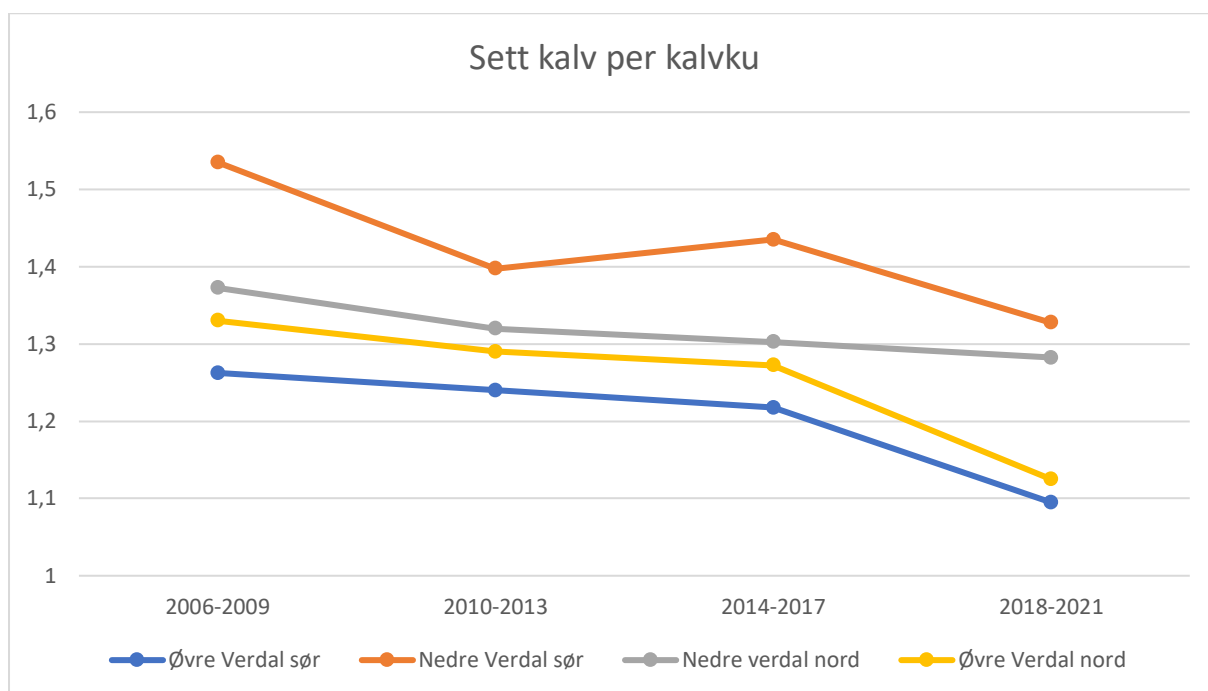
Beitekartleggingen viste betydelig geografisk variasjon innad i kommunen. Elgundersøkelsen fra 2005-2010 pekte også på geografiske adferdsmønster innad i kommunen. Mens elger merket nord for Verdalselva/Helgåa var stasjonære var det en stor andel trekkende elg sør for Verdalselva/Helgåa, hvor en andel av elgene som oppholdt seg i Verdal om vinteren hadde sommerområder helt over på svensk side. I tillegg var det en lavere andel elg med trekkadferd nærmere Trondheimsfjorden. Basert på kunnskapen fra elgundersøkelsen og beitekartleggingen har vi derfor sett etter geografisk variasjon i bestandsutviklingen innad i kommunen. Tettheten av hjort har også vært en del av denne vurderingen. Målt som felt elg per jegerdag er tettheten av elg betydelig høyere i Nedre Verdal sør, sammenlignet med resten av kommunen (Fig. 6).

Figur 6. Utviklingen i felt elg per jegerdag fordelt på fire delområder. Hvilke jaktfelt som inngår i hvert delområde fremgår av figur 9.

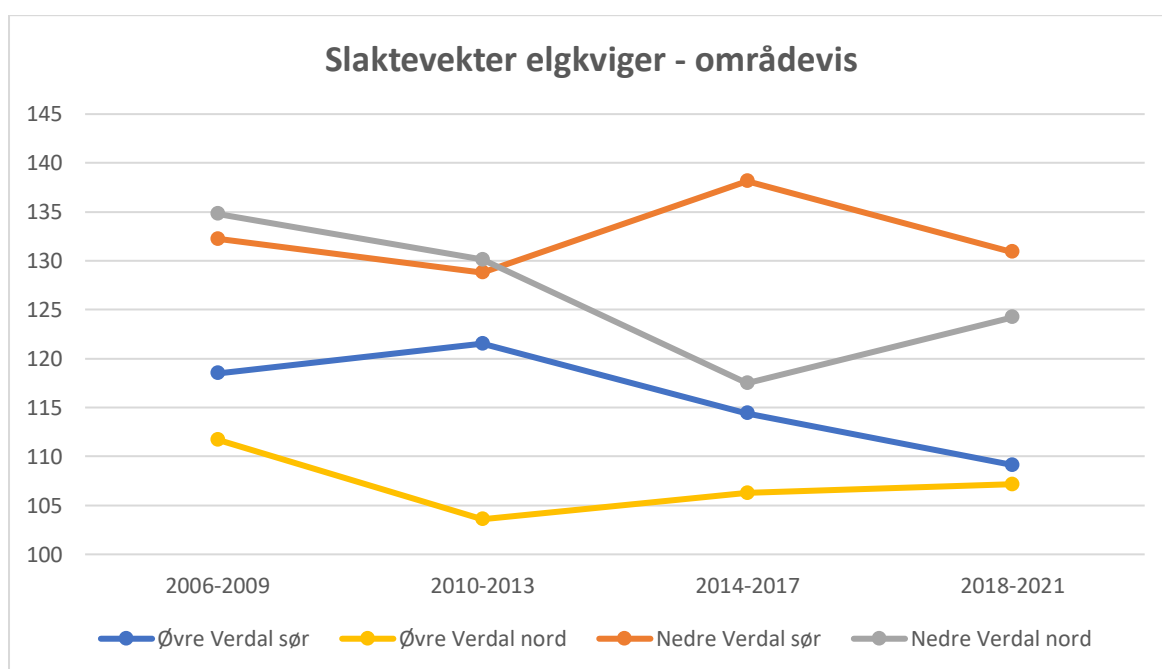
Det er en tydelig negativ trend i Øvre Verdal sør for Helgåa, både når det gjelder produktivitet, slaktevekter på elgkviger og tetthet av elg målt som felt elg per jegerdag. Dette stemmer godt med resultatet fra beitekartleggingen, som viste betydelig lavere tetthet av viktige beiteplanter for elgen samt betydelige beiteskader på granplanter innenfor det samme området. Beitepresset i dette området kan mest sannsynlig kobles til at det er vinterbeiteområde for trekkende elg og økende tetthet av hjort. Det er all grunn til å anta at de negative trendene vil fortsette om ikke det totale beitetrykket i området reduseres.

For de andre områdene er ikke trendene entydige. Sør for Verdalselva er forholdene for elgen bedre i jaktfeltene tilhørende Nedre Verdal vald (Rosvold, Heitlo/Ness, Sundby/Kvello og Verdal søndre). Høy tetthet i dette området er sammenfallende med utviklingen i Frol. Vedvarende tetthet på dette nivået er neppe bærekraftig, og det er antydning til nedgang i både produktivitet og slaktevekter i Nedre Verdal sør og Frol.

Figur 7. Gjennomsnitt av sett kalv per kalvku for 4-årsperioder i 4 delområder. Øvre Verdal nord og sør for Helgåa/Verdalselva, og Nedre Verdal nord og sør for Verdalselva.

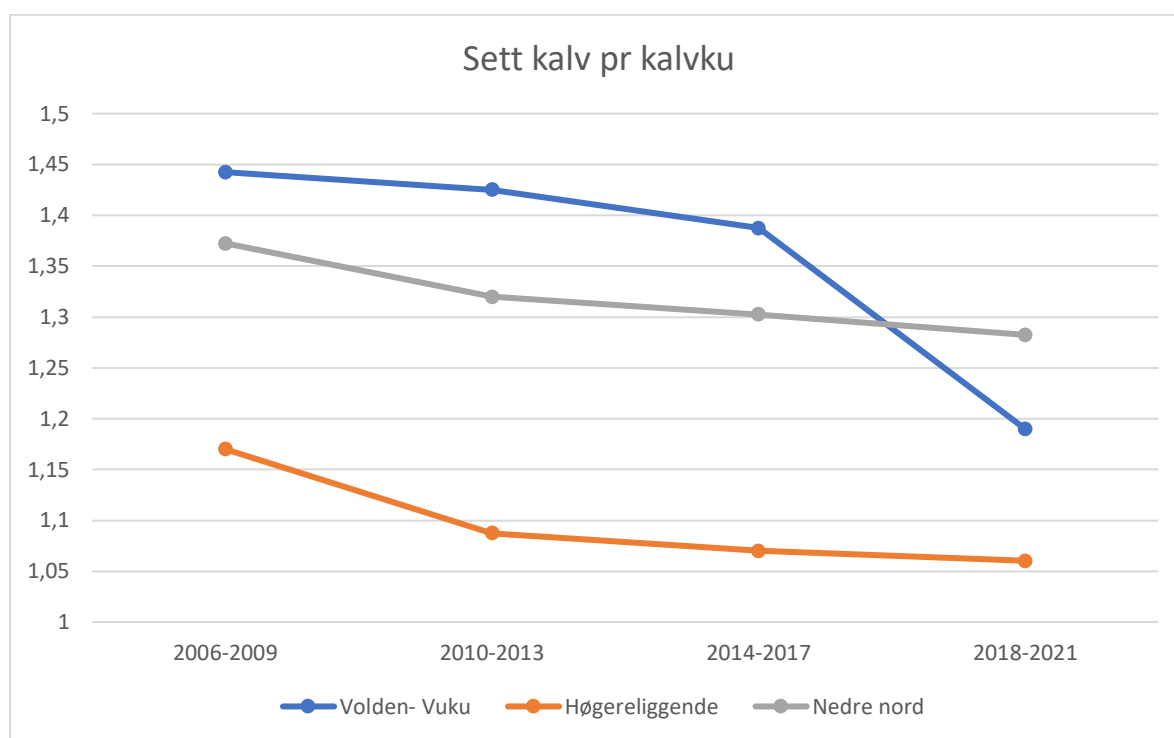
Når det gjelder bestandsutviklingen nord for Verdalselva/Helgåa er det viktig å ha med seg bestandsutviklingen i tilgrensende områder i Steinkjer. Både Ogndal tildelingsområde og Sparbu tildelingsområde har i en periode økt avskytingen betydelig for å ta ned bestanden (Fig. 12). Dette har trolig også hatt en effekt på bestandsutviklingen i Verdal nord for Verdalselva/Helgåa. I Nedre Verdal nord for Verdalselva har det vært en nedgang i felt elg per jegerdag i løpet av planperioden. Det er ingen tydelige negative trender i slaktevekter og produktivitet innenfor området. Det er heller ingen klare indikasjoner på at beitebelastningen er for høy.

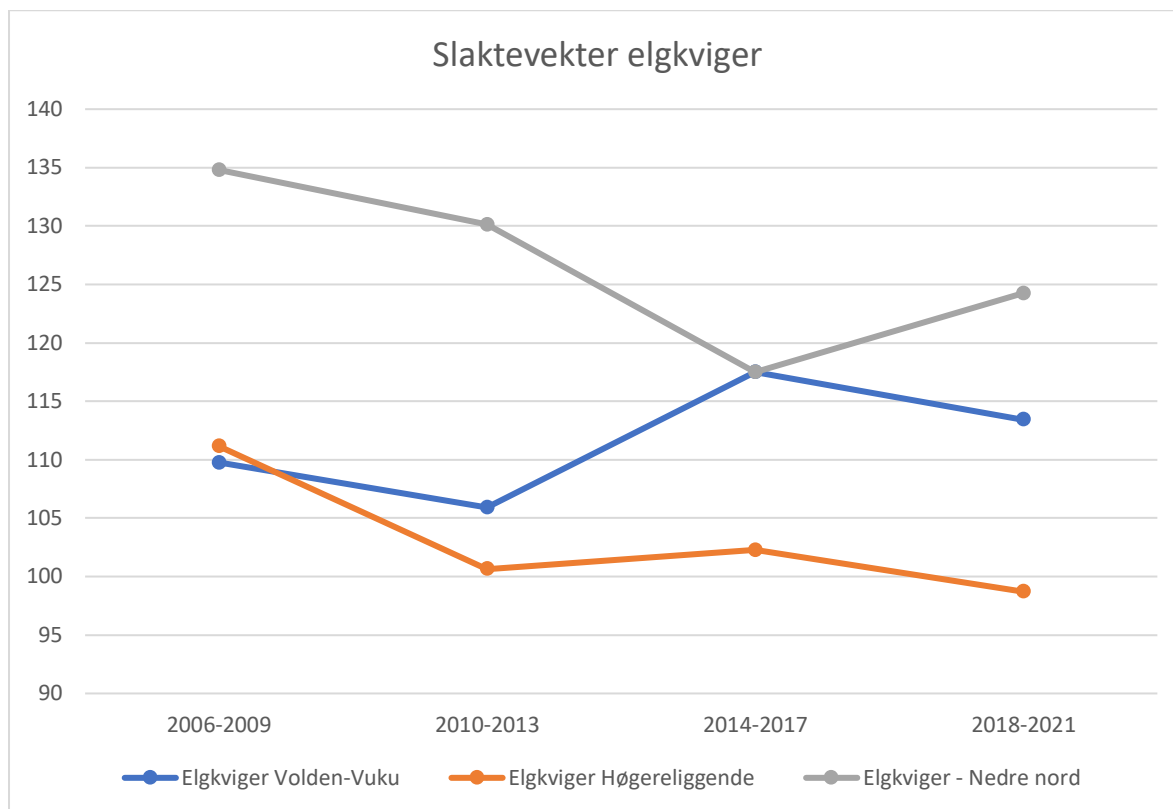
Figur 7. Slaktevekt for elgkviger områdevis. Gjennomsnitt 4-årsperioder.

Utviklingen i Øvre Verdal nord for Helgåa viser at slaktevektene hos kviger er stabilt lav, men viser en antydning til positiv utvikling i siste planperiode (Fig.7). Økningen i gjennomsnittsvekter i siste planperiode skyldes at det er felt relativt flere elgkviger i de mer produktive jaktfeltene mellom Volden og Vuku enn tidligere. Når man deler opp statistikken blir bildet mer entydig. Det har vært en nedgang i slaktevektene for elgkviger sammenlignet med forrige periode både i området mellom Volden og Vuku, og i de høgereliggende jaktfeltene (Helgådalen nord, Skjækerdalen, Green/Åkran, Malsådalen og Leksdal/Malså). For de høgereliggende jaktfeltene er slaktevektene i gjennomsnitt for fireårsperioden for første gang under 100 kg (Fig. 9).

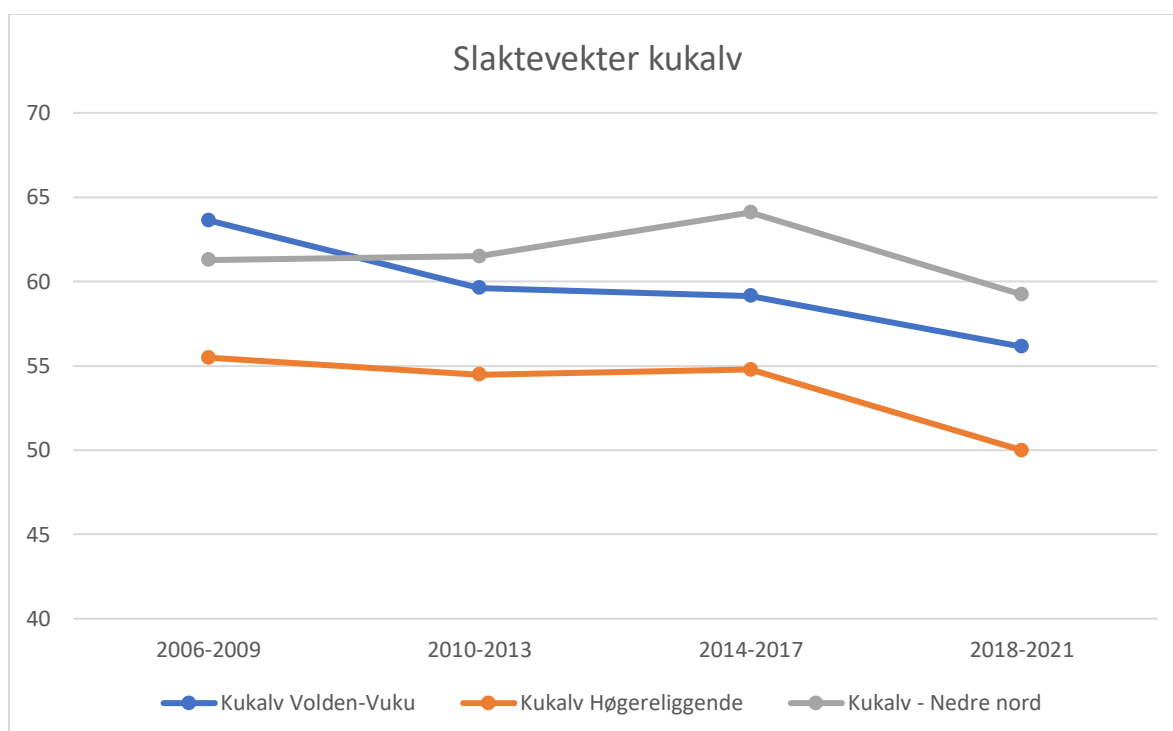
Den langsiktige trenden for sett kalv per kalvku er synkende (Fig. 8). Det er store forskjeller innenfor området, med betydelig bedre produktivitet lengst vest. Ser man på produktiviteten for de høgereliggende jaktfeltene, er utviklingen i sett kalv pr kalvku nedadgående på et lavt nivå. Samtidig er den største relative nedgangen mellom Volden og Vuku.

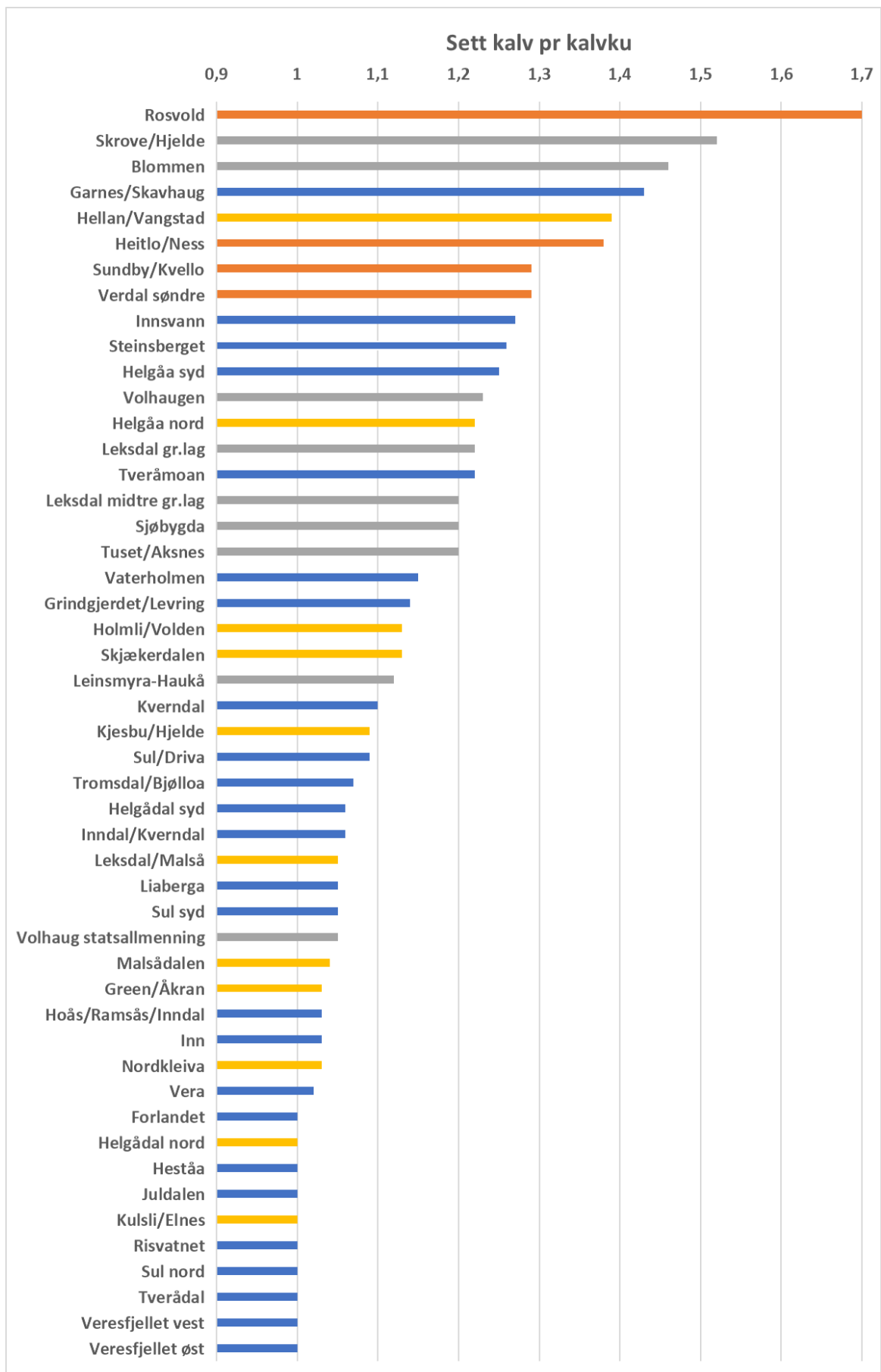
Figur 8. Gjennomsnittet for sett kalv per kalvku for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

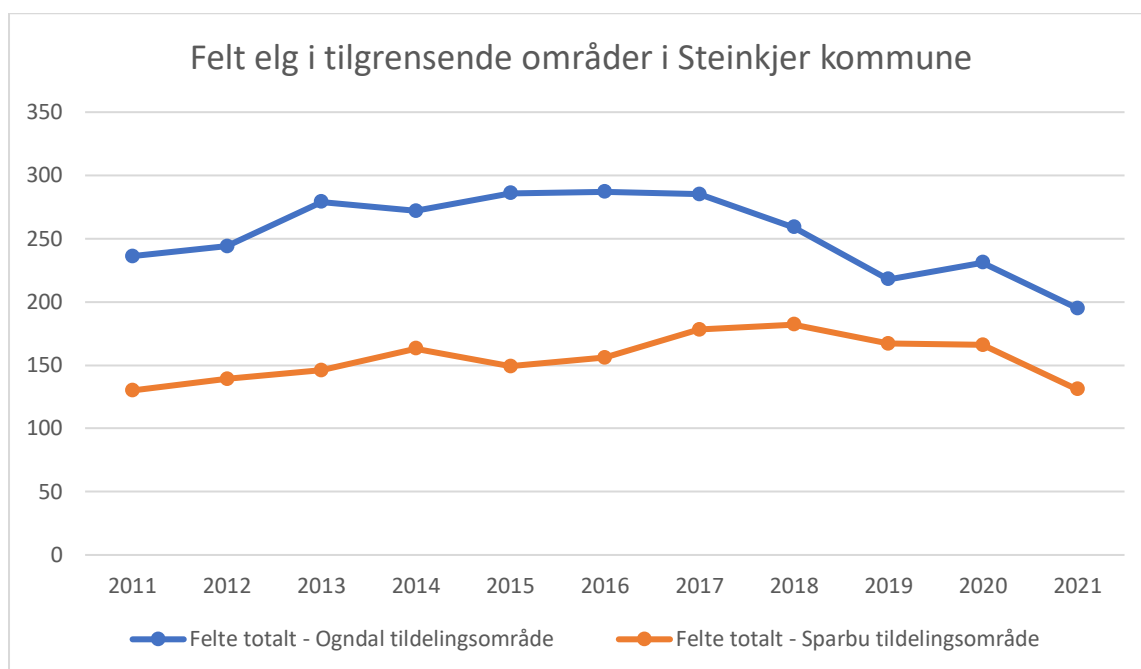
Figur 9. Gjennomsnittet av slaktevekt for elgkviger for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

Figur 10. Gjennomsnittet av slaktevekt for kukalver for 4-årsperioder for jaktfeltene mellom Volden og Vuku i Øvre Verdal, høgereliggende jaktfelt i Øvre Verdal nord for Helgåa og Nedre Verdal nord for Verdalselva.

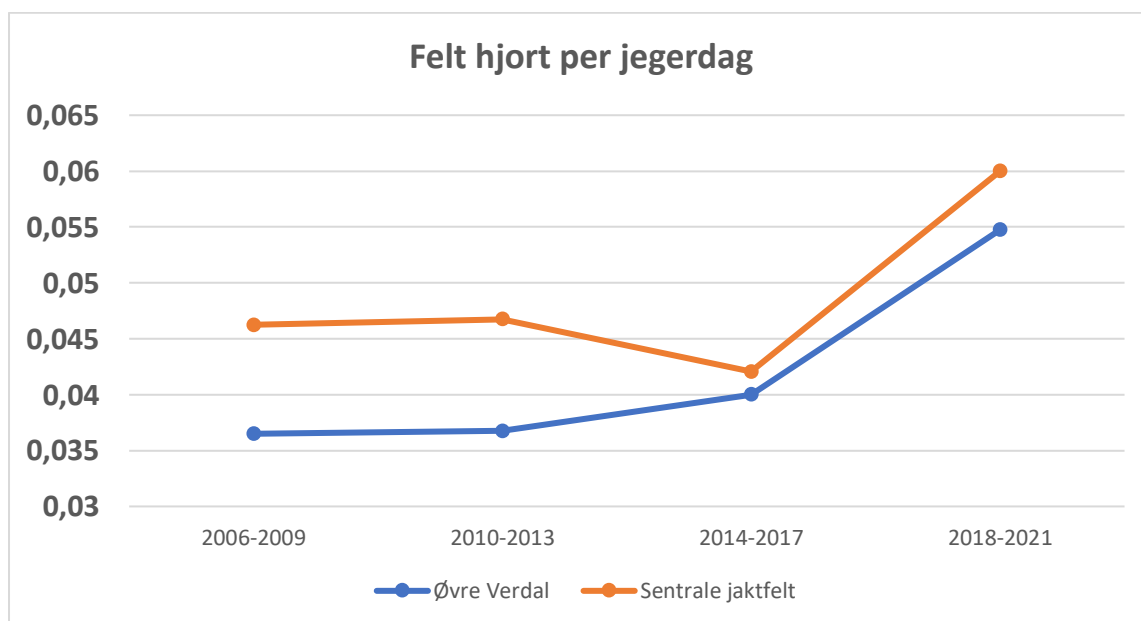
Figur 11. Gjennomsnittlig sett kalv pr kalvku pr jaktfelt 2018-2021. Fargekode angir delområde.

Figur 12. Felt elg i Ogndal og Sparbu tildelingsområder 2011-2021.

Hjort

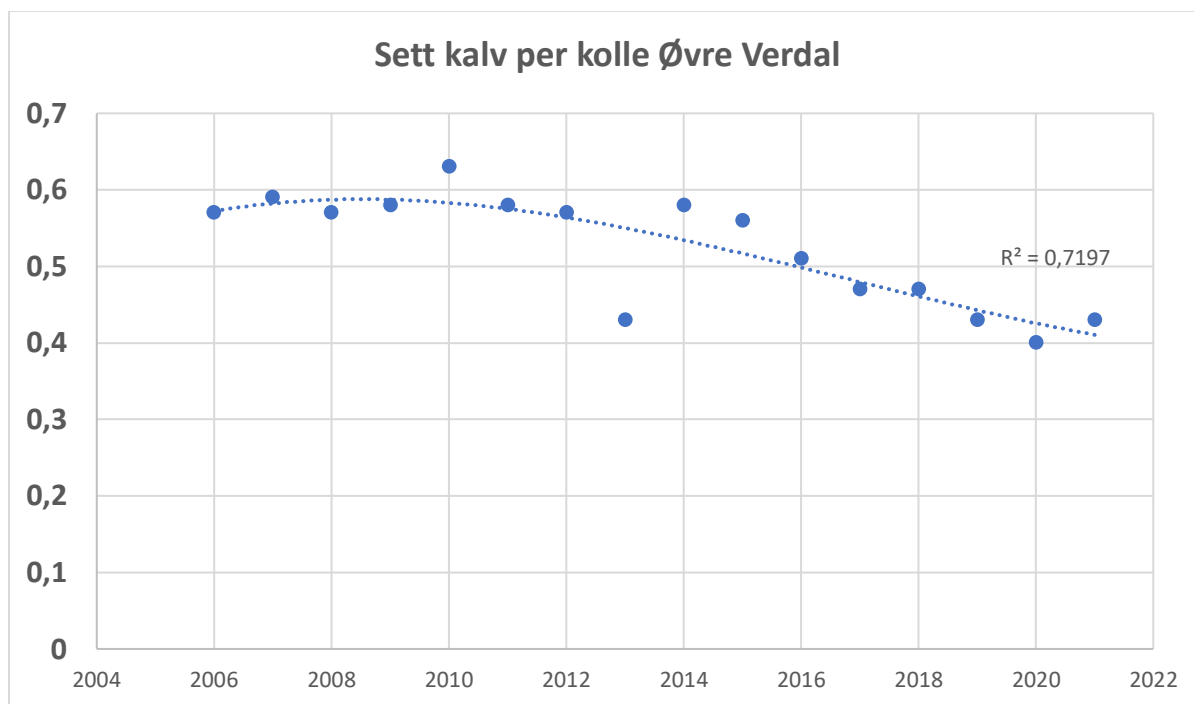
For hjort presenteres data for Øvre Verdal, da det i all hovedsak er i dette området det felles hjort av betydning. Hjort felt pr jegerdag er stigende i Øvre Verdal (Fig. 13). Ser man på de jaktfeltene som har hatt avskytning av hjort over lengre tid (sentrale jaktfelt) er utviklingen enda sterkere.

Figur 13. Gjennomsnitt av felt hjort per jegerdag for 4-årsperioder i Øvre Verdal og sentrale jaktfelt innenfor Øvre Verdal.

Sett kalv per kolle er synkende (Fig. 14), men det er ikke noen tydelige negative trender på slaktevektene, slik som hos elgen i samme område. Det er likevel en viss tendens til fallende vekter hos spissbukker, noe som kan være et første tegn på dårligere vinterbeiteforhold. Avskytingen av hunndyr generelt, samt voksne koller har økt betraktelig siden 2010, noe som kan ha ført til redusert

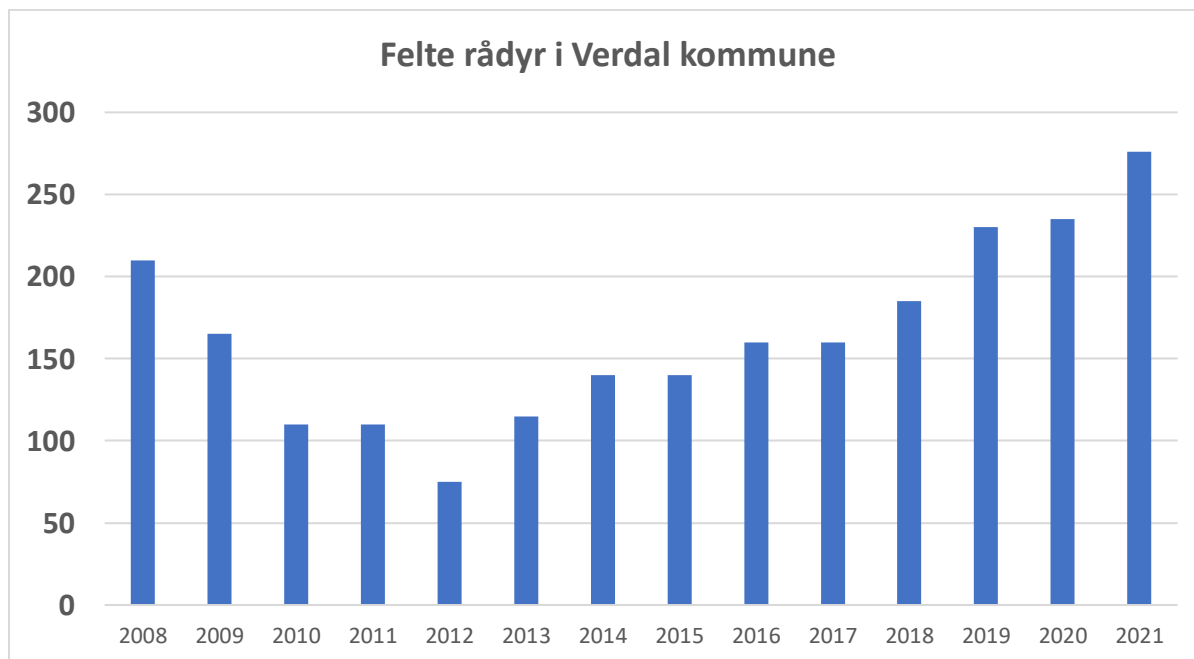
gjennomsnittsalderen blant koller. Siden yngre koller sjeldnere får kalv enn eldre, kan dette påvirke sett kalv per kolle.

Figur 14. Utviklingen i sett kalv per kolle i Øvre Verdal 2006-2021.

Rådyr

Det samles ikke inn data på utviklingen av rådyrbestanden. Tilbakemeldingen fra mange valdansvarlige er at det er mye rådyr og en økende bestand. I 2021 er det rapportert om 276 felte rådyr, noe som er fellingsrekord i Verdal, og for første gang er det felt flere rådyr enn elg i kommunen.

Verdal kommune

Elgbeitetaksering

Rapport 2021

Gjermund Gomo og Hanne Grøseth Haugland

Elg i hogstfelt. Foto: Mads Forsell

Innledning

Bakgrunn for beitetakst

Behovet for en kartlegging av beiteressursen, inkludert skadegrad på barskog, ble vedtatt som et tiltak i gjeldende kommunale målsetting for hjorteviltforvaltningen. Kartleggingen vil være et viktig faggrunnlag ved revidering av den kommunale målsettingen. I henhold til hjorteviltforskriften skal de kommunale målene blant annet også ta hensyn til beitegrunnlag, skader på naturmangfold og skogbruk. Det er ikke gjennomført elgbeitetaksering i kommunen tidligere, derfor finnes ikke datagrunnlag til direkte sammenligning. En taksering viser nåværende situasjon som resultat av de tre siste års beiting.

Områdebeskrivelse

Verdal kommune er en langstrakt kommune fra sjø til høyfjell. Verdalselva strekker seg fra øst til vest, der den munner ut i Trondheimsfjorden. Sentrum ligger ved sjøen, strekt oppover langs Verdalselva. Studieområdet er konsentrert lengere mot øst, rundt dalføret med verdalselva og sidedalen mot sør, med elveløpet Inna. Innenfor studieområdet er det hovedsakelig skog og jordbrukslandskap. Hovedtreslag i området er gran.

Metode

Takseringen ble gjort etter «Solbraametoden» som en overvåkningstakst. Etter denne metoden blir skadegrad på furu og gran vurdert.

I tillegg til skadegrad på bartrær ble intensiteten på siste års beiting og beiting de to foregående år registrert. Det ble gjort registrering av beiting på gran, furu og bjørk. Rogn, osp, selje og vier ble satt i en samlet kategori. Heretter nevnt som ROS-arter. I tillegg registreres einer. Alle planter av de gjeldene artene med høyde 0,5-3,0m vurderes og registreres. Beiteuttaket registreres i nærmeste hele 10%, oppdelt i siste vinter og de to forrige vintrene. Dermed er det registrert beiteuttak for de tre siste vintrene.

Bestandsutvelgelse og feltarbeid

Utvælgelsen av skogbestand ble gjort av oppdragsgiver. Grunnlaget for utvælgelsen ble hentet fra skogbruksplanen, med hogstklasse 2. Informasjon om hogstklasse i kombinasjon med flyfoto ga et utvalg av aktuelle bestand. Det ble taksert 1378 prøveflater fordelt på 41 skogbestand i 2021. Feltarbeidet ble gjennomført fra 11.mai til 31. mai, i all hovedsak av S.Bangjord Utmarkstjenester og Skulstad Utmarkstjenester.

Registreringer på prøveflatene

I hver skogbestand ble det taksert i ca. 30 prøveflater på 12,5 m². For hver prøveflate ble det registrert antall planter i høyden 0,5 til 3 meter av gran, furu, bjørk, ROS-artene og einer. Gjennomsnittshøyden for hvert treslag ble registrert. For alle de gitte artene ble beitegraden registrert, uttaksprosent. Beitegraden ble vurdert etter en 10-delt skala i prosent. Dette ble gjort i to rubrikker, en for sist vinter og en for tidligere år, det vil si de 2 foregående vintrene. I tillegg ble møkk fra elg fra siste vinter registrert.

Ødelagte planter: Er stående, men ikke utviklingsdyktig. Døende eller døde planter.

Skadde planter: De er utviklingsdyktige, men har i løpet av de 3 siste vintrene fått betydelige skader. Det kan være avnagd toppskudd, at mer enn 60% av plantes bar-masse er beitet eller avnagd bark på mer enn 25% av stammens omkrets.

Uskadde planter: Alle plantene av arten som ikke er skadet av beiting.

Sett elg og hjort

For å belyse mulige sammenhenger mellom beitekartleggingen og høstbestander av elg og hjort, ble en del av resultatene plottet mot sett elg og sett hjort på jaktfeltnivå. Det ble benyttet et gjennomsnitt for årene 2018-2020.

Resultat

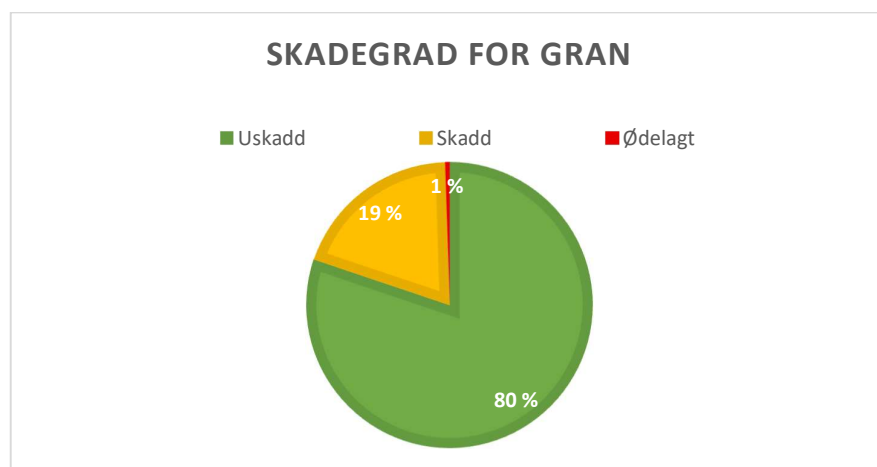
Hovedtrekk Verdal

Tabell 1: Oversikt over tallmaterialet fra takseringen.

	Totalt
Beitetrær	10886
Furu	267
Gran	2045
Bjørk	6341
ROS + Vier	2174
Einer	59
Møkkhauger	171

Skadegrad for gran og furu

80% av de registrerte granplantene var uskadd, mens 19% var skadd og 1% ødelagt (Figur 1).

Figur 1: Skadebilde på gran vist i prosent, skader grunnet elgbeiting i kommunen.

Antallet registrerte furuplanter er lavt, med 267 planter. 12 % var uskadd, 69 % skadd og 19 % ødelagt. Av undersøkte bestand hadde ett bestand et tosfret antall planter. Ett bestand hadde over 100 planter av furu.

Tabell 2: oversikt skadegrad furuplanter

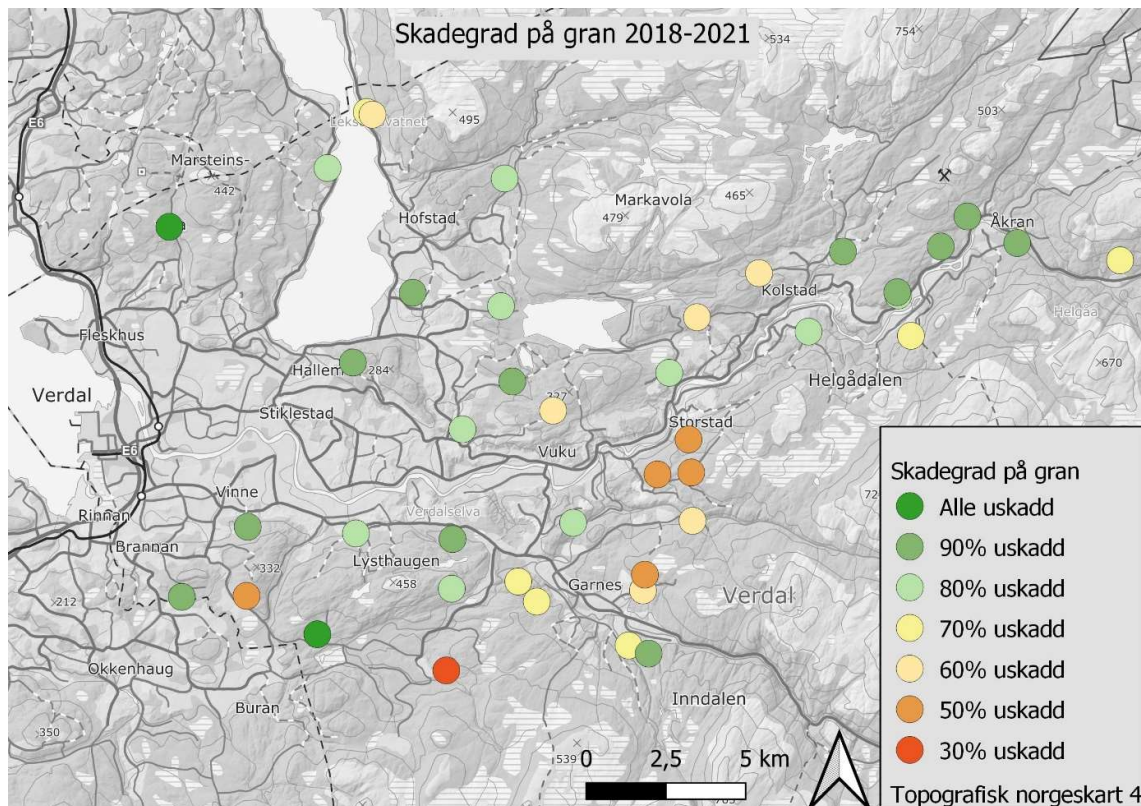
Skadegrad Furu		Prosent
Uskadd	32	12,0
Skadd	185	69,3
Ødelagt	50	18,7
Antall	267	100,0

Skadegrad og bonitet

Skadegraden i de ulike bonitetene viser at andelen skadde planter er størst i høgbonitet G20 (17%) og middels boniteter G17 (20%) og G14 (21%). Noen få bestand lå i høgbonitet. De fleste bestand i undersøkelsen ligger i middels bonitet og lav bonitet G11. På laveste bonitet, G8 ble det taksert ett bestand.

Geografisk variasjon i skadegrad på gran

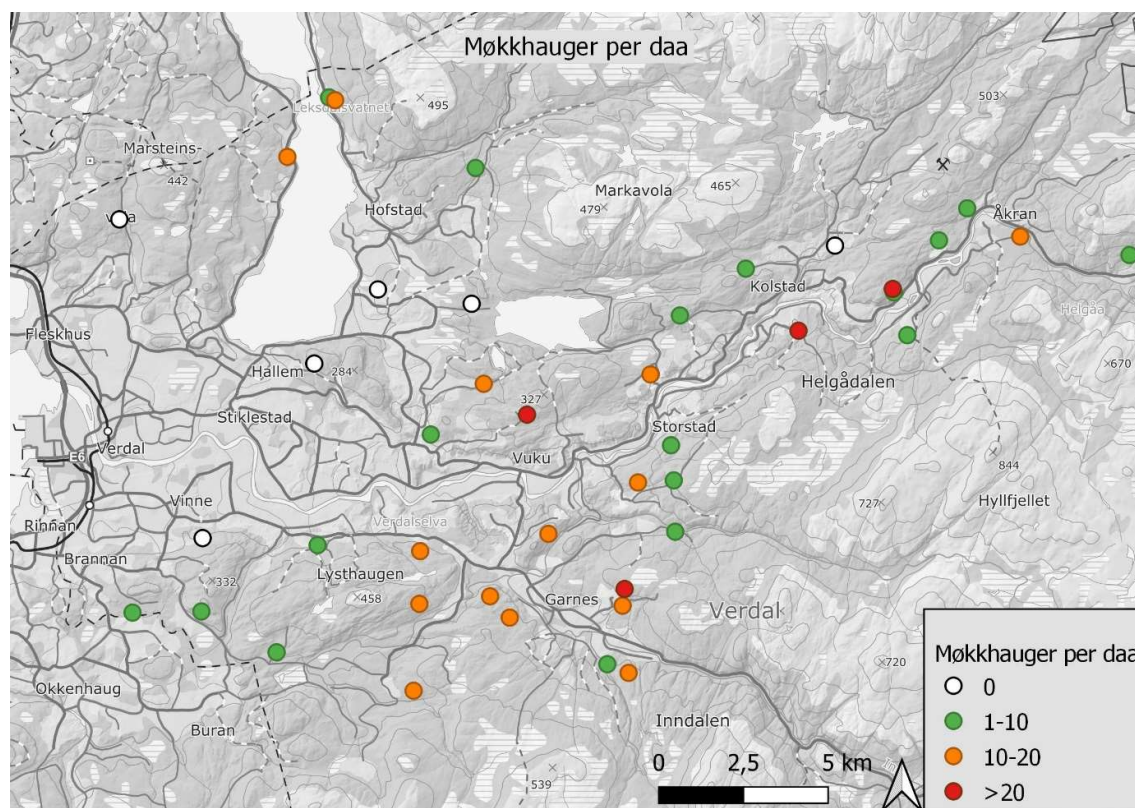
Resultatene tyder på at skadegraden på gran ikke fordeler seg jevnt geografisk, men at det er høyere skadegrad i området fra Storstadbakkan til Tromsdalen (Fig. 2).

Figur 2: Oversikt over skadegrad på gran i de takserte bestandene. Kartet viser en geografisk variasjon i skadegrad på gran innenfor det takserte området.

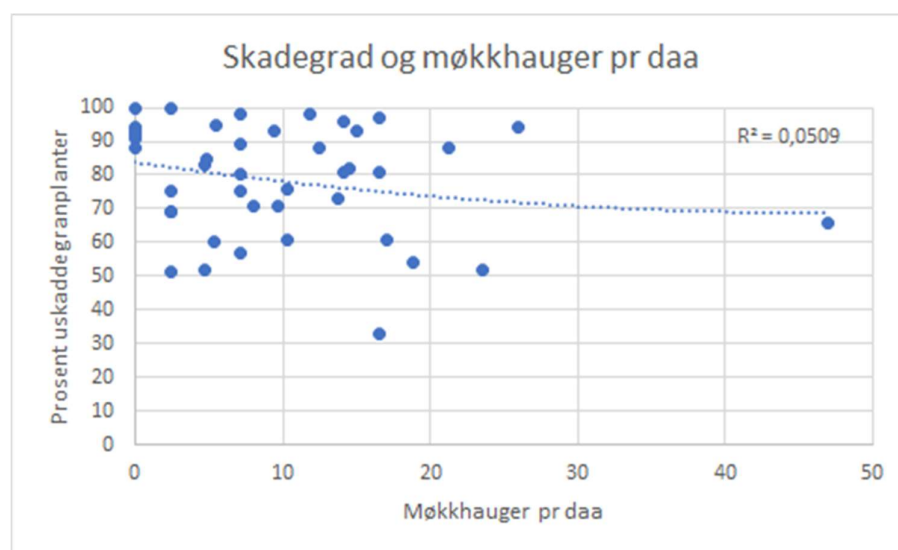
Registrerte møkkhauger

Som figur 3 viser er det også stor geografisk variasjon i antall møkkhauger per dekar.

Figur 3: Kart over registrerte møkkhauger, vist i antall per dekar taksert. Resultatet gir et bilde på elgbestandens bruk av områder vinteren 2020-2021.

Punktdiagram med regresjonslinje (Fig. 4), viser at det trolig er en sammenheng mellom skadegrad på gran og antall møkkhauger av elg siste vinter, men antall møkkhauger per dekar siste vinter forklarer en relativt liten del av variasjonen i skadegrad ($R^2 = 0,05$).

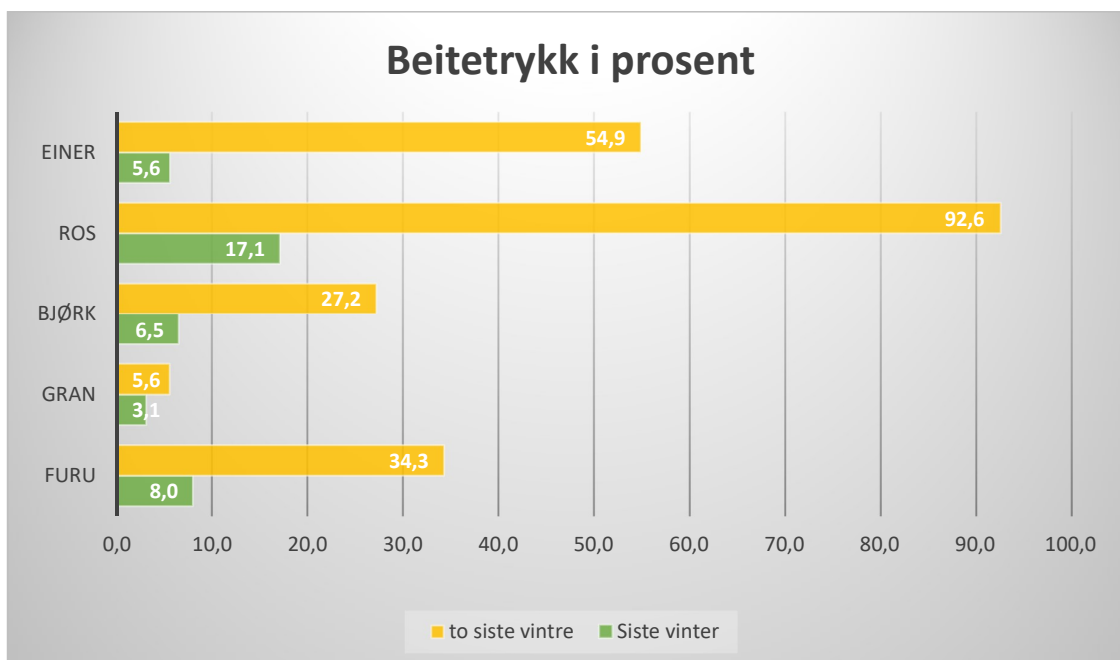
Figur 4: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom skadegrad på granplanter og antallet møkkhauger per daa.

Beitegrad for alle registrerte arter

For å vurdere beitetrykket og i hvilken grad det påvirker plantenes produksjon ser vi på beitetrykket angitt i prosent for alle bestandene i gjennomsnitt. Denne verdien må så vurderes opp mot det den aktuelle arten tåler av beiting. Det antas generelt sett at en plante tåler opp mot 60% beiting av årsskuddene før det påvirker plantens fremtidige vekst negativt. Høyt beitetrykk over flere år er mer skadelig for plantene enn enkeltstående år med hard beiting.

Figur 5 viser at siste vinters beiting ligger under beitetrykket de to foregående vintrene. ROS artene har et beitetrykk på 17% sist vinter, furu med 8% og bjørk på 6,5 %. Ifølge veileder for elgbeitetaksering kan man ta utgangspunkt i beiteuttaket for bjørk og furu for å vurdere beiteuttaket i ungskog. Der klassifiseres beitegrad på under 15% som lite beitet. Fra 16-30% moderat beitet. Med våre resultater for sist vinter vil det si at bestandene var lite beitet på bjørk og furu, men moderat beitet på ROS-artene.

Ser man på beitetrykket de to foregående vintrene er situasjonen noe annerledes. Bjørk har beitetrykk på 27%, moderat beitet. Furu med beitetrykk på 34% viser at furu er balansert beitet, men kan være stedvis overbeitet. Det er normalt at ROS-artene er hardere beitet enn bjørk og furu, fordi elgen foretrekker disse artene.

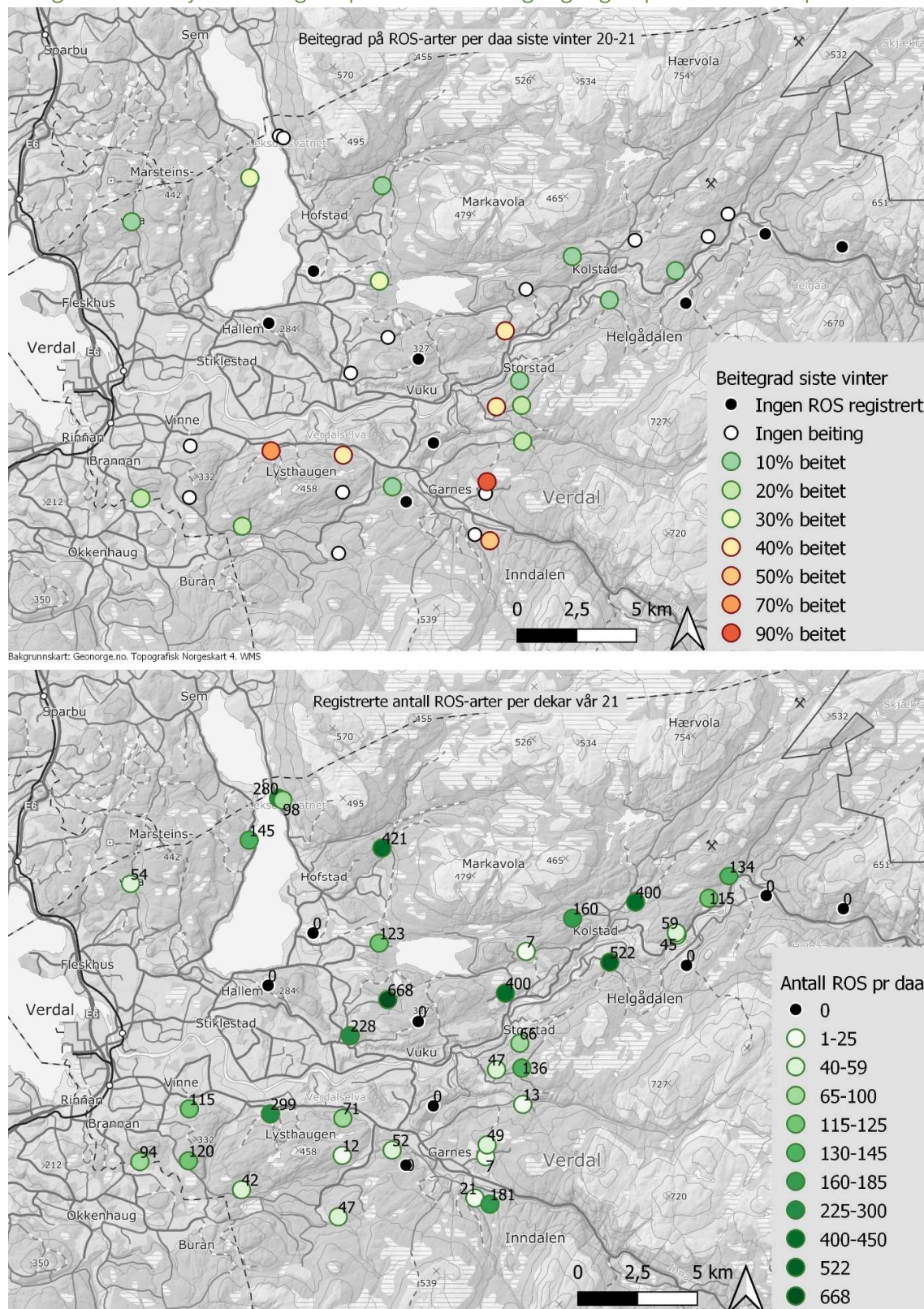

Figur 5: Beitetrykket vist i prosent. Gule stolper viser beitetrykket for vintrene 2018-2019 og 2019-2020 samlet. Grønne stolper viser beitetrykket fra siste vinter 2020-2021.

Geografisk variasjon

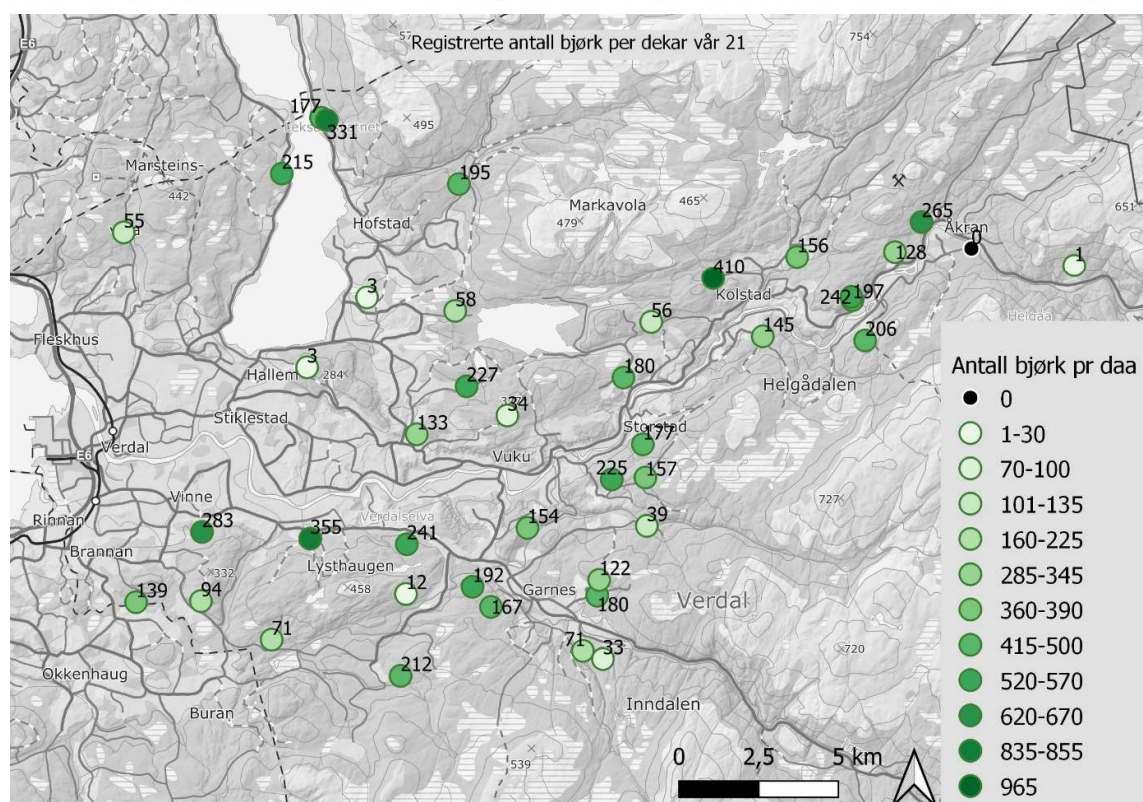
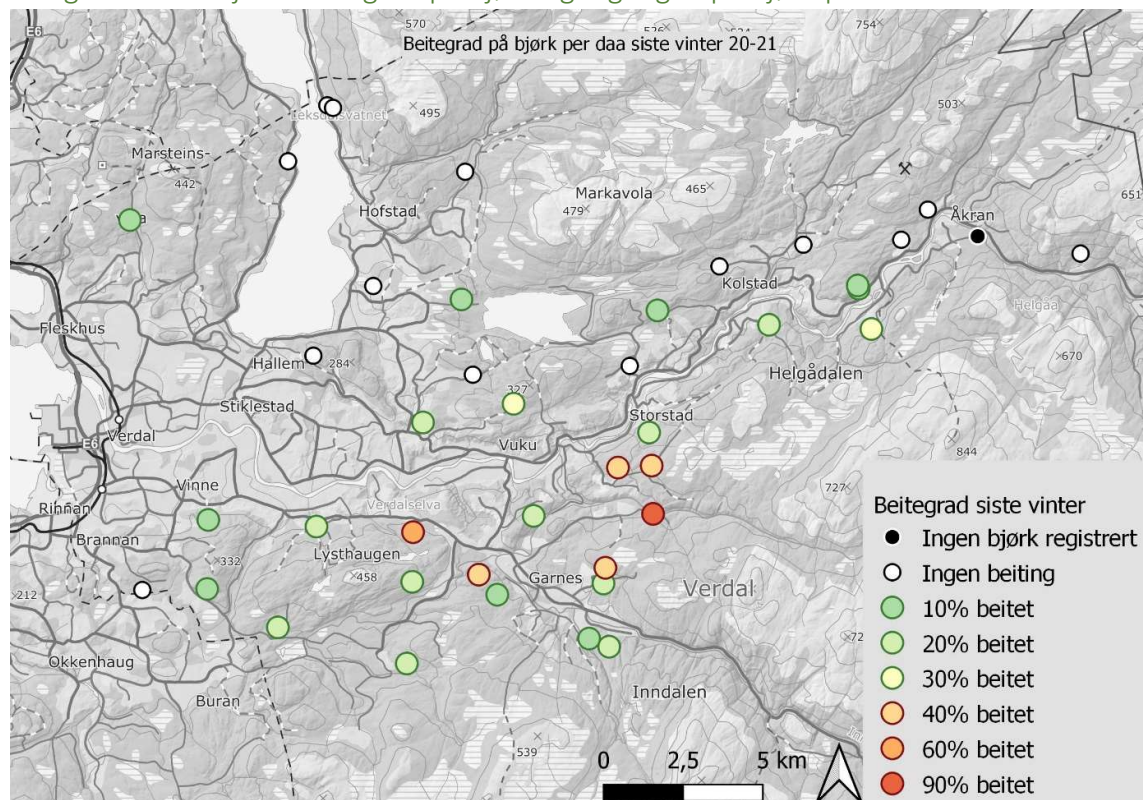
Det ser ut til å være betydelig geografisk variasjon i beitegrad for både ROS og bjørk, samt for antall ROS pr daa. Det synes derimot ikke å være noe klart geografisk mønster for antall bjørk pr daa (Fig. 6 & 7).

Geografisk variasjon i beitegrad på ROS-artene og tilgangen på ROS-artene per dekar

Figur 6: Beitegrad på ROS-arter og beitetilgangen på ROS-arter.

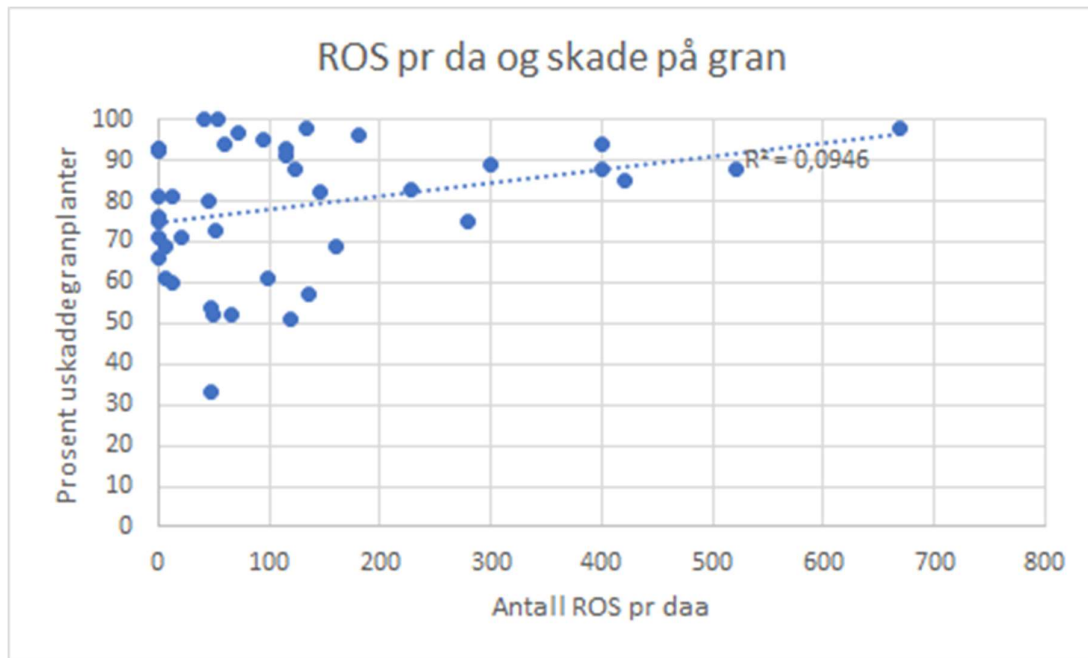
Geografisk variasjon i beitegrad på bjørk og tilgangen på bjørk per dekar

Figur 7: Øverst, beitegrad på bjørk sist vinter etter geografisk fordeling. Hvit markør indikerer ingen eller beiting opptil 5% av tilgjengelige skudd, noe som er nærmest ubetydelig. Nederst antall bjørk per dekar. Som viser beitetilgangen på bjørk.

Sammenheng mellom skadegrad på gran og tilgangen på lauvplanter

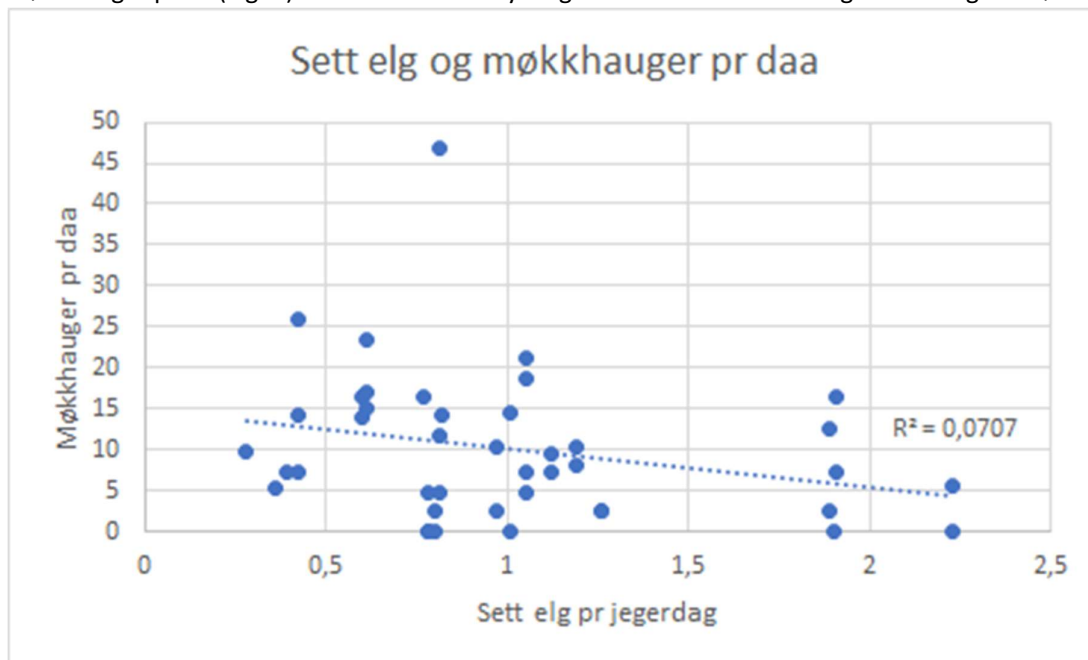
Resultatene tyder ikke på at det er noen sammenheng mellom skadegraden på gran og antall bjørk per dekar. Derimot tyder resultatene på at skadegraden på gran øker der hvor det er mindre av ROS-artene (Fig. 8).

Figur 8: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom antall ROS pr daa og skadegrad på gran.

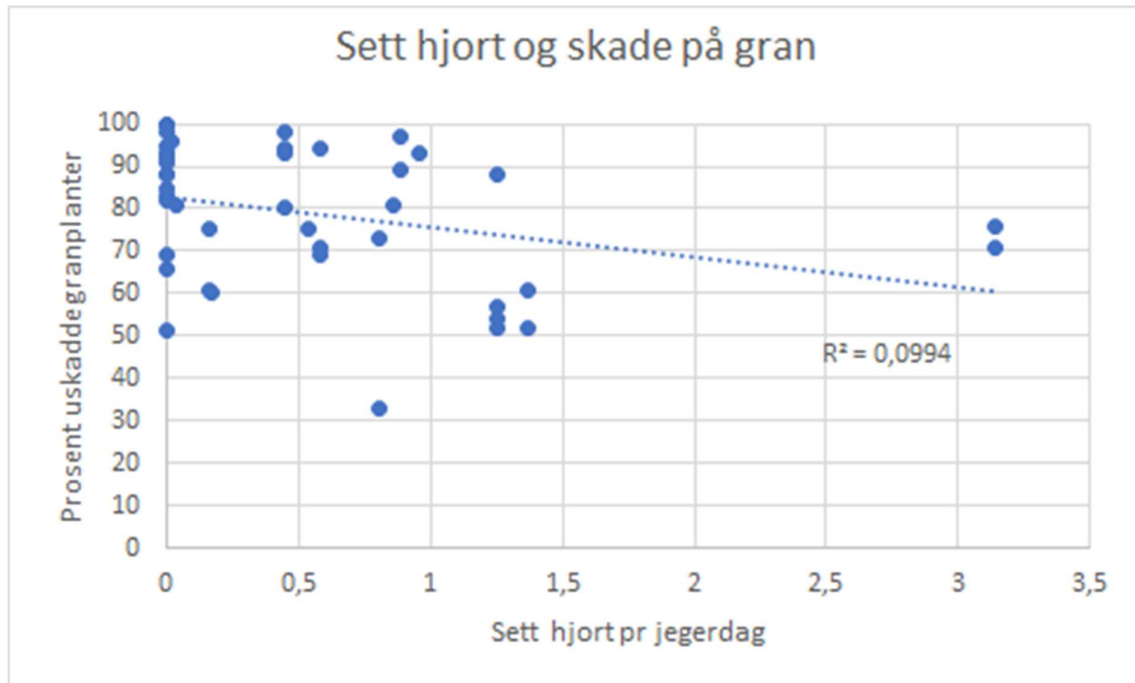
Mulige sammenhenger med sett elg og hjort på jaktfeltnivå.

Resultatene tyder på en svak negativ sammenheng mellom sett elg på jaktfeltnivå og antall møkkhauger pr da (Fig. 9). Der hvor det er mye elg om vinteren er det trolig mindre elg om høsten.

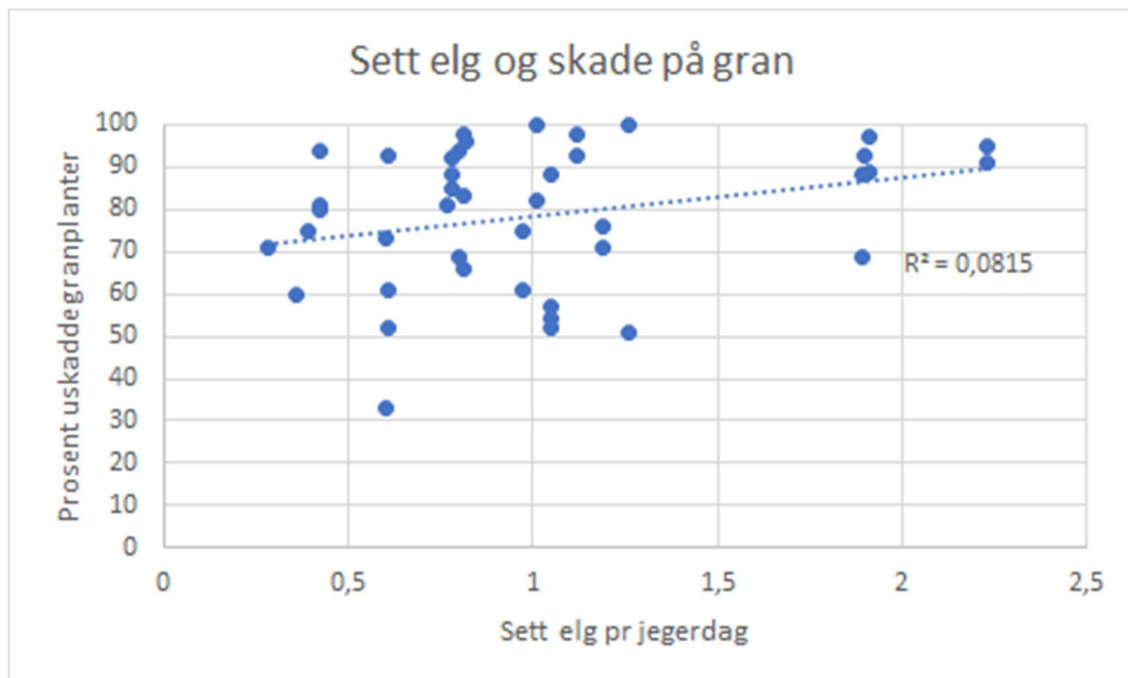

Figur 9: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom sett elg, pr jegerdag og møkkhauger pr daa.

Når det gjelder skadegrad på gran, tyder resultatene på at det er større skadegrad på gran der hvor det er observert mye hjort om høsten (Fig. 10). For elg ser denne sammenhengen ut til å være motsatt (Fig. 11). Det er mindre skader på gran innenfor jaktfelt med mye elg om høsten.

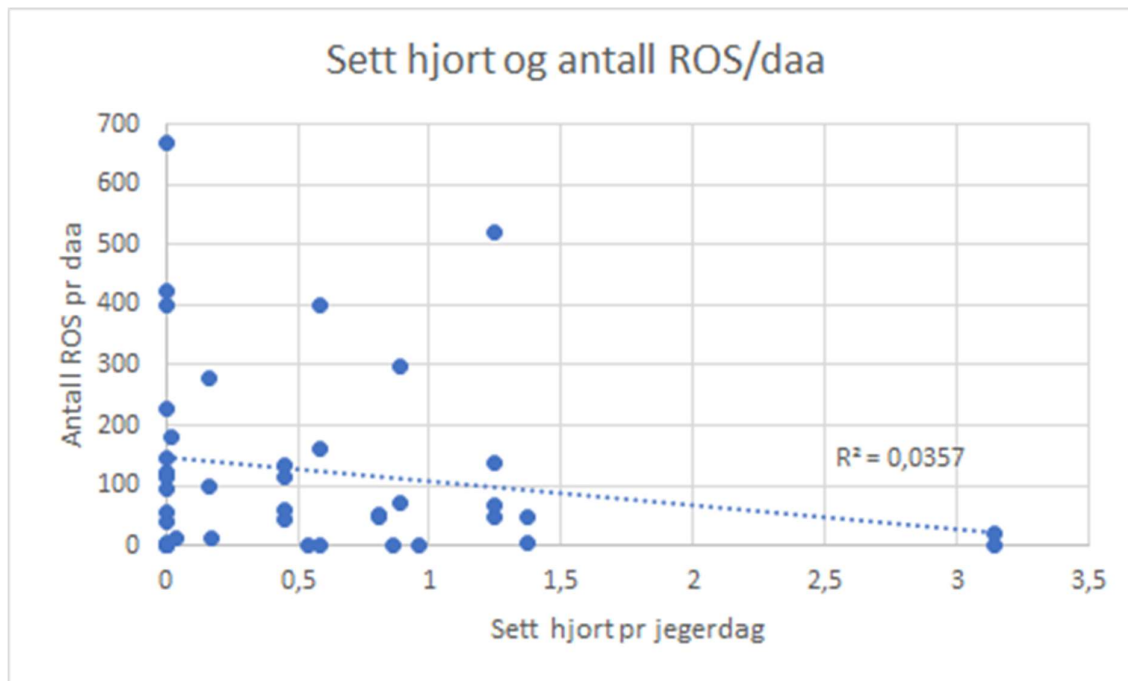

Figur 10: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenheng mellom sett hjort og skade på granplanter

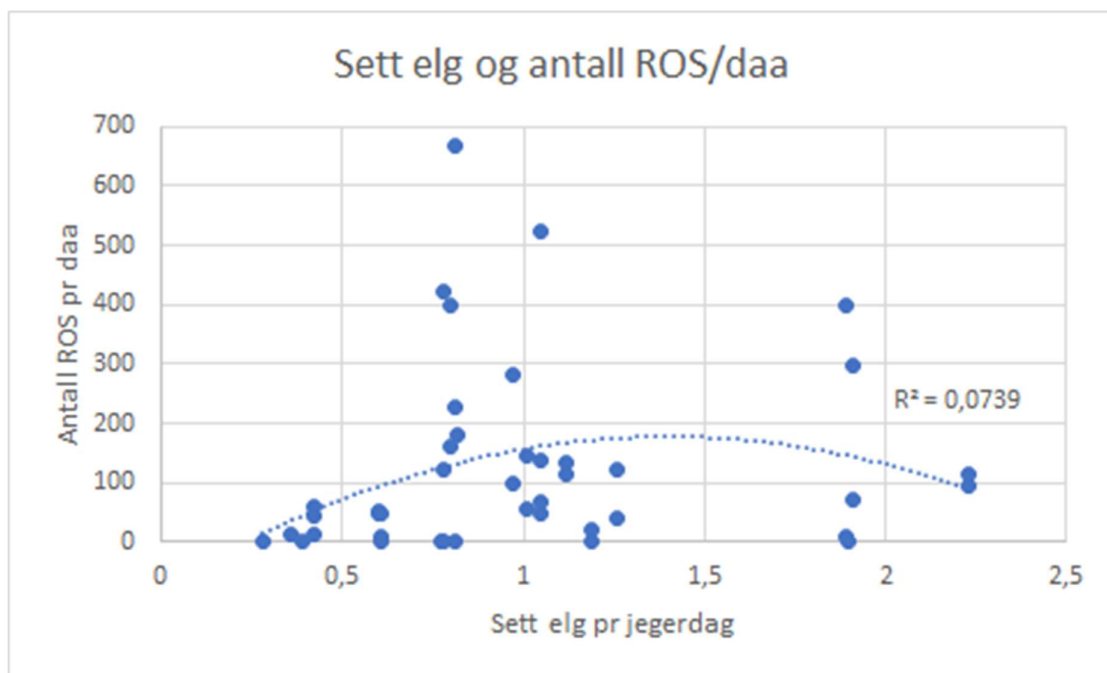

Figur 11: Punktdiagram med regresjonslinje som viser sammenhengen mellom sett elg og skade på granplanter.

Resultatene tyder på at det er ulike sammenhenger mellom de mest prefererte beiteplantene (Rogn osp, selje og vier), og henholdsvis tetthet av hjort og elg om høsten. Resultatene tyder på lavere tetthet av de prefererte beiteplantene i områder med mer sett hjort (Fig. 12), men det er høyere tetthet av de mest prefererte beiteplantene i områder med høyere høsttettheten av elg (Fig. 13).

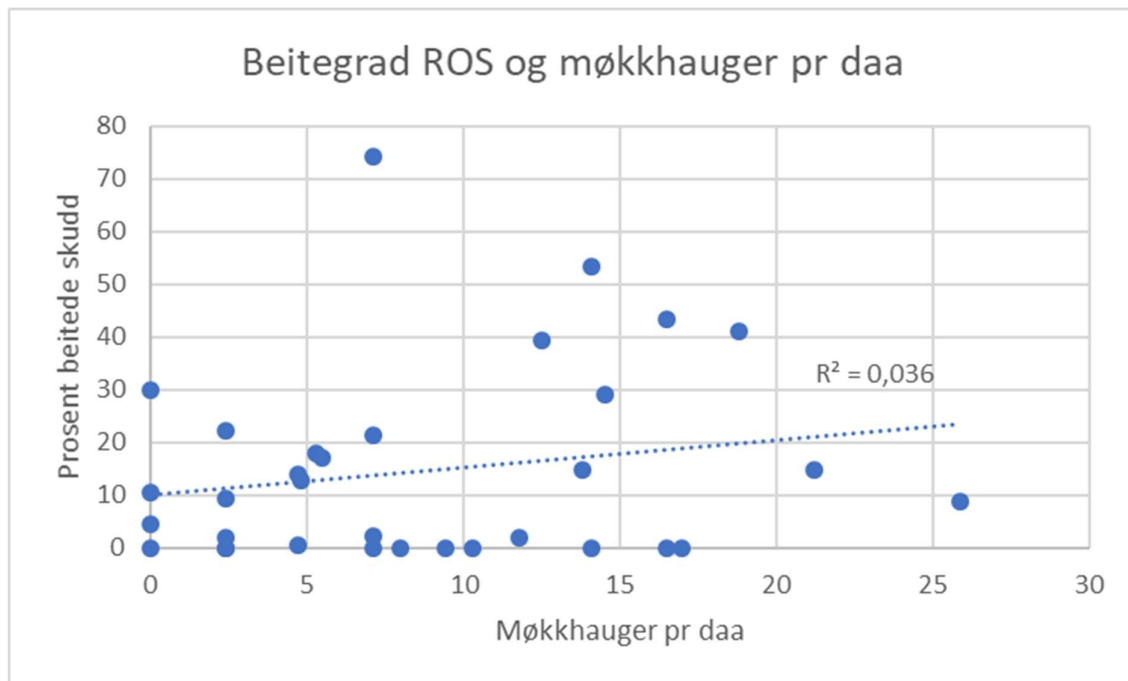

Figur 12: Svak negativ sammenheng mellom sett hjort og antall ROS pr daa

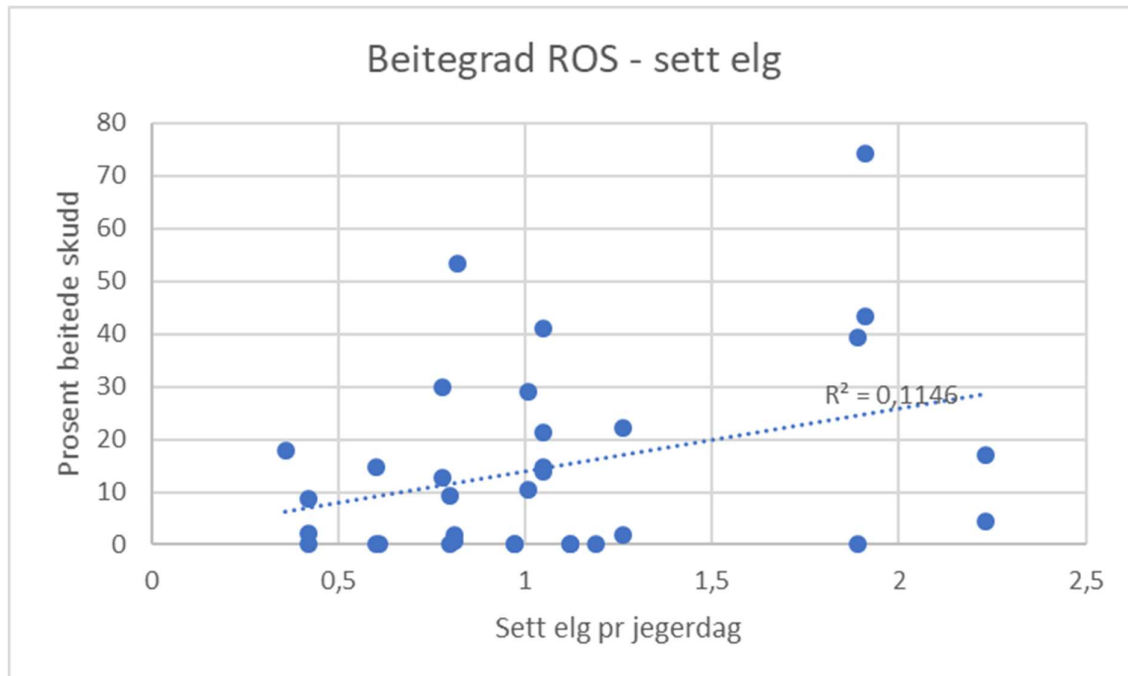

Figur 13: Viser at sammenhengen mellom sett elg og antall ROS pr daa er mer komplekst.

Det er en svak positiv sammenheng mellom beitegrad på ROS-artene og antall møkkhauger pr daa (Fig.14), og en sterkere positiv sammenheng mellom beitegrad på ROS-artene og sett elg pr jegerdag (Fig. 15).

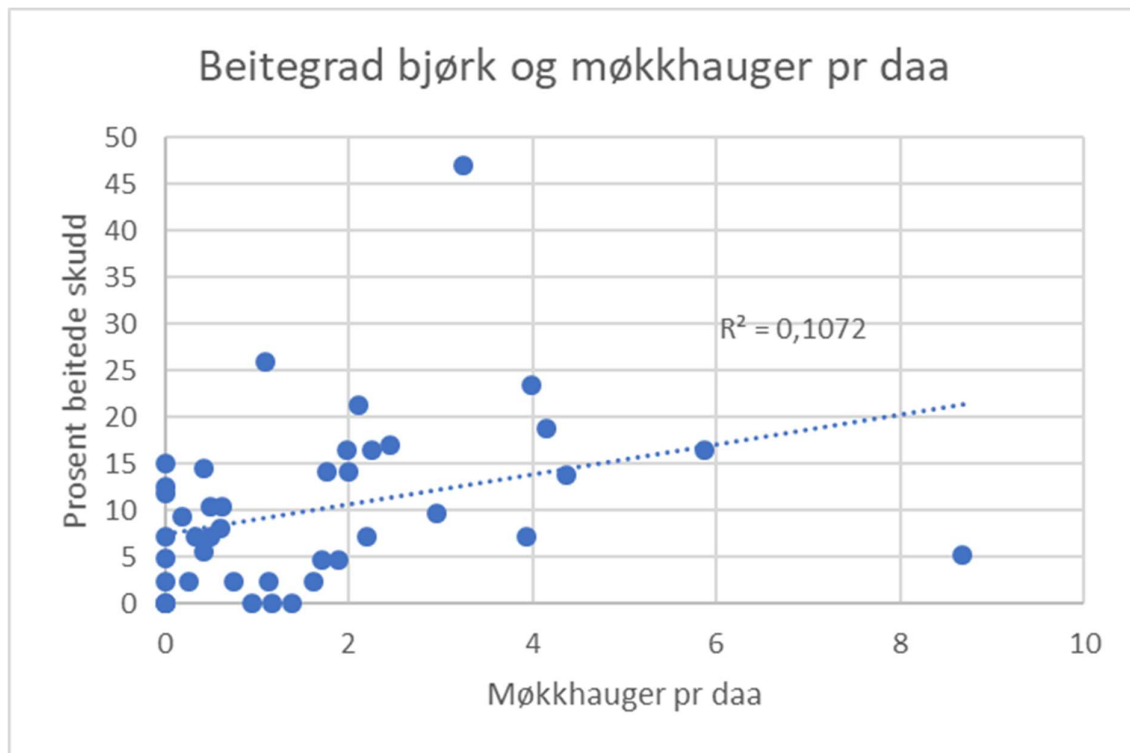

Figur 14: Viser at sammenhengen mellom beitegrad ROS og antall møkkhauger pr daa.

Figur 15: Viser at sammenhengen mellom beitegrad ROS og sett elg pr daa..

Det ser ut til å være en klarere sammenheng mellom beitegraden på bjørk og møkkhauger pr daa, enn tilfellet er for ROS-artene.

Figur 16: Viser at sammenhengen mellom beitegrad bjørk og antall møkkhauger pr daa.

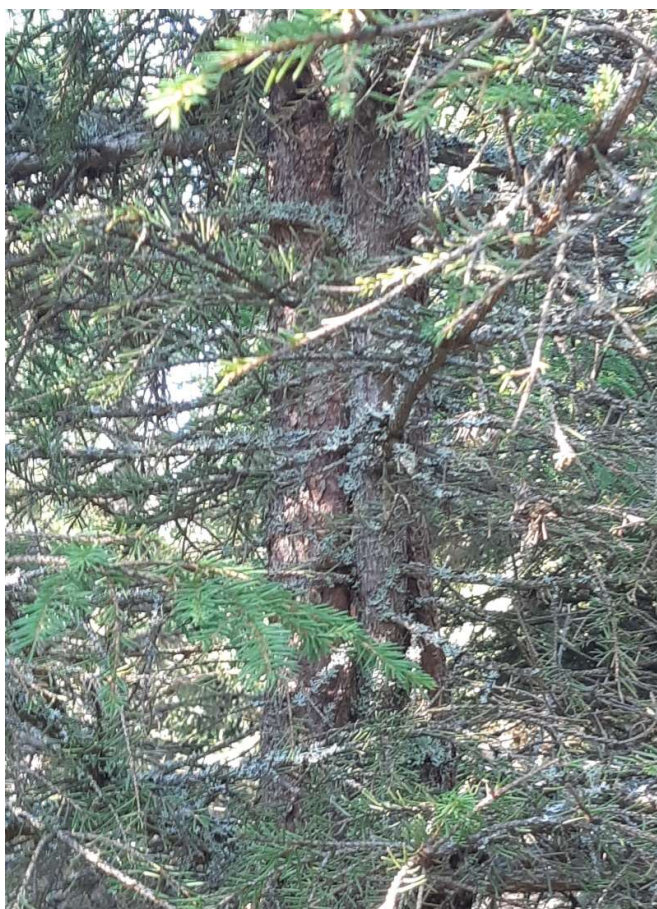
Diskusjon

Undersøkelsen tyder på stor geografisk variasjon i skadegrad på gran, samt beitegrad og tetthet av viktige beiteplanter. Dette er ikke overraskende, men utfordrer forvaltningen i forhold til fremtidig utvikling av hjorteviltbestandene.

Beiteskader på gran

Undersøkelsen viser betydelige beiteskader på gran i flere skogbestander, og at skadegraden er større i deler av det undersøkte området. Selv om gran ikke er en foretrukket beiteplante for hjorteviltet, er slike beiteskader også registrert andre steder i landet, og er som regel knyttet til overbeite. At slike skader er konsentrert om enkelte områder er heller ikke uvanlig. Lokale variasjoner i tetthet av hjortevilt er vanlig, og spesielt om vinteren da tettheten av hjortevilt lokalt kan øke betydelig på grunn av trekkadferd.

Hovedproblemet med beiting på gran er at toppskuddet ofte beites. Dette vil kunne redusere kvaliteten og verdien av fremtidig tømmer betraktelig. I mange skogbestand er skadegraden så høy, at det ved avstandsregulering og tynning også må settes igjen tre med beiteskader. Dette er ut ifra dagens situasjon, og i mange av de undersøkte skogbestandene må man også kunne regne med en økning i skadegrad før granplantene vokser ut av beitehøyde.

Figur 17: Gran med gankvist, en alvorlig virkesfeil, satt igjen etter avstandsregulering. Foto: Gjermund Gomo

Resultatene tyder på at beiteskadene på gran går opp der hvor det er færre ROS pr daa (Fig. 8). Når mengden av foretrukket beite går ned, vil hjorteviltet i større grad gå over på å beite mindre foretrukne arter, som gran. Fra Sverige er det også vist at beitekonkurranse fra mindre hjorteviltarter

som rådyr, dådyr og hjort om lyngarter, særlig blåbærlyng, kan føre til økte beiteskader fra elgen på furu (Spitzer et al. 2021). Mens det ser ut til å være en sammenheng mellom høstbestand av hjort og beiteskader på gran (Fig. 10), ser det ikke ut til å være en direkte sammenheng mellom beiteskader på gran og høstbestanden av elg (Fig. 11). Det siste må trolig forklares med at beiteskadene er konsentrert til typiske vinterområder for elgen, og resultatene viser økt skadegrad på gran med økende antall møkkhauger (Fig. 4). Selv om denne sammenhengen ikke synes å være veldig sterk er det viktig å bemerke at møkkhauger gir et bilde av hvor intensivt elgen har benyttet det enkelte skogbestand siste vinter, er skadegraden et resultat av beiting gjennom flere år.

Det er ikke mulig å skille mellom beiteskader fra elg og hjort. Den geografiske fordelingen av skadegrad kan tyde på at hjorten også kan bidra til skadebildet. Det er kjent fra andre undersøkelser at også hjorten kan være en betydelig skadevolder på granskog (NIBIO 2020), men i hvor stor grad hjorten beiter toppskudd er ukjent. Selv om resultatene tyder på at skadegraden på gran øker der hvor det er mye hjort, kan dette også skyldes indirekte effekter som nevnt ovenfor. Når konkurransen fra mindre hjortedyr øker (her hjort), blir det mindre av de plantene elgen foretrekker, og elgen kan i større grad beite på mindre foretrukne planter som gran.

Den registrerte skadegraden på furu er høy, men furu har ikke vært fokus for denne undersøkelsen og datagrunnlaget er for tynt til å vurdere beitetrykk og skadegrad på furu nærmere (tabell 2).

Beiteressursen

Resultatene kan tyde på at beitetrykket i deler av kommunen har medført en mer langsiktig negativ effekt på tilgangen av de mest foretrukne beiteplantene (ROS og vier). Det registreres også fravær av disse artene i flere skogbestander (fig. 6). Dette kan i tillegg til høyt beitetrykk fra hjortevilt også skyldes naturgitte forhold, i tillegg til høyt beitetrykk fra husdyr. Dette er ikke vurdert nærmere, men beitetrykk fra husdyr er trolig medvirkende årsak til lav tetthet og fravær av ROS i noen av de undersøkte områdene. Siste vinters beitegrad på ROS er i gjennomsnitt lavt, og godt under det som regnes som bærekraftig. Gjennomsnittsverdier er likevel mindre relevant i forhold til skade på barskog og reduksjon i antall ROS pr daa, da dette er effekter med stor lokal variasjon.

Resultatene tyder på at det kan være sammenhenger mellom tetthet av ROS og tetthet av hjort og elg om høsten, samt tetthet av elg om vinteren. Det er lavere tetthet av ROS innenfor jaktfelt med høyere tetthet av hjort om høsten. Dette kan forklares med at høye tettheter av hjort påvirker rekrutteringen av disse artene negativt, som vist i andre studier.

Forholdet mellom antall ROS og elg synes å være mer komplekst (fig. 13). Som forventet øker beitegraden på ROS med økende antall møkkhauger pr daa, men effekten synes ikke å være veldig sterk (Fig. 14). Begrenset styrke på denne sammenhengen kan delvis skyldes at registreringsmetodikken har svakheter. I flere bestander er det ikke registrert noe beiting, selv om det er registrert noe ROS. En mulig forklaring kan være at plantene i områder med hardt beitetrykk, beites ned til grensen for foretrukket beitehøyde for elgen. I områder med jevnt snødekke vil så disse plantene også dekkes fullstendig av snø i store deler av vinteren.

Sett elg synes å ha en sterkere effekt på beitegraden for ROS, med høyere beitegrad innenfor jaktfelt med mye sett elg (Fig. 15). En forklaring på dette kan være at elgen også i stor grad også beiter på disse artene om høsten.

Det synes også å være en negativ sammenheng mellom antall møkkhauger (vintertetthet av elg) og sett elg (høsttetthet av elg) (fig. 9). Der hvor det er mye elg om vinteren, ser det ut til å være mindre elg om høsten. Resultatene tyder på at lavere tettheter av elg om høsten er knyttet til tilgangen på preferert beite, da antall ROS pr daa er lavt innenfor de jaktfeltene med minst sett elg pr jegerdag. En

logisk forklaring på en slik eventuell sammenheng er at konkurranse fra hjort fører til dårligere beiteforhold for elgen også om sommeren, og at elgen i større grad etablerer seg i sommerområder med høyere innslag av ROS og eventuelt andre prefererte beiteplanter som kan undertrykkes av overbeite.

Bjørk er mer tallrik enn ROS-artene på de undersøkte områdene (fig. 7), og utgjør trolig en viktig del av vinterbeitet til elgbestanden. Det synes å være en klar positiv sammenheng mellom antall møkkhauger pr daa og beitegrad på bjørk (Fig. 16), men ingen sammenheng mellom møkkhauger pr daa og antall bjørk pr daa. Mens det var en negativ sammenheng mellom sett hjort og antall ROS pr daa (fig. 12), er det ikke en slik negativ sammenheng mellom sett hjort og antall bjørk pr daa. Selv om hardt beite på bjørk kan føre til forbuskning og begrenset høydevekst (fig. 18), er beitetrykket neppe så stort at det medfører betydelig avgang av yngre bjørkeplanter.

Figur 18: forbusking av bjørk grunnet hard beiting. Foto: Gjermund Gomo.

Det er viktig å understreke at undersøkelsen ikke gir et totalbilde av beitesituasjonen. For eksempel kan blåbærlyng utgjøre viktige beiteressurser når det er lite snø, og bør vurderes tatt inn i fremtidige beiteundersøkelser. Undersøkelsen gir likevel et godt øyeblikksbilde av beitetrykket på viktige beiteplanter. Det må også påpekes at punktdiagram med regresjonslinjer må tolkes med varsomhet. Dette er en enkel form for statistisk fremstilling av data, som for eksempel ikke korrigerer for andre faktorer som kan virke samtidig. Selv om noen av resultatene i plottene synes å være ganske tydelig, er det også viktig å påpeke at resultatene er basert på et relativt lavt antall prøveflater. Disse plottene gir likevel en pekepinn på mulige sammenhenger.

Konklusjon

Dette er den første undersøkelsen av vinterbeiteressursen for elg og hjort i Verdal kommune. Den inkluderer også skadegrad på ungskog, da først og fremst gran. Selv om slike kartlegginger har sine begrensninger, gir undersøkelsen viktig informasjon som bør legges til grunn i forvaltningen av hjorteviltet og skogressursen. Det er ikke tvil om at i deler av kommunen er beitetrykket såpass høyt at det allerede i dag medfører betydelige skader på ungskogen. Samtidig er det også trolig slik at beiteressursen for hjorteviltet forringes over tid i de områdene som har høyest beitetrykk. De områdene som har hardest beitetrykk er trolig viktige vinterområder for elgen, hvor elg som i stor grad oppholder seg andre steder under jakta er en viktig del av utfordringen. I tillegg er en voksende bestand av hjort i de samme områdene av stor betydning. Samtidig tyder resultatene på at skogskadene er små, og vinterbeiteressursen betydelig bedre i andre deler av kommunen. De geografiske variasjonene vil utfordre forvaltningen fremover, men det fremstår som nødvendig å vurdere hvordan forvaltningen kan redusere beitetrykket i de mest belastede områdene de kommende årene.

Referanser

NIBIO 2020. Presentasjon. Hjorteskader på innmark og skog; kostar det meir enn det smakar? Omfang av hjorteskader på innmark og skog. URL:
https://www.statsforvalteren.no/contentassets/ae4ad24720ab46149a4649c46de16e5d/hjorteskader_opstad_nibio.pdf

Spitzer, R., Coissac, E., Felton, A., Fohringer, C., Juvany, L., Landman, M., ... & Cromsigt, J. P. (2021). Small shrubs with large importance? Smaller deer may increase the moose-forestry conflict through feeding competition over *Vaccinium* shrubs in the field layer. *Forest Ecology and Management*, 480, 118768.

Vedlegg 1

Nummer	Uskadd Gran	Uskadd Gran, Daa	Bonitet	Planter totalt/daa
1	27	64	F8	64
2	64	151	G17	165
3	35	82	G17	160
4	55	129	G20	146
5	30	71	G11	73
6	61	157	G14	206
7	29	77	G17	109
8	25	61	G14	99
9	69	190	G17	201
10	26	61	G11	75
12	36	85	G14	122
13	23	63	G11	96
14	62	146	G17	212
15	48	113	G14	141
17	17	41	G14	58
18	21	49	G17	56
19	34	80	G14	148
21	15	38	G14	43
22	61	144	G11	153
23	17	40	G11	78
24	50	125	G14	135
25	57	134	G11	136
26	74	185	G14	198
27	50	143	G17	163
28	33	80	G14	94
29	39	92	G20	122
30	23	59	G14	98
31	50	118	G14	127
32	18	44	G14	53
33	62	146	G14	146
36	10	24	G17	28
37	46	108	G11	111
38	46	108	G14	144
40	16	38	G14	66
41	39	104	G17	173
42	37	102	G11	140
43	43	101	G11	125
44	2	5	G11	14
45	22	52	G8	54
46	67	158	G11	169
47	33	78	G14	148
50	56	154	G17	168

Innbyggerinitiativ - Småbruk Forbregdsmyra - etablering av virksomhet

Saksbehandler: Geir Olav Jensen	Arkivref: 2022/957 - /
E-post: geir.jensen@verdal.kommune.no	
Tlf.: 950 54 696	

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Kommunestyre	30.05.2022	50/22

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

1. Innbyggerforslaget *Småbruk i forbregdsmyra – etablering av virksomhet* avvises.
2. Kommunedirektøren bes videreføre påbegynt prosess med dialog for i referansegruppen.

Vedlegg:

Ingen

- 1 Småbruk i Forbregdsmyra - etablering av virksomhet - signaturliste
- 2 Kommunikasjonsplan - Etablering av tjenestetilbud

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

[Kommunal- og moderniseringsdepartementet - Veileder innbyggerforslag Økonomiplan og budsjett 2022-2025](#)

Saksopplysninger:

Saken fremmes med bakgrunn i mottatt innbyggerforslag datert 5.4.22, vedlagt saken.

Saksopplysninger knyttet til vilkår:

Innbyggerforslag er hjemlet i kommunelovens § 12-1:

§ 12-1. Innbyggerforslag

Innbyggerne i kommunen eller fylkeskommunen kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunenes virksomhet. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til forslaget hvis minst to prosent av innbyggerne står bak det. Likevel er 300 underskrifter i kommunen eller 500 i fylket alltid tilstrekkelig. Kommunestyret eller

fylkestinget skal selv ta stilling til om det aktuelle forslaget gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til forslaget senest seks måneder etter at det er fremmet. Denne tidsfristen gjelder ikke hvis forslaget blir henvist til behandling i forbindelse med en pågående plansak etter plan- og bygningsloven. Forslagsstillerne skal informeres om vedtak som treffes, og om tiltak som gjennomføres som følge av forslaget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere innbyggerforslag. Det kan heller ikke fremmes innbyggerforslag med samme innhold som en sak som er behandlet av kommunestyret eller fylkestinget i løpet av valgperioden. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om et forslag kan fremmes.

Et forslag som er fremmet etter reglene i denne paragrafen, og som blir nedstemt i kommunestyret eller fylkestinget, kan bare påklages dersom forvaltningsloven eller annen lov gir klagerett.

Vurderingen er gjort på bakgrunn av lovhjemmel, samt utarbeidet veileder om innbyggerforslag av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2015.

Før saken skal behandles av kommunestyret, må det avklares om forslaget oppfyller lovens vilkår:

1. Krav til formulering av konkrete forslag
2. Tilstrekkelig antall innbyggere som må stå bak forslaget (2 % / 300 innbyggere)
3. Forslaget må gjelde kommunens virksomhet
4. Forslaget kan ikke gjelde sak allerede er behandlet, med mindre det har gått fire år siden sist.

Så lenge vilkårene er oppfylt, gir dette innbyggerne anledning til å kreve behandling i kommunestyret. Likevel vil det være anledning for administrasjonen til å ta stilling til om forslaget oppfyller lovens vilkår. Dersom det er tvil om vilkår er oppfylt, må det vurderes konkret om forslaget skal tas opp til behandling. Bestemmelsens formål vil være veiledende og det skal legges til grunn en liberal fortolkning om forslaget oppfyller vilkårene.

Vurdering:

Innbyggerforslaget vurderes til å oppfylle lovens vilkår og fremmes til kommunestyret til behandling:

1. Som det fremgår av vedlegg, er forslaget todelt. For det første foreslås det en politisk behandling av saken, bygd på tillit og informasjonsutveksling. For det andre foreslås det en helhetlig behandling av saken med bakgrunn i allerede politisk vedtak på ny skole.
2. Antall signaturer summeres til 300 personer. Det vurderes at forslaget oppfyller vilkåret uten nærmere kontroll.
3. Forslaget er knyttet til kommunal virksomhet, ettersom dette vedrører etablering av kommunalt tjenestetilbud og delegering av fullmakt i slike saker.

4. Etablering av tjenestetilbudet inngår i sak 129/21, vedtatt som et særskilt budsjettpremiss for budsjett 2022:

Kjøp av tjenester fra private aktører opphører, og fases inn i kommunalt bo- og tjenestetilbud.	Estimert kostnadsreduksjon på ca 5 mill.
---	--

(...)

Det er behov for endring i tjenestetilbudet innen rus- og psykisk helse, blant annet som følge av endret befolkningssammensetning og kommunens terminering av kjøp av tjenester til målgruppen.

(...)

Mennesker med rus og psykiske helseutfordringer er den mest sårbare gruppen i samfunnet, og behovene de har for bistand krever en endring i tilnærming enn det kommunen leverer i dag. Kjøp av tjenester til de mest sårbare, skal i løpet av økonomiplanperioden løses i egen regi. Interkommunalt samarbeid om døgntjenester utredes, hvor utvikling av bo- og tjenestetilbud er en del av arbeidet. Samarbeid med Helse Nord-Trøndelag (HNT) i etableringen av akutt plasser og ambulant team, er en viktig del av dette.

Ettersom forslaget vedrører politisk behandling av saken og i tilknytning til skolesaken, så er det naturlig å anta at dette knyttes til selve lokalisering av tilbudet og ikke etableringen i seg selv. Vilkåret vurderes dermed til å være oppfylt.

Vurdering knyttet til selve forslaget:

Kommunen har til enhver tid en rekke ulike kommunale boenheter, hvor grad av tjenester som ytes vil variere ut fra beboers behov. Tilbudet som er planlagt i Forbredsmyra er tilknyttet den mest sårbare gruppen mennesker i samfunnet; innbygger med komplekse utfordringer innen rus og psykiatri. Verdal boligselskap AS (VBS) fikk oppdraget med å finne en egnet eiendom til denne målgruppen. I prosessen var ulike lokaliseringer under vurdering, hvor denne eiendommen ble vurdert som best egnet sammen med administrasjonen i kommunen. Eiendommen ble ervervet 22.12.22 og er en realisering av vedtatt budsjettpremiss. Utvalg for mennesker og livskvalitet ble orientert om kjøp av eiendommen 19.01.22, og Formannskapet i møte 20.01.22.

Det vil bli krevende å sette en grense for hva som skal behandles politisk eller ikke, ved lokalisering av ulike botilbud. Skal lokalisering av alle kommunale boliger være politisk behandlet? Er det graden av tjenestetilbud som eventuelt skal være styrende? Er det hvor komplekse utfordringene brukerne innehar som skal være avgjørende? Hvordan skal det eventuelt håndteres når tjenestetilbudet eller diagnoser endres? Faren for stigmatiserende prosesser til allerede utsatte grupper er åpenbar. Det vurderes derfor som mest hensiktsmessig at selve lokalisering av botilbud innenfor denne målgruppen og tjenestene som ytes innenfor tilbudet håndteres administrativt. Tjenestetilbudet er i samsvar med Kommuneplanens samfunnsdel 2021 – 2030 del 2 Inkluderende, raus og mangfoldig – bygd på verdighet, mestring og gode menneskemøter.

Administrasjonen ser at informasjons- og dialogarbeidet med ulike interessenter i området burde vært startet opp tidligere. Når det er sagt, var det vanskelig å gjøre dette før en konkret eiendom ble ervervet. I starten av februar ble det bedt om møte med velforeningen, etter mottatt henvendelse. Den 8. mars ble det gjennomført møte med velforening og representanter fra blant

annet skole- og barnehageforeldre. Videre ble det den 21. mars gjennomført åpent folkemøte, med god deltagelse. Etter dette er det nedsatt en egen referansegruppe for jevnlig møter i prosessen videre frem til etablering av tilbudet, samt i drifts- og utviklingsfasen etter dette. 7.april ble det gjennomført møte i referansegruppa som består av representanter fra Foreningen mot Stoff, Mental Helse, erfaringskonsulent, Velforeningen i Forberegd Lein, leder i FAU Stiklestad skole og Stiklestad gårds og friluftsbarnehage. Det planlegges nytt møte i løpet av juni-22. Det er utarbeidet egen kommunikasjonsplan for tiltaket, se vedlegg.

Å se tiltaket i sammenheng med skoleutbyggingen på Stiklestad er ikke vurdert. Bakgrunnen for dette er at tiltaket ikke er vurdert å ha risiko knyttet til elevenes skoleveg og inngripen i deres skolehverdag. Alle som benytter tiltaket risikovurderes før bosetting, og skal gjennomføres jevnlig under bosetting. Bo- og tjenestetilbudet døgnbemannes, og skal ivareta omgivelsenes sikkerhet.

Forberedelsene til å etablere bo- og tjenestetilbudet pågår, og det tas sikte på rekruttering av personell i juni. Opplæring av personell gjennomføres august og september, og bosetting er planlagt 1.oktober 2022. Parallelt med dette er bruken av hele boligmassen under planlegging. Dette arbeidet inkluderer jevnlig møter med Husbanken. All planlegging inkluderer spesialisthelsetjenesten og Husbanken. Referansegruppa sin rolle i dette arbeidet er viktig.

Handlingsrom:

Kommunestyret har stort handlingsrom i saken. Alternativer som kan vurderes er for eksempel å be om en særskilt saksbehandling av denne konkrete etableringen og/eller endring av delegert fullmakt til kommunedirektøren.

Konklusjon:

Kommunedirektøren vurderer at vilkårene for behandling er oppfylt og fremmer saken direkte til kommunestyret. Med bakgrunn i vurderinger knyttet til selve forslaget, innstilles det på at innbyggerforslaget avvises.

Småbruk i forbregdsmyra

- etablering av virksomhet

Opprettet: 23.03.2022

Sluttdato for signering: 05.04.22

Saken er oversendt digitalt og levert personlig til Ordfører og kommunaldirektør.

Bakgrunn for saken:

Verdal kommune har kjøpt ett småbruk med beliggenhet på nabotomt til tiltenkt ny stiklestad skole. Småbruket ligger også rett ved forbregd lein boligfelt. Småbruket et tiltenkt brukt som virksomhet for mennesker med komplekse utfordringer.

Beliggenhet berører skolevei, ny skole, nærmiljø, boligfelt, nye tomter og næring. Etter flere møter med administrasjon og folkemøte, går saken sin gang.

Vi ønsker en politisk vurdering fra de folkevalgte, da saken for oss oppleves som en hastesak med manglende dialog med nærmiljø og berørte parter.

Saken slik den står, bygges på manglende tillit og er en dårlig start på samarbeid for begge parter sitt beste.

Vi ønsker en politisk behandling av saken, bygd på tillit og informasjonsutveksling. Vi ønsker at kommunen behandler saken helhetlig med bakgrunn i allerede politisk vedtak på ny skole.

På vegne av nærmiljø og som Fau- leder ved Stiklestad skole
Linda Holmli

Underskrifter til Småbruk i forbregdsmyra- etablering av virksomhet

(Antall underskrifter er 300 stk)

Adrian Johnsen Aarvik
Aina Axelsson
Alf Jonny Kålen
André Holmli Sandnes
Andrea Aakerhus Green
Andreas løvmo Futaker
Anita Stein
Anja Henrika Landfald
Anja Sumstad
Ann Mari Garberg
Ann-Kristin Gresdal
Anna Indal
Anna Sofie Green
Annbjørge Nernæs
Anne Fordal
Anne katrine Elstad
Anne Lise Hojem
Anne Marie Kalseth
Anne Sigrud Stiklestad Christoffersen
Anne-Grete Musum Hellan
Annelise Wara
Arlene Lines
Arne Lenvik
Arne olav Haugan
Arne Roel
Astrid Rokseth Helland
Aud Eli Fossli
Bente Fredin
Berit J Leithe
Berit Langåssve
Berit Molde
Bettina Thorsen
Bjarte Bjørgen Olsen
Björg - Inger Pedersen
Björg Aase Aksnes
Bjørnar Frøseth
Bjørnar Holtan
Bjørnar Årstadvold
Brit Helen Sende
Børge Stiklestad

Bård Vollmo
Camilla Berg
Camilla Byre
Camilla Rønning
Camilla vaterholm
Carl Frederic Grønnesby
Cathrine Musum
Cathrine Nilssen
Christer Axelsson
Christina Almlie
Christina Ranheim
Christina Skog
Dag Nilsen
Edvarda Nøstdahl
Eirin Johanne Sende
Elin Anita Høyem
Elin Einarsen
Elisabeth Molde
Elise Green
Elise Haga
Elise Hallan
Elise Johnson
Ellen H.Solberg Semb
Emma Sliper Ingebrigtsen
Erlend Aksnes
Eskil Pedersen
Espen Hammer Lynum
Espen Rømo
Espen Wigen
Eva Helmersen
Eva Iesund
Fredric Røvik
Fredrik Hallem
Fredrik Hermann
Fredrik Holm Byre
Fredrik Sagvold
Frode Guddingsmo
Frode Hagen
Frode Munkhaugen
Frode Myrland
Geir Håvard Urland
Geir Rune Molde
Gerd Landfald
Gina Marie Larsen
Gjøril Holm Holtan
Glenn Lustad
Gry Anita Ness
Gry Therese Aarstad Nilsen
Gunhild Landfald Björnmelen
Gunn Anette Rotmo Hegge

Gunnar Morten Hagen
Gunnfrid Borgen Lund
Guro Leirset
Hallbjørg sende
Hanne Elnes
Hanne Govender
Hanne Lenvik
Hedda Berg Bjartan
Hege Skavhaug
Hege Aas
Heidi Kvam
Helen Varslot Hagen
Helene othelie østerås
Hilde Marie Brustad
Hågen Skavhaug
Håkon Borgen Hermann
Håvard Helmo Hynne
Ida Mari Skrove
Ida Aarvik Fikse
Ilona Gorzolk
Inga Berit Lein
Inger Annbjørg Hammer Storstad
Inger Molde
Ingrid Aksnes
Ingunn Molde
Ingunn Musum
Ingvild Røstad
Ivar-André Årstadvold-Pedersen
Iver M. Tronsmo
Jan Erik Grønn
Jan Ivan Bengtsen
Jan-Olav Hegge
Janne Kolstad
Janne Munkeby
Jannike Munkhaugen
Joachim Bakken
Joakim Nasset Sundal
Johan Lian
John Hallem
Jorid Alice Pettersen
Julie stadsøy
Jørgen holmvi
Jørgen Lenvik
Kaja Wara Skålsvik
Kamilla Østerås
Karin Anita Lenvik
Karin Guddingsmo
Karina Musum Fellmann
Karoline Rømo
Kasper Wara Skålsvik

Katrine Kvislabakken
Katrine Rennemo
Katrine Wekre
Kim Eriksson
Kim Flyum
Kirsti Stensland
Kjersti Leirdal
Kornelia K Holmvik
Kristian Kolstad
Kristin R Myrland
Kristine Marie Groven-Larsen
Kristine Melby Elvebø
kristine nessø
Kristoffer Hegge
Laila Kulstad
Lars Andre Varslot Hagen
Lars Børre Hallem
Lars Lyngstad
Lena Maria Guddingstua Vollan
Lena Sliper Okkenhaug
Lena vaterholm
Lene Lyngås
Linda Hjelman Kant
Linda Holmli
Linda-Marie Johansen
Line Stensland
Line Wara Strand
Linn Kristin Johansen
Linn Merethe Pettersen
Lisbeth Melby Elvebø
Lise Kårvatn
Lise Marlene Strømmen
Liv Hansen Røstad
Lornts Ole Holan
Magne Holmli
Magnus Holmli Pedersen
Magnus Ljøkjell
Maren Veie-Rosvoll
Mari Nathalie F. Holmvik
Mari Næss
Mari Skrove
Mari-Ann Øyen
Maria Melby Elvebø
Maria Valstad Holberg
Marianne Rømo
Marie Stamnes
Marit Anita Hallem
Marit Landfald Nøstdahl
Marit Molde
Marita Garli Bjørklund

Marita Lyng Malmo
Marita Wiborg
Marius Aune
Marius breivik
Marius Roel
Marius Skavhaug Røysen
Marte Knutli
Marte Ness
Marthe bartnes
Martin Austmo Svendsen
Martin Gran Bakkmyr
Martine Hallem
Mathilde Melby Elvebø
Mette Myhre
Mia aune
Mona Johansson
Mona Overrein
Monica Bratberg
Monica Svedjan
Monika Bakkan
Monika Ljøkjell
Morten Okkenhaug
Nathanial Allan Govender
Nina Fredin Johansen
Nina Hegge
Odd Stene
Oddgeir Fossli
Odin Søreng
Ola andre holmli skogseth
Ola Rygg
Ole Christian Røe Oldren
Ole Marius Berg
Ove Olsen
Paul Elvebø
Paul Marius Landfald
Per Arne Røstad
Per Knutli
Per-Kristian Storstad
Petter bartnea holmli
Petter Kolstad
Rafal Gorzolka
Ragnhild Aune
Ragnhild Wekre
Ragnhild Wold
randi borgan
Randi M. Stensland
Robin Nourum
Roger Bäcklund
Roger Skaret
Ronny Valstad Holberg

Roy Gunnar Olsen Sorthø
Ruben Musum Stangvik
Runa Sørmo
Rune Molde
Rune Tømmerås
Sarah trøan gripp
Sigurd Axelsson Hagen
Silje Grøtan
Silje Naustdal
Silje Olsen
Siri Heimstad
Siri Årstadvold-Pedersen
Sissel Åsvoll
Stig Gerhardt Pettersen
Stig Grande
Stig Ivar Wiklund
Stig Olav Kulstad
Stina Kristiansen
Sunniva Ljøkjell
Svein E. Nøstdahl
Svein Johan Hermann
Synnøve Holmli
Terje Høyem
Terje Kolstad
Thomas Elvebø
Thomas Aas
Thor Andreas Furunes Pettersen
Tommy Olsen
Tommy Pedersen
Tor Ove Hallem
Tore Fossmo
Tore Munkeby
Tore Ness
Torgeir Wekre
Torill Varslot Hagen
Tormod Hagen
Torstein Gjersvold
Tove og Snorre Juberg
Trine Skavhaug
Trine Wohlen Hynne
Trond Stensland
Tronn Røtvoll
Trude Holm
Trym Skålsvik
Vegard Lenvik
Vegard Aas
Venke Lian
Victoria Storstad
Vidar Hammer
Vigdis Elvebø

Vigdis Haugen Berg
Vivian Mære Rømo
Wenche Solbakken
Wenche Wiborg
Øystein Fossli
Øystein hjelde
Åge Sivertsen
Åse Forbord
Aase Lund
Åse Marie Kollevoll

Verdal 05.04.22

HVEM	VIKTIGSTE BEKYMNING - FRYKT SOM MÅ ROES	HVA SKAL FORMIDLES (HOVEDBUDSKAP)	HVORDAN, KANAL?	FREKVENS	ANSVARLIG
KOMMUNE-STYRET	Innbyggernes bekymring for påvirkning av nærområdet. Redusere frykt	Kommunestyrets vedtak i budsjett- og økonomiplan, og status i arbeidsprosessene.	I kommunestyremøter I media I folkemøter I møte med velgere	Daglig Ukentlig Månedlig	Kommunestyre-representantene
KOMMUNE-DIREKTØREN	Oppslutning blant innbyggere og ansatte om hvorfor utviklings-, endrings- og etableringsprosessene er nødvendig	Tydeliggjøring av hva kommunen skal oppnå av merverdi som følge av utviklings-, endrings- og etableringsprosessene	I virksomhetsledermøter I råd og utvalg I media I møte med lag og foreninger Intranett/internett	Daglig Ukentlig Månedlig	Kommunedirektør ens lederteam
VIRKSOMHETS-LEDERE	Innbyggernes utrygghet om etableringsprosessen, roe ned bekymringene slik at utviklings-, endrings- og etableringsprosessene får gå sin gang.	Kunnskap om prosessene. Har sammenheng med dimensjonering av helse- og omsorgstilbudet fram i tid. Prioritering.	I møter med innbyggere, avdelingsledere, plasstillitsvalgte, samarbeidspartnere.	Daglig Ukentlig Månedlig	Virksomhetsledere
AVDELINGS-LEDERE	Ansatte som berøres av utviklings-, endrings- og etableringsprosessene må få tid til å forstå bakgrunnen for utviklingen og endringene	Utviklings- og endringsprosessene er nødvendig for å sikre målgruppen helse- og omsorgstjenester fram i tid.	I møter mellom avdelingsleder og ansatte	Daglig Ukentlig Månedlig	Avdelingslederne
FAG-FORENINGER	Manglende medvirkning i utviklings-, endrings- og etableringsprosessene med tanke på ansattes arbeidsvilkår og oppbygging av tilbudet.	Partssamarbeidet er viktig i prosessene, og medvirkning skjer i henhold til lov og avtaleverk	Samarbeidsforum for hovedtillitsvalgte Møter med hovedtillitsvalgte og plasstillitsvalgte	Ukentlig Månedlig	Kommunedirektør en Virksomhetsledere Avdelingsledere
SAMARBEIDS-PARTNERE (Interne og eksterne)	Utviklings-, endrings- og etableringsprosessene vil påvirke samarbeidet	Det vil påvirke samarbeidet i den forstand at det skal bidra til bedre tjenestene for innbyggerne	I ulike møtefora på individ-, gruppe- og systemnivå	Daglig Ukentlig Månedlig	Kommunedirektør en Virksomhetsledere Avdelingsledere Ansatte
MEDIER	Innbyggernes bekymring med tanke på etablering av tilbudet	Alle innbyggere med komplekse utfordringer har behov for bo- og tjenestetilbud på lik linje med andre målgrupper.	I ulike politiske møtefora pressen er tilstede. Ved henvendelser fra media.	Vil variere.	Kommunedirektør ens lederteam og kommunepolitiker e

Spørsmål til ordfører fra Trine Reitan (AP) - Pakkeforløp hjem for kreftpasienter

Saksbehandler: Pål Sverre Fikse E-post: paal.fikse@verdal.kommune.no Tlf.:	Arkivref: 2021/4054 - /G09
---	--------------------------------------

Saksordfører: (Ingen)

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Kommunestyre	30.05.2022	51/22

Vedlegg:

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

Ingen

Saksopplysninger:

Representanten Trine Reitan (AP) har stilt følgende spørsmål til ordfører:

«Hvor langt har Verdal kommune kommet i planlegging for innføring av Pakkeforløp hjem? Dette er et tilbud som skal være på plass i løpet av året.

Bakgrunnen er at Helsedirektoratet har bedt alle landets kommuner iverksette «pakkeforløp hjem for kreftpasienter» fra årsskiftet 2021/2022. Målet er at den kommunale kreftomsorgen skal bli bedre og at hverdagen for kreftpasientene skal bli enklere. Kreftforeningen erfarer at ikke alle kommuner er like klare.

Kort fortalt:

Når en kreftpasient skrives ut av sykehuset, er det kommunen som overtar ansvaret for pasienten. Pakkeforløp hjem er en oppskrift på hvordan kreftpasientene skal møtes av kommunen, slik at alle får et like bra tilbud, uansett hvor du bor i landet. Det viktigste er at alle kreftpasienter, når de er ferdige på sykehuset, kalles inn av kommunen til en kartleggingssamtale. Deretter legges det en plan, i samarbeid mellom pasient og kommune, om hvilken oppfølging pasienten trenger. Fysioterapi? Ernæringsråd? Juridisk hjelp? Psykososial støtte? Oppfølging av barn som er pårørende?

Pakkeforløp vil gi en langt bedre kreftomsorg og mer fornøyde innbyggere. Sykefraværet kan reduseres og flere kan stå i jobb eller mestre egen sykdom i alderdommen. Vi ønsker også at kreftpasientenes ulike behov fanges opp tidlig, som igjen kan bety mindre behov for kommunal behandling og tjenester senere. Dette er forebygging og reparasjon i praksis.

Har Verdal kommune begynt å utarbeide en plan for hvordan et fullverdig tjenestetilbud til pakkeforløp hjem skal tilbys til kommunens innbyggere i løpet av 2022, og hvordan vil kommunen i så fall løse dette?»

Ordfører vil besvare spørsmålet i møtet.

PS 52/22 Orienteringer